

Štátna školská inšpekcia
Staré grunty 52, 842 44 Bratislava 4

S p r á v a

**o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach
v Slovenskej republike v školskom roku 2000/2001**

Bratislava, október, 2001

Obsah

1. Úvod

2. Závěry z inšpekčnej činnosti v školách a školských zariadeniach

- 2.1 Základné školy
- 2.2 Základné umelecké školy
- 2.3 Stredné školy
 - 2.3.1 Gymnázia
 - 2.3.2 Stredné odborné školy
 - 2.3.3 Stredné odborné učilištia a učilištia
 - 2.3.4 Spoločná problematika stredných škôl
- 2.4 Špeciálne školy
- 2.5 Školské zariadenia
 - 2.5.1 Predškolské zariadenia - Materské školy
 - 2.5.2 Domovy mládeže
 - 2.5.3 Centrá voľného času
 - 2.5.4 Jazykové školy

3. Závěry z inej činnosti

- 3.1 Závěry z prešetrovania sťažnosti
- 3.2. Poznatky Štátnej školskej inšpekcie regionálneho charakteru

4. Poznatky orgánov štátnej správy v školstve, zriaďovateľov škôl a školských zariadení a vzdelávacích ustanovizní organizácií v oblasti výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach

- 4.1 Výsledky testovania žiakov SR z matematiky a prírodných vied organizované TIMSS (Štátny pedagogický ústav)
- 4.2 Uplatnenie absolventov stredných škôl na trhu práce(Ústav informácií a prognóz v školstve)
- 4.3 Niektoré výsledky prieskumu Stav u inštitucionálnej výchovy za rok 2000
- 4.4 Incidencia rizikového správania žiakov
- 4.5 Správa odboru hygieny detí a mládeže Štátneho zdravotného ústavu o činnosti v roku 2000 (Štátny zdravotný ústav Bratislava)
- 4.6 Dohovor o právach dieťaťa
- 4.7 Prevencia drogových závislostí
- 4.8 Ďalšie vzdelávanie učiteľov základných a stredných škôl

5. Záver

- 5.1 Podnety a odporúčania školskej inšpekcie perspektívneho (dlhodobého) charakteru
 - 5.1.1 Ministerstvu školstva
 - 5.1.2 Orgánom štátnej správy v školstve
 - 5.1.3 Školám a školským zariadeniam
- 5.2 Podnety a odporúčania školskej inšpekcie aktuálneho (krátkodobého) charakteru
 - 5.2.1 Ministerstvu školstva
 - 5.2.2 Orgánom štátnej správy v školstve
 - 5.2.3 Školám a školským zariadeniam
- 5.3 Odporúčania školskej inšpekcie na úpravu legislatívnych školských predpisov

6. Prílohy

1. Úvod

Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 2000/2001 je druhou správou Štátnej školskej inšpekcie, ktorá je spracovaná podľa § 8a ods.3 písm. b zákona č.301/1999 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č.542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v znení neskorších predpisov a predkladá sa ministrovi školstva Slovenskej republiky podľa §5 ods.1 písm. b vyhlášky č.32/2000 Z. z. o školskej inšpekcii.

Prvá správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v Slovenskej republike v školskom roku 1999/2000 bola poskytnutá ministrovi školstva 31.10.2000.

Minister školstva predložil správu ako informáciu na rokovanie vlády, ktorá ju prerokovala na 136. rokovaní pod bodom č. 28 dňa 10.1.2001.

Správu minister školstva postúpil aj predsedovi NR SR, ktorý ju uložil prerokovať v gesčnom výbore. Správa bola prerokovaná na 38. schôdzi Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre vzdelanie, vedu, mládež a šport 25.1.2001. Z uznesenia výboru vyplynuli odporúčania Ministerstvu školstva SR, Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny SR a ostatným orgánom štátnej správy v školstve.

Uznesením č. 216 Výbor Národnej rady Slovenskej republiky odporučil Ministerstvu školstva SR vykonať revíziu učebníc odborných predmetov pre SOU, vypracovať metodický postup prijímania na štúdium na stredných školách v rámci správneho konania, pri príprave učiteľov na pedagogických fakultách zabezpečiť úplnosť kvalifikácie učiteľov technickej výchovy a biológie, zabezpečiť vydanie učebných textov a metodických materiálov na vyučovanie odbornej konverzácie prírodovedných predmetov v slovenskom jazyku v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským, riešiť nedostatok učiteľov na 1. stupni základnej školy doplnením vzdelania učiteľiek materských škôl, vykonať kroky na zabezpečenie vstupu Štátnej školskej inšpekcie do medzinárodnej Stálej konferencie ústredných a všeobecných inšpektorátov vzdelávania, predložiť návrh zákona o financovaní základných a stredných škôl a školských zariadení v roku 2001. Ďalej uložil Ministerstvu školstva SR prijať opatrenia k podnetom a odporúčaniam Štátnej školskej inšpekcie vyplývajúcim z prerokovanej správy. Ostatným orgánom štátnej správy v školstve odporučil vytvoriť podmienky na rozšírenie siete špeciálnopedagogických poradní, zefektívniť dislokáciu učiteľov, aby nedochádzalo k zvyšovaniu neodbornosti vyučovania a zvýšiť metodickú pomoc učiteľom ZŠ pri rozširovaní ponuky vzdelávacích možností. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR uznesením požiadal o zaujatie stanoviska k zisteniam ŠŠI o neodmeňovaní žiakov SOU za produktívnu prácu z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov, stanovisko vypracovať vo vzťahu k otázke, či tým nie sú dotknuté ustanovenia pracovného práva žiakov SOU.

Dopad odporúčaní Štátnej školskej inšpekcie sa premietol v súbore opatrení MŠ SR, ktoré boli predložené Výboru NR SR k 30.3.2001, z ktorých boli niektoré k tomuto termínu už splnené.

Na zabezpečenie informovanosti poskytol hlavný školský inšpektor správu aj krajským a okresným úradom a všetkým priamo riadeným organizáciám Ministerstva školstva SR.

Správa prezentuje výsledky inšpekčných zistení a hodnotenie stavu a úrovne výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v školskom roku 2000/2001 zistených Štátnou školskou inšpekciou.

Vychádza z **1 600 vykonaných inšpekcií**. Počet sledovaných a hodnotených školských subjektov predstavuje vcelku priemerne **23%** rozsahu ich siete s výnimkou materských škôl a ostatných školských zariadení. Táto vzorka z hľadiska počtu a stratifikácie umožňuje vysloviť hodnotiace závery o kvalite podmienok, riadenia a úrovni výchovy a vzdelávania v SR za príslušný školský rok.

Z hľadiska **druhov inšpekcií** sa realizovalo **347 komplexných inšpekcií (21,69%)**, **628 tematických inšpekcií (39,25%)**, **435 informatívnych inšpekcií (27,19%)** a **190 čiastkových inšpekcií (11,88%)**.

Z hľadiska **počtu inšpekcií** v jednotlivých druhoch škôl a školských zariadení sa vykonalo v materských školách **285**, základných školách **629**, základných umeleckých školách **34**, stredných školách **594** (z toho v gymnáziách 267, stredných odborných školách 182, stredných odborných učilištiach a učilištiach 145), v špeciálnych školách **28**, v školských zariadeniach **30** (z toho v centrách voľného času 20, v jazykových školách 9) inšpekcií (**Príloha 1**).

Z hľadiska výkonu v **štátnych a neštátnych školách a školských zariadeniach** vykonalo sa v **štátnych** školách a školských zariadeniach **1477 inšpekcií**, v **neštátnych** školách **123 inšpekcií**, z toho **83** v cirkevných a **40** v súkromných školách a školských zariadeniach.

Správa uvádza podstatné zistenia, zásadné pozitíva a negatíva a smerovanie vývoja príslušného druhu škôl a školských zariadení zistené inšpekčnou činnosťou na základe jednotného postupu podľa príslušných metodík jednotlivých inšpekčných úloh, ukazovateľov a hodnotiacich kritérií komplexných inšpekcií.

Štruktúrne je správa orientovaná na závery z inšpekčnej činnosti podľa druhov škôl a školských zariadení a vykonaných inšpekčných úloh, poznatky regionálneho charakteru, zistenia a informácie partnerských organizácií, závery s odporúčaniami perspektívneho a aktuálneho charakteru za účelom odstránenia zistených nedostatkov a ich príčin a prílohy.

2. Závery z inšpekčnej činnosti v školách a školských zariadeniach

Závery z inšpekčnej činnosti vychádzajú z výsledkov **1 477 inšpekcií v štátnych školách a školských zariadeniach a 123 inšpekcií v neštátnych školách a školských zariadeniach**, z toho **83 v cirkevných, 40 v súkromných, 6 652 hospitácií, vedomostných testov, postojových dotazníkov a iných meracích prostriedkov v počte uvedenom v príslušnom texte správy (Príloha 2a-2d).**

Uvedený počet inšpekcií predstavuje od 1.1.2000 do 31.8.2001 hľadiska pokrytosti rozsahu siete škôl a školských zariadení **28,79% základných škôl, 32,47% základných umeleckých škôl, 42,07% stredných škôl, 20,20% špeciálnych škôl, 15,06% školských zariadení, z toho 13,28% materských škôl a 1,78% ostatných školských zariadení.**

2.1 Základné školy

V základných školách sa v šk. r. 2000/2001 vykonalo **629 inšpekcií, inšpekčným výkonom od 1.1.2000 sa pokrylo 28,79% rozsahu siete základných škôl.**

Stav a úroveň kvality riadenia, výchovy a vzdelávania v základnej škole sa hodnotí na základe **147** vykonaných komplexných inšpekcií, čo reprezentuje **6%** rozsahu siete základných škôl a **3 395** hospitácií.

Dlhodobé plánovanie so zreteľom na strategické ciele je vo väčšine škôl na dobrej úrovni. Problémy sú najmä v málotriednych základných školách. Primeraná pozornosť je venovaná operatívne plánovaniu, ktoré je na dobrej úrovni.

Hlavné ciele výchovy a vzdelávania sú v sledovaných školách vo vzťahu ku koncepčným zámerom škôl jasne vytyčené a uplatňujú sa. Kvalita realizácie výchovných a vzdelávacích zámerov vo vzťahu k učebným plánom je na priemernej až dobrej úrovni. Nedostatky v plnení učebných plánov sú v delení žiakov do skupín v predmetoch technická výchova, cudzie jazyky, laboratórne práce, v počte žiakov pri vyučovaní nepovinného predmetu na 1. stupni. Nedôsledné rešpektovanie učebných osnov sa vyskytlo na 1. stupni v predmetoch slovenský jazyk a literatúra, pracovné vyučovanie, telesná výchova, na 2. stupni v predmetoch slovenský jazyk a literatúra (v triedach s vyučovacím jazykom slovenským aj maďarským), nemecký a ruský jazyk, technická výchova, telesná výchova, prírodopis.

Systém starostlivosti o žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a so špeciálnymi schopnosťami je funkčný, často prebieha v spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradňou. Špeciálny pedagóg je potrebný priamo v škole, nakoľko počet žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami stúpa, a títo žiaci sú integrovaní v bežných triedach. Učitelia nemajú skúsenosti a veľa krát ani vedomosti, ako pracovať s takýmito žiakmi.

Kvalita a úroveň pedagogického a odborného riadenia je takmer dobrá. (**Príloha 3**). Nedostatky sa zistili vo výkone štátnej správy v 1. stupni. Väčšina vedení škôl sa snaží vytvárať vhodné podmienky pre prácu pedagógov. Organizačná štruktúra a prevádzka škôl má jasne určené pravidlá fungovania vo väčších školách, v menších školách nie sú vždy jednoznačné. Organizačné a pracovné poriadky pre učiteľov sú vypracované na priemernej až dobrej úrovni a väčšinou sa akceptujú. Metodické orgány v niektorých školách neplnia úlohu poradného orgánu vedenia školy a nie vždy plnia aj riadiacu, kontrolnú a vzdelávaciu funkciu. Delegovanie kompetencií na pedagógov a ďalšie poradné orgány školy je na priemernej až dobrej úrovni, vo väčšine škôl sú vytvorené dobré pracovné vzťahy a vládne priateľská atmosféra. Vedenia škôl podporujú odborný rast učiteľov, zvyšovanie, dopĺňanie a rozširovanie ich kvalifikácie, hoci na druhej strane narastá nezáujem učiteľov o seba vzdelávanie.

Vnútorný poriadok pre žiakov s povinnosťami a právami žiaci poznajú len čiastočne. V niektorých neboli dostatočne deklarované práva dieťaťa, pravidlá riešenia neospravedlného vymeškávania vyučovania, chýbal systém pochvál a odmien. Správanie žiakov medzi sebou i voči dospelým v priebehu vyučovacieho procesu a prestávok bolo väčšinou korektné. Kvalita vzájomných vzťahov žiakov, vzťahov žiakov a pedagógov, podmienok individuálneho rozvoja osobnosti žiakov a sociálnej klímy školy je na priemernej až dobrej úrovni.

Školy majú vo vzťahu k zameraniu a vzdelávacím aktivitám vyhovujúcu štruktúru pedagogického zboru z hľadiska kvalifikačných predpokladov (okrem cudzích jazykov, občianskej, technickej výchovy). Školy sa však nezaobídu bez vyučujúcich dôchodcov. Kvalifikovanosť pedagógov je **85,7%**-ná, odbornosť vyučovania je **79,6%**-ná.

Úroveň a kvalita vnútorného kontrolného systému je v jednotlivých ZŠ rozdielna. Vo väčšine škôl má priemernú úroveň, niekde je formálny, nedôsledná je hospitačná činnosť, opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov sa pravidelne neukladajú.

Vnútorný informačný systém je vo väčšine škôl prepracovaný, účinný, existuje v ňom spätná väzba. Vo väčšine škôl výchovní poradcovia koordinujú spoluprácu školy s rodičmi. Zriadené sú rady škôl, ktorých činnosť je vo väčšine škôl neformálna. Na priaznivej úrovni je aj spolupráca s pred-školskými zariadeniami a odberateľskými školami.

Pedagogická dokumentácia je vedená väčšinou v súlade s platnou legislatívou. Zistené nedostatky sa vyskytli pri zápisoch v triednej dokumentácii.

Bezpečnosť a ochrana zdravia je v školách dostatočne zabezpečená a dodržiavaná. Frekvencia úrazov žiakov a sťažností je nízka.

Vo vzťahu k počtu žiakov a vzdelávaciemu programu má **70%** škôl zodpovedajúce priestory. Nevyhovujúca je úroveň odborných učební. Prácu riaditeľom sťažuje realizácia výchovno-vzdelávacieho procesu vo viacerých budovách, ktoré sú niekedy dosť vzdialené od seba, ďalej sú to poddimenzované kapacity telocviční, resp. chýbajúce telocvične a nemalým problémom je zatekanie striech. Zásluhou niektorých vedení škôl čiastkové problémy pomáhajú riešiť orgány miestnej samosprávy, sponzori a rodičia.

Málo vyhovujúcu úroveň má materiálno-technické vybavenie, učebné pomôcky a didaktická technika. Učebné pomôcky sú väčšinou zastarané, niekedy nefunkčné, vybavenie výpočtovou technikou je na veľmi slabej úrovni. Nedostatočne sa využívajú dostupné moderné učebné pomôcky. Učebnicový fond je primeraný. Nevyhovujúce je dodávanie nových učebníc v priebehu školského roka. Zastaraný a neaktuálny je knižničný fond v učiteľských a žiackych knižniciach.

Rozvrh hodín a organizácia prestávok v mnohých školách nespĺňa psychohygienické potreby žiakov a vyučujúcich. Nepriaznivá situácia bola v **75%** sledovaných škôl v Banskobystrickom kraji. Pozitívnym zistením bolo, že vo väčšine škôl sa dodržiava pitný režim a realizuje sa mliečny program.

Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania sa prejavili v kvalite vyučovania pedagógov a vo výsledkoch učenia žiakov. (*Príloha 4a, 4b*). Podmienky individuálneho rozvoja osobnosti žiakov sú priemerné až dobré. Sociálna klíma je vcelku dobrá, menšia pozornosť sa venuje kultivovaniu mravných a kultúrnych postojov a sociálnych zručností žiakov. Ciele vyučovacích hodín učiteľia často nevedeli presne vyjadriť. Najväčšie ťažkosti učiteľom v príprave na hodinu robí nedostatok učebných pomôcok a výber vhodných metód. Organizačné zvládnutie hodín bolo na výrazne rozdielnej úrovni. Spätná väzba sa vyskytovala na začiatku vyučovacej hodiny, menej v priebehu a závere. Voľba metód, foriem a prostriedkov v nadväznosti na obsah učiva bola väčšinou adekvátna. Využívali sa slovné metódy, najčastejšie frontálna práca, výnimočne práca s didaktickou technikou, častejšie práca s prírodninami, literatúrou, mapami, nákresmi. Hodnotenie a klasifikácia žiakov je vo väčšine škôl v súlade s meto-dickými pokynmi. Nedostatky sa týkali hodnotenia v 1. ročníku, nedostatočného počtu známok v jed-

notlivých predmetoch za klasifikačné obdobie. Na vyučovacích hodinách prevažovalo slovné hodnotenie, niekedy málo podnetné. V motivácii žiakov je veľa rezerv a nedostatkov.

Kvalita vyučovania náboženskej výchovy, ktorá sa sledovala v spolupráci s odborníkmi z praxe je priemerná až veľmi dobrá. Hodnotenie je slovné s ojedinelým výskytom hodnotenia klasifikačnými stupňami. Úzka je spolupráca s rodičmi a predstaviteľmi farnosti.

Kvalita vyučovania na 1. stupni je vcelku lepšia, ako na 2. stupni.

Kvalita preventívnych a multidisciplinárnych činností je dobrá. Väčšinou sú vytvorené dobré podmienky na upevňovanie spolupatričnosti a tradície školy. Niekoľko škôl vydáva školské časopisy. Úspechy v mimovyučovacích aktivitách školy oceňujú a využívajú na motiváciu a stimuláciu žiakov.

Stav a úroveň vyučovania cudzích jazykov v základnej škole sa sledovali v rozsahu 2,25% siete škôl, vykonal sa 186 hospitácií.

Vcelku sa konštatuje celkovo dobrá úroveň odborného a pedagogického riadenia, ako aj plnenia cieľov vyučovania cudzích jazykov. Rozpracovanosť strategických zámerov škôl v tejto oblasti je vo všeobecnej rovine a s akcentovaním komunikačných zručností a mimoškolských aktivít. Personálne podmienky sú priemerné, v niektorých školách a jazykoch až málo vyhovujúce, z hľadiska vysokého záujmu o vyučovanie anglického a nemeckého jazyka nevyužíva sa kvalifikovanosť učiteľov ruského a francúzskeho jazyka, pretrvávajú nízka miera motivácie učiteľov získať kvalifikáciu štúdiom alebo sa ďalej vzdelávať. (*Príloha 5*).

Materiálne podmienky sú priemerné, nedostatočne sa obnovujú učebné pomôcky, učitelia si pripravujú vlastné učebné pomôcky najmä na vyučovanie reálií. Citelný je nedostatok modernej a funkčnej didaktickej techniky. Prejavuje sa potreba vytvorenia základnej domácej učebnice, lebo zahraničné tituly nekorešpondujú dôsledne s učebnými osnovami. Priestorové podmienky v niektorých školách sú nevyhovujúce, vyučuje sa aj v neúčelových priestoroch, evidentná je snaha učiteľov vytvárať motivujúce jazykové prostredie. Z hľadiska organizácie sa celkove darí plniť požiadavky rodičov na výber jazyka. Variantnosť učebných plánov vo vzťahu k jazykovému vzdelávaniu je dostatočná, na dobrej úrovni je záujmová cudzojazyčná činnosť.

Výchovno-vzdelávací proces je na priemernej až dobrej úrovni z hľadiska interakcie učiteľov a žiakov, plnenia učebných osnov a rozvoja rečových zručností. Negatívnymi sú zistenia o uplatňovaní málo efektívnych a tradičných metód vyučovania, nedostatočnej pozornosti venovanej rozvíjaniu reči, o pomerne nízkej motivácii učenia najmä slabších žiakov a nízkej efektívnosti neodborného vyučovania najmä pri rozvíjaní komunikačných zručností žiakov. Vedomosti žiakov sú priemerné až dobré.

Výsledky mapovania vyučovania cudzích jazykov v základných školách vykonaného **Ústavom informácií a prognóz v školstve** v roku 2000^[1] potvrdzujú výsledky inšpekčných zistení najmä o zastúpení jednotlivých jazykov v školách (najvyššia je frekvencia anglického a nemeckého jazyka, najnižšia francúzskeho a ruského jazyka), v odbornosti vyučovania (na 2. stupni základných škôl iba 52,86%-ná anglického jazyka, najvyššia je vo francúzskom jazyku – 95,28% a v ruskom jazyku 91,04%), o organizácii vyučovania (delenie tried na vyučovanie cudzích jazykov, výber jazykov), motivácii učenia cudzích jazykov a o uplatňovaní vyučovacích metód a foriem (prevládajú klasické metódy – práca s textom a čítanie). Iba časť učiteľov pracuje s učebnými osnovami, ktoré sú iba rámcové.

Plnenie opatrení vyplývajúcich z Konceptie environmentálnej výchovy a vzdelávania a národnej konferencie o environmentálnej výchove a vzdelávaní konanej v r. 1998 a úroveň environmentálnych poznatkov žiakov základnej školy sa kontrolovali v 97 zá-

kladných školách. Environmentálne poznatky a postoje sa zisťovali formou vedomostného testu a dotazníka u **2 016** žiakov v **99** triedach.

Plnenie opatrení Konceptie environmentálnej výchovy a vzdelávania je na dobrej úrovni. Príslušné učebné osnovy boli súčasťou plánov práce škôl, metodických orgánov a časovo-tematických plánov učiteľov najmä prírodovedných predmetov, s dobrou úrovňou ich plnenia. Vzdelávanie pedagogických zamestnancov v sledovanej oblasti sa realizovalo najmä formou seminárov a prednášok metodickými oddeleniami OŠMaTK OÚ, metodickými centrami a centrami environmentálnych aktivít na primeranej úrovni za podpory väčšiny vedení škôl. Vybavenosť škôl odbornými publikáciami, metodickými materiálmi a pomôckami je rozdielna, s dobrou úrovňou využívania vo výchovno-vzdelávacom procese. Rozsah a úroveň mimovyučovacích aktivít boli veľmi dobré. Do projektu Škola podporujúca zdravie bolo zapojených **58,70%** sledovaných škôl.

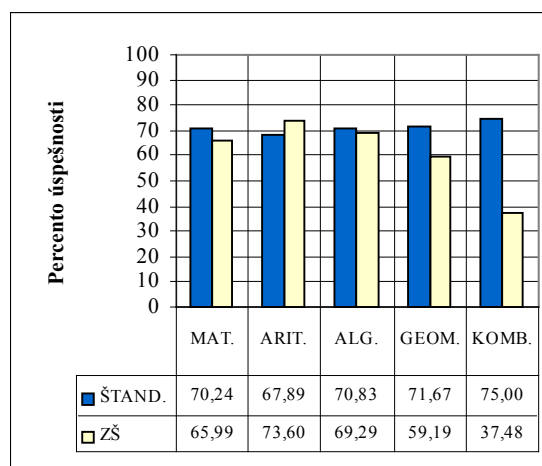
Plnenie opatrení z 2. konferencie Environmentálnej výchovy a vzdelávania v školách v SR v roku 1998 je dobré. Školy majú rozpracovanú koncepciu environmentálnej výchovy a vzdelávania, väčšina škôl má koordinátorov environmentálnej výchovy, ich prácu učitelia kladne hodnotia. Alternatívne formy vyučovania (riešenie projektov v **25** školách a integrované tematické vyučovanie na I. stupni v 31 školách) sú na dobrej úrovni. Dobrá bola spolupráca s materskými školami, priemerná so strednými školami, priemerná s mimovládnyimi organizáciami a inštitúciami environmentálneho zamerania.

Výsledky environmentálnych poznatkov zisťovaných v 9. ročníku mali **78,05%**-nú úspešnosť v rozpätí **91,67 - 59,38%**. Najlepšie výsledky sa dosiahli v tematických celkoch *Urbanizácia, Úbytok ozónovej vrstvy, Odpady a Odlesňovanie*, najslabšie v tematických celkoch *Kyslý dážď, Populačná explózia, Racionálne využívanie prírodných zdrojov, Skleníkový efekt, Znečisťovanie ovzdušia, vody, pôdy*. Environmentálne poznatky sú vcelku dobré s uvedenými rezervami. Z postojového dotazníka vyplynuli prevažne pozitívne hodnotové a emocionálne postoje žiakov, aktívny záujem **67,46%** žiakov o problematiku tvorby a ochrany životného prostredia, dostatočná informovanosť o ekologickej problematike a životnom prostredí u **93,02%** žiakov zo strany školy, čo predstavuje vysoký vplyv na vedomosti a formovanie postojov. Aktívne osvojovanie environmentálneho konania brzdí absencia výchovných a vzdelávacích cieľov a zreteľne formulovaných požiadaviek na vedomosti a zručnosti žiakov.

Úroveň dosiahnutých vzdelávacích výsledkov z matematiky v základnej škole sa zisťovala v 107 školách (107 tried, 2 340 žiakov), čo predstavuje 4,4% rozsahu ich siete.

Vzdelávacie výsledky sa sledovali v 9. ročníku prostredníctvom vedomostného testu zostaveného na základe požiadaviek vzdelávacieho štandardu z matematiky pre II. stupeň základnej školy.

Výsledky sa pohybovali v intervale **32,86 - 90,67%** s priemernou úspešnosťou **65,99%**. Predpokladaná úspešnosť podľa vzdelávacieho štandardu je **70,24%**, žiaci dosiahli výsledok o **4,25%** horší. Dosiahnutá úspešnosť v aritmetike bola **73,60%**, t.j. o **5,89%** lepšia, ako predpokladá štandard (67,89%); v algebre **69,29%**, t.j. o **1,54%** horšia, ako predpokladá štandard (70,83%); v geometrii **59,19%**, t.j. o **12,48%** horšia, ako predpokladá štandard (71,67%); v kombinatorike **37,48%** (štandard predpokladá 75%). Do testu bola skúšobne zaradená iba jedna úloha z kombinatoriky, z výsledku vyplýva, že táto nová téma vo vyučovaní matematiky v ZŠ zatiaľ nemá stabilné miesto.

Dosiahnutej úspešnosti zodpovedá priemerná známka z matematiky **3,07**, čo je o **0,83** klasifikačného stupňa horšie ako boli žiaci hodnotení v 1. polroku 9. ročníka. Iba **9** škôl dosiahlo rovnakú alebo lepšiu klasifikáciu v teste ako v 1. polroku. **40 (37,38%)** škôl hodnotilo žiakov viac ako o **1** klasifikačný stupeň lepšie v porovnaní s ich klasifikáciou v teste.

Prínosy a dopady úpravy siete základných škôl sa sledovali v 38 školách - 12 škôl bolo vyradených zo siete (31,57%), v 16 pozastavená činnosť (42,11%), 6 zlúčených s inou školou (15,79%), 2 odčlenené od gymnázia s osemročným štúdiom (5,26%), 2 zaradené do siete na žiadosť zriaďovateľa, rodičov (5,26); presuny sa týkali 2 381 žiakov.

Úprava siete bola vykonaná v súlade so školskou legislatívou, zohľadnila požiadavky a potreby škôl. Príčinou zmien bolo neefektívne financovanie škôl, dlhotrvajúce ekonomické problémy, nízky počet žiakov v triedach, najmä plnoorganizovaných škôl.

Zmeny nemali zásadný vplyv na riadenie škôl, pedagogické a odborné riadenie výchovno-vzdelávacieho procesu je na prijateľnej úrovni. Mali pozitívny dopad na výchovno-vzdelávací proces a vybavenosť škôl pri pretrvávajúcej nedostatočnej vybavenosti progresívnou didaktickou technikou. Podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu majú dobrú úroveň vo vzťahu k racionalizačným opatreniam.

Prínosom je zlepšenie finančných podmienok na chod školy, racionálnejšie rozmiestnenie učiteľov podľa aprobačnej skladby, zlepšenie v priestorovej oblasti, zníženie smennosti, zvýšenie priemernej naplnenosti tried, zvýšenie možností aktivít žiakov v mimovyučovacom čase, zlepšenie školskej klímy, zníženie vekového rozdielu medzi žiakmi školy, kladná odozva u rodičov, ústretovosť starostov obcí k zmenám v sieti škôl, v niektorých prípadoch aj priama materiálna pomoc.

Negatívnym dopadom sú zvýšené finančné náklady súvisiace s cestovaním pre rodiny zo sociálne slabého prostredia (najmä rómskych žiakov s dopadom na vymeškávanie vyučovania), väčšia anonymita v triedach pri vyššom počte žiakov, ojedinelé zhoršenie psychohygienických podmienok, problémy spojené s dopravou žiakov z dôvodu preplnenosti miestnych autobusových spojov, nerovnaká vedomostná úroveň žiakov.

Vcelku prevládli prínosy nad negatívnymi dopadmi. Vo viacerých školách zmena úpravy siete neznamenala významný prínos ani dopad, ojedinele prevládli negatívne dopady nad prínosmi (Prešovský kraj). Prínosy a negatívne dopady v organizácii vyučovania sú vcelku vyrovnané. Organizačné zabezpečenie chodu škôl má vcelku dobrú úroveň.

Podmienky a efektívnosť výchovno-vzdelávacieho procesu v okresoch s najnižšími nákladmi na žiaka boli rozdielne. Zistenia sa týkali **18** škôl a **357** tried v okresoch Žiar nad Hronom, Sabinov, Gelnica a Michalovce.

Personálne podmienky boli v školách priemerné a málo vyhovujúce v okresoch Michalovce, Gelnica, Sabinov. Odbornosť vyučovania bola na I. stupni **63,77%**-ná (najnižšia **29,8%**-ná v okrese Sabinov), na II. stupni **73,18%**-ná. V niektorých ZŠ okresov Gelnica, Michalovce, Sabinov bola **100%**-ná neodbornosť vyučovania cudzích jazykov, slovenského jazyka, prírodovedných a výchovných predmetov. V okrese Gelnica prevažoval počet absolventov stredných škôl nad dôchodcami. V mnohých prípadoch si učitelia náklady na vzdelávacie aktivity a odborné podujatia hradia z vlastných zdrojov. Prostriedky na mzdy nekvalifikovaných zamestnancov mali podstatný vplyv na nízke náklady na žiaka v okresoch Michalovce, Gelnica, Sabinov.

Technický stav niektorých škôl v okresoch Michalovce, Sabinov, Gelnica bol nevyhovujúci (zatekanie striech, zlý stav stien, podlahovej krytiny, školského nábytku), priestorové podmienky priemerné, vo viacerých prípadoch sa odborné učebne využívali ako kmeňové triedy, boli mimo budovy školy, triedy oddelené závesom, kapacitne nevyhovujúce alebo chýbajúce

telocvične. Vybavenosť učebnými pomôckami a didaktickou technikou bola málo vyhovujúca (zastarané, nefunkčné, absencia výpočtovej techniky).

Organizačné zabezpečenie malo dobrú úroveň, nedostatočná vybavenosť škôl mala vplyv na výber variantu učebného plánu a nepovinné predmety. Výchovno-vzdelávací proces mal priemernú, málo vyhovujúcu až nevyhovujúcu úroveň. Činnosti učiteľov boli vo viacerých prípadoch málo vyhovujúce z dôvodu neodborného vyučovania, obmedzenej možnosti výberu metód a foriem práce, interakcia učiteľ - žiak a pracovná atmosféra boli dobré, spätná väzba rozdielna. Niektorí žiaci mali menej aktívny postoj k učeniu, väčšina mala problémy s aplikáciou teoretických vedomostí v praktických situáciách. Účasť žiakov na štandardných súťažiach prevládala nad účasťou na olympiádach.

Podmienky škôl a úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu boli rozdielne. Najlepšia úroveň bola v okrese Žiar nad Hronom, kde najnižšie náklady na žiaka neovplyvnili výchovno-vzdelávací proces. V okresoch Gelnica a Sabinov sa nízke náklady na žiaka najviac prejavili v materiálo-technickom vybavení škôl, neodbornosti vyučovania s vplyvom na zníženie úrovne výchovno-vzdelávacieho procesu. Pozitívom je vynakladané úsilie vedení škôl pri hľadaní finančných prostriedkov. Nízke náklady na žiaka boli väčšinou z dôvodu nižších výdavkov v kategórii 610 - mzdy najmä u nekvalifikovaných učiteľov a minimálnych výdavkov v položke 633 - tovary a služby (v jednej ZŠ len 6,- Sk na žiaka).

Realizácia novej koncepcie vyučovania slovenského jazyka a literatúry v základnej škole sa sledovala v **2,6%** škôl (60 štátnych, 3 cirkevné) prostredníctvom písomného testu a **77** hospitácií na hodinách literatúry.

Nová koncepcia predpokladá uskutočnenie zmien výchovných a vzdelávacích cieľov rešpektovaním primeraných výchovných a didaktických princípov a zásad. Posilňuje sa estetická funkcia čítania a literárnej výchovy, a to si zásadným spôsobom vyžaduje zmeniť vyučovanie literatúry, inovovať metodické postupy.

Inšpekcia zistila, že komunikatívne zručnosti a schopnosti žiakov dosahujú dobrú úroveň. Žiakova osobnosť je rozvíjaná v rovine poznávacej, estetickej, etickej i komunikatívnej. Nové ciele vyžadujú posilniť komunikatívno-poznávací, estetický a zážitkový model, čo sa prejavuje v záujme žiakov o učenie. Ich verbálne a písomné komunikatívne schopnosti a zručnosti nie sú vždy rozvíjané uplatňovaním nových metodických postupov, rozvíjaním logického myslenia a využívaním aktivizujúcich progresívnych metód a foriem vo vzťahu k novej koncepcii. Dobré teoretické vedomosti z gramatiky a slohu nemajú žiaci utvrdené a nedokážu ich správne uplatniť v praxi. K podstatným negatívam patrí nezáujem žiakov o čítanie mimo vyučovania, absencia besied o knihách a so spisovateľmi, zastaranosť a neaktuálnosť knižničného fondu. Kvalita vyučovania z hľadiska činnosti pedagógov a žiakov na hodinách literatúry je vyššia, nižšia je na hodinách gramatiky a slohu. Vyučujúcim slovenského jazyka komplikuje prácu oneskorená distribúcia učebníc.

Kvalita a výsledky učenia z hľadiska činnosti žiakov na hodinách slovenského jazyka boli zisťované prostredníctvom písomnej previerky a dosiahnutá úspešnosť je **60,36%**. Výsledky poukazujú na to, že verbálna komunikácia má lepšiu úroveň ako písomné komunikatívne zručnosti. Úroveň písomnej komunikácie je slabá až podpriemerná so značným množstvom gramatických chýb. Zistilo sa, že žiaci nie sú vedení k dôslednému čítaniu s porozumením, sú vedení k mechanickej aplikácii poznatkov pred tvorivými úlohami.

Poradie	Kraj	Úspešnosť
1.	Trenčiansky	65,50 %
2.	Žilinský	64,20 %
3.	Trnavský	63,78 %
4.	Banskobystrický	61,36 %
5.	Prešovský	61,16 %
6.	Bratislavský	60,86 %
7.	Košický	58,43 %
8.	Nitriansky	49,66 %
Spolu		60,36 %

Činnosť školských knižníc v základnej škole sa posudzovala v **82** školských knižniciach (žiacke, učiteľské, zlúčené - žiacke a učiteľské, zlúčené - žiacke a verejné). Medzi základné ukazovatele kvality činnosti školských knižníc patrí percentuálne zastúpenie čitateľov medzi žiakmi a učiteľmi školy.

V školských knižniciach bolo v kontrolovanom období zaregistrovaných **37,6%** čitateľov z počtu žiakov a učiteľov. Na jednu školskú knižnicu pripadlo v priemere **86** čitateľov. Uvedené údaje svedčia o tom, že školské knižnice len v malom rozsahu plnia svoje základné funkcie vo vyučovacom procese. Optimálne plnenie týchto funkcií predpokladá totiž **100%**-nú registráciu čitateľov. Súčasný stav má negatívny dopad na vytváranie základov čitateľskej kultúry, na rozvoj osobnosti žiakov, ale najmä na tvorbu predpokladov pre ich celoživotné vzdelávanie.

Analýza podmienok činnosti a stavu knižničného fondu školských knižníc poukazuje na to, že školské knižnice v súčasnom období plnia svoje základné funkcie len veľmi obmedzene. Príčiny tohto stavu sú spôsobené viacerými faktormi, najmä však dlhodobou nepriaznivou finančnou situáciou v rezorte školstva, ktorá má priamy dopad na financovanie jednotlivých škôl a negatívne ovplyvňuje kvalitu a kvantitu prírastku knižničného fondu a materiálno – technického zabezpečenia činnosti školských knižníc, neuspokojivým zabezpečením priestorových podmienok, najmä učiteľských knižníc, neznalosťou legislatívy o školských knižniciach, nedostatočným záujmom zriaďovateľov a niektorých riaditeľov škôl o problematiku školských knižníc, absenciou regionálnych metodických pracovísk, ktoré by poskytovali metodické služby školským knižniciam a zabezpečovali ďalšie vzdelávanie školských knihovníkov, neaktuálnou a nedostatočnou legislatívou o školských knižniciach.

Stav a úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu málotriednej základnej školy sa sledovala v **47** málotriednych základných školách (nepľnoorganizované školy so spojenými 1. - 4. ročníkmi), vykonalo sa **229** hospitácií.

Hlavné ciele výchovy a vzdelávania sú jasne vytýčené, uplatňujú sa vzhľadom na koncepcné zámery málotriednych škôl. Zamerané sú predovšetkým na úroveň a výsledky vyučovania. Úroveň pedagogického a odborného riadenia vyučovania v málotriednych ZŠ je priemerná až dobrá. Rezervy sú v kontrolnej a hospitačnej činnosti, nedostatky v riadiacej práci vyplynuli aj zo slabej orientácii riaditeľov v školskej legislatíve. Plnenie učebných plánov a učebných osnov je dobré s menšími nedostatkami v slovenskom jazyku, telesnej výchove. Integrovaní mentálne postihnutí žiaci majú vypracované individuálne výchovno-vzdelávacie programy a vzdelávajú sa podľa učebného plánu a učebných osnov špeciálnej základnej školy. Z nepovinných predmetov sa najviac vyučuje náboženská výchova - **81%** škôl, ojedinele cudzí jazyk - **13%** škôl. Niekoľko škôl z finančných dôvodov nedopĺňa učebný plán o nepovinné predmety.

Personálne podmienky škôl sú vcelku dobré. Materiálno-technické podmienky sú priemerne, v niektorých školách až nevyhovujúce. Fond učebníc, pracovných zošitov a doplnkových textov je dostatočný, priebežne aktualizovaný. Učebné pomôcky, aj keď sú zastarané, sú funkčne využívané. Svojpomocne zhotovené učebné pomôcky sa efektívne využívajú. Až **83%** učiteľov používa vlastné učebné pomôcky, ktoré originálne s vysokým stupňom tvorivosti a fantázie prispievajú k motivácii žiakov. Didaktická technika je zastaraná, vo vyučovaní sa primerane využíva. Materiálna podpora školám je zo strany zriaďovateľa minimálna. Výrazná je podpora zo strany obce, rodičov a sponzorov. Priestorové podmienky sú vyhovujúce, chýbajú minitelocvične resp. telocvične.

Organizačné zabezpečenie vyučovania je vo vzťahu k podmienkam škôl vyhovujúce. Negatívnym zistením je vyučovanie piatich hodín v jednom slede v 1. ročníku. Spolupráca s odberateľskými školami je na priemernej úrovni a s ďalšími subjektami v obci je celkovo dobrá. Usporiadanie tried a členenie ročníkov sa v **85%** málotriednych ZŠ realizuje na základe počtu žiakov, v **21%** podľa veku-vých osobitostí a ostatné podľa miestnych tradícií, sociálneho zloženia a v niektorých školách aj s prihliadnutím na začlenenie integrovaného dieťaťa. Združovanie ročníkov sa využíva pri vyučovaní u obsahovo príbuzných predmetov – telesná, hudobná, výtvarná výchova a pracovné vyučovanie, ako i pri organizovaní spoločných vychádzok.

Výchovno-vzdelávacia činnosť z aspektu učiteľa spĺňala požiadavky v oblasti plnenia cieľov a obsahu vyučovania. Organizácia výchovno-vzdelávacieho procesu vychádzala z už osvojených vedomostí žiakov s dôrazom na dodržiavanie zákonitostí poznávacieho procesu. Miera osvojenia učiva bola overovaná spätnou väzbou, hodnotenie bolo objektívne – verbálne i klasifikačnými stupňami. Úroveň interakcie učiteľ – žiak bola vekuprimeraná. Zvolené metódy a formy práce boli primerané charakteru predmetu a učebnej téme. Žiaci sú vedení k samostatnosti a sebahodnoteniu. Obidve zložky sociálnej komunikácie (verbálna aj neverbálna) pôsobili stimulačne, čomu zodpovedala uvoľnená atmosféra tried. Ojedinele sa zistili nedostatky u začínajúcich alebo nekvalifikovaných učiteľov.

Zistenia preukázali, že málotriedne školy sa vo veľkej miere podieľajú na realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu, čo potvrdzuje ich opodstatnenosť napriek neatraktívnej, sťaženej a málo finančne motivujúcej práci pedagogických zamestnancov.

V **neštátnych** základných školách sa vykonávali inšpekcie súbežne so štátnymi školami. V **cirkevných** školách je koncepcia výchovy a vzdelávania orientovaná v duchu kresťanských tradícií, ciele sú reálne, postupne sa plnia. Personálne podmienky sú dobré, kvalifikovanosť učiteľov je v rozmedzí **86% - 96%**, odbornosť vyučovania **85%-ná**. Priestorové podmienky sú menej vyhovujúce vzhľadom na počty žiakov, chýbajú odborné učebne, kabinety a telocvične. Materiálne podmienky sú priemerné. Úroveň vzdelávania, výsledky učenia a osobnostný rozvoj žiakov je priemerná až veľmi dobrá.

Rozpracovanosť učebných osnov environmentálnej výchovy je dobrá, výsledky environmentálnych poznatkov žiakov majú úspešnosť v rozpätí **79% – 84%**, environmentálne postoje sú výrazne pozitívne.

Vo vzdelávacích výsledkoch z matematiky bola priemerná úspešnosť **70,14%**. V 7 školách (z 10) sa dosiahla **85,25% - 72,60%** úspešnosť, t.j. lepšia ako predpokladá vzdelávací štandard (**70,24%**), v 3 školách horšie - **65,68% – 56,91%**. Veľmi dobré vedomosti sa preukázali z aritmetiky, dobré až podpriemerné z algebry, slabšie z geometrie, podpriemerné z kombinatoriky.

Zistila sa výborná až dobrá úroveň novej koncepcie vyučovania slovenského jazyka a literatúry v 6. ročníku, priemerné vzdelávacie výsledky na hladine **59,90% - 68,31%** úspešnosti, pri priemernej úspešnosti **60,36%**.

Úroveň plnenia opatrení na odstránenie zistených nedostatkov v základnej škole z vykonaných inšpekcií sa sledovala v **99** školách. Pozornosť bola zameraná na odstránenie nedostatkov – absencia rozhodnutí riaditeľov škôl pri prijímaní žiakov do 1. ročníka, povolení vykonať opravnú skúšku, nedôsledné vedenie pedagogickej dokumentácie, nezaznamenanie uložených výchovných opatrení v triednom výkaze, vyučovanie vyššieho počtu hodín v jednom slede, zaradenie vyučovania v stredu popoludní, nerešpektovanie metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov ZŠ, nedodržanie učebných plánov a učebných osnov, vyšší počet nepovinných predmetov u jedného žiaka, ako stanovuje učebný plán, nesprávna naplnenosť žiakov vo vyučovacích skupinách, nesprávny postup pri zaradení žiakov do špeciálnej triedy, neodborné vyučovanie v triedach s rozšíreným vyučovaním predmetov, nedodržiavanie povinností pedagogických zamestnancov odborno-metodického charakteru a povinností vedúceho zamestnanca v oblasti riadenia a kontroly.

Riaditelia ZŠ prijali adekvátne opatrenia k zisteným nedostatkom, ich plnenie, ako aj plnenie opatrení uložených školskou inšpekciou bolo na dobrej úrovni.

Podstatné pozitíva:

- interakcia učiteľ – žiak je na veľmi dobrej úrovni,
- školy vo väčšine ponúkajú možnosti výberu cudzieho jazyka v súlade so záujmom žiakov alebo ich rodičov, dobrá úroveň mimoškolských jazykových aktivít,
- v málotriednych školách zavádzanie problémových úloh, rozvíjanie logického myslenia, prvky integrovaného tematického vyučovania, diferencovaný a individuálny prístup, spolupráca s rodičmi,
- vo vyučovaní slovenského jazyka a literatúry účinná podnetná motivácia pedagógov, využívanie estetickej funkcie literatúry, vlastná tvorba žiakov, disciplína a pracovná atmosféra žiakov,
- dobrý vplyv školy na formovanie environmentálneho vedomia a postojov žiakov k problematike životného prostredia,
- v matematike dosiahli žiaci požadovanú úroveň vzdelávacieho štandardu v aritmetike.

Podstatné negatíva:

- zlý stav školských budov, formálna kontrolná činnosť, vysoký počet nekvalifikovaných vyučujúcich predovšetkým anglického jazyka, výchovných predmetov, chýbajúce odborné učebne predovšetkým fyziky a chémie, zastarané učebné pomôcky, nedostatok výpočtovej techniky, neaktuálny a zastaraný knižničný fond,
- nerovnomerný záujem o vyučovanie cudzích jazykov spôsobuje nízku odbornosť vyučovania anglického a nemeckého jazyka a nevyužitie kvalifikovanosti učiteľov ostatných jazykov, nevyhovujúce materiálne podmienky – nedostatok moderných učebných pomôcok,
- v málotriednych školách je výrazná problematika zastupovania chýbajúcich učiteľov, neodborné vyučovanie, vplyv nezaškolenosti detí v materskej škole,
- pri realizácii novej koncepcie vyučovania slovenského jazyka a literatúry chýba priestor na samostatný ucelený jazykový prejav a interpretácia vlastných názorov, vplyv dialektu v jazykovom prejave a používanie jazyka národnostných menšín, nedostatočné využívanie učebných pomôcok, pamäťové osvojovanie učiva, náučný charakter hodiny, klasické postupy a nesystematické používanie progresívnych foriem a metód práce,
- vplyv nízkych nákladov na žiaka na podmienky a úroveň výchovy a vzdelávania v okresoch Michalovce, Gelnica, Sabinov,
- v matematike žiaci nedosiahli úroveň vzdelávacieho štandardu v matematike, ani v jej častiach algebra a geometria, väčšina základných škôl dosiahla v teste horšie výsledky v porovnaní s klasifikáciou v 1. polroku, priemerne horšie o 0,83 klasifikačného stupňa.

Smerovanie vývoja:

- pretrváva rozpor medzi deklarovanými nárokmi na výchovu a vzdelávanie a podmienkami škôl,
- zlepšovanie priestorových podmienok vzhľadom na klesajúcu detskú populáciu,
- zhoršujúca tendencia technického stavu škôl,
- nepriaznivý vplyv zhoršujúcich sa materiálnych a personálnych podmienok na úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu, jazykové vedomosti a zručnosti žiakov,
- úroveň vzdelávacích výsledkov z matematiky sa znižuje, vzdelávacie výsledky z matematiky sú nadhodnocované.

2.2 Základné umelecké školy

V základných umeleckých školách sa v šk. r. 2000/2001 vykonalo 34 inšpekcií, inšpekčným výkonom od 1.1.2000 sa pokrylo 32,47% rozsahu siete základných umeleckých škôl.

Stav a úroveň kvality riadenia, výchovy a vzdelávania v základnej umeleckej škole sa hodnotí na základe 7 vykonaných komplexných inšpekcií, čo predstavuje 3,6% rozsahu škôl a 87 hospitácií.

Východiská, koncepcné zámery škôl a ciele výchovno-vzdelávacej činnosti sú vypracované na základe analýzy činnosti za predchádzajúce obdobie. Výrazne lepšia úroveň rozpracovania bola v školách, ktoré uplatňujú alternatívne výchovno-vzdelávacie programy. Ponuka vzdelávacích aktivít zohľadňuje regionálne špecifiká a požiadavky rodičovskej verejnosti. Bezproblémové je zaškolenie žiakov so špeciálnymi schopnosťami a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Proces riadenia škôl je na rozdielnej úrovni. Nedostatky sa vyskytli v plnení učebných plánov v hudobnom odbore. Na dobrej úrovni je operatívne plánovanie s prenosom kompetencií na pedagógov a ďalšie poradné orgány škôl aj manažérska činnosť riaditeľov škôl pri zabezpečovaní vhodných pracovných podmienok. Kontrolná činnosť zo strany vedenia škôl zodpovedá vnútorným potrebám, nedostatočná je priama hospitačná činnosť. Učitelia deklarovali nespokojnosť so spôsobmi a úrovňou oceňovania a uznania zo strany vedenia škôl. Na veľmi dobrej úrovni je vnútorný informačný systém. Vedenie pedagogickej a pracovnej dokumentácie je na dobrej úrovni.

Organizačná štruktúra a prevádzka škôl má jasne určené pravidlá fungovania, ktoré umožňujú ich efektívne riadenie. V práci niektorých vedúcich zamestnancov boli zistené nedostatky vo vykonávaní štátnej správy v 1. stupni z dôvodu nedostatočnej orientácie v legislatíve. V 85,7% škôl sú vytvárané optimálne podmienky na prácu učiteľov a žiakov, vládne v nich priaznivá priateľská a tvorivá atmosféra. Pre väčšinu pedagogických zamestnancov je otázkou osobnej prestíže v práci so žiakmi dosahovať čo najlepšie až vynikajúce výsledky. Svoju odbornú erudovanosť a umeleckú úroveň prezentujú pedagógovia aj v bohatej mimoškolskej činnosti. Ďalšie odborné vzdelávanie pedagógov sa nerealizuje, čo im chýba a zo strany zriaďovateľa, metodických centier a Štátneho pedagogického ústavu sa im venuje len okrajová pozornosť. Treba oceniť iniciatívu niektorých škôl, ktoré vo vlastnej réžii organizujú metodické podujatia s regionálnou (často i celoslovenskou) pôsobnosťou.

Vnútorný informačný systém je účinný, prehľadný, uplatňuje sa v ňom spätná väzba. Interakcia rodič – žiak – pedagóg je na veľmi dobrej úrovni, vysoko efektívne sú osobné kontakty. V niektorých školách sa prejavuje nedostatočná komunikácia so zriaďovateľom.

Personálne podmienky zodpovedajú koncepčným zámerom škôl. Nedostatkom je nižšia kvalifikovanosť v školách mimo kultúrnych centier a najmä vysoká nekvalifikovanosť učiteľov v tanečnom odbore. Priestorové a materiálno-technické podmienky sú na priemernej úrovni, psychohygienické na dobrej úrovni. Bezpečnosť a ochrana zdravia je v školách dostatočne zabezpečená a dodržiavaná.

Činnosť pedagógov na vyučovacích hodinách bola dobre organizovaná, prevažne efektívna, s využívaním vhodných metód a foriem práce adekvátnych veku žiakov a charakteru preberaného učiva. Pracovný štýl a prístup k žiakom boli kultivované, prevládala výrazne pozitívna interakcia učiteľ – žiak. Vyučujúci využívali vhodnú motiváciu, spätná väzba bola zabezpečená okamžite. V hodnotení prevládalo slovné hodnotenie s poukázaním na pozitíva a negatíva. Dôležitým aspektom bol rozvoj tvorivosti a muzikality žiakov.

Hudobný odbor - Obsah vzdelávania korešpondoval so schválenými učebnými osnovami. V 71,4% sledovaných škôl boli zistené nedostatky v plnení učebných plánov, kde permanentne prevláda tendencia zaškolenia čo najväčšieho počtu žiakov na úkor plnenia časových dotácií v jed-notlivých predmetoch. Vysoká úroveň rozpracovania a následného plnenia bola zistená v školách, ktoré postupujú podľa alternatívnych vzdelávacích programov. Aktuálny stav nemá podstatný vplyv na plnenie učebných osnov v individuálnom vyučovaní hry na hudobnom nástroji. Neplnenie učebných osnov sa negatívne prejavuje v komornej a súborovej hre. Príčinou tohto negatívneho stavu je nedostatočná orientácia v platnej školskej legislatíve, respektíve laxný prístup k ich dodržiavaniu (16,7% učiteľov nevedelo, podľa akých učebných plánov a osnov vyučujú). Na druhej strane práve súbory v školách, kde sa zistili nedostatky, dosahujú vynikajúce úspechy. Absentujú učebné osnovy hry na keyboarde od 4. ročníka vyššie.

Vo vyučovacom procese výrazne prevládal individuálny prístup a diferenciacia vzhľadom na schopnosti, zručnosti a možnosti žiakov. Hodnotenie vedomostí bolo objektívne, motivácia žiakov podnetná a aktivizujúca. Vysoko je hodnotené pedagogické majstrovstvo niektorých učiteľov, ktorí so svojimi žiakmi dosahujú sústavne vynikajúce výsledky i v medzinárodnom meradle. Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu a jeho výsledkov je rôzna, od vynikajúcich po nedostatočné.

Výtvarný odbor - Vyučovacie hodiny boli veľmi dobre premyslené a pripravené. Vyučujúci vhodnou motiváciou podnecovali aktivitu žiakov. Zvolené metódy a formy práce boli efektívne, pri ich realizácii vyučujúci uplatňovali diferenciaciu a individuálny prístup. Na vyučovacích hodinách boli vhodne použité názorné pomôcky. V procese tvorby rešpektovali tvorca a podporovali jeho samostatné individuálne riešenie. Vyučujúci vhodne uplatňovali sebahodnotenie žiakov. Alternatívnym vzdelávacím programom pre výtvarný odbor môže byť projekt Ľudové umelecké remeslá a techniky, ktorý sa v minulom období overoval v ZUŠ Detva. Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu je na veľmi dobrej úrovni, hlavne v školách, ktoré majú dostatočné materiálno-technické zabezpečenie.

Tanečný odbor - Diferenciacia výchovno-vzdelávacieho procesu sa uplatňuje podľa jednotlivých predmetov. Vyučujúci dodržiavali metodiku i štruktúru vyučovacích hodín, vychádzali z praktických ukážok, využívali individuálny prístup, skupinovú prácu i frontálnu činnosť. Organizácia vyučovacích hodín, zvolené metódy a formy práce spolu so zabezpečenou korepetíciou zvyšovali efektívnosť vyučovacích hodín. Nedostatky sa vyskytli u nekvalifikovaných učiteľov a v nedostatočne zadelenej kvalitnej korepetícii v jednotlivých predmetoch. Nevyhnutnou potrebou pre učiteľov tohto odboru je vydanie metodických materiálov pre všetky ročníky a predmety. Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu a jeho výsledkov sú dobré. Veľmi dobrú úroveň dosahujú súbory, ktoré sú súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu.

Literárno-dramatický odbor - Uplatňované metódy a formy práce boli primerané veku a schopnostiam žiakov, zamerané na aplikáciu teoretických poznatkov, tvorivosť, štýlové a technické zvládnutie pohybového, výrazového a rečového prejavu. Atmosféra na vyučovaní

bola hravá, uvoľnená, vyučovanie bolo efektívne. Pozitívom je prepojenosť a úzka spolupráca s ďalšími odborními. Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu a jeho výsledkov je dobrá až veľmi dobrá.

Kvalita vyučovania z hľadiska činnosti žiakov bola ovplyvňovaná rozličným stupňom nadania a prístupom k činnostiam na vyučovacích hodinách. Vo všeobecnosti však žiaci boli primerane aktívni, tvoriví, prejavovali záujem o získanie nových vedomostí a zručností. Dobre reagovali na podnety a usmernenia vyučujúcich. Ich prejav bol kultivovaný s prvkami vzájomného rešpektovania. V školách prevládala výborná psychosociálna klíma. Vzájomné vzťahy boli kultivované, priateľské so značnou mierou emotívnosti. Učitelia veľmi dobre poznali charakterové vlastnosti žiakov, ich schopnosti a zručnosti, čomu prispôbovali aj štýl práce s cieľom optimalizovať individuálny rozvoj osobnosti dieťaťa.

Uplatňovanie učebných plánov a učebných osnov a úroveň vyučovania v literárno-dramatickom odbore základnej umeleckej školy sa sledovalo v 19 ZUŠ, ktoré majú zriadený literárno-dramatický odbor, čo predstavuje **30,7%** rozsahu ich siete, vykonalo sa **88** hospitácií.

Pedagogické a odborné riadenie odboru má priemernú úroveň. Ciele vyučovania spočívajú prevažne v rozvoji emocionálnych, rozumových a morálnych kvalít žiakov, v rozvoji ich kultivovaného prejavu a základných odborných schopností v dramatickom a slovesnom prejave. Proces riadenia v školách je rozdielny. Uplatňované učebné plány a učebné osnovy sa v prevažnej väčšine škôl dodržiavajú. Dôsledkom ich nerešpektovania je nižšia úroveň výchovno-vzdelávacích výsledkov najmä v predmete prednes a pohyb. Pedagogická a pracovná dokumentácia má dobrú úroveň.

Organizačné zabezpečenie vyučovania je na priemernej až dobrej úrovni. Napriek vysokej nekvalifikovanosti možno konštatovať, že časť pedagógov je vysoko profesijne zdatná, mnohí pracujú s nadšením a tvorivo, majú kladný vzťah k žiakom. Pozitívom je prepojenosť a spolupráca s ďalšími odborními a vysoká úroveň práce súborov.

Priebeh vyučovania, záujem žiakov o prácu v tomto odbore, konkrétne aktivity a dosiahnuté výsledky výchovy a vzdelávania poukazujú na dobrú až veľmi dobrú úroveň vyučovania. Negatívom, ktoré ovplyvňuje kvalitu vyučovania, sú aj priemerné materiálne – technické a priestorové podmienky, až **73%** škôl nemá dostatok pomôcok pre literárno-dramatický odbor a má nedostatočný knižničný fond. Na vyučovanie nevyhovujú klasické triedy v základných školách.

Vzhľadom na klesajúcu populáciu detí bolo by možné hľadať priestorové riešenie v bežných základných školách, kde by sa zriadilo elokované pracovisko s triedami vyhradenými len na činnosť základných umeleckých škôl. Vyriešilo by to aj problém vyučovania v dopoludňajších hodinách. Vtedy môžu učitelia pracovať s deťmi predškolského veku a študentmi v Štúdiu pre dospelých. Absentuje metodický servis zo strany okresných úradov a čiastočne metodických centier. Na základe porovnania so zisteniami v šk. r. 1999/2000 možno konštatovať pretrvávanie nedostatkov v týchto školách.

V **neštátnych** školách sa vykonávali inšpekcie súbežne so štátnymi školami. V cirkevnej škole sa zistila dobrá úroveň a efektivita vyučovania; vysoké percento nekvalifikovanosti vyučovania nesporne súvisí s nekultivovaným spájaním pohybu so slovom a nedostatočným využitím hudby pri pohybe. Uplatňovanie učebných plánov a učebných osnov ako aj úroveň vyučovania v literárno-dramatickom odbore a efektivita vyučovania sú dobré.

V **súkromnej** škole sa zistila nekonceptnosť plánovania práce a vzdelávacích zámerov, riadenie má nekonvenčný charakter, absentuje kontrolná činnosť, vedenie pedagogickej dokumentácie je na nízkej úrovni. Vnútorý informačný systém je priemerne funkčný, pod-

mienky vyučovania sú v odboroch na rozdielnej úrovni, nízka je kvalifikovanosť učiteľov. Pozitívom je pozornosť venovaná talentovaným žiakom.

Podstatné pozitíva:

- vysoká erudovanosť väčšiny učiteľov, manažérska činnosť riaditeľov škôl, veľmi dobrá úroveň interakcie rodič – žiak – učiteľ,
- priaznivé podmienky na vzdelávanie žiakov so špeciálnymi schopnosťami a špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, zavádzanie alternatívnych výchovno-vzdelávacích programov,
- úspechy dosahované v medzinárodných súťažiach a prezentácii doma i v zahraničí,
- veľmi dobrá estetická a funkčná úroveň koncertných sál a galérie,
- možnosť využívania poplatkov rodičov na účely škôl.

Podstatné negatíva:

- nízka kvalita strategického plánovania, nedostatočné kritériá na hodnotenie a oceňovanie učiteľov,
- nedôsledné plnenie učebných plánov, nedostatočná orientácia v platnej školskej legislatíve a jej následné porušovanie,
- nedostatočné materiálno-technické vybavenie niektorých škôl, zastarané nástrojové vybavenie,
- vysoká nekvalifikovanosť učiteľov v tanečných odboroch,
- chýbajúce učebné osnovy pre hru na keyboarde od 4. ročníka vyššie.

Smerovanie vývoja

- pretrváva záujem o štúdium v základných umeleckých školách,
- zhoršuje sa materiálno-technické zabezpečenie a priestorové podmienky.

2.3 Stredné školy

V stredných školách sa v šk. r. 2000/2001 vykonalo **594** inšpekcií, inšpekčným výkonom sa od 1.1.2000 pokrylo **42,07%** rozsahu siete stredných škôl.

2.3.1 Gymnázia

V gymnáziách sa spolu vykonalo **267** inšpekcií, čo predstavuje **125,9%** rozsahu ich siete.

Stav a úroveň kvality riadenia, výchovy a vzdelávania v gymnáziu s osemročným štúdiom sa hodnotí na základe **11** vykonaných komplexných inšpekcií, čo prezentuje **7,14%** rozsahu ich siete, **330** hospitácií.

Koncepčné zámery a ciele výchovno-vzdelávacej práce sú v školách jasne stanovené. Dôraz sa kladie na formovanie pozitívnych morálnych a vôľových vlastností a všestranný rozvoj osobnosti žiakov. Prioritou vzdelávania je poskytnutie všeobecného stredoškolského vzdelania a príprava na vysokoškolské štúdium. Realizácia výchovných a vzdelávacích zámerov je vo väčšine škôl zhodná so stanovenými cieľmi a v súlade s platnými učebnými plánmi a učebnými osnovami. V **5** školách postupujú podľa modifikovaného učebného plánu s možnosťou posilnenia hodinovej dotácie niektorých povinných predmetov, čím sa znižuje rozšírenie počtu voliteľných predmetov. Nedostatky sa vyskytli pri zostavovaní učebného plánu. Učebné osnovy sa dodržiajú.

Ponuka vzdelávacích aktivít pre žiakov so špeciálnymi schopnosťami a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je malá, závisí od požiadaviek rodičov a žiakov a je prevažne obmedzená personálnymi podmienkami.

Kvalita dlhodobého plánovania smeruje k rozvoju gymnázií. Ročné plány sú presne stanovené, kontrolovateľné a v praxi sa plnia. Plány sú akceptované pedagogickým zborom, zriaďovateľom, radou školy a rodičmi.

Účinnosť riadiacej práce je zabezpečovaná koordináciou činnosti členov vedenia školy, je vcelku na dobrej až veľmi dobrej úrovni. (*Príloha 3*). Delegovanie kompetencií na zamestnancov, pedagógov a predmetové komisie je funkčné. Úroveň práce predmetových komisií je v rámci jednej školy rozdielna, v ich činnosti prevláda nekonceptnosť a formalizmus.

Vo väčšine škôl má organizačná štruktúra stanovené pravidlá, ktoré umožňujú efektívne riadenie. Organizačný a pracovný poriadok pedagogických a ostatných zamestnancov a školský poriadok pre žiakov sú spravidla dobre vypracované a všeobecne sa dodržiajú. Pracovná atmosféra v školách je dobrá a motivujúca, vedenie podporuje odborný rast učiteľov.

Kvalifikovanosť učiteľov je vysoká a dosahuje takmer **100%**. Odbornosť vyučovania vo väčšine škôl je v rozmedzí **93,04% - 100%**. Výkon štátnej správy v prvom stupni je na dobrej úrovni, v súlade s právnymi predpismi. Rozhodnutia vydané riaditeľmi majú nedostatky iba formálneho charakteru.

Kvalita vnútorného kontrolného systému je priemerná. Výsledky kontroly sa spravidla analyzujú a následne využívajú. Plnenie plánovaných úloh a termínov sa sleduje a priebežne vyhodnocuje. Na hodnotenie práce pedagógov sú vypracované kritériá. Hospitačná činnosť je priemerná. Systém hodnotenia vzdelávacích výsledkov má určené pravidlá, vo vybraných predmetoch sa v priebehu školského roku vykonávajú porovnávacie testy.

Informačný systém v školách je zabezpečený na dobrej úrovni. Dôverné informácie o zamestnancoch a žiakoch sú zabezpečené pred zneužitím.

Pedagogická dokumentácia sa vedie na predpísaných tlačivách. Nedostatky sa vyskytujú v záznamoch, katalógoch a v zápisoch v triednych knihách. Orientácia v školskej legislatíve vedenia a učiteľov je dobrá, jej uplatňovanie a dodržiavanie je priemerné.

Školy venujú pozornosť bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, vedú záznamy o žiackych a pracovných úrazoch. V školách sa nevyskytli vážnejšie úrazy žiakov, bežné úrazy boli na hodinách telesnej výchovy najmä v nižších ročníkoch. V ostatných dvoch rokoch sa riešila jedna sťažnosť iba v jednom gymnáziu.

V prevažnej väčšine majú školy vo vzťahu k cieľom, zameraniu, vzdelávacím aktivitám a počtu žiakov vhodnú kvalifikačnú, vekovú a aprobačnú štruktúru pedagogického zboru.

Priestorové podmienky k počtu tried a žiakov sú málo vyhovujúce, 3 školy sú v pre-najatých priestoroch. V niektorých školách chýbajú kabinety, odborné učebne, laboratória a niektoré nemajú vlastnú telocvičňu. V školách sú zriadené funkčné žiacke a učiteľské knižnice.

Vybavenosť učebnicami je málo vyhovujúca, vo viacerých gymnáziách chýbajú učebnice matematiky, dejepisu (pre vyššie ročníky), čiastočne biológie a chémie. Rozdielna je vybavenosť učebnými pomôckami, didaktickou a výpočtovou technikou, v mnohých školách je zastaraná a nefunkčná. Školy sa usilujú o ich inováciu aj formou sponzorstva.

Pri zostavovaní rozvrhu vyučovacích hodín a dodržiavaní dĺžky prestávok sa uplatňujú psychohygienické zásady, nedodržané boli v 2 školách.

Úroveň, priebeh a kvalita výchovno-vzdelávacieho procesu sa sledovala formou hospitačnej činnosti v nosných predmetoch - slovenský jazyk, matematika a cudzie jazyky, v spoločensko-vedných predmetoch - dejepis, geografia, náuka o spoločnosti, v prírodovedných predmetoch fyzika, chémia, biológia a informatika, v menšej miere vo výchovných predmetoch etická výchova, hudobná výchova, náboženská výchova a telesná výchova. (*Príloha 6*).

Pracovná atmosféra a psychoklíma na vyučovacích hodinách je prevažne pozitívna, pozitívna je aj komunikácia a interakcia medzi žiakmi a učiteľmi. Organizácia vyučovacieho procesu je efektívna, výchovno-vzdelávacie ciele vyplývajúce z učebných osnov sa plnia. Kvalita vyučovania z hľadiska činnosti pedagógov je dobrá, práca je systematická. Rezervy sú v tvorivých metódach učiteľov (prevláda výkladová metóda), menej sa využíva problémové vyučovanie a skupinová práca. V riadení vyučovacieho procesu prevláda u niektorých učiteľov prevažne tradičný prístup. V niektorých prípadoch sa prejavuje malá stimulácia a motivácia žiakov. Požiadavky učiteľov a hodnotenie vedomostí žiakov sú dobré.

Efektivita vyučovania z hľadiska činnosti žiakov je vyhovujúca. Žiaci prejavujú, až na výnimky, primeraný záujem o získavanie vedomostí, ktoré vedia použiť pri riešení konkrétnych úloh. Rozsah a kvalita získaných vedomostí sú v súlade s učebnými osnovami, žiaci dokážu aplikovať učivo a byť tvoriví. Verbálny a písomný prejav je dostačujúci. Žiaci vedia vyjadriť svoje názory a postoje a majú vytvorený veku primeraný hodnotový systém. Zapájajú sa do predmetových olympiád a vedomostných súťaží. Pomerne vysoká je úspešnosť absolventov v prijímaní na vysoké školy. Vyjadrenia žiakov k výchovno-vzdelávaciemu procesu sú prevažne pozitívne, oceňujú najmä prístup učiteľov.

Školy majú vypracované školské poriadky s právami žiakov a vytvorené sú študentské parlamenty rešpektované vedením školy. Žiaci sú vedení k dodržiavaniu medziludských vzťahov. Správanie žiakov je kultivované a ohľaduplné. Celková sociálna klíma v školách je priaznivá, dostatočne pokojná a priateľská. Väčšina gymnázií dosahuje z hľadiska rozvoja osobností žiakov veľmi dobrú úroveň.

V školách pôsobia výchovní poradcovia, ktorých služby rodičom a žiakom sú kladne hodnotené. Spolupráca s krajskými pedagogicko-psychologickými poradňami je funkčná a pravidelná. Zvýšenú pozornosť venujú učitelia talentovaným a nadaným žiakom.

Školy majú vypracované účinné systémy prevencie drogových závislostí a prevencie proti delikvencii a kriminalite. Dostatočnú pozornosť venujú environmentálnej výchove a výchove k manželstvu a rodičovstvu. Vytvárajú podmienky na organizovanie spoločenských, kultúrnych podujatí a zapájanie žiakov do súťaží a predmetových olympiád. Vydávajú vlastné školské časopisy. V niektorých školách sa rozvíja spolupráca s partnerskými školami.

Stav a úroveň vyučovania cudzích jazykov v gymnáziu sa zisťovala v 7 školách, čo znamená 3,3% rozsahu siete týchto škôl, vykonalo sa 28 hospitácií. Inšpekcia sa nevykonala v bilingválnych gymnáziách

Inšpekčné zistenia v oblasti podmienok vyučovania sú diferencované v personálnej oblasti - od vynikajúcej 100%-nej po málo vyhovujúcu - 50%-nú kvalifikovanosť v súkromnom gymnáziu. Najvyššia je kvalifikovanosť učiteľov ruského a francúzskeho jazyka, ktorá sa ale nevyužíva vzhľadom na malú frekvenciu týchto jazykov. V gymnáziách vyučuje najvyššie percento učiteľov s plnou kvalifikáciou a súčasne aj najviac absolventov 1. kvalifikačnej skúšky alebo jej náhrady – niekde až 100% (*Príloha 5*). Ďalšie vzdelávanie organizované metodickými centrami a zahraničnými vzdelávacími inštitúciami je na dobrej úrovni. Kontakt s cudzojazyčným prostredím formou stáží majú zabezpečený najmä učitelia francúzskeho, nemeckého a španielskeho jazyka.

Priestorové podmienky sú celkovo dobré, ojedinele málo vyhovujúce. Aj pri existencii odborných učebni čast' vyučovacích hodín prebieha v bežných učebniach, v ktorých sa učitelia snažia vytvoriť primerane podnetné jazykové prostredie. Technické učebné pomôcky najčastejšie tvorí bežné vybavenie – prehrávače, meotary a klasické učebné pomôcky na vyučovanie gramatiky a reálií. Výrazne chýbajú moderné didaktické pomôcky. Dobré materiálo-technické vybavenie je skôr výnimočné. Učebnicami z dovozu, ktoré sa v gymnáziách najviac používajú, je najlepšie zabezpečené vyučovanie anglického jazyka (v niektorých školách sa používa niekoľko titulov učebníc, ktoré si žiaci prevažne hradia) a vzhľadom na plnenie učebných osnov v jednom ročníku nezriedka používajú viacero učebníc. Vzhľadom na to, že učebnice nenadväzujú na učebné osnovy, viacerí učitelia ich v plnom rozsahu nerešpektujú.

Organizačné zabezpečenie vyučovania žiakov je pomerne zložitá najmä u absolventov rozšíreného vyučovania cudzích jazykov tak, aby mohli pokračovať v štúdiu obidvoch jazykov. Celkove sa darí u väčšiny žiakov zabezpečiť nadväznosť v prvom cudzom jazyku. Pri utváraní skupín v 1. ročníku sa nie vždy uplatňuje úroveň jazykových vedomostí a zručností žiakov aj z dôvodu rozdielnych vstupných vedomostí. V gymnáziách je ponuka cudzích jazykov vyššia ako v iných druhoch stredných škôl, pričom ich priorita (anglický a nemecký jazyk) závisí aj od regiónu. Iba výnimočne sa neuplatňuje delenie na skupiny, najčastejšie z personálnych dôvodov.

Odborné a pedagogické riadenie, ktoré je na dobrej až veľmi dobrej úrovni, súvisí s prioritným postavením jazykových predmetov v gymnáziách. Rozvojové zámery, hlavné ciele aj úlohy operatívneho plánu škôl obsahujú konkrétne úlohy zvyšovania kvality jazykového vzdelávania. Primeraná pozornosť sa venuje aj kontrolnej činnosti vrátane previerky vedomostí. Metodické orgány na rozdielnej kvalite kontrolujú a usmerňujú vyučovanie. V pedagogickej dokumentácii sa sporadicky vyskytujú nedostatky – cudzojazyčné zápisy učiva v triednych knihách.

Výchovno-vzdelávací proces bol na priemernej až veľmi dobrej úrovni z hľadiska organizácie vyučovania, plnenia vyučovacích cieľov a rovnomernosti rozvíjania všetkých jazykových zručností. Uplatňovanie frontálnych metód v niektorých prípadoch znižovalo motivačnú účinnosť klasifikácie a hodnotenia žiakov. Ako dobré možno hodnotiť jazykové kompetencie učiteľov, ako priemerné až veľmi dobré jazykové zručnosti žiakov.

Ústav informácií a prognóz v školstve^{2[2]} v roku 2000 mapoval formou dotazníkov situáciu vo vyučovaní cudzích jazykov v gymnáziách. Informácie získal z podstatne vyššieho počtu škôl ako bolo sledovaných školskou inšpekciou. Zistenia dopĺňajú a rozširujú poznatky inšpekcie a potvrdzujú ich najmä v oblasti kvalifikovanosti a odbornosti vyučovania (v priemere nad 90%), vo frekventovanosti vyučovaných jazykov (poradie anglický, nemecký, ruský, francúzsky jazyk), nevyužívaní kvalifikovanosti učiteľov francúzskeho a ruského

jazyka a všeobecného nedostatku učiteľov anglického a nemeckého jazyka. Nezaujímajú o vyučovanie ruského jazyka respondenti odôvodňovali averziou rodičov a prevažne negatívnymi informáciami o Rusku. **72%** žiakov pokračuje v štúdiu jazyka, ktorý sa učili na základnej škole. Učitelia uvádzali ako problém drahé zahraničné učebnice, ktoré si žiaci hradia, nedostatok moderných pomôcok a učebné osnovy, ktoré nenadväzujú na základnú školu a neurčujú rozsah učiva pre začiatočníkov a pokročilých. Mali pripomienky k požiadavkám učebných osnov, ktoré určujú vysoké nároky na vedomosti a úroveň maturitných skúšok. Výpovede žiakov potvrdili poznatky inšpekcie o prevažujúcom uplatňovaní tradičných metód vyučovania – prácu s knihou a čítanie.

Plnenie opatrení vyplývajúcich z Koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania a národnej konferencie o environmentálnej výchove a vzdelávaní konanej v r. 1998 a úroveň environmentálnych poznatkov žiakov v gymnáziu sa sledovalo v **14** školách, (v 15 triedach, 357 žiakov), čo predstavuje **7%** rozsahu ich siete.

Tematické celky učebných osnov environmentálnej výchovy boli rozpracované v predmetoch: biológia, chémia, geografia, náuka o spoločnosti, cudzie jazyky, etická a telesná výchova. Plnenie učebných osnov je na dobrej úrovni. Veľmi dobrú úroveň dosiahli 3 gymnáziá.

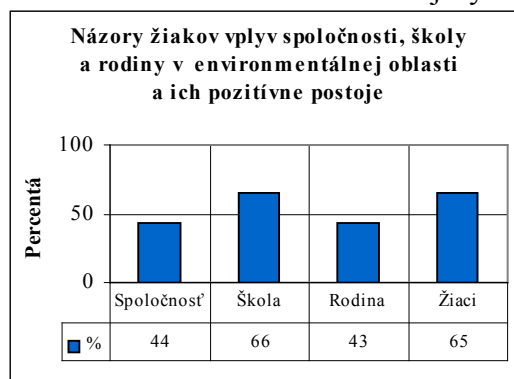
Vzdelávanie pedagogických zamestnancov v environmentálnej oblasti je vo väčšine škôl na menej uspokojivej úrovni. Učiteľom iba v malej miere poskytujú informácie metodické centrá, väčšinou sa vzdelávajú individuálne, prípadne v iných inštitúciách v ich regióne.

Školy najčastejšie využívajú propagačné materiály firiem a iných inštitúcií, často len miestneho významu s obmedzenou platnosťou, časopisy a individuálne zabezpečené publikácie. Metodické materiály z metodických centier dostávajú sporadicky a na nedostatočnej úrovni. Chýba väčší výber nových publikácií s environmentálnou problematikou, ktoré by mohli školy používať.

Školy sú zapojené do viacerých environmentálnych projektov. Organizovanie predmetových olympiád a stredoškolskej odbornej činnosti je na priemernej úrovni. Zistené boli nedostatky v riadiacej práci pri zavedení funkcie koordinátora environmentálnej výchovy a vzdelávania, jeho náplne práce a rozsahu kompetencií. Realizácia environmentálnej výchovy a vzdelávania je na dobrej až veľmi dobrej úrovni.

Environmentálne poznatky žiakov sa zisťovali formou vedomostného testu. Priemerná úspešnosť bola **82,37%**, pohybovala sa v intervale **74% – 87%**.

Environmentálne postoje žiakov sa zisťovali formou dotazníka. **44%** žiakov považuje starostlivosť spoločnosti o životné prostredie za skôr dostatočnú, **56%** za skôr nedostatočnú, **43%** rodín žiakov sa sporadicky zaujíma o otázky životného prostredia. Vyše **66%** nadobudlo environmentálne poznatky a pozitívne postoje v škole. Na environmentálne vedomie žiakov najviac vplyvajú, predmety biológia, geografia, chémia a fyzika., vplyv ostatných predmetov je málo významný. Vlastné pozitívne postoje prezentovalo necelých **65%** žiakov.

Úroveň dosiahnutých vzdelávacích výsledkov z matematiky v gymnáziu s osemročným štúdiom sa sledovala v **76** školách (76 tried, 2 160 žiakov), čo predstavuje **50%** rozsahu ich siete.

Vzdelávacie výsledky sa zisťovali v 4. ročníku formou vedomostného testu zostaveného na základe požiadaviek vzdelávacieho štandardu z matematiky pre základnú školu. Výsledky

sa pohybovali v intervale **42,48 - 92,33%** s priemernou úspešnosťou **72,28%**. Dosiahnutá úspešnosť v aritmetike bola **78,37%**, algebre **69,73%**, geometrii **70,09%**, kombinatorike **52,81%**.

Dosiahnutej úspešnosti zodpovedá priemerná známka z matematiky **2,71**. Školy dosiahli o **0,73** horší klasifikačný stupeň ako v 1. polroku 4. ročníka. **13** škôl (**17,10%**) dosiahlo rovnakú alebo lepšiu klasifikáciu v teste ako v 1. polroku. **28** škôl (**36,84%**) hodnotilo žiakov viac ako o **1** klasifikačný stupeň lepšie v porovnaní s ich klasifikáciou v teste.

Úspešnosť žiakov sa porovnávala s úspešnosťou žiakov príslušného ročníka základnej školy. Žiaci dosiahli v teste o **6,29%** lepší priemer ako žiaci základnej školy - v aritmetike lepší o **4,77%**, v algebre lepší len o **0,44%**, v geometrii lepší až o **10,9%**. Rozdiel v úspešnosti vzhľadom na výber žiakov v gymnáziách nie je podstatný. Zo **76** škôl dosiahlo **23** škôl - takmer tretina, horšie výsledky ako priemerná základná škola.

5 škôl (**6,58%**) nedosiahlo **50%** úspešnosť, čo bola hranica klasifikačného stupňa dostatočný. Zo sledovaných gymnázií bolo **13** cirkevných, **6** súkromných. Úspešnosť týchto škôl bola menšia ako priemerná úspešnosť **72,28%**, v cirkevných školách **70,14%**, v súkromných **66,69%**.

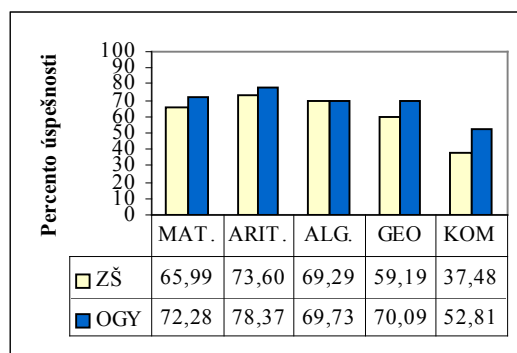
Zdrojmi ťažkostí v aritmetike boli úlohy položiek vzdelávacieho štandardu na riešenie úloh pomocou mierky mapy a plánu, delenie desatinných čísel a vypočítanie druhej odmocniny pri malom základe spamäti, v algebre násobenie lineárnej nerovnice záporným číslom, určovanie podmienok, pri ktorých má lomený výraz zmysel, v geometrii určiť v trojuholníku vnútorné a vonkajšie uhly, vysvetliť podstatu podobnosti dvoch geometrických útvarov (rozdiel medzi podobnosťou a zhodnosťou dvoch útvarov), použiť goniometriu ostrého uhla pri riešení geometrických úloh z praxe.

Ako najúspešnejšie v **aritmetike** boli vyhodnotené úlohy položiek *správne chápať pojem pomer a vedieť ho aplikovať pri riešení úloh, vypočítať základ, počet percent a hodnotu príslušnú k počtu percent, vedieť rozširovať, krátiť zlomok a uviesť na základný tvar*, v **algebre** *vedieť urobiť ekvivalentné úpravy rovnice, pomocou nich riešiť lineárne rovnice s jednou neznámou a určiť hodnotu výrazu s premennými*, v **geometrii** *vypočítať obvod a obsah lichobežníka, zapísať Pytagorovu vetu pri každom označení trojuholníka, vypočítať obvod a obsah štvorca s využitím premeny jednotiek dĺžky a plochy*.

Realizácia ochrany a obrany človeka v predmete telesná výchova v gymnáziu s osemročným štúdiom sa zisťovala v 10 školách.

Školy postupujú v súlade s Konceptiou učebných plánov a osnov ochrana a obrana človeka pre osemročné gymnáziá schválených MŠ SR č. 3625/1994–212. Teoretická príprava je rozpracovaná v časovo-tematických plánoch v predmete telesná výchova. Niektoré témy s uvedenou problematikou sa vyučujú v predmetoch biológia, chémia a geografia v príslušných tematických celkoch. Teoretické vyučovanie sa uskutočňuje vo všetkých triedach v priemere 5 - 6 hodín v jednom polroku.

Aplikačné cvičenia sa konajú v každom polroku školského roka s časovou dotáciou 4 - 6 vyučovacích hodín v 1.- 6. ročníku. Uskutočňujú sa prevažne v škole a okolitej prírode v období september - október a máj - jún. Niektoré školy využívajú priestory organizácií v mieste školy (Zväz požiarnej ochrany, Červený kríž, vojenský útvar a pod.). Kurz je súčasťou osnov povinného vyučovania v 7. ročníku. Výchovu k ochrane a obrane človeka zabezpečujú kvalifikovaní učitelia predmetu telesná výchova (väčšinou s aprobáciou telesná výchova

a branná výchova) v spolupráci s triednymi učiteľmi a učiteľmi všeobecno-vzdelávacích predmetov.

Priestorové podmienky na plnenie týchto úloh sú prevažne dobré. Využívajú sa odborné učebne biológie a chémie, telocvične a športové ihriská. Školy majú na vyučovanie minimálne materiálo-technické vybavenie. Učebné pomôcky sú opotrebované a zastarané, čo má vplyv na kvalitu vyučovania. Fond učebníc nie je aktualizovaný, nezodpovedá učebným osnovám, chýba odborná literatúra a odborné učebné texty. Finančné možnosti škôl nedovoľujú inovovať učebné pomôcky, preto niektoré školy riešia daný stav sponzorsky.

Metodické centrá neorganizujú odborné semináre a školenia, ktoré by pri absencii odbornej literatúry veľmi pomohli učiteľom zvládnuť kvalitnejšie vyučovanie ochrany a obrany človeka.

Realizácia projektu integrovaného tematického vyučovania prírodovedných predmetov FAST sa zisťovala v 4 gymnáziách s osemročným štúdiom zapojených do projektu, ktorého realizácia začala v roku 1993. Projekt integrovaného vyučovania prírodovedných predmetov (predmetov fyzika, chémia, biológia a zemepis integrovaných do jedného predmetu prírodoveda v rozsahu 5 vyučovacích hodín týždenne) prebieha v súlade so schváleným učebným plánom.

Učitelia zapojení do projektu spĺňajú pedagogickú a odbornú spôsobilosť. Absolvovali potrebnú prípravu a získali certifikáty na vyučovanie. Do projektu je zapojených 7 učiteľov anglického jazyka, ktorí na vyučovaní preberajú niektoré pojmy a témy z prírodovedy.

Priestorové podmienky sú dobré. Pri vyučovaní sa využívajú chemické, fyzikálne, biologické laboratória a učebne výpočtovej techniky. Vybavenosť škôl výpočtovou a didaktickou technikou je veľmi dobrá. Tri gymnáziá sú napojené na internet.

Gestorom projektu bola Havajská univerzita v Honolulu USA, s ktorou bola na začiatku veľmi dobrá spolupráca. V Slovenskej republike bol gestorom Štátny pedagogický ústav za spoluúčasti Matematicko-fyzikálnej fakulty UK, Prírodovedeckej fakulty UK, Ekonomickej univerzity v Bratislave a pedagogických fakúlt v Trnave a Bratislave. Najčastejšou formou spolupráce učiteľov a žiakov so školami na Slovensku a Havajskou univerzitou je kontakt prostredníctvom internetu a e-mailovej pošty.

Medzi dlhodobu pretrvávajúce problémy patrí nedostatok učebníc, chýba slovenský preklad metodické príručky na vyučovanie a bolo by vhodné, aby učitelia anglického jazyka zapojení do projektu absolvovali odborné preškolenie.

Experiment sa v praxi osvedčil a dosiahnuté výchovno-vzdelávacie výsledky sú veľmi dobré.

Realizácia učebných osnov profilových predmetov v gymnáziu spoločenskovedného zamerania sa sledovala v 5 gymnáziách, v ktorých sa učebný plán gymnázií so spoločenskovedným zameraním pre štvorročné štúdium č.1177/1996-15 realizoval.

Výchovné a vzdelávacie zámery, najmä dôsledné uplatňovanie učebných osnov je priemerné, lebo zavedenie spoločenskovedného zamerania v gymnáziách nebolo súbežne zabezpečené s vydaním učebníc, učebných textov a iných pomôcok najmä pre predmety právo, ekonómia a sociológia. V školách učia profilové predmety zväčša učitelia predmetu náuka o spoločnosti, ktorí spĺňajú pedagogickú spôsobilosť, ale nemajú odbornú spôsobilosť. K málo vyhovujúcemu stavu prispieva aj skutočnosť, že pre učiteľov náuky o spoločnosti neboli pripravené vhodné formy špecializačného štúdia ani prostredníctvom vzdelávacích inštitúcií (metodické centrá, vysoké školy) ani v rámci predmetových komisií v jednotlivých školách.

Situácia v oblasti získavania odborníkov z praxe na vyučovanie je napriek úsiliu vedení škôl málo vyhovujúca. Realizácia učebného plánu v podmienkach minimálneho materiálo-

technického vybavenia, personálnej a finančnej situácie škôl vedie k preťažovaniu učiteľov a žiakov, pričom výsledný efekt nezodpovedá stanovenému profilu absolventa.

Záujem o spoločenskovedné zameranie štúdia majú najmä žiaci základných škôl orientovaní skôr na spoločenskovedné predmety. Tento záujem a pozitívna motivácia žiakov klesá vo vyšších ročníkoch gymnázia. Dôvodom je najmä nízky počet hodín určených na voliteľné predmety (v 4. ročníku iba 2 hodiny týždenne), čo je prekážkou pre dôkladnejšiu prípravu na prijímacie skúšky na vysoké školy, nakoľko absolvovanie uvedeného štúdia podľa tohto učebného plánu nie je dostatočnou zárukou zamestnať sa v sektore verejnej správy.

Vedenia škôl si uvedomujú negatíva spojené so zavedením takéhoto štúdia, preto v budúcnosti neuvažujú s otvorením tried s daným zameraním.

Objektívnosť priebehu prijímania žiakov na štúdium v gymnáziu v šk. r. 2000/2001 v súvislosti s plnením desaťročnej školskej dochádzky sa sledovala v 13 gymnáziách, čo je 6,13% rozsahu ich siete v dvoch etapách – v čase konania prijímacích skúšok v 1. termíne a po otvorení školského roku 2001/2002.

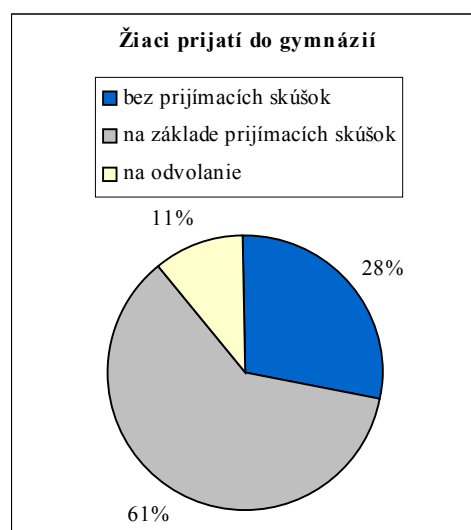
Do 1. ročníka sa prihlásilo 1 620 žiakov, z ktorých 384 bolo prijatých bez prijímacích skúšok, 828 na základe prijímacích skúšok, 69 nesplnilo kritériá prijatia, 260 žiakov nebolo prijatých pre nedostatok miesta. Z neprijatých žiakov bolo 147 prijatých na odvolanie, z toho 97 autoremedúrou, 26 krajským úradom a 24 zrušením pôvodného rozhodnutia (*Príloha 7*).

Postupy škôl súvisiace s plánovaním tried 1. ročníka boli vo veľkej väčšine v súlade so školskou le-gislatívou, ojedinele nebol dodržaný termín zaslania návrhu na zmenu počtu tried prvého ročníka zriaďovateľovi.

Nedostatky boli zistené v činnosti takmer všetkých krajských úradov. V jednotlivých prípadoch: odsúhlasili návrhy na zmenu počtu tried v stanovenom termíne, pričom stanovili aj počet žiakov 1. ročníka, neodsúhlasili návrhy na zmenu počtu tried v stanovenom termíne, odvolanie vyššieho počtu neprijatých žiakov po 2. termíne riešili zvýšením počtu tried v danej škole a nariadením ich prijatia autoremedúrou riaditeľa školy, v čase medzi 1. a 2. termínom prijímacích skúšok dodatočne upravili výkony, nedodržali termín na určenie počtu tried prvých ročníkov, na základe žiadosti riaditeľky školy zvýšili počet žiakov v triede usmernením po 2. termíne prijímacích skúšok, v niektorých školách dvakrát dodatočne (v januári a máji) upravili počty, v novozriadenom gymnáziu stanovili počet tried v dvoch termínoch v marci a máji, MŠ SR nedodržalo termín zverejnenia zoznamu profilových predmetov.

Procesy v školách súvisiace s určením formy, obsahu a rozsahu prijímacích skúšok, kritérií pre úspešné a neúspešné vykonanie skúšok, kritérií pre prijatie bez prijímacích skúšok, termínom zaslania pozvánok, dĺžkou trvania písomnej formy prijímacích skúšok, anonymnosťou opráv boli v súlade s le-gislatívou.

Pri rozhodovaní o prijatí a neprijatí uchádzačov boli vo všetkých kontrolovaných školách dodržané prijaté kritériá, ktoré umožňovali jednoznačné určenie poradia uchádzačov. Nebolo zistené nedodržanie hodnotenia podľa vzorových riešení a neboli v nich zistené viditeľné neprípustné zásahy. V niektorých školách boli vzorové riešenia neúplné a nejednoznačné. Kvalita rozhodnutí bola na priemernej úrovni. V niektorých školách kvalita vydaných

rozhodnutí riaditeľmi škôl je menej vyhovujúca, vyskytli sa obsahové a formálne chyby. Predpísané postupy boli v odvolacom konaní dodržané.

Rozhodnutia riaditeľov škôl o konaní prijímacích skúšok v 2. termíne, stanovenie termínu skúšok, určenie a kvalita kritérií pre prijatie bez prijímacích skúšok, kritérií pre úspešné resp. neúspešné vykonanie prijímacích skúšok, termín zaslania oznámenia o prijatí bez prijímacích skúšok, termín zaslania pozvánky na skúšky ako i forma, rozsah a obsah skúšok boli vo väčšine škôl v súlade s platnou legislatívou. Stanovenie výsledkov prijímacích skúšok bolo v zmysle určených kritérií. Obsahové nedostatky sa vyskytli vo vydaných rozhodnutiach niektorých riaditeľov škôl napr. nesprávne stanovenie osemdňovej lehoty na odvolanie.

2 kontrolované školy mali povinnosť prijať žiakov, ktorí neboli prijatí v 1. a 2. termíne prijímacích skúšok a plnia si povinnú školskú dochádzku. K 1.9.2001 na 2 kontrolované školy prestúpili 10 žiaci a na iné školy prestúpili 3 žiaci.

V **neštátnych** školách sa vykonávali inšpekcie súbežne so štátnymi školami. V **cirkevných** školách sa kvalita školy sa sledovala v gymnáziách. Na dobrej úrovni je program rozvoja školy, plánovanie, pedagogické a odborné riadenie s rezervami v kontrolnej činnosti a nedostatočnou starostlivosťou o začínajúcich učiteľov - 32%. Kvalita vnútorného kontrolného systému je podpriemerná. Priestorové podmienky sú dobré, materiálne vybavenie priemerné, personálne podmienky veľmi dobré, kvalifikovanosť učiteľov je 92,9%-ná, odbornosť vyučovania 95%-ná. Realizácia výchovno-vzdelávacieho procesu, atmosféra školy, vedomosti a rozvoj osobnosti žiakov sú dobré.

Plnenie opatrení v oblasti environmentálnej výchovy je veľmi dobré v kvalite časovo-tematických plánov, vytváraní podmienok na jej realizáciu vo vyučovaní i mimo neho. Školy sa iniciatívne zapájajú do environmentálnych projektov a programov. Relatívne malá pozornosť sa venuje ďalšiemu vzdelávaniu učiteľov v tejto oblasti. Environmentálne poznatky sú dobré, dosiahla sa 79% – 84% úspešnosť, s priemerom 82%. Environmentálne postoje boli výrazne pozitívne.

Vo vedomostnej úrovni z matematiky v 4. ročníku gymnázia s osemročným štúdiom úspešnosť predpokladanú vzdelávacím štandardom pre ZŠ 70,24% prekročilo 8 škôl v rozpätí 82,08% -73,48%, 5 škôl ju nedosiahlo. Jedno gymnázium bolo s výsledkom 42,48% posledné zo 76 sledovaných škôl. Porovnanie výsledkov testov s polročnou klasifikáciou vo väčšine škôl ukázalo nadhodnocovanie vedomostí klasifikáciou. Výsledky boli celkove slabšie ako u žiakov základných škôl.

Potvrdil sa vyšší záujem žiakov o prírodovedné predmety v projekte integrovaného vyučovania prírodovedných predmetov FAST a ich vyučovanie demonštráciou a pokusmi. Negatívom je absencia učebníc, rozmnožovanie textov školami.

V gymnáziách s osemročným štúdiom sú poznatky v oblasti plnenia úloh obrany a ochrany človeka v predmete telesná výchova pozitívne, učebné dokumenty sa plnia, určený obsah sa dodržiava v zdravotnej, chemickej a topografickej príprave. Rezervy sú zaradovaní poradovej prípravy vo vyučovacích hodinách.

Pri kontrole stavu a úrovne vyučovania cudzích jazykov v gymnáziu sa zistili dobré priestorové a materiálne podmienky, podpriemerné personálne zabezpečenie vyučovania niektorých jazykov, primeraná nadväznosť na základnú školu, nízka úroveň odborného a metodického usmerňovania i kontroly vedenia školy a predmetovej komisie v plnení učebných osnov a hodnotenia vedomostí a jazykových zručností. Zvládnutie jazykov bolo priemerné až slabšie.

Vzdelávacie výsledky z matematiky v súkromných gymnáziách dosiahli 66,69%-nú úspešnosť, boli horšie ako v priemernej ZŠ. Lepšie výsledky, ako predpokladá vzdelávací štandard pre ZŠ, dosiahli iba 2 školy - 78,36% a 73,85%, ďalšie 4 školy boli úspešné v rozsahu 67,8% – 48,63%. Najlepšie vedomosti sa preukázali v aritmetike, slabšie v algebre a geometrii.

Úroveň plnenia opatrení na odstránenie zistených nedostatkov v gymnáziu z vykonaných inšpekcií sa sledovala v 22 školách. Pozornosť bola zameraná na odstránenie týchto nedostatkov: nedodržanie učebných plánov a učebných osnov, nevedenie pedagogickej dokumentácie v štátnom jazyku (zápisy v triednej knihe v cudzom jazyku).

Riaditelia gymnázií vo väčšine prijali adekvátne opatrenia. V Súkromnom gymnáziu TOP Slovakia, Holíčska 2, Bratislava boli na priemernej úrovni, pričom z 12 prijatých opatrení boli len 3 splnené. Príčinou nesplnenia ostatných opatrení bola nedostatočná úroveň riadiacej a kontrolnej práce, zníženie počtu žiakov, pedagogických zamestnancov a zhoršené pracovné podmienky. Z tohto dôvodu bola na návrh hlavného školského inšpektora škola k 31.8.2001 vyradená zo siete.

Podstatné pozitíva:

- veľmi dobrá kvalifikovanosť učiteľov a odbornosť vyučovania, úroveň rozvoja osobnosti žiakov,
- postavenie cudzích jazykov ako prioritných predmetov a s tým súvisiaca motivácia učenia, celkovo dobrá odborná úroveň učiteľov,
- žiaci zapojení do projektu FAST sú zručnejší, tvorivejší, vedia samostatne pracovať v skupinách, zovšeobecňovať výsledky pokusov, štatisticky spracovávať výsledky, v teoretickom a praktickom vyučovaní je výrazná kreativita žiakov a schopnosť kvalitnejšej komunikácie je väčšia v porovnaní s rovesníkmi,
- kladný postoj škôl k testovaniu - Monitor 2001 a ocenenie pripravovaného nového spôsobu maturitnej skúšky, dobrá organizácia a administrácia testovania,
- v sledovaných častiach matematiky dosiahli žiaci v priemere lepšie výsledky ako žiaci základných škôl,
- organizácia prijímacieho konania a prijímacích skúšok bola na dobrej úrovni, kritériá o prijatí a neprijatí boli vzorne dodržané, rozhodovanie riaditeľov škôl o prijatí a neprijatí žiakov bolo na dobrej úrovni.

Podstatné negatíva:

- v gymnáziách s osemročným štúdiom málo účinný vnútorný kontrolný systém, práca predmetových komisií je nekoncepčná a formálna, čiastočný nedostatok učebníc biológie a chémie,
- väčšina gymnázií s osemročným štúdiom dosiahla z matematiky horšie výsledky v porovnaní s klasifikáciou v 1. polroku, v priemere o 0,73 klasifikačného stupňa, tretina nedosiahla priemerný výsledok základných škôl, priemerný výsledok vyše 6% škôl bol nedostatočný.
- vo vyučovaní cudzích jazykov nedostatočné vybavenie učebnými pomôckami, chýbajú audio a video nahrávky k učebniciam, rôznorodosť učebníc vedie k neplneniu učebných osnov,
- experiment FAST je časovo dlhý, školy ho vnímajú ako alternatívne vyučovanie, overovanie projektu bolo ukončené v roku 1998 vypracovaním a zaslaním záverečnej správy MŠ SR a napriek tomu pokračuje,
- nedodržiavanie platných právnych predpisov zo strany krajských úradov v oblasti určovania počtu tried a žiakov, ktorých možno prijať do 1. ročníka, nedodržiavanie správneho poriadku, formálne a obsahové nedostatky vo vydaných rozhodnutiach.

Smerovanie vývoja

- úroveň vzdelávacích výsledkov z matematiky v gymnáziách s osemročným štúdiom sa znižuje, vzdelávacie výsledky sú nadhodnocované, zvyšovaním počtu týchto gymnázií sa

znižuje rozdiel medzi vzdelávacími výsledkami v matematike medzi základnou školou a gymnáziom s osemročným štúdiom,

- objektivnosť priebehu prijímania žiakov na štúdium v gymnáziách sa zvyšuje, nedostatky zo strany krajských úradov pretrvávajú.

2.3.2 Stredné odborné školy

V stredných odborných školách sa spolu vykonalo 182 inšpekcií, čo predstavuje 65% rozsahu ich siete.

Stav, úroveň a kvalita riadenia, výchovy a vzdelávania v strednej odbornej škole sa sledovali v 13 stredných odborných školách, čo predstavuje 5 % rozsahu ich siete, na 374 hospitáciách.

Koncepcné zámery škôl sú v súlade so záujmami rodičov a žiakov, zohľadňujú potreby regiónov, v nadväznosti na obsah vzdelávania ich úroveň možno hodnotiť ako dobrú. Vedenia škôl uplatňujú strategické plánovanie smerujúce k rozvoju škôl. Prejavuje sa snaha o zavedenie širšieho spektra študijných odborov ako pružná reakcia na situáciu na trhu práce a pretrvávajúci menší záujem o strojárne a chemické študijné odbory zo strany žiakov. Ide najmä o zavádzanie technicko-informačných služieb a hospodárskej informatiky. Pedagogický zbor, rodičia, rady škôl a zriaďovatelia poznajú hlavné a operatívne úlohy škôl a akceptujú ich. V praxi sa plnia väčšinou kvalitne a včas.

Vo väčšine škôl sa plnili učebné plány študijných odborov, v polovici škôl neboli dodržané učebné osnovy niektorých spoločensko-vedných a odborných predmetov ekonomického zamerania. Vzdelávacie ponuky na individuálny rozvoj žiakov a zvýšenie šance uplatnenia absolventov na trhu práce sú vo väčšine škôl na dobrej úrovni, niektoré realizujú individuálne programy pre zdravotne postihnutých žiakov. V malej časti škôl sa sleduje a vyhodnocuje uplatnenie absolventov v praxi.

Hlavné úlohy ročného plánu práce sú primerane rozpracované, termínované, pravidelne sa kontrolujú. Účinnosť riadiacej práce pri plnení plánovaných úloh je priemerná až dobrá. Organizačná štruktúra a prevádzka má jasne stanovené pravidlá fungovania. Rokovací, organizačný a pracovný poriadok sú kvalitne spracované a rešpektované. Vedenia škôl vytvárajú priaznivé podmienky pre prácu pedagogických zborov, podporujú odborný rast učiteľov.

Vnútroštruktúrný systém kontroly je plánovitý, výsledky sa hodnotia, ale kontrola plnenia opatrení často nie je dôsledná, spätná väzba je málo účinná. Frekvencia hospitačnej činnosti je na niektorých školách nízka, zistenia z hospitácií sa málo využívajú a zovšeobecňujú. Hodnotenia učiteľov sa vykonávajú priebežne, väčšinou podľa stanovených kritérií v spolupráci s predsedami predmetových komisií. Systém hodnotenia žiakov má stanovené pravidlá a v praxi sa dodržiava. Kontrola výsledkov vzdelávania sa uskutočňuje najmä písomnými previerkami v súlade s učebnými osnovami. Hoci systém kontroly je priemerný, je najnižšie hodnoteným faktorom v hodnotení riadenia škôl.

Informačný tok medzi riadiacimi a riadenými zamestnancami je plynulý. Školy poskytujú pravidelne a včas informácie rodičom o výchovno-vzdelávacích výsledkoch žiakov. Spolupráca škôl so zriaďovateľmi je priemerná, s organizáciami a inštitúciami dobrá až veľmi dobrá. Informačný systém je dobrý až veľmi dobrý, je najvyššie hodnoteným faktorom. Pedagogická a pracovná dokumentácia na šiestich školách mala legislatívne nedostatky. Išlo hlavne o nedostatky vo frekvencii zasadnutí pedagogických rád, nedostatky v triednych

knihách a katalógoch, neúplnú agendu vedenia sťažností, nedostatky v zápisoch prebraného učiva v cudzích jazykoch a v organizácii komisionálnych skúšok.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci je primerane zabezpečená a vyhodnocovaná. Úrazovosť je nízka, najčastejšie sa vyskytujú ľahké úrazy na telesnej výchove a počas lyžiarskeho výcviku. Na niektorých školách z dokumentácie nevyplývajú okolnosti a príčiny vzniku úrazov. Sťažnosti rodičov sú ojedinelé, ich evidencia a prešetrovanie sú až na malé výnimky (neúplná evidencia sťažností, nedostatky formálneho charakteru v oznámeniach o prešetroaní sťažnosti sťažovateľovi) v súlade s platnou legislatívou. Úroveň pedagogického a odborného riadenia v stredných odborných školách je celkove priemerná až dobrá.

Riadenie škôl má vcelku dobrú úroveň. (*Príloha 3*). Školy majú veľmi dobrú štruktúru pedagogického zboru vo vzťahu k obsahu vzdelávania a koncepčným zámerom, ojedinele vznikajú ťažkosti pri zavádzaní nových študijných odborov a zameraní (TIS). Úroveň kvalifikovanosti a odbornosti vyučovania je na dobrej až veľmi dobrej úrovni. Kvalifikovanosť učiteľov dosahuje **89,6%**, odbornosť vyučovania **91,9%**.

Priestorové podmienky sú vo väčšine škôl primerané k počtu žiakov a zameraniam. Vo viacerých prípadoch chýbajú telocvične resp. sú v zlom technickom stave. V niektorých školách zateká do viacerých učební. Laboratóriá majú zastarané prístrojové vybavenie, vybavenie chemikáliami a chemickým sklom je nepostačujúce. Materiálno-technické zabezpečenie obsahu praxe, praktických meraní a cvičení v odborných predmetoch je len menej vyhovujúce vďaka starým zásobám materiálu a pôvodnému technickému vybaveniu. Udržiavanie, dopĺňanie a modernizácia v tejto oblasti sú v ostatných rokoch pre nedostatok finančných prostriedkov nedostatočné. Vybavenosť prostriedkami výpočtovej techniky možno považovať za veľmi dobré len v 3 školách, ktoré ich získali z projektu INFO-VEK alebo sponzorsky.

Pre výchovno-vzdelávací proces bola charakteristická dobrá úroveň komunikácie a spolupráce medzi pedagógmi a žiakmi. Ciele vyučovacích hodín boli v súlade s učebnými osnovami a prevažne sa splnili. Metódy a formy práce boli niekedy menej efektívne. V priemere dobrej úrovni činnosti pedagógov zodpovedali žiacke vedomosti, zručnosti a vzdelávacie výsledky hodnotené málo nad priemernou úrovňou vo vyučovaní slovenského jazyka, cudzích jazykov, matematiky, prírodovedných predmetov a aj odborných predmetov. Z odborných predmetov sa sledovali chemické, ekonomické, strojárské a elektrotechnické predmety. Výchovno-vzdelávací proces z hľadiska činnosti pedagógov sa hodnotil najvyššie v telesnej výchove, informatike a výpočtovej technike na dobrej až veľmi dobrej úrovni, najnižšie v spoločenskovedných predmetoch s priemernou až menej vyhovujúcou úrovňou. Z hľadiska činnosti, vedomostí, zručností a vzdelávacích výsledkov žiakov boli hodnotené najvyššie, na dobrej až veľmi dobrej úrovni predmety informatiky a výpočtovej techniky, najnižšie na priemernej úrovni spoločenskovedné predmety. (*Príloha 8*).

Kvalita vyučovania z hľadiska podmienok a efektivity činnosti pedagógov je dobrá. Kvalita vyučovania z hľadiska činnosti žiakov, rozvoja ich vedomostí a zručností vo vzťahu k uplatňovaným základným pedagogickým dokumentom je priemerná.

Život škôl sa riadi primerane kvalitným vnútorným poriadkom, ktorý vytvára podmienky dobrých vzťahov medzi žiakmi navzájom, žiakmi a pedagógmi. Žiaci sú systematicky vedení k dodržiavaniu pravidiel medziľudských vzťahov. V školách je zabezpečené kvalitné a účinné výchovné poradenstvo. Existuje funkčný systém prevencie drogových závislostí, environmentálnej výchovy a výchovy k manželstvu a rodičovstvu. Prevencia problémových javov funguje na všetkých úrovniach škôl, spolupráca s pedagogicko-psychologickými poradňami je funkčná.

Kvalita formovania tradícií a voľno-časových aktivít vo vzťahu k rozvoju osobnosti žiakov je na dobrej úrovni (ojedinele na veľmi dobrej). Žiaci v chemických odboroch dosiahli významné úspechy v chemickej olympiáde, ostatných predmetových olympiád sa žiaci

zúčastňujú sporadicky. Jednotlivé školy umožňujú získať vodičský preukaz, osvedčenie o elektrotechnickej spôsobilosti, prípadne účasť na štátnej záverečnej skúške v písaní na písacom stroji. Psychohygienické podmienky sú vo väčšine škôl dodržané. Aktivity škôl vo vzťahu k preventívnym a multidisciplinárnym činnostiam vedúcim k rozvoju osobnosti žiakov možno hodnotiť ako dobré až veľmi dobré.

Stav a úroveň vyučovania cudzích jazykov v strednej odbornej škole sa zisťovali v 8 školách, čo predstavuje 2,9% rozsahu siete týchto škôl, na 56 pedagogických hospitáciách.

Inšpekcia bola zameraná najmä na obchodné a hotelové akadémie, v ktorých je posilnené vyučovanie cudzích jazykov a ich znalosť je súčasťou odbornej prípravy. Z tejto pozície je ich vyučovaniu a rozvoju venovaná potrebná pozornosť v strategickom i operatívnom plánovaní a ich odborné a pedagogické riadenie je na dobrej úrovni. Vo viacerých školách v koordinácii a kontrolnej činnosti má dôležitú úlohu predmetová komisia. Podľa záujmu žiakov sú najfrekventovanejšími anglický a nemecký jazyk, menej ruský a ojedinele francúzsky, čím sa kvalifikovanosť týchto učiteľov nevyužíva. V jednej škole je povinným druhým cudzím jazykom ukrajinský jazyk. Nepovinné vyučovanie cudzích jazykov je pomerne zriedkavé. Kvalifikovanosť učiteľov a odbornosť vyučovania sú dobré v obchodných a hotelových akadémiách, priemerné v ostatných stredných odborných školách. (Príloha 5). Ako celkovo dobrý hodnotí inšpekcia systém ďalšieho vzdelávania organizovaný metodickými centrami, umožňujúci aj špecializačné štúdium odborného jazyka. Časť učiteľov sa zúčastňuje vzdelávania organizovaného zahraničnými vzdelávacími inštitúciami.

Priestorové podmienky sú celkovo priemerné až dobré, cudzie jazyky sa prevažne učia v bežných učebniach, v ktorých sa učitelia snažia utvárať cudzojazyčné prostredie. Materiálne podmienky tvorí bežná tradičná vybavenosť, iba výnimočne majú učitelia k dispozícii internet. Nedostatkovými učebnými pomôckami sú slovníky pre žiakov, audio- a video-nahrávky k učebniciam a konverzácií a odborné texty na vyučovanie odbornej terminológie. Používajú sa rovnakým pomerom domáce učebnice cudzích jazykov a zahraničné, z ktorých časť si žiaci platia. Väčšia časť učiteľov sa dožaduje jednotnej učebnice, pretože dostupné učebnice nenadväzujú na učebné osnovy.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu bola celkovo dobrá, organizácia vyučovania a plnenie vyučovacích cieľov bolo priemerné až dobré. Tvorivosť učiteľov sa rozdielne prejavovala najmä pri prezentácii odbornej terminológie, ktorá sa na nerovnakej úrovni vyučuje aj z hľadiska organizácie (v blokoch, jeden školský rok a pod.) Žiaci obchodných a hotelových akadémií sú viac motivovaní na vyučovanie, sú aktívnejší na vyučovaní, ich jazykový prejav je súvislejší a vedomosti sú v súlade s požiadavkami učebných osnov.

Výber prvého jazyka a v časti škôl aj druhého jazyka sa robí prevažne na základe záujmu žiakov a rodičov a pri prvom jazyku je zabezpečená na 90% nadväznosť na základnú školu.

Mimoškolské aktivity žiakov sú priemerné, v niektorých školách sa orientujú na účasť v príprave projektov, ale aj na jazykové olympiády.

Plnenie opatrení vyplývajúcich z Koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania a národnej konferencie o environmentálnej výchove a vzdelávaní konanej v r. 1998 a úroveň environmentálnych poznatkov žiakov v strednej odbornej škole sa zisťovalo v 13 školách (17 tried, 378 žiakov), čo predstavuje 5% rozsahu siete týchto škôl.

Tematické celky učebných osnov environmentálnej výchovy sú zapracované najmä do časovo-tematických plánov predmetu ekológia, prírodovedných a odborných predmetov, občianskej náuky a etickej výchovy. Ich plnenie je na priemernej úrovni. Veľmi dobrú úroveň dosahuje jedna škola.

Vzdelávanie pedagogických zamestnancov v environmentálnej oblasti je vo väčšine škôl na menej uspokojivej úrovni vzhľadom na slabú ponuku špecifických vzdelávacích aktivít

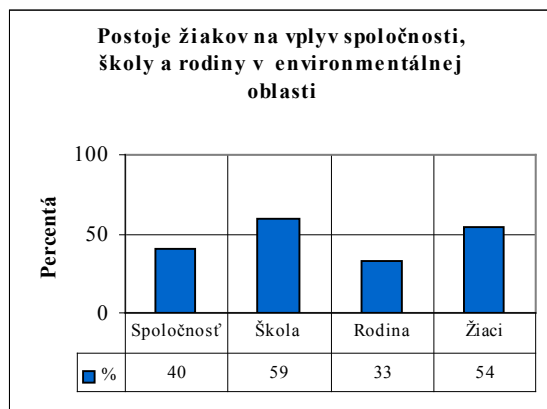
metodických centier. Okrem slabej ponuky významnú úlohu zohráva neochota zo strany riaditeľov škôl uvoľňovať na podujatia učiteľov pre nedostatok finančných prostriedkov. Učitelia sa väčšinou vzdelávajú individuálne, prípadne v iných inštitúciách v ich regióne.

Na skvalitnenie environmentálnej výchovy a vzdelávania sa používa množstvo publikácií, časopisov, kompaktných diskov, propagačných a firemných materiálov, videokaziet a učebných pomôcok. Väčšina týchto publikácií a materiálov má len regionálny alebo parciálny význam. Učitelia sú väčšinou odkázaní na svojpomocné získavanie materiálov a informácií z vlastných zdrojov. Metodické materiály dostávajú len sporadicky, na nedostatočnej úrovni. Chýba väčší výber nových publikácií s environmentálnou problematikou, ktoré by mohli školy okrem učebníc ekológie používať.

Školy sú zapojené priemerne do jedného environmentálneho projektu. Organizovanie predmetových olympiád a stredoškolskej odbornej činnosti je vo väčšine škôl epizodické.

Nedostatky boli zistené v riadiacej práci pri stanovení funkcie, náplne práce a rozsahu kompetencií koordinátora environmentálnej výchovy a vzdelávania. Realizácia environmentálnej výchovy a vzdelávania vo voľnej prírode a krajine je na dobrej až veľmi dobrej úrovni.

Environmentálne poznatky žiakov sa zisťovali formou vedomostného testu. Priemerná úspešnosť bola **75,66%**, pohybovala sa v intervale **65% – 84%**.

Environmentálne postoje žiakov sa zisťovali formou dotazníka. Z výsledkov vyplýva, že **40%** žiakov považuje starostlivosť spoločnosti o životné prostredie za skôr dostatočnú, **60%** za skôr nedostatočnú, v **33%** rodín žiakov sa sporadicky zaujíma o otázky životného prostredia. Vyše **59%** percent žiakov nadobudlo environmentálne poznatky a pozitívne postoje v škole. Na environmentálne vedomie žiakov najviac vplývajú predmety ekológia, biológia, odborné predmety, občianska náuka, chémia, vplyv ostatných predmetov je málo významný. Najvýznamnejším mimoškolským faktorom vplývajúcim na environmentálne vedomie žiakov je na 1. mieste televízia, v ďalšom poradí časopisy, kni-hy, rodina, priatelia a internet. Vlastné pozitívne postoje prezentovalo necelých **54%** žiakov.

Úroveň organizácie a realizácie odbornej praxe v strednej odbornej škole sa sledovala v priebehu komplexných inšpekcií v **13** školách, t.j. v **5%** rozsahu ich siete.

Odborná prax sa organizuje formou individuálnej, učebnej, prevádzkovej, prázdninovej odbornej praxe, odbornej praxe nadväzujúcej na vyučovací predmet prax, súvislej praxe, exkurzie. Je zabezpečená v spolupráci s rodičmi žiakov, spravidla individuálnou formou. Uskutočňuje sa v priebehu školského roka v malých a stredných podnikateľských subjektoch a štátnych organizáciách. Pri uskutočňovaní odbornej praxe mimo škôl sa uzatvárajú zmluvy medzi školou a daným právnym subjektom (pri ich uzatváraní sa vyskytli nedostatky v 2 školách). Kontrolu odbornej praxe vykonávajú pedagogickí zamestnanci podľa harmonogramu. Obsahové zameranie odbornej praxe bolo vo väčšine škôl v súlade s učebnými plánmi a učebnými osnovami odborných predmetov podľa zamerania študijných odborov. Odborná

prax ako súčasť predmetu prax sa nerealizovala alebo nezodpovedala učebným osnovám v 2 školách. Plánovanie, riadenie a kontrola odbornej praxe je na priemernej úrovni.

Materiálno-technické vybavenie je vo väčšine škôl zabezpečené, v niektorých školách je potrebná obnova meracích prístrojov, pomôcok, počítačov (grafický softvér). Organizácie, v ktorých žiaci vykonávajú prax, majú väčšinou dobré materiálno-technické vybavenie. V priebehu praxe boli psychohygienické podmienky žiakov dobré, organizácie väčšinou poskytujú žiakom možnosť stravovania a bežné podmienky osobnej hygieny.

Prax sa väčšinou realizovala v dĺžke 2 týždne v čase ústnych maturitných skúšok. Ochranný odev v prípade potreby zabezpečujú väčšinou rodičia. Zodpovednosť za dodržiavanie zásad BOZP majú organizácie, v ktorých žiaci prax vykonávajú, pedagogickí zamestnanci priebežne kontrolujú jej do-držiavania, v priebehu praxe neboli evidované úrazy žiakov.

Odbornú prax zabezpečujú inštruktori subjektov, v ktorých žiaci absolvujú prax. Niektorí sú kvalifikovaní, väčšine chýba doplnujúce pedagogické vzdelanie. Prax, ktorá sa uskutočňuje priamo v ško-lách, zabezpečujú väčšinou kvalifikovaní dielenski učitelia. Personálne podmienky majú priemernú úroveň.

Obsahové zameranie pracovných činností žiakov v priebehu praxe bolo vo väčšine škôl v súlade s učebnými plánmi a učebnými osnovami odborných predmetov podľa zamerania študijných odborov.

Stav a úroveň pomaturitného štúdia v strednej odbornej škole sa sledovali v 15 študijných odboroch 13 škôl, t.j. v 11,7% rozsahu siete stredných odborných škôl s pomaturitným štúdiom.

Vo viacerých prípadoch boli zistené nedostatky v dodržiavaní školskej legislatívy - v špecializačnom štúdiu v odbore sociálno-právna činnosť žiaci nemali ukončený zodpovedajúci študijný odbor, v dvoch triedach bol neprípustný počet žiakov, bola zriadená trieda s nadmerným počtom žiakov, v štyroch prípadoch neboli určené kritériá pre úspešné a neúspešné vykonanie prijímacej skúšky, v druhom termíne boli prijatí žiaci bez prijímacích skúšok neprípustným spôsobom, v priebehu jedného dňa ústnu maturitnú skúšku vykonalo 17 žiakov.

V školských rokoch 1999/2000 a 2000/2001 bolo prijatých 406 a 403 žiakov, čo svedčí o ustálenom počte prijímaných žiakov. V technických študijných odboroch (strojárstvo, elektrotechnika, stavitel'stvo) sa konštatuje klesajúci záujem o štúdium. V ostatných študijných odboroch možno hovoriť o ustálenom alebo rastúcom záujme.

V dvojročnom cykle školských rokov 1998/99 - 1999/2000 bolo prijatých 367 žiakov, štúdium ukončilo 273 žiakov, čo predstavuje 75%. Hlavnými príčinami úbytku žiakov v pomaturitnom štúdiu je najmä ich prijatie na štúdium na vysokých školách, zanechanie štúdia na vlastnú žiadosť (nezáujem, neprospech) pre vstup do zamestnania. Úbytok bol v prevažnej miere v priebehu prvého ročníka alebo po skončení prvého ročníka.

Nedostatkom spätnej väzby sú nedostatočne presné a podložené informácie o uplatnení absolventov v praxi.

Priestorové podmienky pre pomaturitné štúdium na sledovaných školách sú priemerné, v niektorých prípadoch až dobré, materiálne vybavenie je vyhovujúce, v niektorých prípadoch až veľmi dobré, personálne podmienky sú veľmi dobré, kvalifikovanosť učiteľov je takmer 100%-ná. Percento neodborne vyučovaných hodín je zanedbateľné.

Organizovanie pomaturitného štúdia je v značnej miere reakciou škôl na limitovaný počet tried denného štúdia pre absolventov základnej školy. Projekt overovania trojročného špecializačného pomaturitného štúdia študijného odboru sociálno-právna činnosť trvajúci už 8 rokov nebol doteraz vyhodnotený. Nedoriešená je transformácia špecializačného pomaturitného štúdia na vyššiu odbornú školu, ktorá by poskytla možnosť štúdia absolventom gymnázií.

Pomaturitné štúdium je dobre zabezpečené po stránke odbornosti, priestorovo i materiálne, častejšie sú nedostatky v organizácii štúdia.

Objektívnosť priebehu prijímania žiakov na štúdium na stredné odborné školy v šk. r. 2000/2001 v súvislosti s plnením desaťročnej školskej dochádzky sa zisťovala v 12 školách, čo predstavuje 4,3% rozsahu ich siete. Úloha sa plnila v dvoch etapách – v čase 1. termínu konania prijímacích skúšok a po otvorení školského roku 2001/2002. (*Príloha 7*).

Do 1. ročníka sa prihlásilo 1 801 žiakov, z ktorých 499 bolo prijatých bez prijímacích skúšok, 985 na základe prijímacích skúšok, 151 nespĺnilo kritériá prijatia, 160 žiakov nebolo prijatých pre nedostatok miesta. Z neprijatých žiakov bolo 50 prijatých na odvolanie, z toho 37 autoremedúrou, 3 krajským úradom a 10 zrušením pôvodného rozhodnutia.

Pri stanovovaní počtu tried 1. ročníka postupovali riaditelia v súlade so školskou legislatívou, výnimočne nebol dodržaný termín na zaslanie návrhu počtu tried zriaďovateľovi.

Nedostatky sa vyskytli v činnosti odborov školstva, mládeže a telesnej kultúry krajských úradov. V jednotlivých prípadoch odsúhlasili návrhy na zmenu počtu tried v stanovenom termíne, stanovili však aj počet žiakov prvého ročníka, neodsúhlasili návrhy na zmenu počtu tried v stanovenom termíne a po vykonaní prijímacích skúšok menili plán výkonov navýšením počtu žiakov, nedodrжали termín na určenie počtu tried prvých ročníkov.

Negatívnym javom bolo nedodržanie termínu zverejnenia zoznamu profilových predmetov zo strany MŠ SR.

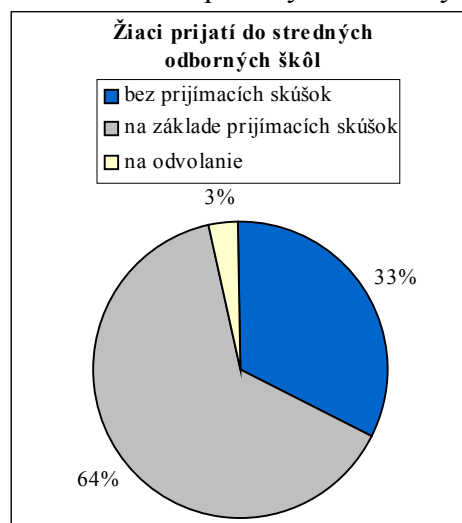
V ojedinelých prípadoch školy nedodrжали termín zaslania pozvánok na prijímacie skúšky, pozvánky na prijímacie skúšky obsahovali text, ktorý vyzýva rodičov k nedobrovoľnému sponzorstvu.

Pri určovaní formy, obsahu a rozsahu prijímacích skúšok sa vyskytli nedostatky: otázky a úlohy z obidvoch predmetov boli veľmi náročné, v predmete matematika časovo náročné, v predmete prírodopis nesúlady obsahu, rozsahu, formulácii zadania a riešení s učebnými osnovami prírodopisu pre základnú školu, riaditeľ školy pri rozhodovaní o prijatí uchádzačov, ktorí rovnako vyhovujú podmienkam, neuprednostnil uchádzača so zmenenou pracovnou schopnosťou. Kritériá pre prijatie bez prijímacej skúšky, dĺžka trvania písomnej formy prijímacích skúšok a anonymnosť opráv boli v súlade s legislatívou.

Pri rozhodovaní o prijatí a neprijatí uchádzačov boli vo väčšine škôl dodržané prijaté kritériá, ktoré umožňovali jednoznačné určenie poradia uchádzačov.

Vo väčšine škôl bol spôsob zverejnenia výsledkov prijímacích skúšok v rozpore so zákonom o ochrane osobných údajov v informačných systémoch.

Rozhodnutia riaditeľov škôl o konaní prijímacích skúšok v 2. termíne, stanovenie termínu skúšok, určenie a kvalita kritérií pre prijatie bez prijímacích skúšok a kritérií pre úspešné resp. neúspešné vykonanie prijímacích skúšok, termín zaslania oznámenia o prijatí bez prijímacích skúšok, pozvánky na skúšky ako i forma, rozsah a obsah skúšok boli v súlade s platnou legislatívou. V jednej škole aplikáciou kritérií pre prijatie nebolo možné jednoznačne určiť poradie uchádzačov. Hodnotenie písomných skúšok bolo v súlade so vzorovým riešením. V jednej škole riaditeľ navýšil počet otváraných tried bez súhlasu zriaďovateľa. K 1.9.2001 na inú školu prestúpili 3 žiaci.

V **neštátnych** školách sa vykonávali inšpekcie súbežne so štátnymi školami. V **súkromnej** škole bolo odborné a pedagogické riadenie priemerné, s málo funkčným vnútorným informačným systémom, neúčinnou spätnou väzbou, formálnosťou práce metodických orgánov. Úroveň výchovno- vzdelávacieho procesu je menej efektívna, príčinou je nízka kvalifikovanosť učiteľov - **65%**, a nestabilita pedagogického zboru. Aktivita žiakov je nízka, s čím súvisia aj ich vedomosti.

Kontrola plnenia opatrení na odstránenie zistených nedostatkov a ich príčin v stredných odborných školách sa uskutočnila v **11** školách.

Vo všetkých kontrolovaných subjektoch inšpekcia uložila riaditeľom prijať vlastné opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov. Riaditelia v určenom termíne predložili **22** opatrení, ktoré boli primerané k miere porušenia školskej legislatívy a účinné na odstránenie nedostatkov. **22** uložených opatrení školskou inšpekciou bolo veľmi rôznorodých, **15** sa týkalo 2 súkromných škôl, ktoré mali viacero rôznorodých nedostatkov, opakovane v oblasti nedodržania učebných plánov a učebných osnov a vo vedení pedagogickej dokumentácie v štátnom jazyku (zápisy v triednej knihe v cudzom jazyku).

Prijaté opatrenia riešili situáciu v školách v širších súvislostiach, ako to bezprostredne vyplývalo z porušenej legislatívy. Okrem týchto opatrení bolo akceptovaných **45** zo **47** odporúčaní školskej inšpekcie. Plnenie opatrení malo celkovo dobrú úroveň. Odstránenie nedostatkov bolo prínosom v kvalitatívnom zlepšení úrovne činnosti škôl.

Podstatné pozitíva:

- jasné vytýčenie hlavných cieľov výchovy a vzdelávania vzhľadom na koncepcné zámery,
- pomerne vysoká odbornosť vyučovania, kvalitný a funkčný vnútorný informačný systém,
- dobrá odborná úroveň učiteľov, zabezpečovanie nadväznosti vo vyučovaní cudzích jazykov, prevažujúca pozitívna motivácia na jazykové vzdelávanie,
- žiaci preukázali dobrú úroveň environmentálnych poznatkov, škola má najväčší vplyv na formovanie pozitívnych žiackych postojov v environmentálnej oblasti.
- kladné hodnotenie súvislej odbornej praxe žiakmi,
- vysoká odbornosť vyučovania v pomaturitnom štúdiu v stredných odborných školách,
- organizácia prijímacieho konania a prijímacích skúšok bola na dobrej úrovni, rozhodovanie riaditeľov škôl o prijatí a neprijatí žiakov bolo na veľmi dobrej úrovni,
- odstránenie zistených nedostatkov malo za následok kvalitatívne zlepšenie úrovne činnosti škôl.

Podstatné negatíva:

- nedôsledné dodržiavanie učebných plánov a učebných osnov,
- nezapisovanie učiva cudzích jazykov v triednych knihách v štátnom jazyku v súlade s platnou legislatívou,
- slabá vybavenosť laboratórií a odborných učební moderným prístrojovým vybavením a učebnými pomôckami,
- slabé vyhodnocovanie uplatnenia sa absolventov na trhu práce,
- kvalitatívne rozdielny prístup k vyučovaniu odbornej terminológie v cudzích jazykoch (niekde až nedostatočné), nevyužívanie kvalifikovanosti učiteľov ruského a francúzskeho jazyka pre nezájum o vyučovanie týchto jazykov,
- v oblasti environmentálnej výchovy a vzdelávania slabý vplyv odborných predmetov na environmentálne poznatky a postoje žiakov,
- slabá ponuka špecifických vzdelávacích aktivít pre učiteľov v environmentálnej oblasti a metodických materiálov zo strany metodických centier,

- absencia výchovno-vzdelávacích cieľov v učebných osnovách environmentálnej výchovy a požiadaviek na vedomosti a zručnosti žiakov,
- väčšine inštruktorov súvislej odbornej praxe chýba pedagogické vzdelanie, negatívnym javom je každoročná povinnosť škôl získavať subjekty na realizáciu súvislej odbornej praxe, slabá materiálna vybavenosť a podmienky súvislej odbornej praxe v školách,
- legislatívne nedostatky najmä v prijímaní žiakov a nestabilita počtu uchádzačov o štúdium, výrazné znižovanie počtu žiakov počas pomaturitného štúdia,
- nedodržiavanie právnych predpisov krajskými úradmi pri určovaní počtu tried a žiakov, ktorých možno prijať do 1. ročníka,
- nedodržanie správneho poriadku, formálne a obsahové nedostatky vo vydaných rozhodnutiach.

Smerovanie vývoja

- zhoršovanie vybavenia laboratórií a odborných učební moderným prístrojovým vybavením, úbytok moderných učebných pomôcok, zhoršovanie technického stavu budov,
- rastúci záujem o študijné odbory v oblasti ekonomických služieb a klesajúci záujem o technické študijné odbory v pomaturitnom štúdiu.

2.3.3 Stredné odborné učilištia a učilištia

V stredných odborných učilištiach a učilištiach sa vykonalo 145 inšpekcií, čo predstavuje 55,4% rozsahu ich siete.

Stav a úroveň kvality riadenia, výchovy a vzdelávania v strednom odbornom učilišti a učilišti sa sledovala v 11 školách, čo je 4,2% rozsahu ich siete, na 271 hospitáciách. Pri inšpekcii sa okrem priameho pozorovania výchovno-vzdelávacieho procesu a štúdia dokumentácie školy využili aj poznatky získané dotazníkmi pre učiteľov, riaditeľov škôl a zriaďovateľov.

Koncepčné zámery ako aj plánovanie stratégie rozvoja škôl vychádzajú z potrieb regiónu, záujmov zriaďovateľa, rodičov a žiakov, tradícií školy, ale aj konkurenčného prostredia škôl v regióne a podmienok na trhu práce. Učebné plány sa vo väčšine škôl plnia na celkove dobrej úrovni, vykonané zmeny nepresahujú kompetencie riaditeľa školy. Vzdelávacie ponuky na individuálny rozvoj žiakov a zvýšenie šance uplatnenia absolventov na trhu práce sú vo väčšine kontrolovaných škôl na veľmi dobrej úrovni - od širokej ponuky voliteľných predmetov (4 - 20) a nepovinných predmetov po realizáciu kvalifikačných kurzov (vodičské oprávnenie, zväračský kurz, vedenie kombajnu, umeleckoremeselné práce s drôtom) v tých SOU, ktoré majú na to podmienky. Ojedinele sa zistila absencia všetkých uvedených možností. V časti škôl sa sleduje a vyhodnocuje uplatnenie absolventov v praxi.

Konštatovala sa celkove dobrá úroveň krátko-dobého plánovania. Pedagogickí zamestnanci poznajú hlavné úlohy. Primeraná pozornosť sa venuje obsahovým inováciám v odborných predmetoch a odbornom výcviku. Metodické orgány sa účinne zapájajú do plnenia hlavných úloh, niekde je ich činnosť formálna a na úseku kontroly plnenia učebných osnov menej účinná. Pracovné podmienky a celková klíma škôl sú hodnotené ako dobré. Odbornosť vyučovania je priemerná až dobrá. Vo väčšine škôl je funkčný kontrolný systém, ktorý sa ale dostatočne neplní vo frekvencii hospitácii a v uplatňovaní spätnej väzby. Systém hodnotenia žiakov má vo viac ako 50% SOU vnútorné pravidlá.

Kvalita rozhodovania v 1. stupni štátnej správy je dobrá. Orientácia vedenia a pedagogických zamestnancov v školskej legislatíve je iba priemerná a porušuje sa najmä v odbornom výcviku (vyhláška MŠaV SR č. 245/1993 Z. z. o finančnom a hmotnom zabezpečení žiakov SOU, špeciálnych SOU, OU a U a vyhláška MŠMŠ SR č.80/1991 Zb. o stredných školách v znení neskorších predpisov pri utváraní odborných skupín s nižším počtom žiakov ako stanovuje vyhláška a v zriaďovaní tried podľa vyučovacieho jazyka, nie podľa príbuznosti odborov).

Vnútorý informačný systém funguje na dobrej úrovni. Služby poskytované rodičom, predovšetkým včasné a pohotové informácie, sú na dobrej úrovni. Školy veľmi dobre spolupracujú so zriaďovateľmi, miestnymi inštitúciami, zastupiteľskými organizáciami, profesijnými združeniami a komorami. Rady školy sú zriadené vo všetkých SOU, v niektorých je ich činnosť formálna.

Vedenie pedagogickej dokumentácie je dobré, nedostatky sú v triednych knihách a katalógoch, niekde aj v dokumentácii komisionálnych skúšok, príčinou toho je nižšia úroveň a frekvencia kontrol zo strany vedenia.

Pracovné úrazy sa evidujú podľa predpisov. Vo všetkých školách je zavedená evidencia sťažností. Celkove je úroveň pedagogického a odborného riadenia priemerná až dobrá (**Príloha 3**).

Podmienky výchovy a vzdelávania možno hodnotiť v zásade ako vyrovnané bez väčších rozdielov. Personálne podmienky z hľadiska kvalifikovanosti učiteľov sú v rozmedzí od **68%** po **100%**. U majstrov odbornej výchovy časť nespĺňa požiadavku pedagogickej spôsobilosti. Priestorové podmienky sú vyhovujúce až veľmi dobré s tým, že nedostatky sa konštatovali na rozdielnych úsekoch (nevyhovujúce a chýbajúce telocvične, odborné učebne umiestnené v provizóriách, chýbajúce dielne, laboratóriá, nevyhovujúce šatne a pod.). Materiálno-technické vybavenie je zväčša funkčné, ale zastarané. Chýbajú učebné pomôcky pre odbory služieb, vybavenie na vyučovanie chémie, ekológie, prírodovedných predmetov, nástroje a stroje pre niektoré odbory, výpočtová technika na vyučovanie informatiky. Aj v rámci jednej školy sa zistili výrazné rozdiely medzi technickými podmienkami vyučovaných odborov. Kapacitne sú nevyužitú niektoré dielne pre strojárske odbory (obrábač kovov), lebo pretrvávajú nezaujím o tieto odbory. Obnovovať technické vybavenie dielní v súlade s vývojom technológií sa darí iba výnimočne. Učebnicový fond je štandardný v tituloch, ktoré sú na knižnom trhu. Najväčšie nedostatky sú v učebniciach odborných predmetov napr. ekonomika a najmä technológie, ktoré boli vypracované pre v súčasnosti už výbehové pracovné postupy. Ojedinele sa zistili problémy s učebnicami cudzích jazykov.

Psychohygienické podmienky sú vo väčšine škôl dodržané, porušujú sa v prípade dochádzky do školy dopravou väčšieho počtu žiakov a v rozvrhoch učiteľov s väčším počtom nadčasových hodín.

Pre výchovno-vzdelávací proces bola charakteristická prevažujúco dobrá úroveň komunikácie a interakcie pedagóg – žiak. Atmosféra vyučovania bola zväčša priateľská a akceptujúca. Organizácia vyučovacích hodín bola priemerná až dobrá. Ciele vyučovacích hodín boli určené v súlade s učebnými osnovami a prevažne sa splnili. Uplatnené metodické postupy a formy práce boli niekedy menej efektívne, keď sa v menšej miere využili metódy podporujúce rozvoj tvorivosti a samostatnosti so slabšou spätnou väzbou. Na niektorých vyučovacích hodinách sa minimálne používali učebné pomôcky a chýbala demonštrácia učiva. Rezervy sú v uplatňovaní medzipredmetových vzťahov všeobecnovzdelávacie predmety - odborné predmety, teoretické odborné predmety – odborný výcvik. Iba výnimočne sa konštatovala výborná úroveň práce učiteľa.

Kvalitu a výsledky činnosti učiteľov niektorých odborných predmetov ovplyvňovala absencia učebníc. V niektorých SOU uplatnením problémového vyučovania vyučujúci vytvárali motivujúcu atmosféru a rozvíjali aplikačné zručnosti žiakov v protiklade s prípadmi príliš

zdôrazňovaného pamäťového učenia. Klasifikácia žiakov bola najčastejšie objektívna a usutočňovala sa verbálne i klasifikačnými stupňami. Menej často boli žiaci vedení k sebahodnoteniu (*Príloha 9*).

Úroveň odborného výcviku je celkove dobrá. Pracovná atmosféra bola tvorivá s prevažne pozitívnou motiváciou. Organizácia práce bola premyslená a pracovný čas bol zväčša efektívne využitý. Žiaci jednotlivito alebo v skupinách vykonávali cvičné alebo produktívne práce. Dodržiavali technologickú disciplínu, hygienu a bezpečnosť práce. Majstri dbali na hospodárne využitie materiálu a poriadok v dielni. Priebežne prácu žiakov hodnotili a v závere pracovného dňa klasifikovali. Iba v niektorých SOU majú žiaci čiastočne bezplatne zabezpečený pracovný odev a obuv.

Kvalita vyučovania z hľadiska činnosti žiakov bola na veľmi rozdielnej úrovni. V študijných odboroch a učebných odboroch služieb bola priemerná až dobrá, v ostatných učebných odboroch priemerná až nízka aj napriek konštatovanej efektivite vyučovania zo strany učiteľov. Žiaci prejavovali relatívne vyšší záujem o odborné ako o všeobecnovzdelávacie predmety, čo súviselo s ich aktivitou na vyučovaní, ich motiváciou pri osvojovaní vedomostí a v konečnom dôsledku aj s úrovňou vedomostí. Najvýraznejšie sa aktivita žiakov prejavovala v odbornom výcviku, čo dokumentovala aj úroveň kontrolných prác. Verbálny i písomný prejav žiakov je priemerný až slabší. Väčšina žiakov má problémy v samostatnom ústnom i písomnom vyjadrovaní, ich prejav je často ovplyvňovaný miestnym dialektom, používajú slangové výrazy namiesto odbornej terminológie a v slovensko-maďarskom jazykovom prostredí aj v triedach s vyučovacím jazykom slovenským komunikujú dvojjazyčne.

Kvalitu vzájomných vzťahov žiakov, žiakov a pedagógov možno hodnotiť ako dobrú. Fungovanie škôl sa riadi pracovným poriadkom a vnútorným poriadkom školy, ktoré sú vypracované na dobrej úrovni a väčšinou žiakov rešpektovanými. U žiakov prevažuje pozitívne hodnotenie školy, časť žiakov nepozná svoje práva, niektorí majú skúsenosti s nepedagogickým prístupom majstrov odbornej výchovy.

Úroveň služieb v oblasti výchovného poradenstva možno hodnotiť ako priemernú s veľkými rozdielmi v rámci kontrolovaných škôl. V časti SOU nemajú vypracovaný systém starostlivosti o žiakov so špeciálnymi schopnosťami a spolupráca s pedagogicko-psychologickými poradňami je len sporadická. Vo výchovnom systéme škôl je na rozdielnej úrovni a efektívnosti zabezpečená environmentálna výchova, prevencia drogových závislostí a výchova k manželstvu a rodičovstvu. Na formovanie tradícií, vzťahu k zvolenému povolaniu ako aj na rozvoj záujmov slúžia súťaže, olympiády (do ktorých sa v menšej miere školy zapájajú) a predovšetkým súťaže a prehliadky zručnosti.

Stav a úroveň vyučovania cudzích jazykov v strednom odbornom učilišti sa zisťovali v 7 školách, čo predstavuje **2,6%** z rozsahu siete škôl na **48** hospitáciách.

Vyučovanie cudzích jazykov z hľadiska strategických rozvojových zámerov nemá prioritné postavenie v stredných odborných učilištiach s výrobnými učebnými a študijnými odborami, lepšia je situácia v odboroch služieb, s čím súvisí aj úroveň pedagogického a odborného riadenia a ponuka cudzích jazykov. V odboroch obchodu a služieb sú to spravidla anglický a nemecký jazyk, menej často aj ruský jazyk ako tretí jazyk. V nadväznosti na uplatňovanie alternatívneho učebného plánu riaditeľa škôl niekedy vyradujú z učebného plánu cudzí jazyk, alebo znižujú jeho týždennú hodinovú dotáciu na jednu hodinu. V rámci prípustnej úpravy učebného plánu sa tieto zásahy vyskytujú aj v odboroch nevýrobného charakteru.

Kvalifikovanosť a odbornosť vyučovania je v kontrolovaných školách na veľmi rozdielnej úrovni, je najnižšia zo všetkých druhov stredných škôl. (*Príloha 5*). Podobná je aj situácia v získaní kvalifikácie učiteľov - v stredných odborných učilištiach je najvyšší počet vyučujúcich, ktorí sa rekvalifikovali na iný cudzí jazyk. Predmetové komisie pracujú často formálne,

ich kontrolná funkcia vo vzťahu k plneniu učebných osnov a vzdelávacia funkcia sa naplňajú iba ojedinele. Nižší je záujem učiteľov o ďalšie štúdium a doplnenie kvalifikácie, nedostatok učiteľov cudzích jazykov všeobecne ich k tomu nemotivuje.

Priestorové podmienky sú priemerné až dobré, vyučuje sa okrem odborných jazykových učební aj v klasických učebniach, ktoré nevytvárajú potrebné podnetné prostredie. V školách prevažujú klasické učebné pomôcky a didaktická technika, chýbajú moderné pomôcky, audio a video nahrávky k učebniciam. Väčšinou sa používajú zastarané učebnice vydané v SR, menej zahraničné učebnice, ktoré nenadväzujú spravidla na učebné osnovy. Absentujú odborné učebné texty.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu z hľadiska činnosti učiteľa ovplyvňuje nízka časová dotácia vyučovacích hodín, nevyhovujúce rámcové učebné osnovy (niekde sa používajú učebné osnovy z roku 1988), vyučovanie v celých triedach (nízke počty žiakov v triedach delenie neumožňujú), prevažujúce tradičné vyučovacie metódy, ale aj pre záujem žiakov o vyučovanie. Najčastejšou formou komunikácie bol kontakt učiteľ – žiak. Činnosť žiakov na vyučovacích hodinách bola poznačená rozdielnou úrovňou vedomostí a jazykových zručností, pomerne malou samostatnosťou ústneho i písomného prejavu a ich prístupom k učeniu. Vyššiu motiváciu k cudzojazyčnému vzdelávaniu majú žiaci nevýrobných odborov.

V školách sa iba na priemernej až málo vyhovujúcej úrovni darí zabezpečiť nadväznosť vo vyučovaní cudzieho jazyka na základnú školu, dôvodom je obmedzená ponuka jazykov, ale aj výrazné rozdiely vo vstupných vedomostiach získaných v základnej škole.

Plnenie opatrení vyplývajúcich z Koncepcie environmentálnej výchovy a vzdelávania a národnej konferencie o environmentálnej výchove a vzdelávaní konanej v r.1998 a úroveň environmentálnych poznatkov žiakov v strednom odbornom učilisti a učilisti sa sledovalo v 13 školách, čo predstavuje 5% rozsahu ich siete (13 tried, 248 žiakov).

Tematické celky učebných osnov environmentálnej výchovy sú zapracované do časovo-tematických plánov predmetu ekológia, prírodovedných a odborných predmetov, občianskej náuky a etickej výchovy. Ich plnenie je na priemernej úrovni. Výnimočne niektoré školy nepoznali učebné osnovy environmentálnej výchovy. V 3 školách nie je zavedený povinný predmet základy ekológie. Veľmi dobrú úroveň dosahuje 1 škola.

Vzdelávanie pedagogických zamestnancov v environmentálnej oblasti je vo väčšine škôl menej uspokojivé vzhľadom na slabú ponuku vzdelávacích aktivít zo strany metodických centier a finančné dôvody. Učitelia získavajú informácie častejšie z iných zdrojov.

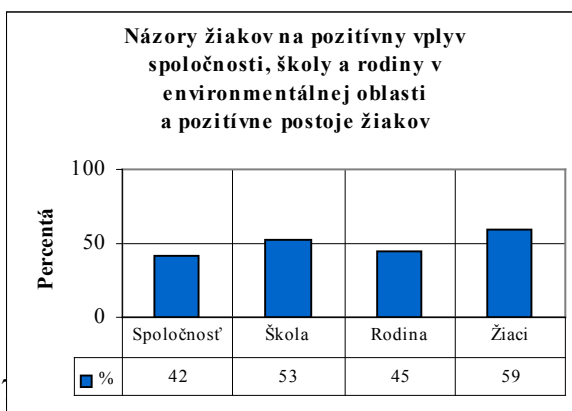
Školy využívajú publikácie, časopisy a iné materiály regionálneho charakteru získané z vlastnej iniciatívy. Metodické materiály z metodických centier dostávajú sporadicky, spracované na nedostatočnej úrovni. Chýba väčší výber nových publikácií s environmentálnou problematikou, ktoré by mohli školy okrem učebníc ekológie používať.

Školy najčastejšie realizujú jeden environmentálny projekt. Organizovanie predmetových olympiád a stredoškolskej odbornej činnosti je vo väčšine škôl náhodilé s menšou účasťou žiakov.

Nedostatky boli zistené v riadiacej práci pri ustanovení, náplne práce a rozsahu kompetencií koordinátora environmentálnej výchovy a vzdelávania. Jej realizácia vo voľnej prírode a krajine je na dobrej až veľmi dobrej úrovni.

Environmentálne poznatky žiakov sa zisťovali formou vedomostného testu, ktorého priemerná úspešnosť bola **66,38%**, pohybovala sa v intervale **54% – 84%**.

Environmentálne postoje žiakov sa zisťovali formou dotazníka. Z výsledkov vyplýva, že **42%** žiakov považuje starostlivosť spo-

ločnosti o životné prostredie za skôr dostatočnú, **58%** za skôr nedostatočnú, **45%** rodín žiakov sa sporadicky zaujíma o otázky životného prostredia. Vyše 53% žiakov nadobudlo environmentálne poznatky a pozitívne postoje v škole. Na environmentálne vedomie žiakov najviac vplývajú predmety biológia, geografia, chémia a fyzika, vplyv ostatných predmetov je málo významný. Najvýznamnejším mimoškolským faktorom vplývajúcim na environmentálne vedomie žiakov je na 1. mieste televízia, v ďalšom poradí časopisy, knihy, rodina, priatelia a internet. Vlastné prevažne pozitívne postoje prezentovalo len necelých **54% žiakov**.

Organizácia, priebeh a výsledky záverečných skúšok v SOU za účasti komôr zisťovala na podnet MŠ SR a SOPK^{3[3]} v **22** školách (**29%** z počtu škôl prihlásených na skúšku). Sledovalo sa ukončovanie štúdia v **63** učebných odboroch za účasti **61** odborníkov vyslaných SOPK. Projekt o účasti komôr na záverečných skúškach schválilo MŠ SR v roku 2000. Z prihlásených **1 060** žiakov skúšku pred komisiou za účasti delegáta komory vykonal **1 026** žiakov, osvedčenie komory (celkový prospch prospel s vyznamenaním a prospel veľmi dobre) získalo **632** žiakov – **61,60%**.

Pripravenosť žiackej a pedagogickej dokumentácie k skúškam bola veľmi dobrá. Na dobrej úrovni bola vedená dokumentácia triednych učiteľov počas celého štúdia. Záverečné skúšky prebiehali podľa harmonogramu, ktoré sa v niektorých školách neplnili v obidvoch častiach skúšky. Zástupcovia SOPK sa nezúčastnili na administrácii testov, v niektorých prípadoch aj praktickej časti záverečných skúšok. Po personálnej stránke boli skúšky dobre zabezpečené – riaditelia do skúšobných komisií menovali skúsených učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy.

Materiálne zabezpečenie praktickej časti záverečnej skúšky bolo prevažne veľmi dobré, skúšky sa konali vo vlastných alebo prenajatých pracoviskách, ktoré boli vo väčšine vybavené potrebnými strojmi, náradím a materiálom. V malej časti škôl sa vyskytli aj závažné nedostatky – vybavenosť pracovísk nezodpovedala zadaniam praktickej časti skúšky.

Obsah testov (otázky z odborných predmetov a právneho minima) bol primeraný obsahu vzdelávania v jednotlivých odboroch a profilu absolventov. Témy na ústnu časť skúšky boli v súlade s obsahom učebných osnov odborných predmetov, primerane náročné. Ojedinele sa konštatovala nadmerná pomoc členov komisie skúšaným žiakom. Praktická skúška prebiehala podľa organizačných pokynov na dobrej až veľmi dobrej úrovni. Výnimočne sa konštatovala vysoká náročnosť zadania a nedostatky v zadaniach.

Vedomostná úroveň žiakov bola rozdielna aj v závislosti na odbore. Výsledky ústnej časti boli priemerné až dobré, niektorým žiakom robilo problémy samostatné vyjadrovanie. Kvalita praktických prác bola priemerná až veľmi dobrá. Najslabšie výsledky žiaci dosiahli v teste, vedomosti a praktické zručnosti žiakov preukázané praktickou skúškou boli lepšie hodnotené ako vedomosti žiakov na ústnej časti.

V rámci inšpekcie sa sledovali aj názory a poznatky delegátov SOPK, predsedov skúšobných komisií a riaditeľov škôl. Projekt záverečnej skúšky za účasti komôr bol celkove kladne hodnotený. (*Príloha 10*).

Stav a aktuálne problémy nadstavbového štúdia v strednom odbornom učilišti sa sledovali v **17** školách, čo je **6,4%** rozsahu ich siete. V prevažujúcej časti škôl sa vyučujú odbory zaradené do siete a podľa platných učebných dokumentov. Úpravy vykonané v učebných plánoch a učebných osnovách sú v súlade s pokynmi MŠ SR. Nezrovnalosti sa zistili v nadväznosti študijného na učebný odbor prijatých žiakov.

Najnižší záujem prejavili žiaci o strojárstvo, elektrotechniku a odbory textilného zamera-
nia, preto sa v niektorých stredných odborných učilištiach, napriek tomu, že sú zaradené
v sieti, nevyučujú.

Z celkového počtu prijatých žiakov **87,4%** pokračuje v štúdiu bezprostredne po absolvo-
vaní učebného odboru a **83,6%** v tom istom strednom odbornom učilišti. Dôvodom je, ako
uvádza **67,6%** žiakov vyššie vzdelanie ako šanca lepšieho uplatnenia na trhu práce.

V **4** školách (**23,5%**) sa zistilo vyberanie príspevku formou daru alebo sponzorstva vo
výške od 300 Sk v dennom štúdiu po 7000 Sk v štúdiu popri zamestnaní. Riaditelia pri-
púšťajú, že príspevky rodičov alebo žiakov sa využívajú na dobudovanie školy.

Podmienky výchovno-vzdelávacieho procesu sú veľmi dobré, kvalifikovanosť učiteľov je
93,7%-ná a odbornosť vyučovania **91,5%**-ná.

V časti stredných odborných učilíšť sa zistili rozdiely v učebných plánoch v porovnaní ty-
povými učebnými plánmi. Najväčším problémom v ich plnení je zabezpečenie odbornej pra-
xe z hľadiska jej obsahu najmä pre žiakov večernej formy štúdia. Žiaci denného štúdia absol-
vujú prax prevažne v školských dielňach. Iba pre **56,7%** žiakov prax zabezpečuje škola.

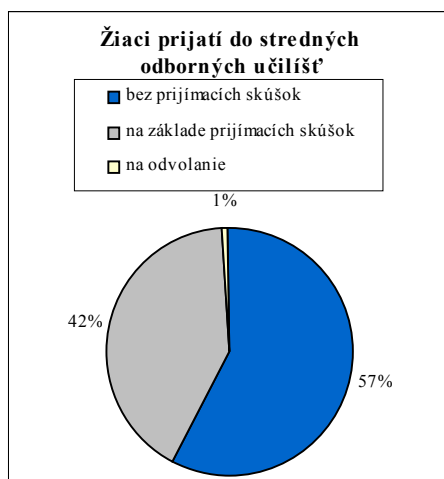
Z hľadiska obsahu vzdelávania možno konštatovať, že sa výrazne inovoval obsah odbor-
ných predmetov a to najmä strojárskych, stavebných, ekonomických a v odevnej výrobe.

Uplatnenie absolventov v praxi sleduje sa iba ojedinele, prevláda ale názor o priemerných
až dobrých možnostiach ich realizácie na trhu práce.

Nadstavbové štúdium čiastočne alebo úplne spĺňa predstavy **95%** žiakov. Podľa riaditeľov
likvidácia tohto štúdia by pre stredné odborné učilištia znamenala pokles zamestnávajúcich
učiteľov, ďalších zamestnancov, zníženie záujmu žiakov o učebné odbory a obmedzenie
možností získania vyššieho vzdelania pre absolventov učebných odborov. S tým súvisí aj
bežná prax – zriaďovanie tried na dolnej hranici povoleného počtu žiakov. V prípade poklesu
žiakov počas školského roka je udržanie triedy v rozpore s legislatívou. V prípade nezamest-
nanosti absolventa učebného odboru je ale ďalšia príprava žiaka na povolanie zvýšením kvali-
fikácie odložením riešenia jeho zamestnanosti na vyšší vek.

**Objektívnosť priebehu prijímania žiakov na štúdium v strednom odbornom učilišti
v šk. r. 2000/2001 v súvislosti s plnením desaťročnej školskej dochádzky** sa zisťovala
v **11** stredných odborných učilištiach, čo je **4,3 %** rozsahu ich siete v dvoch etapách – v čase
konania prijímacích skúšok v 1. termíne a po otvorení školského roku 2001/2002.

Do 1. ročníka sa prihlásilo **1 150** žiakov, z ktorých 608 bolo prijatých bez prijímacích skú-
šok, **448** na základe prijímacích skúšok, **72** nespĺnilo kritériá prijatia, **15** nebolo prijatých pre
nedostatok miesta. Z neprijatých žiakov bolo **9** prijatých na odvolanie, z toho **1** krajským úra-
dom a **8** zrušením pôvodného rozhodnutia (*Príloha 7*).

V procesoch súvisiacich s počtom tried 1. ročníka postupovali riaditelia v súlade so školskou legislatívou. Nedostatky sa vyskytli v činnosti krajských úradov a ďalších zriaďovateľov: odsúhlasili návrhy na zmenu počtu tried v stanovenom termíne, pričom v rozpore s legislatívou stanovili aj počet žiakov prvého ročníka; neodsúhlasili návrhy na zmenu počtu tried v stanovenom termíne; nedodržali termín na určenie počtu tried prvých ročníkov a zvýšili počet žiakov o 20; jeden ústredný orgán odsúhlasil návrh počtu tried až po termíne; Ministerstvo školstva SR zverejnilo zoznam profilových predmetov oneskorene.

Procesy súvisiace s určením formy, obsahu a rozsahu prijímacích skúšok, kritérií pre úspešné a neúspešné vykonanie skúšok, kritérií pre prijatie bez prijímacích skúšok, termínu zaslania pozvánok, dĺžky trvania písomnej formy prijímacích skúšok a anonymnosťou opráv boli v súlade s legislatívou.

Pri rozhodovaní o prijatí a neprijatí uchádzačov boli vo väčšine škôl dodržiavané prijaté kritériá, ktoré umožňovali jednoznačné určenie poradia uchádzačov. Nebolo zistené nedodržanie hodnotenia podľa vzorových riešení a v žiackych riešeniach neboli zistené neprípustné zásahy. Výnimočne sa vyskytli menšie nedostatky v bodovaní úloh z matematiky, oprave chýb v diktáte zo slovenského jazyka literatúry, ktoré však neovplyvnili výsledky prijímacích skúšok.

Rozhodnutia vydané riaditeľmi väčšiny škôl mali formálne nedostatky (vo výroku rozhodnutí nepresne uvedené právne predpisy, podľa ktorých sa rozhodovalo) a vecné nedostatky (v poučení rozhodnutí o neprijatí na štúdium bola uvedená nesprávna lehota na odvolanie). Závažným nedostatkom bolo rozhodnutie riaditeľa jednej školy, ktorý vydal rozhodnutie o prijatí 7 uchádzačov, ktorí konali prijímacie skúšky na iných stredných školách, do ktorých neboli prijatí.

Vo väčšine škôl bol spôsob zverejnenia výsledkov prijímacích skúšok v rozpore so zákonom o ochrane osobných údajov v informačných systémoch.

Rozhodnutia riaditeľov škôl v 2. termíne prijímacích skúšok boli v súlade s platnou legislatívou. Výnimočne jeden riaditeľ neprerokoval rozhodnutie o 2. termíne prijímacích skúšok na pedagogickej rade školy. K 1.9.2001 na 2 kontrolované školy prestúpili 3 žiaci.

V **neštátnych** školách sa vykonávali inšpekcie súbežne so štátnymi školami. V **cirkevnej** škole je dobre spracovaná koncepcia prípravy žiakov rešpektujúca program zriaďovateľa a požiadavky regiónu. Učebné dokumenty sa plnia na dobrej úrovni bez individuálnych vzdelávacích ponúk pre nadaných a slaboprosievajúcich žiakov. Pedagogické a odborné riadenie má priemernú úroveň s výraznými pozitívami vo vedení dokumentácie školy, organizácii práce, delegovaní kompetencií na poradné a metodické orgány školy, utvá-

rani pracovných podmienok a klímy školy. Podmienky školy, činnosť učiteľov a žiakov vo väzbe na plnenie vzdelávacích cieľov majú dobrú úroveň.

Úroveň plnenia opatrení na odstránenie zistených nedostatkov v stredných odborných učilištiach z vykonaných inšpekcií sa sledovala v 12 školách. Najfrekvencovanejšie nedostatky sa vyskytli v oblasti rozhodovania v 1. stupni štátnej správy (nevydávanie rozhodnutí, chybné vydané rozhodnutia, odkazy na neplatné školské legislatívne predpisy, chýbajúce náležitosti rozhodnutí), nedodržanie učebných plánov a učebných osnov, nedostatočnej odbornej a pedagogickej úrovne výchovno-vzdelávacej činnosti, nedodržania dĺžky nadstavbového štúdia, nadväznosti učebných a študijných odborov, nesprávneho vedenia pedagogickej dokumentácie (zápisy v triednych knihách v cudzom jazyku).

Opatrenia prijaté riaditeľmi škôl boli primerané, predložené v stanovenom termíne a splnené na dobrej úrovni. V Súkromnom strednom učilišti v Dolnom Kubíne, Záskalická ul., neboli prijaté opatrenia splnené, riaditeľ školy a súčasne zriaďovateľ školy nezabezpečil základné podmienky činnosti školy (priestory, personálne a materiálne podmienky, učebné pomôcky; žiaci okrem odborného výcviku nemali vyučovanie), z toho dôvodu bola škola na návrh hlavného školského inšpektora k 31.8.2001 vyradená zo siete.

Podstatné pozitíva:

- strategické plánovanie zohľadňuje požiadavky trhu práce a konkurečnosť prostredia,
- záujem žiakov o odborný výcvik, celkovo dobrá úroveň odborných zručností,
- kompetencie učiteľov cudzích jazykov sú celkovo na dobrej úrovni, výrazná snaha učiteľov najmä v nevýrobných odboroch modernizovať vyučovanie,
- žiaci preukázali dobré environmentálne poznatky, považujú školu za najväčší zdroj environmentálnych informácií, škola má najväčší vplyv na formovanie pozitívnych žiackych postojov v environmentálnej oblasti,
- lepšia úroveň prípravy záverečných skúšok (za účasti komôr), samostatnosť žiakov v praktickej časti skúšky, vyššia úroveň prípravy žiakov a vážnosti skúšky, určitý stupeň štandardizácie skúšky v jednotlivých odboroch,
- nadstavbové štúdium poskytuje možnosti zvyšovania kvalifikácie, celkovo dobré podmienky na výchovu a vzdelávanie, absolvovanie tohto štúdia dáva lepšie možnosti uplatnenia absolventov,
- organizácia prijímacieho konania a prijímacích skúšok bola na dobrej úrovni, rozhodovanie riaditeľov škôl o prijatí a neprijatí žiakov bolo na dobrej úrovni.

Podstatné negatíva:

- materiálne a technické podmienky sa zhoršujú,
- pretrvávajúca nezáujem o strojárne učebné odbory, kapacity dielní sú nevyužitú,
- učebnice odborných predmetov (najmä technológií a ekonomiky) sú zastarané,
- malá pozornosť sa venuje uplatneniu absolventov na trhu práce,
- absencia špecifických učebných osnov a základnej učebnice cudzích jazykov, zhoršujúce sa materiálne podmienky vyučovania, nízka motivácia zvyšovania kvalifikácie učiteľov cudzích jazykov, legislatívne vymedzenie dočasnej kvalifikácie učiteľov cudzích jazykov nediferencuje stupeň štátnej jazykovej skúšky ako odborný predpoklad,
- slabá ponuka špecifických vzdelávacích aktivít pre učiteľov zo strany metodických centier, metodických materiálov pre učiteľov, v učebných osnovách environmentálnej výchovy a vzdelávania pre základné a stredné školy chýbajú výchovno-vzdelávacie ciele,
- nedoriešené finančné zabezpečenie záverečnej skúšky za účasti komôr, realizácia pokynov k projektu nebola dôsledná, účasť delegátov SOPK iba na časti záverečnej skúšky,

- v nadstavbovom štúdiu problémy pri zabezpečovaní odbornej praxe, vyžadovanie peňažných darov od žiakov na dobudovanie škôl,
- nedodríavanie platných právnych predpisov krajským úradom v oblasti určovania počtu tried a žiakov, ktorých možno prijať do 1. ročníka, nedodríavanie správneho poriadku,
- formálne a obsahové nedostatky vo vydaných rozhodnutiach.

Smerovanie vývoja:

- prehľbujú sa rozdiely vo vybavenosti jednotlivých stredných odborných učilišť, pretrváva záujem o odbory obchodu a služieb vo vzťahu k lepším možnostiam uplatnenia na trhu práce,
- v nadstavbovom štúdiu sa smeruje k otváranie tried na dolnej hranici počtu žiakov, porušovaniu stanovenej nadväznosti učebného a študijného odboru v snahe zachovať toto štúdium, k výraznej obsahovej inovácii v odborných predmetoch.

2.3.4 Spoločná problematika stredných škôl

Cieľom účasti školskej inšpekcie na realizácii projektu **MONITOR' 2000** bolo overiť uplatňovanie pokynov pri testovaní žiakov maturitného ročníka vo všetkých druhoch stredných škôl v súvislosti s prípravou novej koncepcie maturitnej skúšky.

Školskí inšpektori vykonali **456** pozorovaní v **239** školách, z toho v **102** gymnáziách, **98** stredných odborných školách a **39** stredných odborných učilištiach .

Vedenia škôl starostlivo pripravili priebeh testovania a nemali problémy s jeho organizáciou. Pokyny boli zrozumiteľné a jednoznačné, vo všetkých školách boli dodržané.

Vo väčšine škôl koordinátormi testovania boli zástupcovia riaditeľa, čo umožnilo dobre zvládnuť organizáciu testovania a súčasne zabezpečiť vyučovanie v ostatných ročníkoch.

V niektorých školách sa vyskytli problémy v kolízii termínov plánovaných školou a termínu písania testov, pri zabezpečení priestorov pre variabilné skupiny, zabezpečení administrátorov a pomocného dozoru podľa pokynov.

Pripomienky sa dotýkali najmä vypracovania testov a nahrávky z nemeckého jazyka. Učitelia navrhli v budúcnosti písať testy aj zo španielskeho a ruského jazyka.

Podstatné pozitíva:

- kladný postoj škôl k testovaniu v rámci projektu MONITOR 2000, ocenenie pripravovaného nového spôsobu maturitnej skúšky, dobrá organizácia a administrácia testovania.

2.4 Špeciálne školy

*V špeciálnych školách sa v šk. r. 2000/2001 vykonalo **28** inšpekcií, inšpekčným výkonom sa od 1.1.2000 pokrylo **20,20** % siete špeciálnych škôl.*

Stav a úroveň kvality riadenia, výchovy a vzdelávania v špeciálnej základnej škole pre žiakov s mentálnym postihnutím sa hodnotí v **12** školách, (**5,15** % ich rozsahu zo siete) a **213** hospitáciami.

Strategické plánovanie je zamerané na rozvoj škôl, osobnostný rozvoj žiakov má dobrú úroveň. Hlavné ciele výchovy a vzdelávania a ich realizácia majú dobrú úroveň. Vychádzajú z miestnych podmienok, zamerania škôl, vnútornej diferenciacie vo vzdelávaní žiakov, prípravy na ďalšie vzdelávanie a sociálnu integráciu, ako aj z požiadaviek rodičov. Realizujú sa na priemernej až dobrej úrovni prostredníctvom uplatňovaných variantov učebných plánov

a učebných osnov, individuálneho vzdelávacieho programu a experimentálneho programu TEACH. Niektoré školy uplatňujú prvky integrovaného tematického vyučovania, Waldorfskej školy, Projektu školy podporujúcej zdravie a LEGO DACTA.

Pozitívom je dostupnosť vzdelávania pre všetkých žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Kvalita ponuky vzdelávacích aktivít pre žiakov s vysokým stupňom mentálneho postihnutia a viacnásobným zdravotným postihnutím je dobrá. Vzdelávanie sa uskutočňuje podľa kvalitne vypracovaných individuálnych vzdelávacích programov prevažne v domácom prostredí a v triedach vytvorených v domovoch sociálnych služieb pre deti.

Odborné a pedagogické riadenie je dobré. Vo väčšine škôl vládne priateľská atmosféra. Výkon štátnej správy je na dobrej úrovni. Delegovanie kompetencií na učiteľov, metodické a poradné orgány je primerané k podmienkam škôl. Uplatňuje sa demokratický štýl riadenia (*Príloha 3*).

Kvalifikovanosť pedagógov je málo vyhovujúca – 43%-ná. V súčasnosti iba 12% učiteľov štúdiom získava špeciálno-pedagogickú kvalifikáciu. Kvalita vnútorného kontrolného systému je dobrá. Informačný systém škôl je na dobrej úrovni. Problematická je interakcia škola – rodina. Informačný tok smerom k žiakom, učiteľom a rodičom je zväčša pravidelný s výnimkou škôl v Košickom kraji. V týchto školách väčšina rodičov nejaví záujem o výchovno-vzdelávacie výsledky detí, z čoho vyplývajú výchovné ťažkosti so žiakmi (záškolské agresívne správanie). Dostupné výchovné opatrenia voči žiakom sú málo účinné. Kvalita riešení sťažností má dobrú úroveň.

Personálne a priestorové podmienky dosahujú málo vyhovujúcu úroveň. V zariadeniach sa nedarí stabilizovať kvalifikovaných vychovávateľov z dôvodu slabšieho finančného ohodnotenia a zmienosti. Rezervy sú v realizácii opatrení na posilnenie bezpečnosti v špeciálnych výchovných zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná a ochranná výchova.

Materiálno-technické podmienky škôl sú dobré, psychohygienické podmienky majú priemernú úroveň. Školy sú vybavené klasickými pomôckami, ktoré sú zastarané, ale funkčné. Väčšina škôl je umiestnená v neúčelových budovách, ktoré kapacitne nepostačujú, chýbajú najmä učebne. Ich nedostatok sa rieši vytváraním elokovaných tried a zabezpečením náhradných priestorov na vyučovanie. V Špeciálnej základnej škole v Sečovciach je dvojsmenné vyučovanie. Interiéry škôl sú na priemernej až dobrej úrovni.

K prioritám škôl patrí humanizácia výchovy, šírenie dobrého mena a prehlbovanie regionálnych tradícií. Na 1. stupni vo všetkých sledovaných predmetoch je kvalita podmienok a stav vyučovania z hľadiska činnosti pedagógov, efektívnosti výchovno-vzdelávacieho procesu vo vzťahu k stanoveným cieľom a obsahu vzdelávania na dobrej úrovni.

Na 2. stupni je vo všetkých sledovaných vyučovacích predmetoch dobrá úroveň, okrem tried s vyučovacím jazykom maďarským, kde slovenský jazyk je na priemernej úrovni. Kvalita a výsledky učenia žiakov sú priemerné až dobré. Žiaci 2. stupňa majú získané návyky, zručnosti, vedomosti a schopnosti vcelku na dobrej úrovni (*Príloha 11*).

Sociálna klíma väčšiny škôl je vyrovnaná, atmosféra priaznivá. Občas sa vyskytujú prejavy agresívneho a netolerantného správania, tieto sú vhodným usmerňovaním pedagógov eliminované na únosnú mieru. Výchovné poradenstvo spĺňa požiadavku vytvorenia podmienok na spoluprácu s rodičmi, ktorí ale často o takéto služby nejavia záujem.

Na dobrej úrovni sú činnosti preventívneho a multidisciplinárneho charakteru. Kvalita formovania tradícií a voľnočasových aktivít vo vzťahu k rozvoju osobnosti žiakov je na priemernej úrovni.

Integrácia zdravotne postihnutých žiakov v základnej škole a strednej škole sa hodnotila v 5 základných školách, 10 stredných školách.

V *základných školách* je úroveň integrácie veľmi rozdielna - od veľmi dobrej až po nevyhovujúcu. Požiadavku rodičov vzdelávať zdravotne postihnuté deti riaditelia škôl rešpektujú.

Výnimkou je Trnavský kraj s neuspokojivými podmienkami na integráciu. Nedostatky boli zistené v materiálo – technickom vybavení a personálnych podmienkach.

Žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami boli do bežných tried a špeciálnych tried zaraďovaní a preradovaní v súlade s platnou školskou legislatívou, okrem niekoľkých prípadov nedodržania stanoveného počtu žiakov v špeciálnej triede a pri zaraďovaní a preradovaní žiakov do základnej školy (Prešovský kraj). Servis špeciálnopedagogickej diagnostiky integrovaných žiakov je nevyhovujúci. Absentuje vypracovávanie individuálnych výchovno-vzdelávacích programov pre integrovaných žiakov. Menšia časť škôl sa vo výchovno-vzdelávacom procese integrovaných žiakov riadi Výchovno-vzdelávacím programom pre žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, vydaným MŠ SR.

Personálne podmienky vytvorené pre integrované vzdelávanie žiakov sú značne rozdielne. Učitelia Prešovského a Košického kraja v triedach s integrovanými žiakmi nemajú požadovanú odbornosť.

Materiálo – technické podmienky sú nevyhovujúce. Školy nevlastnia kompenzačné a špeciálne pomôcky. Absentuje metodické a odborné usmerňovanie škôl zriaďovateľmi, metodickými centrami a vzdelávacími inštitúciami.

Podmienky integrácie žiakov v **stredných školách** sú v oblasti personálnych a materiálo – technických podmienok nevhodné. Pri prijímaní integrovaných žiakov sa legislatívne predpisy dodržiavajú. Vo výchovno-vzdelávacom procese sa uplatňuje diferenciacia podľa zdravotných možností a schopností žiakov. Integrovaní žiaci sa svojimi študijnými výsledkami zaraďujú medzi výborných žiakov.

Maximálna naplnenosť tried značne sťažuje prácu pedagógov s týmito žiakmi. Pri integrovaní žiakov v školách chýbajú špeciálni pedagógovia. Školy aktívne vyhľadávajú spoluprácu s príslušnými pedagogicko-psychologickými poradňami a organizáciami združujúcimi zdravotne postihnutých občanov. Učitelia individuálne spolupracujú so špeciálnymi školami. Úroveň metodického a odborného usmerňovania učiteľov riaditeľmi škôl, vzdelávacími inštitúciami a organizáciami združujúcimi zdravotne postihnutých občanov je vyhovujúca, zo strany zriaďovateľov škôl je nevyhovujúca.

Školy s integrovanými žiakmi nemajú primerané bezbariérové prostredie. Úroveň prístupu učiteľov k integrovaným žiakom je dobrá.

V **neštátnych** školách sa vykonávali inšpekcie súbežne so štátnymi školami. V **cirkevných** školách podmienky integrácie zdravotne postihnutých žiakov a úroveň pedagogického a odborného riadenia je veľmi dobrá, odbornosť vyučovania je **100%**-ná, ale bez potrebnej špeciálnopedagogickej kvalifikácie, iba priemerná je vybavenosť kompenzačnými pomôckami.

Aktuálny stav bezbariérovosti je nepriaznivý, školy neboli účelovo budované a prispôsobené na vzdelávanie žiakov so zdravotným postihnutím. Vedenia škôl venujú zvýšenú pozornosť starostlivosti o žiakov, v rámci možností zabezpečujú telesne a zrakovo postihnutým žiakom pomoc spolužiakov a ďalších osôb.

Podstatné pozitíva:

- dobrá sociálna klíma škôl, dostupnosť vzdelávania pre všetkých žiakov so špeciálnymi výchovno- vzdelávacími potrebami,
- akceptovanie požiadavky rodičov integrovať deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- dosahovanie dobrých vzdelávacích výsledkov integrovaných žiakov v stredných školách.

Podstatné negatíva:

- v základných špeciálnych školách málo vyhovujúca kvalifikovanosť učiteľov, vysoká fluktuácia vychovávateľov, výchovné ťažkosti žiakov z málo podnetného prostredia, nevyhovujúca komunikácia medzi školou a rodinou,
- pri integrácii žiakov v základných školách nedostatočné materiálno-technické vybavenie, vo väčšine prípadov absencia individuálnych výchovno-vzdelávacích programov pre integrovaných žiakov, nedostatočne fungujúci servis špeciálnopedagogickej diagnostiky, absencia metodického a odborného usmerňovania, nedostatočné odborné personálne podmienky,
- pri integrácii v stredných školách chýbajú špeciálni pedagógovia a učitelia v triedach s integrovanými žiakmi nemajú potrebnú kvalifikovanosť, absencia bezbariérového prostredia.

Smerovanie vývoja:

- vo väčšine špeciálnych základných škôl sa dlhodobo zhoršujú personálne a materiálne podmienky, stúpajú počty žiakov s poruchami správania, pribúdajú žiaci, ktorým zákonní zástupcovia zo sociálne málo podnetného prostredia nedostatočne zabezpečujú základné školské potreby,
- prevažujúcimi nevhodnými podmienkami integrácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základnej škole smeruje integrácia k opačnému efektu,
- nevytváraním vhodných podmienok na integráciu v stredných školách pretrvávajú u žiakov ťažkosti v socializácii vyplývajúce z ich postihnutia.

2.5 Školské zariadenia

V školských zariadeniach sa v šk. r. 2000/2001 vykonalo **315** inšpekcií, z toho v **materských školách 285** inšpekcií, v ostatných školských zariadeniach **30** inšpekcií. Inšpekčným výkonom sa od 1.1.2000 pokrylo **15,06%** rozsahu siete školských zariadení, z toho **13,28%** materských škôl a **1,78%** ostatných školských zariadení.

2.5.1 Predškolské zariadenia - Materské školy

Stav a úroveň kvality riadenia a výchovno-vzdelávacieho procesu v materskej škole sa zisťovala v **128** materských školách, čo predstavuje **3,92%** zo siete (vrátane materských škôl s výchovným jazykom maďarským), vykonalo sa **692** hospitácií.

Koncepcnosť práce a stanovenie cieľov vo výchovno-vzdelávacej činnosti majú vyhovujúcu úroveň. Kvalita riadenia je napriek stagnácii v oblasti strategického plánovania vcelku dobrá. (**Príloha 3**). Hlavné ciele výchovy a vzdelávania sú vo všetkých sledovaných materských školách reálne vytýčené, prevažne jasne formulované.

Ponuka vzdelávacích aktivít pre deti so špeciálnymi schopnosťami sa riadi možnosťami podľa individuálnej voľby aktivít a požiadavky rodičov najmä v oblasti environmentálnej, ekologickej, dramatickej, náboženskej, výtvarnej výchovy a oboznamovaním sa s cudzím jazykom. Iba v ojedinelých prípadoch sú v nich integrované deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Jednou z priorít je logopedická starostlivosť o deti s poruchami reči, ktorá je však v mnohých materských školách formálna. Vidiecke materské školy nevytvárajú dostatočnú možnosť voľby aktivít pre deti so špeciálnymi schopnosťami. Prevažná časť spracúva individuálne plány rozvoja pre deti s odloženou školskou dochádzkou na rozdielnej úrovni. Nedostatočná pozornosť sa venuje nadaným deťom na vidieku, absentujú individuálne plány rozvoja, deti sú iba učiteľkami usmernené na zaškolenie napr. do základnej umeleckej školy alebo do krúžkov centra voľného času.

Kvalita edukačného procesu úzko súvisí s profesionalitou riaditeľiek materských škôl. Kontrola a hodnotenie plánovaných úloh sa vykonáva na pedagogických a pracovných porádach. Dlhodobo pre-trvávajú nedostatky v určení zodpovednosti a termínov plnenia úloh.

Výkon štátnej správy v I. stupni je prevažne v súlade s platnou legislatívou i keď pretrvávajú nedostatky v orientácii v legislatíve.

Vytvorený je vcelku vyhovujúci systém vnútornej kontroly. Výsledky kontrolnej činnosti sa v prevažnej väčšine materských škôl analyzujú a využívajú v ďalšej práci.

Vnútorň informáčny systém je účinný a prehľadný. Dôverné informácie o deťoch a zamestnancoch sú dobre zabezpečené pred zneužitím. Služby poskytované rodičom sú kvalitné, materské školy sú schopné podávať ucelené informácie o vývoji detí.

Spolupráca so zriaďovateľmi, obecnými úradmi, základnými školami a inými organizáciami je väčšinou funkčná. Rady škôl neboli zriadené vo všetkých materských školách, ich činnosť je formálna, orientovaná iba na presadzovanie personálnych zmien vo vedení škôl.

Vo väčšine materských škôl sa dokumentácia škôl vedie v súlade s platnou legislatívou s menšími formálnymi chybami. Závažnejšie nedostatky sa týkali absencie rozhodnutí o prijatí detí do predškolského zariadenia, chýbajúceho alebo nedostatočného rozvrhnutia pracovného času zamestnancov, splnomocnení rodičov pri preberaní dieťaťa z materskej školy súrodencom a pod. Úrazy sú evidované, predpisy vzťahujúce sa na oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sú dodržiavané. Evidencia sťažností je zavedená, sťažnosti sa vyskytujú ojedinele. Rôznorodosť vytvorených podmienok vychádza predovšetkým z možností materských škôl v obciach a mestách a závisí od schopností vedenia škôl.

Podmienky výchovy a vzdelávania sú zatiaľ na vyhovujúcej úrovni. Výchovno-vzdelávaciu činnosť zabezpečujú učiteľky prevažne s vyššou praxou, čo je dôsledok redukcie tried a znižujúceho sa počtu najmä mladých učiteliek. Kvalifikovanosť pedagogických zamestnancov v kontrolovaných subjektoch bola **97,47%**-ná.

Priestorové podmienky sú väčšinou vo vzťahu k počtu zaradených detí, zameraniu školy, pracovným podmienkam detí a učiteliek vcelku dobré. Interiéry aj exteriéry sú funkčne zariadené, esteticky podnetné, udržiavané v čistote.

Materiálno-technické vybavenie je v školách rozdielne, vychádza z rozpočtových možností zriaďovateľov škôl a dostupných zdrojov (obecné úrady, sponzori). Školy i napriek snahe vedenia nemajú dostatok učebných pomôcok. Ich ojedinelý nákup sa rieši v spolupráci s rodičmi a sponzormi. Didaktické pomôcky sú sčasti funkčné, zväčša zastarané a opotrebované. Rozvrhnutie výchovných zložiek rešpektuje psychohygienické požiadavky. Hlavným problémom je finančná situácia, ktorá neumožňuje údržbu interiérov a exteriérov škôl, čo sa prejaví o niekoľko rokov nevyhovujúcim stavom budov i školských dvorov a učebných pomôcok.

Priebeh a výsledky výchovno-vzdelávacích činností majú veľmi dobrú úroveň. Vo výchovno-vzdelávacej činnosti je dobrá úroveň interakcie a komunikácie učiteľka – dieťa, spolupráca medzi deťmi navzájom je dobrá, založená na vzájomnom rešpektovaní a tolerovaní, na princípoch vzájomnej dôvery. Činnosť učiteliek a organizačné formy sú primerané, pracovný štýl prevažne kultivovaný. Metódy a formy práce sú adekvátne k plneným úlohám, vekovému zloženiu tried, individuálnym osobitostiam a zvláštnostiam jednotlivých detí. Kladne sa hodnotí zavádzanie inováčných, progresívnych trendov.

Deti prejavujú vcelku záujem o činnosti, sú primerane aktívne v získavaní a osvojovaní nových poznatkov a zručností. Primerane reagujú na nové podnety a pozitívnu stimuláciu.

Materské školy sa riadia kvalitne spracovanými vnútornými poriadkami. Priestor na vzájomnú komunikáciu sa vytvára predovšetkým v čase ranných hier a záujmových činností. Kvalita vedomostí, zručností a návykov detí zodpovedá požiadavkám programu výchovy a vzdelávania, v niektorých oblastiach je vedomostná úroveň vyššia ako určuje program výchovy a vzdelávania detí v materských školách.

Realizácia úloh prosociálnej výchovy v materskej škole sa sledovala v **114** materských školách, čo predstavuje **3,49 %** rozsahu z ich siete, na 120 hospitáciách.

Prosociálna výchova je integrovaná do celého výchovného procesu. Jej ciele a obsah sa plnia súbežne s ostatnými výchovnými zložkami ako súčasť jednotlivých organizačných foriem uskutočňovaných v priebehu dňa. Tvorí základ výchovného pôsobenia na dieťa v rôznych pedagogických situáciách. Jej plánovanie a realizácia je na dobrej úrovni.

Pozitívne sú zistenia o realizácii zaujímavého a prítlačlivého programu pre deti formou rôznorodých činností, pozitívnej atmosféry, snahy o adekvátny výber foriem, metód a prostriedkov na posilňovanie sebadôvery dieťaťami a učiteľkami.

Čiastkové ciele a obsah sa plánujú podľa záväzného pedagogického dokumentu. Rozvíjanie identity, podporovanie sebaregulácie, akceptácie potrieb dieťaťa a charakteru detského poznávania je u niektorých učiteliek na veľmi dobrej úrovni. Boli pozorované výborné citové väzby medzi učiteľkami a deťmi a deťmi navzájom.

Negatívne zistenia, ktoré v konečnom dôsledku oslabujú účinnosť realizácie prosociálnej výchovy, boli zaznamenané v oblasti plánovania aj realizácie. Zistenia potvrdzujú priamu súvislosť medzi kvalitou výchovno-vzdelávacej činnosti a odbornou úrovňou učiteliek, resp. ich metodickou pripravenosťou. Príčiny sú najmä v nedostatočnej teoreticko-metodickej spôsobilosti učiteliek na prácu s inovovaným programom výchovy a vzdelávania detí.

Plánovanie a realizácia cieľov prosociálnej výchovy, uplatňovanie metód práce z hľadiska progresívnych metód je na priemernej úrovni, čiastkové ciele nekorešpondujú s jej obsahom.

Preferujú sa klasické metódy a formy práce. Úroveň kooperatívneho vplyvu podporujúceho autonómiu dieťaťa je nízka.

V správaní detí prevažuje konformita. Deti sa riadia očakávanými následkami pre seba a nie morálnymi aspektmi. Negatívne formy správania sa prejavujú u silne egocentrických detí.

Metódy a formy rozumovej výchovy detí v materskej škole sa sledovali v **104** predškolských zariadeniach, čo je **3,18%** z rozsahu siete, vykonalo sa **321** hospitácií.

Ciele dotýkajúce sa úrovne a výsledkov rozumovej výchovy v materských školách sú obsiahnuté v plánoch práce sledovaných zariadení. V prevažnej miere sú formulované všeobecne (85%), len 15% plánov práce je rozpracovaných do čiastkových úloh, ktoré akceptujú regionálne osobitosti a konkrétny podmienky materskej školy. Na hlavné úlohy škôl čiastočne nadväzujú plány pedagogických porád, plány hospitácií a plány individuálneho vzdelávania učiteliek.

Riadenie rozumovej výchovy je na veľmi dobrej úrovni. Dlhodobé i krátkodobé ciele sú stanovené, plánovanie je v súlade s programom výchovy a vzdelávania. Metodické a odborné usmerňovanie učiteliek je vcelku dobré. Podmienky realizácie úloh sú primerané.

Ciele sa realizujú prostredníctvom diferencovaného, problémového a kooperatívneho vyučovania. Úlohy jednotlivých výchovných zložiek rozumovej výchovy boli volené správne, v súlade s programom výchovy a vzdelávania detí v materských školách.

Dominantnými boli klasické metódy, učiteľky s nižšou praxou preferovali problémové učenie, objavovanie, pokus, experimentovanie. Kvalitatívne vyššia úroveň rozvoja kognitívnych a nonkognitívnych funkcií osobnosti detí bola zaznamenaná v materských školách so špecifickým zameraním (Škola podporujúca zdravie, environmentálne zameranie a pod.). V materských školách, kde pravidelne využívajú metodiku Krok za krokom, sa zaznamenal výrazný posun v cielenom zameriavaní na aktivitu dieťaťa, v individuálnom prístupe, diferenciacii úloh a činností vzhľadom na vekové a individuálne osobitosti dieťaťa. Uplatňovanie alternatívnych metodických postupov vo výchovno-vzdelávacej činnosti je na dobrej úrovni. V rozvíjaní poznania, v matematických predstavách a jazykovej výchove dominuje problémové, skupinové a kooperatívne učenie.

Vedomosti detí vo vzťahu k vekovým a individuálnym osobitostiam sú primerané. Odchýlky sa vyskytli u detí s odloženou školskou dochádzkou a z menej podnetného rodinného prostredia.

Zaznamenal sa nárast detí s poruchami reči, pre ktoré je zabezpečená logopedická starostlivosť. Príčinou je slabá stimulácia k samostatnému aktívnemu prejavu detí. Verbálna komunikácia a úroveň jazykovej stránky ústneho prejavu je špecificky ovplyvnená v regiónoch s dvojjazyčným prostredím a miestnym dialektom. V triedach s výchovným jazykom slovenským sa u detí s materinským jazykom maďarským vyskytuje nedostatočná slovná zásoba, ktorá ovplyvňuje celkovú verbálnu komunikáciu.

Vo výchovno-vzdelávacej činnosti prevažujú klasické formy a metódy práce najmä u učiteliek s dlhšou pedagogickou praxou. Väčšina tvorivo pristupuje k výberu inováčných a aktivizujúcich metód a foriem práce zaraďovaním prvkov z alternatívnych metodických príručiek. Úroveň a výsledky výchovno-vzdelávacích činností so zameraním na rozumovú výchovu sú dobré.

Rozsah návykov, zručností a vedomostí je rozdielny, podmienený stimuláciou v rodine, prostredím a individuálnymi osobitosťami. Jazykový a spoločenský prejav je kultivovaný. V oblasti matematických predstáv majú deti osvojenú orientáciu v priestore, rovine, čase a číslach, zafixovanú pravo-ľavú orientáciu, ovládajú triedenie, usporadúvanie, porovnávanie predmetov na základe zovšeobecňovania a porovnávania. Motorické zručnosti sú vo všetkých

vekových kategóriách na priaznivej úrovni. Osvojené poznatky, zručnosti a návyky sú u mnohých detí nad rámec cieľov programu výchovy a vzdelávania detí.

Z hľadiska vôľových procesov sa vyskytujú problémy v oblasti sebaovládania. Na celkovo dobrú úroveň vedomostí priaznivo vplyva dobrá úroveň materiálno-technických podmienok. Herne sú účelne a funkčne vybavené, prostredie z hľadiska sledovanej úlohy je vyhovujúce, hygienicky udržiavané.

V **neštátnych** materských školách sa vykonávali inšpekcie súbežne so štátnymi zariadeniami. V **cirkevných** materských školách sa pri sledovaní metód a foriem rozumovej výchovy detí zistila vyhovujúca až priemerná úroveň výsledkov, nižšia úroveň analýzy činnosti a plánovania, kontrolnej činnosti, personálnej pripravenosti.

Kvalita výchovy, vzdelávania a podmienok ich realizácie sa sledovala v jednej **súkromnej** materskej škole. Prevládala nekonceptnosť zámerov, absentovali plány práce, základné dokumenty odborného a pedagogického riadenia, nekvalifikovanosť učiteliek. Metódy práce boli v heterogénnej skupine málo efektívne, nesystematická bola spolupráca s rodičmi. Úroveň prosociálnej výchovy nebolo možné zistiť, učiteľky nemali potrebné vedomosti o tejto zložke výchovy a prakticky sa neplnila.

Úroveň plnenia opatrení na odstránenie zistených nedostatkov v materskej škole z vykonaných inšpekcií sa sledovala v **39** školách.

Pozornosť bola zameraná na odstránenie prevažujúcich nedostatkov: nedostatočný výkon štátnej správy v 1. stupni nevydávaním rozhodnutí o prijatí dieťaťa do materskej školy, nesprávne napĺňanie počtu detí v triedach, zaraďovanie postihnutých detí do tried, zriaďovanie špeciálnych tried, zostavovanie vnútorných poriadkov materskej školy, neplnenia požiadaviek odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov, neoznačenie budovy materskej školy.

Opatrenia prijaté riaditeľkami materských škôl boli formulované adekvátne, zrozumiteľne, termínovane a boli splnené.

Podstatné pozitíva:

- vhodná riadiaca a manažérska schopnosť riaditeliek škôl, jasná formulácia smerovania školy a jej profilácie,
- premyslená odborná-metodická práca v pedagogických kolektívoch, schopnosť vedenia škôl hodnotiť úroveň kvality školy
- zavádzanie nových trendov do výchovno-vzdelávacieho procesu, ucelený systém poznatkov a hodnôt prostredníctvom zážitkového učenia a stimulujúcim prostredím
- výborná úroveň komunikačných zručností 5-6 ročných detí, sebaobslužných, spoločensko-kultúrnych zručností,
- obohacovanie programu výchovy a vzdelávania o alternatívne postupy.

Podstatné negatíva:

- rezervy v riadiacej činnosti zo strany vedenia školy u tretiny riaditeliek,
- nedôslednosť v prístupe k spracovaniu a vedeniu dokumentácie školy,
- úroveň odborná-metodických zručností učiteliek pri práci s inovovaným programom a pedagogických zručností v priamom výchovno-vzdelávacom procese,
- úroveň plnenia úloh prosociálnej výchovy, nedôsledná analytická a kontrolná činnosť rozumovej výchovy,
- frontálne formy práce v heterogénnych triedach,
- nárast detí s logopedickými chybami reči, slabá stimulácia k samostatnému prejavu,
- preferovanie činností riadených učiteľkou.

Smerovanie vývoja:

- výrazný nárast záujmu o alternatívne materské školy a o školy so širšou ponukou aktivít,
- stabilne dobré výsledky v príprave detí na vstup do 1. ročníka základnej školy,
- zvyšujúci sa priemerný vek učiteliek.

2.5.2 Domovy mládeže

Stav a úroveň riadenia a výchovnej práce v domove mládeže sa sledovali domovy mládeže zriadené ako súčasť strednej školy v **11** zariadeniach, počet inšpekcií pokrýval **13,31%** siete domovov mládeže.

Kvalita koncepcných zámerov a cieľov výchovného procesu, riadenia, podmienok, priebehu a výsledkov v zariadeniach je dobrá. Úroveň plánovania výchovnej práce je dobrá. V domovoch je vhodná organizačná štruktúra vychovávateľov.

Metodické združenia pracujú formálne a bez koncepcie. Výchovný proces charakterizuje vysoká rozmanitosť výchovných situácií. Nerozpracovanosť metodických postupov ovplyvňuje metodickú prácu. Organizačná štruktúra vychovávateľov v prevažnej miere vyhovovala vekovým zložením a priemeranou praxou. Vnútorň poriadok domovov mal nedostatky vo vymedzení delegovaných právo-mocí.

V zariadeniach je priemerná **80%**-ná odborná a pedagogická spôsobilosť vychovávateľov, pracuje v nich približne **30%** externých vychovávateľov.

Priestorová kapacita zariadení vo vzťahu k záujmu o ubytovanie žiakov je ovplyvnená záujmom o štúdium na stredných školách. Využívanie, kapacita, estetika spoločných priestorov domovov, klubovní, izieb boli na dobrej úrovni. Priestorové podmienky vzhľadom na pokles počtu žiakov sú vyhovujúce. Kapacita domovov sa nevyužíva prevažne v menších mestách. Materiálno- technické zabezpečenie výchovno-záujmovej činnosti je až na ojedinelé prípady menej vyhovujúce.

Kvalita výchovnej práce z hľadiska činnosti vychovávateľov a rozvoja osobnosti žiaka je na dobrej úrovni. Využívanie voľného času žiakmi z hľadiska efektívnosti aktivity je dobré. Výchovné a osobné problémy žiakov počas školského roka riešili vychovávatelia v spolupráci s učiteľmi, rodičmi a odborníkmi.

Podstatné pozitíva:

- všeobecne dostatočná ubytovacia kapacita.

Podstatné negatíva:

- morálne opotrebovanie inventára využívaného v záujmovej činnosti,
- nekoncepcnosť a formálnosť činnosti metodických združení.

Smerovanie vývoja:

- postupné zhoršovanie materiálno – technických podmienok má za následok zhoršenie kvality výchovnej práce.

2.5.3 Centrá voľného času

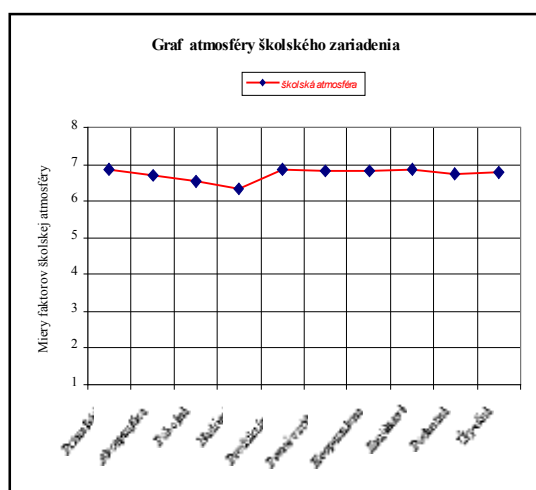
Stav a úroveň kvality riadenia, výchovy a vzdelávania v centre voľného času sa sledoval v 17 zariadeniach, čo predstavuje 13% rozsahu ich siete, vykonaných bolo 174 hospitácií.

Koncepčné zámery, ciele výchovno-vzdelávacej činnosti, proces riadenia, podmienky, priebeh a výsledky činnosti zariadení vykazujú rozdielnú kvalitu. Každé zariadenie rozvíjalo svoju silnú stránku danú podmienkami, regionálnym vplyvom. Centrá voľného času prevažne našli spôsob, ako minimalizovať nedostatky. Vyskytli sa prípady nevyužitia všetkých možností, ktoré poskytovali materiálne a ľudské zdroje. (*Príloha 3*).

Záujmové útvary boli zamerané hlavne na šport, turistiku, spoločenskovednú, kultúrno-umeleckú, vedeckotechnickú, prírodovednú oblasť, vyučovanie cudzích jazykov, modelárstvo a prevenciu proti drogám, ktorá bola prevažne zakomponovaná v ostatnej činnosti záujmových útvarov.

Ponuka záujmových činností je reálna a prijateľná, vychádza z potrieb detí, tradícii zariadenia so silným regionálnym vplyvom, podmienok a požiadaviek rodičov. Ponuka vzdelávacích aktivít pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami má rôznu úroveň. V prípade nadaných detí sú ponuka činností a zabezpečenie naplnenosti voľného času realizované od sporadických akcií až po širokú škálu ponúkaných aktivít.

Výsledky výchovno-vzdelávacieho procesu sú dobré až veľmi dobré. Pozorovaný vplyv na osobnosť detí bol pozitívnejší vo výchovnej ako vo vzdelávacej zložke.

Rozhodujúcimi faktormi úspešnej činnosti sú východiská záujmovej činnosti založenej na neformálnej komunikácii, interakcii detí - vychovávateľa, spolupráci so školami a inými subjektami. Obmedzujúcimi faktormi úspešnej činnosti je nedostatočná ponuka pre deti so špecifickými výchovno-vzdelávacími potrebami, nedostatočné materiálne-technické vybavenie najmä vo výpočtovej technike a finančné zdroje. Zaznamenal sa nižší podiel mládeže vo voľnočasových aktivitách v porovnaní s deťmi, absencia vlastnej edičnej činnosti a nízka motivácia pedagogických zamestnancov na zvyšovanie kvalifikácie.

Vybavenie pomôckami a didaktickou technikou je neuspokojivé (zastarané, opotrebované), často chýbajú metodické materiály. Vnútorné priestorové podmienky sú priemerné. V rámci spolupráce sa na činnosť využívajú športoviská a telocvične iných organizácií.

Výchovno-vzdelávacia činnosť je dobre organizovaná, prevažne efektívna s využívaním vhodných a prítazlivých metód, foriem a prostriedkov adekvátnych veku detí, cieľu a obsahu výchovno-vzdelávacej činnosti. Pracovný štýl a prístup k deťom je kultivovaný, prevládala

výrazne pozitívna interakcia v komunikácii vychovávateľ – dieťa a individuálna vhodná motivácia.

Spätná väzba o úrovni zručností, vedomostí a návykov je na dobrej úrovni. V hodnotení činnosti prevláda slovné hodnotenie s poukázaním na pozitíva a negatíva.

Pravidelná činnosť je obsahom zameraná na oblasť voľnočasovej činnosti so širokou ponukou foriem a prostriedkov. Príležitostná záujmová činnosť je väčšinou orientovaná na dni pracovného voľna, málo finančne podporovaná zriaďovateľmi.

Centrá voľného času uvažujú o možnosti modifikácie svojho profilu na základe vývoja spoločenských požiadaviek, ktoré však odhadujú skôr intuitívne než aktívnym prieskumom. Hospitáciami sa zistilo, že úroveň motivácie detí, vzťah vychovávateľa k deťom, vzájomná názorová akceptácia, sú dobré, čo je porovnateľné s vyjadreniami vychovávateľov k činnosti v záujmovom útvare. Úroveň činnosti súvisí s organizáciou pedagogickej práce, ktorá je celkovo dobrá, v niektorých prípadoch veľmi dobrá.

V čase krátkodobých prázdnin je činnosť prevažne orientovaná na poldenné športové aktivity, klubovú činnosť, prípadne prímestské tábory. V čase letných prázdnin sa organizujú aj putovné a pobytové tábory s orientáciou na šport, prírodovedu a rôzne sústredenia orientované na výtvarníctvo, výpočtovú techniku, výmenné pobyty v zahraničí a pod. V prázdninovej činnosti pomáhajú aj rodičia, ktorí primerane spolupracujú.

Postupové súťaže a predmetové olympiády sú zabezpečované v dobrej spolupráci s vyhlasovateľmi a zriaďovateľmi, školami, športovými klubmi, mestskými úradmi a sú spoločensky vysoko hodnotené. Ich rozsah a zameranie dáva dostatočnú možnosť seberealizácie detí v oblasti záujmov a rozvoja ich nadania a talentu.

Podstatné pozitíva:

- vzťah vychovávateľov k deťom, motivácia detí v záujmovej činnosti.

Podstatné negatíva:

- neuspokojivé vybavenie pomôckami, opotrebovaná a zastaraná didaktická technika, nedostatočné vybavenie výpočtovou technikou.

Smerovanie vývoja:

- zameriavanie činnosti na základe požiadaviek verejnosti bez ich systémového sledovania a rozboru,
- spolupráca so školami a inými subjektami pomáha rozširovať ponuku a pestrosť záujmovej činnosti.

2.5.4 Jazykové školy

Podmienky a úroveň jazykového vzdelávania v cudzích jazykoch v jazykovej škole sa sledovali v 9 školách, čo predstavuje 35% rozsahu siete štátnych a 20% súkromných jazykových škôl, na 20 hospitáciách.

Štátne i súkromné jazykové školy fungujú na základe zaradenia do siete MŠ SR prevažne ako samostatné právne subjekty, v dvoch prípadoch v rozpore s platnou legislatívou. Plnia na priemernej až dobrej úrovni funkciu záujmového vzdelávacieho zariadenia, ktorá im vyplýva zo zákona NR SR č. 279/1993 Z.z. o školských zariadeniach, a z vyhlášky MŠ SR č. 44/1996

Z.z. o jazykových školách a štátnych jazykových školách a štátnych jazykových skúškach v oblasti jazykového vzdelávania verejnosti. Ponúkané služby v jazykovom vzdelávaní sú v súlade so záujmom prejavovaným verejnosťou v tejto oblasti, v niektorých prípadoch nepokrývajú z personálnych dôvodov dopyt po vyučovaní anglického jazyka. Vo viacerých školách poskytujú vzdelávanie aj deťom v osobitných kurzoch.

Školy poskytujú vzdelávacie služby za úhradu, ktorá sa v štátnych školách určuje podľa príslušného školského legislatívneho predpisu, výrazné rozdiely sú v súkromných školách. Podmienky jazykového vzdelávania sú celkove priemerné, priestorová situácia je lepšia v súkromných školách, vybavenosť najmä tradičnými pomôckami je lepšia v štátnych školách.

Kvalifikovanosť učiteľov je priemerná až dobrá (**73 – 94%**, v 4 školách **100%**) s výnimkou jednej školy. Problémom je ďalšie vzdelávanie učiteľov, ktorému sa špecificky nevenuje potrebná pozornosť a je záležitosťou vedenia školy a predmetových komisií. Usmerňovanie a koordináciu jazykových škôl nevykonáva MŠ SR ani iná organizácia poverená touto činnosťou.

Kvalita vzdelávania je celkove dobrá. Nedostatkom je, že rámcové učebné osnovy jednotlivých kurzov nerešpektujú požiadavky na súčasné jazykové vzdelávanie a nie sú kompatibilné s používanými učebnicami a učebnými materiálmi. Nároky na vedomosti pri jednotlivých stupňoch štátnych jazykových skúšok sú rozdielne aj v rámci vyučovaných jazykov v jednej škole, lebo MŠ SR nevydalo skúšobný poriadok podľa § 10 vyhlášky.

Štátne jazykové skúšky sa vykonávajú na základe akreditácie vydávanej MŠ SR, v jednom prípade bola akreditácia MŠ SR neoprávnene vydaná.

V **neštátnych** jazykových školách sa vykonali inšpekcie súbežne so štátnymi zariadeniami. V **súkromných** jazykových školách sa zistil vcelku pozitívny stav dodržiavania legislatívy, organizácii štátnych jazykových skúšok a dobrej úrovne z hľadiska ponuky jazykov, poskytovaných služieb a kvalifikovanosti vyučovania.

Podstatné pozitíva:

- jazykové školy ponúkajú jazykové vzdelávanie podľa záujmu verejnosti,
- primeraná kvalifikovanosť učiteľov, spokojnosť s úrovňou vyučovania, používanými metódami a formami.

Podstatné negatíva:

- absencia skúšobného poriadku pre štátne jazykové skúšky, nevyhovujúce rámcové učebné osnovy,
- zriaďovanie jazykových škôl ako právnych subjektov v rozpore s legislatívou,
- nejestvuje koordinácia činnosti jazykových škôl a akreditačná komisia na posudzovanie žiadostí a udelenie oprávnení na štátne jazykové skúšky.

Smerovanie vývoja:

- prispôsobovanie činnosti požiadavkám verejnosti, ktorá prezentuje záujem predovšetkým o anglický a nemecký jazyk a nižšie kurzy, iba menšia časť končí štúdium štátnou jazykovou skúškou,
- výrazne stúpajú tendencie súkromných jazykových škôl získať akreditáciu na vykonávanie štátnej jazykovej skúšky.

3. Závery z inej činnosti

3.1 Závery z prešetrovania sťažností

Súčasťou inšpekčného výkonu podľa § 8 ods. 1 zákona SNR č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v znení neskorších predpisov v nadväznosti na zákon NR SR č. 152/1998 Z. z. o sťažnostiach je aj prešetrovanie a vybavovanie sťažností.

V období od 1.7.2000 do 30.6.2001 bolo do centrálnej evidencie kancelárie hlavného školského inšpektora doručených **245** podaní. Z toho **220** podaní bolo klasifikovaných ako sťažnosť. Štátna školská inšpekcia z nich v tomto období vybavila prešetrovaním **156**. Táto činnosť si vyžiadala takmer **10000** hodín. (Ostatné sťažnosti boli vybavené napr. stanoviskom hlavného školského inšpektora, odstúpené so sledovaním, odstúpené bez sledovania, prípadne boli odložené a/a. Sťažnosti smerujúce výlučne proti pedagogickým zamestnancom boli v súlade so zákonom o sťažnostiach odstupované riaditeľom škôl a školských zariadení.) Najviac sťažností (89) bolo prešetrovaných v základných školách; v stredných školách (41), materských školách (16) a v ostatných školských zariadeniach (10).

Opodstatnenosť sťažností

Zo **156** prešetrovaných sťažností bolo **45% opodstatnených a 46% neopodstatnených**. Pri ostatných sťažnostiach sa opodstatnenosť nedala zistiť, príp. sťažovateľ požiadal o vrátenie sťažnosti, takže sa jej opodstatnenosť nevykazovala. Opodstatnenosť sťažností na jednotlivých typoch škôl je nasledovná: **materské školy – 62%, základné školy – 45%, stredné školy – 50%, školské zariadenia – 30%**. Opodstatnenosť sťažností z hľadiska počtu jednotlivých námietok je cca **24,4%**.

Podávatelia sťažností

Z celkového počtu doručených sťažností podali **68%** sťažností rodičia, **14%** učitelia, **10%** anonymní sťažovatelia a **8%** ostatní. Z anonymných sťažností (22) bolo priamo vybavených prešetrovaním 19, z toho opodstatnených bolo 8 (42 %), neopodstatnených 11 (58 %).

Medzi netypické prípady sťažovateľov patrí podanie riaditeľky školy na vlastnú učiteľku (v minulom roku sa vyskytla i sťažnosť pedagogického zboru na žiačku) a sťažnosť kňaza podaná v mene svojich veriacich (išlo o vyberanie peňazí učiteľkou za doučovanie vlastných žiakov).

Na všetkých typoch škôl smeruje najviac sťažností proti riaditeľom škôl, v stredných školách je to až **72%**.

Osoby, proti ktorým sťažnosti smerujú

Na všetkých typoch škôl smeruje najviac sťažností proti riaditeľom škôl, v stredných školách je to až **72%**.

Najčastejšie príčiny podávania sťažností:

Materské školy

- zanedbávanie bezpečnosti detí, úteky detí z MŠ, nezabezpečenie detí pred cudzími osobami, nevhodná komunikácia učiteliek s rodičmi, nedostatočné využívanie fondu pracovného času a miery výchovnej práce, neprispôsobenie času prevádzky požiadavkám rodičov, nekorektné napĺňanie tried.

Základné školy

- **Príčiny vyplývajúce z nedostatkov v práci riaditeľov škôl:** nedostatočná komunikácia a spolupráca s rodičmi, nevybavovanie sťažností rodičov najmä v oblasti nekorektného správania sa učiteľov voči žiakom, šikanovania a pod., nesprávne prešetrovanie školských úrazov, chyby pri klasifikácii správania, ukladanie výchovných opatrení a integrácii žiakov so špeciálno-pedagogickými potrebami do bežných tried, chyby pri výkone štátnej správy v školstve v prvom stupni
- **Príčiny vyplývajúce z nedostatkov v práci učiteľov:** nevhodné správanie a konanie voči žiakom, používanie fyzických trestov, nadávok, nedodržiavanie metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu (osobitne žiakov so špeciálno-pedagogickými potrebami; v tejto oblasti tiež neakceptovanie výsledkov psychologických vyšetrení)

Stredné školy

- **Príčiny vyplývajúce z nedostatkov v práci riaditeľov škôl:** nedodržiavanie právnych noriem v školstve, najmä zákona SNR č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov, pracovného poriadku pre pedagogických zamestnancov a ostatných zamestnancov škôl a školských zariadení č. 1166/1999-12, **protiprávny postup pri prijímaní žiakov do stredných škôl**, chyby v organizovaní komisionálnych skúšok a vydávaní rozhodnutí v správnom konaní, **násilné vyberanie peňazí od rodičov na základe zneužívania združenia rodičov a rôznych nadácií**, nedostatočná komunikácia s rodičmi, organizovanie verejno-prospešnej práce v čase vyučovania
- **Príčiny vyplývajúce z nedostatkov v práci učiteľov:** nepedagogické postupy voči žiakom, znevažovanie ich osobnosti, nevhodný prístup voči rodičom, neadekvátny postup pri riešení ústnych sťažností rodičov, nedodržiavanie učebných osnov, porušovanie právnych predpisov v procese hodnotenia a klasifikácie.

Príčiny na strane rodičov pri neopodstatnených sťažnostiach spočívajú najmä v nedostatočnej znalosti právnych predpisov a v nekritickom prístupe voči vlastným deťom.

Príčiny podávania sťažností vyplývajúce zo správania žiakov spočívajú najmä v narastajúcej agresivite prejavujúcej sa napr. vulgárnym správaním, šikanovaním spolužiakov a pod.; u žiakov sa prejavuje aj disproporcía medzi uvedomovaním si svojich práv a povinností.

Na odstránenie nedostatkov bolo riaditeľom škôl uložené v súlade so zákonom o sťažnostiach prijať opatrenia, viaceré sťažnosti boli podnetom na ďalšiu inšpekčnú činnosť, v závažných prípadoch prišlo na podnet školskej inšpekcie aj k odvolaniu riaditeľov škôl zriaďovateľmi, prípadne bol prípad odstúpený ako podnet orgánom činným v trestnom konaní.

Pozitívne zmeny, ktoré nastali na základe prešetrenia sťažností: zvýšenie kvality vybavovania sťažností riaditeľmi škôl, odstránenie nedostatkov na základe splnenia prijatých opatrení, zvyšovanie právneho vedomia riaditeľov škôl, zintenzívnenie kontroly zo strany riaditeľov škôl ako prevencia voči nedostatkom, uskutočnenie personálnych zmien vo funkciách riaditeľov škôl, korekcia nesprávnych rozhodnutí vydaných riaditeľmi škôl, zastavenie nesprávnych rozhodnutí riaditeľov škôl. V jednotlivých prípadoch prišlo k zníženiu počtu podaní v danom regióne, skvalitnenie riadenia školy, zlepšenie prístupu vyučujúcich k žiakom a pod.

Na základe vybavovania sťažností Štátna školská inšpekcia odporúča:

riaditeľom škôl:

- venovať sa zvyšovaniu právneho vedomia pedagogických zamestnancov,
- zlepšovať úroveň komunikácie s rodičmi a s radou školy,
- venovať zvýšenú pozornosť klasifikácii správania, pri podstatnom zhoršení preukázateľným spôsobom informovať rodiča (zákonného zástupcu),
- venovať pozornosť rešpektovaniu ľudských práv žiakov, ich ľudskej dôstojnosti, včas odhaľovať prejavy šikanovania alebo psychického nátlaku tak zo strany spolužiakov, ako aj učiteľov;

okresným a krajským úradom:

- pri odstupovaní podaní občanov dodržiavať platné právne predpisy,
- odborne usmerňovať riaditeľov škôl v oblasti vybavovania podaní občanov,
- pri menovaní riaditeľov škôl dôsledne dodržiavať splňanie kvalifikačných požiadaviek stanovených právnymi predpismi, najmä však zákon SNR č. 542/1990 Zb. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve v znení neskorších predpisov, neignorovať návrhy rád škôl,
- opakovane upozorniť riaditeľov škôl na neprípustnosť násilného vyberania peňazí od rodičov prostredníctvom združenia rodičov a rôznych nadácií,
- v odvolacom konaní pri prijímaní žiakov do stredných škôl dôsledne dodržiavať zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní a pokyn ministra školstva SR.

Prešetrovanie a vybavovanie sťažností ako neplánovaný inšpekčný výkon významne zasahovalo do plánovanej inšpekčnej činnosti. Ukazuje sa však, že inšpekčná činnosť vykonaná na podnet sťažovateľa dokáže v mnohých prípadoch odhaliť také nedostatky, ktoré by pri iných druhoch inšpekcií školskí inšpektori nemuseli ani pri najlepšej vôli spozorovať.

Efektivita vybavovania sťažností by sa však mohla v budúcnosti výrazne zvýšiť, ak by všetci zriaďovatelia na základe nedostatkov zistených školskou inšpekciou vyvodzovali voči viníkom adekvátne, v prípade potreby aj pracovno-právne, dôsledky.

3.2. Poznatky Štátnej školskej inšpekcie regionálneho charakteru

Bratislavský kraj

1. Súčasná školská problematika

Najvýraznejšie pozitíva

- **Materské školy** - vysoké percento zaškolenosti 5. - 6.- ročných detí, takmer 100% kvalifikovanosť učiteliek materských škôl.
- **Základné školy** - rozširovanie vzdelávacích ponúk, profilácia najmä mestských škôl, výrazne pozitívny vzťah detí z vidieka k životnému prostrediu.
- **Základné umelecké školy** - vysoká odbornosť pedagogických pracovníkov, dobré výsledky, úspechy žiakov v súťažiach a na koncertoch aj v celoslovenskom meradle.
- **Stredné školy** - postupná racionalizácia siete škôl a odborov, školy sa nachádzajú prevažne v meste, postupné vyrovnávanie úrovne výchovy a vzdelávania jednotlivých druhov SŠ.
- **Špeciálne školy** - vysoká kvalifikovanosť pedagogických zamestnancov, svojpomocné zhotovovanie učebných pomôcok.
- **Školské zariadenia - Centrá voľného času** - rozširovanie ponúk záujmovej činnosti v mimobra-tislavských centrách voľného času.

Najvýraznejšie negatíva

- **Materské školy** - zhoršujúci sa stav budov a kvalita materiálneho vybavenia MŠ.
- **Základné školy** - pretrvávajúci nedostatok mladých učiteľov, vysoké percento učiteľov v dôchodkovom veku vo vidieckych školách a okrajových školách Bratislavy (najmä na 1.stupni), zhoršujúce sa materiálne podmienky a personálne zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu, nárast počtu nekvalifikovaných učiteľov (najmä CJ a výchovných predmetov), nízka naplnenosť tried v dedinských školách, preplnenosť tried v školách okresných sídiel, odchod výborne prospievajúcich detí do G s 8-ročným štúdiom, odchod výborne prospievajúcich detí z dedinských ZŠ do okresných (s rozšíreným vyučovaním cudzích jazykov, šport. prípravy, cirkevných ZŠ a pod.), neustále upadanie záujmu učiteľov a žiakov o mimoškolskú činnosť, nárast počtu žiakov so sociálne znevýhodneného prostredia.
- **Základné umelecké školy** - priestorové problémy, veľa odlúčených pracovísk v nevyhovujúcich priestoroch, nedostatok finančných prostriedkov na obnovu vybavenia, najmä hudobných nástrojov.
- **Stredné školy** - pretrvávajúci nedostatok mladých učiteľov, vysoké percento učiteľov v dôchodkovom veku, nedostatok kvalifikovaných učiteľov cudzích jazykov (G, SOŠ, SOU) a odborných predmetov (SOŠ, SOU) nedostatočné a zastarané vybavenie škôl učebnými pomôckami a PC (často závisia len od sponzorov), pretrvávajúci malý záujem o niektoré učebné odbory v SOU, SOŠ (oblasť chémie, strojárstva, stavebníctva) malý záujem žiakov o ubytovanie v DM, ktoré sú súčasťou SŠ, všeobecne nízka, alebo žiadna ponuka vzdelávacích aktivít pre žiakov so špeciálnymi schopnosťami a nestabilné pedagogické zbory, značný podiel externých učiteľov.
- **Špeciálne školy** - nepostačujúce priestorové a materiálno-technické podmienky.
- **Školské zariadenia - centrá voľného času** - priestorové problémy a častá fluktuácia pracovníkov.

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy, dôvody a príčiny

- **Materské školy** - nízka kvalita materiálneho vybavenia a jej ďalšie znižovanie.
- **Základné a stredné školy** - pretrvávajúci nedostatok kvalifikovaných učiteľov CJ (ZŠ, SŠ) výchovných predmetov (ZŠ), odborných predmetov (SOŠ, SOU), pretrvávajúci nedostatok mladých učiteľov (ZŠ, SŠ), vysoké percento učiteľov v dôchodkovom veku vo vidieckych školách a okrajových školách Bratislavy (ZŠ najmä na 1. stupni),
- nedostatočné a zastarané vybavenie škôl učebnými pomôckami a PC (často závisia len od sponzorov), neustále upadanie záujmu učiteľov a žiakov o mimoškolskú činnosť (ZŠ, SŠ), pretrvávajúci malý záujem o niektoré učebné odbory v SOU, SOŠ (oblasť chémie, strojárstva, stavebníctva), malý záujem o ubytovanie v DM, ktoré sú súčasťou SŠ,
- všeobecne nízka alebo žiadna ponuka vzdelávacích aktivít pre žiakov so špeciálnymi schopnosťami, špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vo vzťahu k obsahu prípravy v SŠ, v súkromných školách nízka kvalita formovania tradícií a voľno-časových aktivít vo vzťahu k rozvoju osobnosti žiakov, nestabilné pedagogické zbory, značný podiel externých učiteľov.
- **Základné umelecké školy** - problémy s vhodným priestorovým umiestnením.
- **Školské zariadenia - Centrá voľného času** - nedostatok kvalifikovaných zamestnancov a priestorové problémy najmä v mimobratislavských centrách voľného času.

3. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- primerané zastúpenie cirkevných a súkromných škôl v porovnaní so štátnymi školami,
- rovnomernosť pokrytia regiónu inšpekčnými výkonmi.

Trnavský kraj

1. Súčasná školská problematika

Najvýraznejšie pozitíva

- **Materské školy** - vysoká zaškolenosť detí, stabilizovaná sieť MŠ, uvoľnené usporiadanie činnosti detí počas dňa s rešpektovaním psycho-hygienických požiadaviek, zvyšovanie počtu zariadení s rôznym zameraním orientovaných na špecifické programy a aktivity s významným vplyvom na rozvíjanie výchovno-vzdelávacej činnosti a s dopadom na rozvoj osobnosti dieťaťa, zvyšovanie úrovne a kvality riadiacich činností, zvyšovanie podielu učiteľiek s vysokoškolským vzdelaním, zvyšuje sa rozsah i kvalita spolupráce škôl najmä so základnými školami, poradenskými zariadeniami v problematike vzdelávania detí a špecifických problémov.
- **Základné školy** - pribúdajú školy so špecifickým zameraním na rozšírené vyučovanie predmetov (CJ, prírodovedné, výchovné a pod.) a realizáciu rôznych projektov, badateľná vzájomná spolupráca škôl s miestnou samosprávou v materiálovej a osvetovo-kultúrnej oblasti, poznateľnejšie do škôl vstupuje informačná technika, narastá počet integrovaných zdravotne postihnutých žiakov v bežných školách a počet špeciálnych tried v základných školách.
- **Stredné školy** - výrazne sa prejavujú prvky koncepčného rozvoja, postupné zlepšovanie kvalifikovanosti vyučovania CJ (najviac v gymnáziách), postupný nárast výpočtovej techniky, v SOU a SOŠ rozširovanie škály učebných a študijných odborov aj v rámci nadstavbového a pomaturitného štúdia, v SOU vzájomná snaha o spoluprácu pri vyučovaní odborov (pri koordinovaní otvárania tried príslušného odboru v školskom roku, zabezpečovaní teoretického vyučovania a odborného výcviku), v rámci racionalizácie riešenie o-

tázky duplicity odborov - v rámci mesta, regiónu, vznik združených stredných škôl zlúčením existujúcich SOU a SOŠ.

- **Špeciálne školy** - v zmysle koncepčných zámerov strategického plánovania, podľa potrieb a možností sa zriaďujú špeciálne učebne, rozširujú sa podmienky na mimovyučovacie aktivity žiakov a ich prezentáciu.
- **Školské zariadenia - Centrá voľného času** - obohacujú škálu činností, vrátane medzinárodných aktivít a poznateľne ich prezentujú, spolupracujú s miestnou samosprávou, kde nachádzajú podporu (finančnú, materiálovú), podiel na environmentálnej a ekologickej výchove detí, prezentujú sa aktivitami v primárnej protidrogovej prevencii.

Najvýraznejšie negatíva

- **Materské školy** - nižšia úroveň orientácie riaditeľiek a učiteľiek v školskej legislatíve a jej uplatňovaní v riadiacej práci, v nej sa najčastejšie nedostatky ukázali v oblasti kontroly a hodnotenia práce, čiastočne sa vyskytli problémy s uplatňovaním inovovaného programu výchovy a vzdelávania ako dôsledok nedostatočne zabezpečenej prípravy na jeho realizáciu zo strany zriaďovateľov, nižšia úroveň uplatňovania osobnostne orientovanej výchovy detí s minimálnym uplatňovaním variabilných foriem práce (skupinových a individuálnych činností) a prevahou frontálnych foriem,
- **Základné školy** - starnúce učiteľské zbory, v okrajových obciach nárast počtu nekvalifikovaných učiteľiek, nedostatok kvalifikovaných učiteľov, najmä CJ, zdĺhavý proces prekonávania tradicionalizmu a zotrvávania v zaužívaných metódach a formách vyučovania, nižšie právne vedomie riadiacich zamestnancov najmä na nižších stupňoch škôl, trvalé výchovno-vzdelávacie problémy rómskych žiakov vo frekventovaných lokalitách (záškolačstvo, nízka sociálna zrelosť pre vstup do školy), výrazne sa zhoršuje materiálno-technické vybavenie škôl, stav školských objektov, učebných pomôcok, ponuka voliteľných a nepovinných predmetov, modifikácia učebných plánov sa riadi viac vlastnými možnosťami ako požiadavkami rodičov, žiakov a verejnosti,
- **Stredné školy** - pre proces racionalizácie typický vznik nových subjektov, ale aj stav, že žiadny nezaniká, z toho vyplývajú problémy v spojení medzi trhom práce a sieťou študijných a učebných odborov, potreby trhu práce nie sú ani strednodobo definované, nestanovujú sa plány výkonov pre jednotlivé študijné a učebné odbory, príprava žiakov v SOU je orientovaná na základe záujmu rodičov a žiakov, malá je spätná informácia škôl o uplatnení absolventov.
- **Špeciálne školy** - chýba stredná škola pre telesne postihnutých žiakov a odborné učilište s vyučovacím jazykom maďarským, nízka kvalifikovanosť pedagogických pracovníkov v špeciálnych školách (52,5%), menej priaznivé priestorové podmienky (malé kapacity budov, ktoré neboli pôvodne určené pre špeciálne školy).

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy, dôvody a príčiny

- personálne a materiálno-technické podmienky škôl a školských zariadení,
- nedostatok absolventov fakúlt pripravujúcich učiteľov a postupujúca prestárlosť učiteľských zborov,
- akceptácia záujmu rodičov o štúdium v SOU bez sledovania uplatnenia absolventov na trhu práce.

3. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- hodnotenie kvality školy vo vzťahu k uplatneniu absolventov na trhu práce,
- zabezpečovanie dôstojných životných a výchovno-vzdelávacích podmienok pre deti a mládež s nariadenou ústavnou a ochrannou výchovou, kontrola dodržiavania Dohovoru o právach dieťaťa,

- • hodnotenie účinnosti, vhodnosti a aktuálnosti legislatívneho rámca, ktorý reguluje niektoré procesy riadenia, vzdelávania a výchovy,
- • ústretovosť škôl k požiadavkám rodičov na výchovu a vzdelávanie vo vzťahu k situácii na trhu práce.

Trenčiansky kraj

1. Súčasná školská problematika

Najvýraznejšie pozitíva

- **Materské školy** - zvýšený záujem rodičov o predškolské zariadenia najmä pred vstupom detí do základnej školy, vytváranie podmienok pre rozvoj talentovaných detí a detí so špeciálno-pedagogickými potrebami.
- **Základné školy** - akceptácia požiadaviek rodičov a žiakov v programe školy, vysoký podiel kvalifikovaných učiteľov (94%), priaznivá spolupráca škôl s inštitúciami, ktoré sa podieľajú na ekonomickom chode školy, nízky počet podaných sťažností, dôvera rodičovskej verejnosti ku školám s výraznou profiláciou, na vyučovacích hodinách vynikajúca interakcia učiteľ – žiak, praktická aplikácia teoretických poznatkov, motivujúcich spôsob hodnotenia.
- **Základné umelecké školy** - výborná psychosociálna klíma, individuálny prístup k žiakom, veľmi dobrá spolupráca súborov v hudobnom, tanečnom a literárno-dramatickom odbore, výborné priestorové podmienky, dobrá riadiaca činnosť vedenia školy.
- **Stredné školy** - výchovno-vzdelávací program realizovaný v súlade s deklarovateľnými cieľmi a so zreteľom na profil absolventa, veľmi dobrá úroveň strategického a operatívneho plánovania, vysoký podiel učiteľov s odbornou a pedagogickou spôsobilosťou, SPŠCH Nováky udelená Cena ministra životného prostredia za dlhodobé aktivity a dosahované výsledky, racionalizácia siete škôl - vznik združených škôl, rozširovanie siete Školy podporujúce zdravie, zapájanie škôl do projektu Infovek, Leonardo, Sokrates a i., spolupráca SOŠ v oblasti pomaturitného špecializačného štúdia s vysokými školami a s odborníkmi z praxe – zabezpečovanie kvality vyučovania z radov vysokoškolských pedagógov a odborníkov z praxe.
- **Špeciálne školy** - výchovno-vzdelávací program vychádza z individuálnych osobitostí žiakov so špeciálno-pedagogickými potrebami, na vyučovacích hodinách vynikajúca interakcia učiteľ – žiak, uplatňovanie individuálneho prístupu.

Najvýraznejšie negatíva

- **Materské školy** - nedostatočné využívanie netradičných foriem a záujmových podujatí detí a rodičov zo strany učiteliek.
- **Základné školy** - v školách s nízkym počtom žiakov uplatňovaný iba štandardný učebný plán (odchod žiakov do mestských škôl a osemročných gymnázií), školy nemajú stanovené úlohy z hľadiska dlhodobého rozvoja, odchod mladých kvalifikovaných učiteľov do finančne výhodnejších zamestnaní, nedostatočná vnútorná školská kontrola, málo uspokojivé priestorové podmienky (mestské ZŠ), podpriemerná úroveň vybavenia kabinetov učebnými pomôckami, na vyučovacích hodinách rezervy v spätnej väzbe v záverečnej fáze vyučovacej hodiny, nízka úroveň pravopisných zručností žiakov, porušovanie všeobecne záväzných právnych predpisov (nesprávne rozhodnutie riaditeľa školy o uložení výchovných opatrení), nedodržaná dĺžka prestávok, nedodržané učebné plány, učebné osnovy, nedostatky vo vedení pedagogickej dokumentácie.
- **Základné umelecké školy** - nedodržiavanie učebných plánov a učebných osnov, nerozpracovanosť koncepčných zámerov a cieľov, vysoká nekvalifikovanosť a neodbornosť

vyučovania, nedostatky vo vedení pedagogickej dokumentácie. vysunuté pracoviská vo vzdialených obciach,

- **Stredné školy** - finančne poddimenzovaný rozpočet nepostačuje najmä na údržbu škôl a nákup aktuálnych učebných pomôcok, výpočtovej, didaktickej a prístrojovej techniky, obnovu strojového parku dielní (uvedenú skutočnosť sa snažia vykompenzovať riaditelia škôl a ostatní zamestnanci sponzorskými svojpomocnými aktivitami), morálne zastaraný fond učebníc a nedostatok aktuálnych učebníc najmä pre niektoré odborné predmety, nedostatky vo vedení pedagogickej dokumentácie.
- **Špeciálne školy** - nedostatočná sieť špeciálno-pedagogických poradní, nedostatok aktuálnych učebníc najmä na II. stupni ŠZŠ.

2. Dlhodobó pretrvávajúce problémy, dôvody a príčiny

- Stav školskej problematiky je dobrý s výnimkou financovania škôl zo štátneho rozpočtu, ktorý je poddimenzovaný, školy nemajú dostatočné finančné prostriedky potrebné na údržbu, nákup aktuálnych učebných pomôcok, didaktickej a výpočtovej techniky a inováciu strojového parku a dielní.

3. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- prioritné určenie finančných prostriedkov zriaďovateľom na údržbu a opravy budov v havarijnom stave,
- prehodnotiť fond učebníc odborných predmetov pre SOU.

Žilinský kraj

1. Súčasná školská problematika

Najvýraznejšie pozítiva

- **Materské školy** - stabilizovaná sieť, vysoká kvalifikovanosť učiteliek, materské školy majú stanovené dlhodobé ciele z hľadiska ich rozvoja, spolupráca materských škôl s poradenskými zariadeniami, zapájanie sa do rôznych projektov.
- **Základné školy** - racionalizácia siete škôl, zapájanie sa do projektov (Orava - Iowa, Zdravá škola, zavádzanie regionálnych prvkov do výchovno-vzdelávacieho procesu (ZŠ Zá-zrivá, Malatiná, Martin.), zviditeľňovanie škôl prostredníctvom vydávania školských časopisov, dobrá spolupráca škôl s inštitúciami, v ZŠ Lopusné - Pažite otvorená trieda pre deti s autizmom, dobudovaná bezbariérová ZŠ v Žiline - Mojšovej Lúčke, trend zlepšovania spolupráce škôl s rodičmi, miestnymi samosprávami.
- **Stredné školy** - prechod zriaďovateľskej funkcie na KÚ, stabilizujúca sa sieť SŠ, ŠŠ a ŠZ, vznik združených škôl, zapojenie škôl do projektov (Infovek, Sokrates, Leonardo, Phare,...), podpora zriaďovateľa v rozvoji škôl s nadregionálnou pôsobnosťou - bilingválne gymnázium višegrádskej štvorky (Poľsko, Slovensko, Česko, Maďarsko), športového gymnázia v Žiline, evanjelické gymnázium v Liptovskom Mikuláši, bilingválne súkromné gymnázium s celoslovenskou pôsobnosťou v Žiline, bilingválne gymnázium so slovensko-francúzskou a slovensko-španielskou sekciov v Žiline, vysoký odborný kredit škôl s nadregionálnou pôsobnosťou (konzervatórium, jazyková škola v Žiline, škola úžitkového výtvarníctva v Ružomberku), vysoká odbornosť vyučovania, prezentácia žiakov na súťažiach a olympiádach, zvýšený záujem žiakov o štúdium v študijných odboroch, zo siete škôl bolo vyradené súkromné SOU v Dolnom Kubíne.

Najvýraznejšie negatíva

- **Materské školy** - ojedinele nevyhovujúce materiálo-technické zabezpečenie, nepružnosť a nezáujem učiteľiek s dlhšou pedagogickou praxou o inovačné trendy vo výchovno-vzdelávacom procese, nefunkčnosť metodických združení v niektorých MŠ.
- **Základné školy** - nízka odbornosť a kvalifikovanosť, havarijné stavy školských budov, presúvanie problémových pedagógov v rámci dislokácií na iné školy, nedostatočné materiálo-technické zabezpečenie (nefunkčnosť laboratórií, zastaralá a opotrebovaná didaktická technika), nízka kvalifikovanosť a odbornosť vyučovania v regiónoch Oravy a Kysúc, odkúpenie školských bytoviek do osobného vlastníctva (nezabezpečenie ubytovania pedagógov), častý tradicionalizmus, verbalizmus vo vyučovaní, orientácia na vedomosti.
- **Stredné školy** - nefungujúce odborné laboratóriá a zastaralé učebné pomôcky, vysoký nájom u prenajatých budov (cirkvi, neštátnym organizáciám), nezodpovedajúce ubytovacie podmienky špeciálnych škôl, nevyváženosť učebných a študijných odborov – nepružné reagovanie na potreby trhu práce, zaostávanie a nepružnosť školskej legislatívy za spoločenskými zmenami, chýbajúce odborne učebné cudzích jazykov (málo podnetné cudzojazyčné prostredie).

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy, dôvody a príčiny

- **Materské školy** - nedostatočný prísun finančných prostriedkov, neistota a neskúsenosť učiteľiek MŠ v zavádzaní progresívnych foriem, malá motivácia.
- **Základné školy a stredné školy** - dlhodobo pretrvávajúce havarijné stavy budov, nedostatočné financovanie škôl, nedostatok bytov pre učiteľov a lektorov, nevyhovujúce materiálo-technické vybavenie škôl a školských zariadení.

3. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- sledovať progresívnosť vývoja stavu školskej problematiky v regióne, podrobne analyzovať stav školskej problematiky v regióne so spätnou väzbou od zriaďovateľov a riaditeľov škôl.

Nitriansky kraj

1. Súčasná školská problematika

Najvýraznejšie pozitíva

- **Materské školy** - dobre rozpracované hlavné ciele a koncepčné zámery, akceptácia Programu výchovy a vzdelávania detí v MŠ, realizácia programov Školy podporujúce zdravie, Škola dokorán, využívanie regionálnych prvkov, uplatňovanie prvkov environmentálnej výchovy, estetická úroveň pracovného prostredia, zriaďovanie špeciálnych učební, tvorivosť a odborný rast pedagogických zamestnancov a účinná spolupráca s rodičmi, radou školy a sponzormi.
- **Základné školy** - dobre spracované krátkodobé úlohy v plánoch práce škôl, široká ponuka vzdelávacích aktivít, zabezpečovanie integrácie postihnutých žiakov, priaznivá pracovná atmosféra v školách, podpora odborného rastu učiteľov, účinná spolupráca škôl s radou školy, zriaďovateľom a miestnou samosprávou, účinný a efektívny informačný systém, kultivovaný a profesionálny štýl práce, dobrý vzťah učiteľ – žiak, prevaha nedirektívnych interakcií, využívanie regionálnych prvkov vo vyučovaní, medzipredmetových vzťahov, kvalitná činnosť výchovných poradcov, koordinátorov protidrogovej prevencie a environmentálnej výchovy.

- **Základné umelecké školy** - koncepcnosť zámerov vedenia škôl, úroveň odborného a pedagogického riadenia, výsledky výchovno-vzdelávacieho procesu.
- **Stredné školy** - dobrá úroveň odborného a pedagogického riadenia s najsilnejšou stránkou kvalitného operatívneho plánovania a tvorivej práce škôl s učebnými plánmi s akceptáciou podmienok školy a záujmov žiakov, zvýšenie úrovne rozhodovacích aktov riaditeľov škôl vo výkone štátnej správy v 1. stupni, dobrá úroveň zabezpečenia kvalifikovanosti pedagogických zamestnancov a odbornosť vyučovania v gymnáziách, stredných odborných školách, pozitívny trend v postupnom zavádzaní informačných technológií a zapojení škôl do projektu INFOVEK, veľmi dobré zapojenie žiakov do vedomostných a športových súťaží, olympiád, SOČ, súťaží odborných zručností, participácia škôl v medzinárodných projektoch a zahraničná spolupráca medzi partnerskými školami, vzrastajúci záujem o nadstavbové a pomaturitné štúdium, pružná reakcia SOŠ a SOU na požiadavky trhu práce v rámci inovácie študijných a učebných odborov, vykonávanie odborného výcviku v SOU produktívnou prácou, úzke spojenie s praxou, kvalitná príprava záverečných skúšok v SOU a spolupráca s komorami (SOPK, SPaPK, SŽK), účinnosť a kvalita opatrení riaditeľov škôl prijatých na odstránenie zistených nedostatkov, dobrá úroveň akceptácie odporúčaní ŠŠI.
- **Špeciálne školy** - stanovenie cieľov výchovno-vzdelávacieho procesu vychádzajúce z poznania stupňa mentálnej kapacity žiakov a analýzy špecifických podmienok v rámci školy, dobrá spolupráca s inštitúciami, ktorých činnosť je zameraná na pomoc postihnutým, predpísaná dokumentácia o žiakoch je úplná, obsahuje všetky požadované náležitosti, kvalitné metodické usmerňovanie zo strany metodického oddelenia OŠMaTK KÚ.
- **Školské zariadenia - Centrá voľného času** - koncepčné zámery a hlavné úlohy prehľadne vytýčené a konkretizované, správne vedenie predpísanej dokumentácie, veľmi dobrá úroveň výchovy a vzdelávania.

Najvýraznejšie negatíva

- **Materské školy** - nevyvážené plánovanie tematických celkov, neefektívna kontrolná činnosť, nedostatky vo vedení triednej dokumentácie, absencia kritérií na hodnotenie pedagogických pracovníčok, klesajúca technická úroveň predškolských zariadení a ich vybavenia, nižšia úroveň komunikačných zručností detí v dvojjazyčnom prostredí, nárast počtu detí s logopedickými chybami a nedostatok špeciálnych pedagógov a porušovanie vyhlášky o počte zaradených detí.
- **Základné školy** - nerešpektovanie učebných plánov a osnov v niektorých školách, nevhodný výber variantu učebného plánu v súvislosti s personálnym obsadením, slabá práca metodických orgánov škôl, klesajúca odbornosť vyučovania, nedostatočná vnútorná školská kontrola, orientácia v školskej legislatíve, nedostatky vo vedení triednej dokumentácie, klesajúca úroveň písomného prejavu a komunikatívnych zručností žiakov, nerešpektovanie psychohygienických zásad pri organizácii vyučovania, nedostatky v rozhodnutiach riaditeľov škôl, vo vydávaní a distribúcii nových učebníc a metodických príručiek, limitované počty hodín nepovinných predmetov, klesajúca technická úroveň a vybavenosť škôl a školských zariadení.
- **Základné umelecké školy** - nedostatočné materiálno-technické a priestorové podmienky, metodické usmerňovanie pedagogických pracovníkov.
- **Stredné školy** - v oblasti odborného a pedagogického riadenia nie je dostatočne docenené strategické plánovanie, vnútorná školská kontrola, kvalita a objektivizácia hodnotiacich výstupov, porušovanie všeobecne záväzných právnych predpisov v evidencii predpísanej pedagogickej dokumentácie, nedostatky vo vedení a vykonávaní opráv, nižšia kvalifikovanosť majstrov odborného vyučovania v SOU a súčasne nižšia odbornosť vyučovania všeobecnovzdelávacích predmetov v SOU, v niektorých SOU nie je zabezpečené úplné dodr-

žiavanie normatívu materiálno-technického vybavenia učebných odborov, značne zastaraný, opotrebovaný fond niektorých učebníc, nedostatok alebo nevhodnosť učebníc pre niektoré odborné predmety v SOU, vo vnútorných poriadkoch niektorých škôl výskyt ustanovení o nariadení komisionálnej skúšky z dôvodu určitého percenta alebo počtu vymeskaných hodín, zrušenie vyučovania cudzích jazykov pri uplatňovaní alternatívneho učebného plánu v SOU alebo výrazné zníženie týždennej hodinovej dotácie, slabšie výsledky dosiahnuté vo vyučovaní matematiky v kvarte gymnázia s osemročným štúdiom, v cirkevných školách a v školách s vyučovacím jazykom maďarským.

- **Špeciálne školy** - nedostatok kvalifikovaných špeciálnych pedagógov a s tým súvisiaca vysoká neodbornosť vyučovania, nevyhovujúce priestorové podmienky, vysoký počet elokovaných pracovísk sťažuje riadenie, obmedzené uplatňovanie alternatívnych vzdelávacích prístupov pre žiakov s ťažším a viacnásobným zdravotným postihnutím.
- **Školské zariadenia - centrá voľného času** - neúčinná kontrola práce vychovávateľov, formálna a neefektívna hospitačná činnosť, klesajúca úroveň materiálno-technického vybavenia.

2. Dlhodobu pretrvávajúce problémy, dôvody a príčiny

- **Stredné školy** - slabá materiálno-technická vybavenosť škôl neumožňuje uplatňovanie moderných trendov vo vyučovaní.

3. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- sledovať kvalitu odborného a pedagogického riadenia a výchovno-vzdelávacích výsledkov s dôrazom na kvalitu vnútornej školskej kontroly, moderných trendov vo výchove a vzdelávaní vo vzťahu k efektívnemu využívaniu materiálno-technických prostriedkov, kvality plnenia opatrení na odstránenie nedostatkov,
- sledovať dodržiavanie naplnenosti materských škôl, správnosti zaradovania a evidencie individuálne integrovaných detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do tried MŠ a ZŠ, procesu racionalizácie siete jednotlivých druhov škôl.

Banskobystrický kraj

1. Súčasná školská problematika

Najvýraznejšie pozitíva

- **Materské školy** - vysoká kvalifikovanosť učiteliek, stanovené ciele výchovy a vzdelávania smerujú k ich rozvoju, predškolská výchova je realizovaná v súlade s príslušnou školskou legislatívou, učiteľky vo výchovno-vzdelávacej činnosti uplatňujú progresívne prístupy, využívajú didaktické, dramatické a pohybové hry, starostlivosť o správnu výslovnosť detí, spolupracujú s logopédom, cielené rozvíjanie citovej výchovy detí a uspokojovanie potrieb ich sociálneho kontaktu s dospelými, prezentovanie školy pred verejnosťou, akceptovanie inšpekčných zistení a realizácia prijatých opatrení.
- **Základné školy** - dobré strategické plánovanie, vysoká kvalifikovanosť pedagogických zamestnancov, snaha o aplikáciu moderných vyučovacích metód a foriem práce, pozitívne postoje žiakov k vyučovaniu a dobrá úroveň interakcie učiteľ - žiak, dobrá organizácia vyučovacích hodín, využívanie tvorivých úloh, organizovanie regionálnych literárnych a jazykových súťaží, účinný vnútorný informačný systém, dôvera rodičovskej verejnosti ku školám s výraznou profiláciou, zviditeľňovanie škôl prostredníctvom vydávania školských časopisov, vzostupný trend integrácie zdravotne postihnutých detí v školách, akceptovanie inšpekčných zistení a realizácia prijatých opatrení.

- **Základné umelecké školy** - veľmi dobrá úroveň individuálneho vzdelávania s prihliadnutím na schopnosti, zručnosti a možnosti žiakov, vynikajúca práca súborov.
- **Stredné školy** - v gymnáziách vysoký podiel kvalifikovaných pedagógov, primeraná úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu vo vzťahu k cieľom a obsahu vyučovania, rešpektovanie legislatívy v prijímacom konaní na štúdium, značný počet absolventov gymnázií študujúcich na vysokých školách a iných formách štúdia, v SOŠ a SOU vysoký podiel kvalifikovaných učiteľov v teoretickom vyučovaní, vykonávanie štátnej správy v 1. stupni v súlade s právnymi predpismi, účinnosť a kvalita opatrení riaditeľov škôl prijatých na odstránenie nedostatkov,
- zapojenie škôl do projektov (INFOVEK, SOKRATES), dobrá úroveň uplatnenia absolventov niektorých SOŠ a SOU na trhu práce.

Najvýraznejšie negatíva

- **Materské školy** - absencia spolupráce s inými materskými školami, formálna, resp. sporadická spolupráca so základnými školami, formálne fungovanie rady školy, nízka úroveň systému vnútornej kontroly, nevyváženosť duševnej činnosti a fyzického uvoľnenia detí, nedostatočná ponuka vzdelávacích aktivít z metodických centier na aktuálne potreby a požiadavky materských škôl, zhoršovanie stavu školských objektov, obmedzený inventár didaktickej techniky - časté krádeže, opotrebovanosť, absencia povinnej dokumentácie ako aj neznalosť a nedodržiavanie záväzných pedagogických dokumentov v súkromnej materskej škole, slabá materiálno-technická vybavenosť škôl neumožňuje uplatňovanie moderných trendov vo vyučovaní.
- **Základné školy** - značná časť vedúcich pedagogických zamestnancov nespĺňa podmienky odbornej a pedagogickej spôsobilosti vedúcich pedagogických zamestnancov, nízke právne vedomie pedagógov, pretrvávajúca nedostatočná kvalifikovanosť vo vyučovaní anglického jazyka, nedostatočné plánovanie a analýza kontrolnej činnosti a využívanie jej záverov, nedôsledné rešpektovanie učebných osnov, výrazné zhoršovanie stavu školských objektov, materiálno-technického vybavenia škôl, nedostatok moderných učebných pomôcok, audiovizuálnej, didaktickej a výpočtovej techniky, nepriaznivý stav v školských knižniciach, absencia sebahodnotenia žiakov a málo rozpracované slovné hodnotenie výchovných predmetov na 2. stupni.
- **Základné umelecké školy** - absencia rozpracovania východísk a koncepcných zámerov školy, neplnenie učebných plánov v hudobnom odbore, nedostatočne akusticky upravené triedy v hudobnom odbore, zastarané nástrojové vybavenie, nedostatok kvalifikovaných učiteľov mimo kultúrnych centier.
- **Stredné školy** - v gymnáziách nedostatky vo výkone štátnej správy, nedodržiavanie učebných plánov a učebných osnov, nevyhovujúce pracovné a priestorové podmienky, zastarané materiálno-technické vybavenie, v SOŠ a SOU formálna racionalizácia škôl v regióne, nedodržiavanie učebných plánov a učebných osnov, nerealizovanie odbornej praxe v súlade s platnými školskými predpismi, neplnenie požiadaviek odbornej a pedagogickej spôsobilosti majstrov odbornej výchovy, formálna činnosť predmetových komisií, zavedenie študijných a učebných odborov, pre ktoré nemajú školy vytvorené podmienky, opakujúce sa nedostatky vo vedení pedagogickej dokumentácie, slabšie uplatnenie absolventov niektorých SOŠ a SOU na trhu práce, hlavne v strojárskych profesiách.

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy, dôvody a príčiny

- **Základné školy** - pretrvávajúci odchod učiteľov zo škôl, nedostatok učiteľov CJ, zhoršovanie stavu budov.
- **Stredné školy** - problémy v racionalizácii siete stredných škôl.

3. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- zaradenie väčšieho počtu materských a základných škôl s vyučovacím jazykom národností do inšpekčnej činnosti oproti minulosti,
- zaradenie málotriednych základných škôl do programu komplexných inšpekcií,
- orientácia na SOU, ktoré prešli do zriaďovateľskej pôsobnosti krajského úradu a školy, v ktorých sa predpokladá racionalizácia,
- zaradovanie stredných škôl s vyučovacím jazykom národností do väčšiny inšpekčných úloh.

Prešovský kraj

1. Súčasná školská problematika

Najvýraznejšie pozitíva

- **Materské školy** - spolupráca škôl s mestskými a obecnými zastupiteľstvami a rodinami, stabilizácia siete materských škôl, vysoká kvalifikovanosť učiteliek, zavádzanie nových trendov, následná prezentácia cieľov a výsledkov pred verejnosťou.
- **Základné školy** - zriaďovanie počítačových učební, výrazné sponzorské aktivity, kvalitná mimoškolská činnosť, zapájanie škôl do pestrých vzdelávacích aktivít, spolupráca s nadáciami, samosprávou, estetizácia interiérov a exteriérov škôl, rastúci profesionálny prístup k integrovaným žiakom, zlepšujúca sa psychosociálna klíma, dôsledná realizácia novej koncepcie vyučovania slovenského jazyka a literatúry, pozitívny postoj žiakov k ochrane prírody, zvyšujúce sa právne vedomie škôl, dobrá spolupráca škôl s mestskými knižnicami, akceptácia odporúčaní a plnenie opatrení z inšpekcií.
- **Základné umelecké školy** - nadšenie a tvorivý prístup k realizácii verejných vystúpení, divadelná činnosť, budovanie tradícií školy, priaznivá odozva rodičovskej verejnosti, kvalitná organizačná a odborná príprava záverečných skúšok.
- **Stredné školy** - objektívne spracovaná koncepcia rozvoja v súlade s hlavnými cieľmi výchovy a vzdelávania, včasné predvídanie dopadu sociálno-ekonomických zmien na úroveň škôl, presúvanie zdrojov na rozvoj do nových perspektívnych oblastí, rozvíjajúca sa autoevaluácia škôl, aktivity vrátane podnikateľskej činnosti zamerané na podporu výchovno-vzdelávacieho procesu a priaznivého obrazu vo verejnosti, progresívna koncepcia na širšom spektre študijných odborov, vysoký záujem o nadstavbové štúdium a jeho dostupnosť, humánny prístup v riadiacich činnostiach, vedenie ľudí ako dominujúci prvok, vysoká kvalifikovanosť a odbornosť vyučovania v gymnáziách a stredných odborných školách.
- **Špeciálne školy** - zvyšovanie právneho vedomia pedagogických a vedúcich zamestnancov, orientácia v školskej legislatíve.
- **Školské zariadenia - Centrá voľného času** - široká ponuka výchovno-vzdelávacích aktivít, kvalitný vnútorný informačný systém, nízky počet úrazov a sťažností.

Najvýraznejšie negatíva

- **Materské školy** - nízky počet zaškolených rómskych detí, nedodržiavanie platnej legislatívy pri ich prijímaní do materskej školy, nedostatočné využívanie individuálnych a skupinových foriem na rozvoj komunikatívnych zručností detí, na vyjadrovanie vlast-

ných pocitov a myšlienok, prevláda rozvíjanie nižších kognitívnych procesov pred vyššími.

- **Základné školy** - menej premyslená koncepcia škôl, osobitne v málotriednych, ktorých je v kraji vysoký počet, nízka naplnenosť týchto škôl a škôl s vyučovacím jazykom národností, porušovanie legislatívy v organizácii vyučovania, pretrvávajúci klasický typ hodín, preťažovanie žiakov písomnými kontrolnými prácami v predklasifikačnom čase, porušovanie metodických pokynov na hodnotenie a klasifikáciu osobitne v oblasti správania a u handicapovaných žiakov, nedostatok špeciálnych pedagógov, menej časté začleňovanie výchovných poradcov do rozšíreného vedenia škôl, nepochopenie zmyslu vyrovnávacích tried, zaostalosť knižničného fondu, nedostatok metodík, dlhodobé nedostatky v materiálno-technickom vybavení škôl.
- **Základné umelecké školy** - menej vyhovujúce personálne, materiálno-technické a priestorové podmienky, nízky počet žiakov v literárno-dramatickom odbore, nedostatky vo vedení pedagogickej dokumentácie, uplatňovaní legislatívnych noriem.
- **Stredné školy** - porušovanie školskej legislatívy pri vytváraní tried nadstavbového štúdia, nedostatočné interné vzdelávanie učiteľov v školských metodických orgánoch, nízka frekvencia využívania audiovizuálnych pomôcok, značná časť materiálno-technického vybavenia v kritickom stave, nedôsledné rešpektovanie predpísaného počtu písomných prác a diktátov, nedodržanie lehoty ich uloženia v škole.
- **Špeciálne školy** - nedostatok kvalifikovaných pedagógov, nekvalitné materiálno-technické vybavenie.
- **Školské zariadenia** - v centrách voľného času nedostatočná ponuka vzdelávacích aktivít pre žiakov so špeciálnymi vývinovými poruchami učenia a správania.

2. Dlhodobé pretrvávajúce problémy, dôvody a príčiny

- **Základné školy** - nedostatok kvalifikovaných učiteľov cudzích jazykov, pretrvávajúca nižšia efektivita práce školských metodických orgánov, prevládajúca nesystematická vnútorná školská kontrola.
- **Stredné školy** - priemerná kvalifikovanosť pedagógov a odbornosť vyučovania, osobitne v SOU, pretrvávajúca menej efektívna vnútorná školská kontrola, v rodičovskej a učiteľskej verejnosti pretrváva tendencia očakávania inšpekcie ako arbitra v interpersonálnych pracovno-právnych aj občiansko-právnych vzťahoch, skontroluje a zhodnotí každého učiteľa nahradí vnútornú školskú kontrolu, uľahčí riaditeľovi rozhodovanie, očakávaný pohľad na školu z vnútorného školského hľadiska a potrieb namiesto celospoločenského, systémového zhodnotenia aktuálneho stavu, očakávané písomné výstupy školskej inšpekcie s konkrétnymi menami všetkých učiteľov a všetkých predmetov v rebríčku kvality školy a jej výsledkov, pretrvávajúca snaha o suplovanie kompetencií školskej inšpekcie daných zákonom zriaďovateľmi škôl.

3. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- kultivované zviditeľňovanie a presadzovanie filozofie školskej inšpekcie v praxi,
- prehodnotenie účinnosti existujúcich kapacít vzdelávacích inštitúcií, napr. domovov mládeže, megaučilišť pri nastávajúcich racionalizačných krokoch zriaďovateľov.

KOŠICKÝ KRAJ

1. Súčasná školská problematika

Najvýraznejšie pozitíva

- **Materské školy** - snaha o vlastnú profiláciu z hľadiska dlhodobého a strategického rozvoja školy, uplatňovanie inovačných trendov vo výchovno-vzdelávacom procese, vysoká kvalifikovanosť učiteliek.
- **Základné školy** - uplatňovanie vzdelávacích štandardov, tendencia skvalitňovania v oblasti plánovania, prevaha nedirektívnych interakcií, pozitívne zavádzanie regionálnych prvkov, výrazne pozitívny vzťah detí vidieckych škôl k životnému prostrediu, dôvera rodičovskej verejnosti, využívanie medzipredmetových vzťahov.
- **Základné umelecké školy** - veľmi dobré personálne obsadenie, koncepcnosť riadenia.
- **Stredné školy** - dostatok kvalifikovaných pedagogických pracovníkov (gymnázia, SOŠ), spájanie SOU a SOŠ do združených škôl, veľmi dobrá organizácia a priebeh záverečných skúšok v SOU a spolupráca s obchodnými komorami, súčasná orientácia a zameranie SOŠ v regióne vychádza z tradície a potrieb regiónu, pri svojej profilácii školy využívajú existujúce prírodné, materiálne a ľudské danosti regiónu, vytváranie vhodných podmienok na individuálnu integráciu v stredných školách, ústretovosť škôl k záujmu rodičov o zaradenie žiaka do strednej školy.
- **Špeciálne školy** - kreatívnosť vedení škôl pri plánovaní ďalšieho rozvoja školy, podpora vzdelávacích aktivít (ďalšieho štúdia špeciálnej pedagogiky), svojpomocné zhotovovanie učebných pomôcok a ich využívanie vo výchovno-vzdelávacom procese.
- **Školské zariadenia - Centrá voľného času** - dobrý prístup k žiakom s menšími intelektuálnymi schopnosťami a slabšími výsledkami v škole, pozitívne hodnotenie prínosu zariadenia verejnosťou, vynikajúci stav bezúrazovosti a činnosti na úseku bezpečnosti a ochrany pri práci.

Najvýraznejšie negatíva

- **Materské školy** - nízke ukazovatele zaškolenosti 5 - 6 ročných detí pred vstupom do základnej školy v niektorých okresoch z hľadiska celoslovenského priemeru z dôvodu neuspokojivých sociálnych podmienok rodín, rezervy v chápaní a využívaní možnosti modifikácie predškolského vzdelávania v zmysle programu výchovy a vzdelávania.
- **Základné školy** - dvojzmennosť vyučovania pre nevyhovujúce priestory v niektorých málotriednych a plnoorganizovaných školách, nízke počty žiakov v niektorých plnoorganizovaných školách, nízka participácia poradných a metodických orgánov v riadiacej a kontrolnej činnosti škôl, neefektívna personálna politika zriaďovateľa v nerovnomernom obsadzovaní škôl kvalifikovanými pedagogickými zamestnancami, priestorové problémy niektorých základných škôl v rómskych osadách, zaradenie rómskych žiakov do špeciálnych tried a škôl naráža na zásadný nesúhlas rodičov.
- **Základné umelecké školy** - nie všade vhodné priestorové podmienky.
- **Stredné školy** - narastá nezáujem učiteľov o sebazdokonaľovanie, nevyhovujúca hospitálna činnosť riaditeľov škôl z hľadiska kvality záverov hospitácií, nízky dôraz na efektívne využívanie pracovného času učiteľov, miesto analýzy výchovno-vzdelávacích výsledkov práce školy prevláda opis činnosti, štatistika školských akcií, prevažujú druhoradé štatistické vyjadrenia bez porovnávaní, znižujúca sa kvalita a úroveň výchovno-vzdelávacej práce na vyučovacích hodinách, nízky záujem o permanentnú inováciu a kvalitu procesu výučby, zhoršujúca sa kvalita učiteľských kompetencií (zvlášť pedagogických) nedostatočná znalosť školských legislatívnych predpisov,
- **Špeciálne školy** - nezriaďovanie špeciálnych tried v základných školách v dostatočnom počte pre deti s mentálnym postihom, nedostatočné pokrytie špeciálnymi školami v dôsledku vysokej rómskej koncentrácie v regióne, nevhodná kvalifikačná štruktúra pedagogických zamestnancov, nízky počet pedagogických pracovníkov so špeciálno-pedagogickou kvalifikáciou, pretrvávajúce problémy s nepravidłnou dochádzkou žiakov.

- **Školské zariadenia** - slabá aktivita centier voľného času pri prieskume záujmu žiakov a mládeže o voľnočasové aktivity, preceňovanie významu zahraničných zájazdov, ponuka pre širšiu verejnosť pre deti a mládež s potenciálnym záujmom o prácu v zariadení, nedostatky v kontrolnom systéme najmä v analytickej fáze, slabá úroveň pedagogickej dokumentácie a vnútroorganizačných noriem.

2. Dlhodobo pretrvávajúce problémy, dôvody a príčiny

- nevýrazná činnosť školských rád pri riadení školy,
- znižujúca sa kvalita a úroveň výchovno-vzdelávacej práce na vyučovacích hodinách, nízky záujem o permanentnú inováciu, kvalitu procesu výučby, optimálny priebeh vyučovacích hodín a hodnotenie ich výsledkov,
- apatický vzťah k výučbe, riadeniu a výsledkom, nedostatočná kvalita pedagogického riadenia vyučovania vedením škôl, ktorá výrazne prispieva k súčasnému krízovému stavu školstva,
- zhoršujúca sa kvalita pedagogických kompetencií ale aj nedostatočná znalosť školských legislatívnych predpisov u pedagogických zamestnancov vrátane riadiacich zamestnancov.

3. Návrhy riešenia na odstránenie nedostatkov, zmiernenie problémov

- skvalitniť výučbu vytvorením vlastnej ucelenej koncepcie tvorivo-humanistickej výchovy s vypracovaním stratégie hodnotenia kvality výučby a jej prvkov,
- motivovať školy k pravidelnej autoevalvácii výučby s maximálnou mierou objektivnosti, odbornosti a efektívnou spätnou väzbou,
- zisťovať postoje učiteľov k riadiacej práci vedúcich zamestnancov, dôsledne kontrolovať kvalitu vyučovania a kultúry práce na vyučovacích hodinách,
- iniciovať zhodnotenie činnosti školských rád na krajskej úrovni.

4. 4. Poznatky orgánov štátnej správy v školstve, zriaďovateľov škôl a školských zariadení a vzdelávacích ustanovizní organizácií v oblasti výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach

Poznatky orgánov štátnej správy v školstve, zriaďovateľov škôl a školských zariadení a vzdelávacích ustanovizní organizácií v oblasti výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach sa v správe uvádzajú v zmysle §3 ods. 2 vyhlášky MŠ SR č. 32/2000 Z.. o školskej inšpekcii, podľa ktorého sa zúčastňujú na zisťovaní a spracúvaní zistených výsledkov na účely tejto správy.

Pri spracovaní uvedených poznatkov boli použité podkladové materiály Štátneho pedagogického ústavu, Ústavu informácií a prognóz v školstve, Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie, IUVENTY, Štátneho zdravotného ústavu, Slovenského výboru U-NICEF (*Príloha 12*).

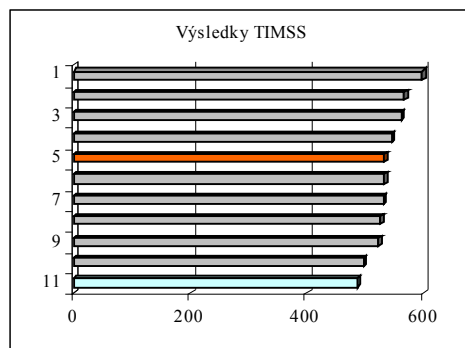
4.1 Výsledky testovania žiakov SR z matematiky a prírodných vied organizované TIMSS (Štátny pedagogický ústav)

V rokoch 1995 a 1999 sa Slovensko zúčastnilo testovania organizovaného Medzinárodnou asociáciou pre meranie a hodnotenie výsledkov vzdelávania (TIMSS) spolu s ďalšími 37 krajinami sveta. Išlo o zisťovanie vedomostí z matematiky a prírodovedných predmetov 14-ročných žiakov základných škôl alebo 8-ročného štúdia na gymnáziu.

V roku 1999 sa testovania zúčastnilo **144** škôl, z toho **28** gymnázií. Výsledky škôl z **matematiky** v jednotlivých krajoch uvádza graf 1. Vzhľadom na rozdielnosť výsledkov žiakov Bratislavy a Bratislavského kraja sa vykazujú osobitne. Číselná hodnota výsledkov je priemernou hodnotou výsledkov jednotlivých škôl.

Kraj	Priemerné výsledky
1. Bratislava	599
2. Nitriansky kraj	568
3. Banskobystrický kraj	563
4. Žilinský kraj	545
5. Slovensko	534
6. Prešovský kraj	533
7. Košický kraj	532
8. Trenčiansky kraj	527
9. Trnavský kraj	523
10. Bratislavský kraj	498
Medzinárodný priemer	487

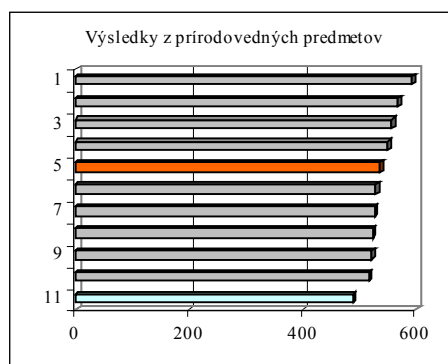
G r a f 1

Výsledky škôl z **prírodovedných predmetov** získaných v jednotlivých krajoch SR zobrazuje graf č. 2. (Prírodovedný rámec obsahu testov pokrývajú predmety zemepis, prírodopis, chémia, fyzika, životné prostredie).

Kraj	Priemerné výsledky
1. Bratislava	592
2. Nitriansky kraj	568
3. Banskobystrický kraj	556
4. Žilinský kraj	549
5. Slovensko	535
6. Košický kraj	528
7. Bratislavský kraj	526
8. Prešovský kraj	523
9. Trenčiansky kraj	522
10. Trnavský kraj	517
Medzinárodný priemer	488

G r a f 2

Výsledky slovenských žiakov z matematiky v medzinárodnom meradle znamenajú priemerný ôsmy najlepší výkon (534), pričom výsledky žiakov z bratislavských škôl boli druhé najlepšie – o 5 bodov za Singapúrom. Tabuľka znázorňuje aj výsledky jednotlivých krajov v medzinárodnom kontexte.

Matematika	
Krajina	Priemerné výsledky
Singapúr	604
Bratislava	599
Južná Kórea	587
Čína	585
Hongkong	582
Japonsko	579
Nitriansky kraj	568
Banskobystrický kraj	563
Belgicko	558
Žilinský kraj	545
Holandsko	540
Slovensko	534
Prešovský kraj	533
Košický kraj	532
Maďarsko	532
Kanada	531
Slovinsko	530
Trenčiansky kraj	527

Rusko	526
Austrália	525
Trnavský kraj	523
Fínsko	520
Česká republika	520
Malajzia	519
Bulharsko	511
Lotyšsko	505
USA	502
Bratislavský kraj	498
Anglicko	496
Nový Zéland	491
Litva	482
Taliansko	479
Cyprus	476
Rumunsko	472
Moldavsko	469
Thajsko	467
Izrael	466
Tunisko	448
Macedónsko	447
Turecko	429
Jordánsko	428
Irán	422
Indonézia	403
Čile	392
Filipíny	345
Maroko	337
Juhoafrická republika	275

Priemerný výkon žiakov SR z prírodovedných predmetov v porovnaní s ostatnými zúčastnenými krajinami bol **jedenásty** najlepší. Priemerný výkon bratislavských žiakov bol **592** čo bola v medzinárodnom meradle najvyššia zistená hodnota.

Prírodovedné predmety	
Krajina	Priemerné výsledky
Bratislava	592
Čína	569
Singapúr	568
Nitriansky kraj	568
Banskobystrický kraj	556
Maďarsko	552
Japonsko	550
Žilinský kraj	549
Južná Kórea	549
Holandsko	545
Austrália	540
Česká republika	539
Anglicko	538
Fínsko	535
Slovensko	535
Belgicko	535
Slovinsko	533
Kanada	533
Hongkong	530
Rusko	529
Košický kraj	528
Bratislavský kraj	526
Prešovský kraj	523
Trenčiansky kraj	522

Bulharsko	518
Trnavský kraj	517
USA	515
Nový Zéland	510
Lotyšsko	503
Taliansko	493
Malajzia	492
Litva	488
Thajsko	482
Rumunsko	472
Izrael	468
Cyprus	460
Moldavsko	459
Macedónsko	458
Jordánsko	450
Irán	448
Indonézia	435
Turecko	433
Tunisko	430
Čile	420
Filipíny	345
Maroko	323
Juhoafrická republika	243

Porovnanie výsledkov testov z roku 1995 s hodnotami dosiahnutými v matematike i prírodovedných predmetoch (prakticky rovnaké hodnoty – matematika 534 - 534, prírodovedné predmety 534 -535), znamená, že **Slovenská republika nenasleduje medzinárodný trend** v matematickom a prírodovednom vzdelávaní, ktorým je **zhoršenie** výsledkov cca v jednej tretine zúčastnených štátov.

4.2 Uplatnenie absolventov stredných škôl na trhu práce

(Ústav informácií a prognóz v školstve)

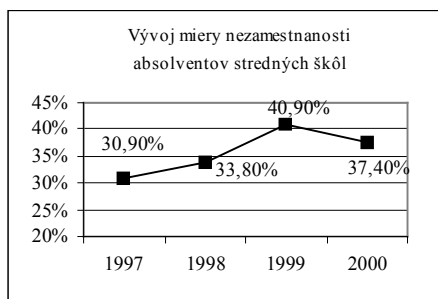
Približne **98%** žiakov, ktorí ukončili základnú školu, pokračuje v štúdiu na strednej škole. Z nich v priemere **95%** ukončí stredoškolské štúdium. V súčasnosti jedna pätina absolventov pokračuje v štúdiu na vysokých školách, zvyšok sa uchádza o zaradenie do pracovného pomeru. Absolventi stredných škôl patria na trhu práce medzi rizikové skupiny a ich nezamestnanosť tak prekračuje celkovú mieru nezamestnanosti. Napríklad nezamestnanosť absolventov stredných odborných škôl a stredných odborných učilíšť prekračuje v jesenných mesiacoch až **40%**.

V nasledujúcej tabuľke je uvedený prehľad vývoja počtu nezamestnaných absolventov a miery nezamestnanosti absolventov stredných škôl spolu, vzťahujúce sa k septembru príslušného roku.

	1997	1998	1999	2000
nezamestnaní absolventi	30176	32669	38536	33655
miera nezamestnanosti absolventov	30,90%	33,80%	40,90%	37,40%

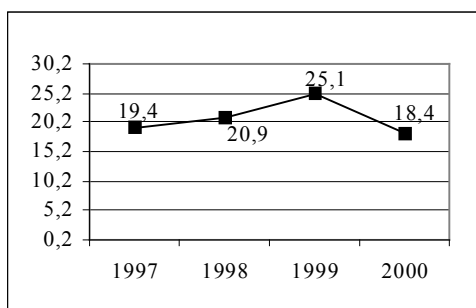
Graf vývoja miery nezamestnanosti a počtu nezamestnaných absolventov stredných škôl vykazuje sezónne odchýlky – maximá sa dosahujú na jeseň, minimá sú dosahované v mesiacoch apríl – máj. Nezamestnanosť absolventov vykazuje rozdiely tak z hľadiska druhu

školy ako aj regiónu – najlepšie sú na tom gymnáziá a výrazne nižšia je miera nezamestnanosti v Bratislavskom kraji a to pre všetky druhy stredných škôl.

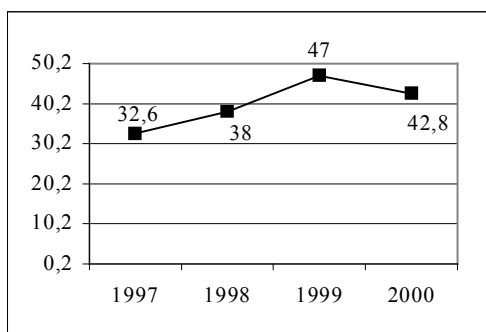
Gymnáziá

V roku 2000 bolo evidovaných **2 989** nezamestnaných absolventov gymnázií (najviac Košický kraj – 492), do apríla 2001 celkový počet poklesol o **22%**. Vývoj miery nezamestnanosti absolventov gymnázií predstavuje graf.

Stredné odborné školy

V roku 2000 ukončilo stredné odborné školy **14 301** absolventov. V septembri dosahovala miera ich nezamestnanosti **42,8%** a do apríla klesla na **26,4%**. V Prešove prekročila nezamestnanosť absolventov **50%**, v Bratislave bola v septembri o polovicu nižšia a v apríli bola o dve tretiny nižšia. Vývoj miery nezamestnanosti absolventov SOŠ znázorňuje graf.

Najvyšší podiel nezamestnaných absolventov SOŠ bol v skupine poľnohospodárskolesníckych a veterinárnych odborov - **51,9%** a v skupine spoločenských odborov a služieb - **50,9%**. Z jednotlivých odborov vzdelania majú najvyššiu mieru nezamestnanosti technická chémia silikátov - **63,6%**, baníctvo a banícka technológia - **53,6%**, právne odbory - **55,6%**.

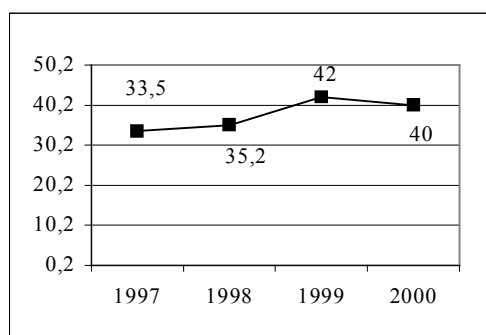
Vysokú nezamestnanosť tak z pohľadu miery **52,5%** ako aj počtu nezamestnaných **6 859** absolventov vykazujú ekonomické odbory, obchod a služby.

Medzi najlepšie uplatniteľné odbory patria zdravotníctvo - **19,7%**, spravovanie kože, plechov, gumených výrobkov a výroba obuvi - **20,7%** a umenie, úžitkové umenie a ručná umelecko-remeselná výroba **21,9%**. (Tučne uvedené čísla uvádzajú percento nezamestnaných z počtu absolventov.)

Stredné odborné učilišťa

V septembri 2000 bolo na úradoch práce v SR zaevidovaných **16 365** absolventov SOU. Do apríla sa znížil ich počet na **11 218**, čo predstavuje pokles o **31%**. Najvyšší počet nezamestnaných bol v Prešovskom, Žilinskom, Košickom a Nitrianskom kraji. Najnižšiu absorpčnú schopnosť preukázali úrady práce Nitrianskeho kraja (pokles len o **24%**) a Banskobystrického kraja (pokles o **26%**).

Vývoj miery nezamestnanosti absolventov SOU znázorňuje graf.

Zo skupín študijných a učebných odborov majú najvyššiu mieru nezamestnanosti poľnohospodársko-lesnícke odbory. V septembri 2000 mali **52,2%** nezamestnaných. Nezamestnanosť v ostatných skupinách sa pohybuje v rozpätí **37% – 40%**. Celkove sa miera nezamestnanosti znížila iba minimálne, z **42%** na **40%**.

Najviac nezamestnaných je v skupine technických odborov - **10 680** absolventov. Z jednotlivých odborov je na prvom mieste ekonomika a organizácia, obchod a služby - **3 803** nezamestnaných, potom strojárstvo a ostatná kovovýroba - **2 955**, elektrotechnika a telekomunikácie - **2 162**.

4.3 Niektoré výsledky prieskumu Stavú inštitucionálnej výchovy za rok 2000 (IUVENTA)

V roku 2000 Iuventa realizovala prieskum Stavú inštitucionálnej výchovy v SR. Jeho úlohou bolo zistiť, nakoľko obsah a formy organizovaných záujmových aktivít v zariadeniach pre voľný čas reflektujú záujmovú orientáciu detí a mládeže, aj zistiť problémy pri organizovaní voľnočasových aktivít detí a mládeže.

Prieskumu sa zúčastnilo **2 107** dievčat a chlapcov zo ZŠ a SŠ a **247** vedúcich záujmových útvarov ŠKD, CVČ základných a stredných škôl, školských stredísk záujmovej činnosti, domov mládeže a občianskych združení detí a mládeže v **9** okresných mestách SR.

Výsledky prieskumu poukázali na existenciu nasledujúcich problémov:

- **Obsahové zameranie činnosti zariadení pre voľný čas iba čiastočne reflektuje záujmovú orientáciu detí a mládeže.**

V obsahu všetkých vedených typov inštitúcií sú veľmi slabo zastúpené aktivity, ku ktorým deti a mládež najviac inklinujú – napr. prírodu a turistiku preferuje **60,8%**, zaoberať sa chce zvieratami **58,7%**, učiť sa cudzí jazyk chce **53,0%** a pracovať s počítačom **68,7%** detí a mládeže z uvedenej vzorky. V celoslovenskom priemere z týchto mladých ľudí iba **10,8%** má možnosť realizovať svoje záujmy v inštitúciách pre voľný čas detí a mládeže. Tieto o niečo viac naplňajú záujem detí a mládeže vo vytváraní podmienok pre aktívne športovanie a tancovanie. Záujem o šport uviedlo až **75,9%** a možnosť realizovať ho malo **24,7 %**, o tanec sa zaujímal **56,6%** detí a mládeže, tancovať malo možnosť **29,1%**. V obsahu zariadení inštitucionálnej výchovy takmer úplne absentuje oblasť, ktorou by mimoškolské zariadenia reagovali na tendencie mladých ľudí pomáhať svojmu okoliu (**63,2%**) a neformálne sa stretávať s kamarátmi (**89,5%**). Toto záujmové zameranie sa v súčasnosti reflektuje iba v obsahu **2,3%**, resp. **1,7%** školských klubov detí a centier voľného času.

V celoslovenskom priemere v obsahu inštitucionálnej výchovy vo voľnom čase detí a mládeže prevládajú nasledujúce činnosti, o ktoré deti a mládež prejavujú stále menší záujem. Hrať divadlo chce iba **18,7%**, navštevovať záujmový krúžok **28,5%**, poznávať históriu **27,1%**, robiť modely **26,8%**, venovať sa zberateľstvu – **17,6%** mladých ľudí, žiakov základných a stredných škôl.

Uvedený stav je zapríčinený najmä nedostatočným materiálno-technickým vybavením zariadení pre voľný čas a nedostatočnou legislatívou.

- **Zariadenia pre voľný čas detí a mládeže minimálne navštevujú rómske deti a mládež.**

Z celkového počtu detí a mládeže, ktoré navštevujú zariadenia pre voľný čas detí a mládeže, pochádza iba **4,3%** z rómskych rodín. Najviac (**19,6%**) členov záujmových útvarov je Rómov v CVC, v ostatných zariadeniach (ŠSZČ^{4[4]}, občianske združenia detí a mládeže, ŠKD² v plne organizovaných školách, záujmové útvary v domovoch mládeže stredných a základných školách) ich počet neprevyšuje **2,6%**.

- **Zariadenia pre voľný čas detí a mládeže sú nerovnomerne využívané dochádzajúcimi žiakmi z okolitých dedín.**

Dochádzajúci žiaci tvoria **29,4%** z počtu členov záujmových útvarov v centrách voľného času, **25,9%** z množstva detí v ŠKD a ŠSZČ z počtu členov záujmových útvarov po vyučovaní v ZŠ a SŠ, ktoré vedú učitelia. Prítom dochádzajúci žiaci tvoria v mestách, v ktorých sa realizoval prieskum, viac ako polovicu žiakov ZŠ a SOU, **40,0%** SOŠ a gymnázií.

- **Záujmové útvary v čase mimo vyučovania navštevujú prevažne žiaci s výborným a dobrým prospechom.**

Z detí a mládeže, ktoré boli začlenené do skupín v inštitúciách a zariadeniach pre voľný čas, malo **55,9%** výborný až dobrý prospech v škole. Z hľadiska štruktúry členov záujmových skupín v jednotlivých zariadeniach, najmä detí a mládeže, ktoré v škole dosahovali výborné a dobré výsledky, navštevovalo záujmové krúžky, ktoré viedli učitelia v základných a stredných školách (**74,4%**) a odborní pracovníci v CVC (**64,7%**). Členská základňa občianskych združení detí a mládeže sa skladá zo **62,5%** dobrých žiakov. Znač-

ná časť členov záujmových skupín (**38,1%**) pochádza z rodín, v ktorých rodičia majú vysokoškolské vzdelanie.

Do školského klubu detí je začlenených **43,1%** detí mladšieho školského veku s výborným prospechom v prvom až štvrtom ročníku ZŠ. Pritom tieto zariadenia navštevuje až **55,2%** detí zo sociálne slabo zabezpečených rodín. Naproti tomu krúžky v domovoch mládeže nenavštevoval ani jeden žiak s dobrým prospechom.

Z uvedeného vyplýva, že väčšia časť zariadení a organizácií pre voľný čas detí a mládeže nenapĺňa svoju sociálnu funkciu.

- **V záujmových skupinách v školách je vysoký počet členov. Nepriaznivo to ovplyvňuje výchovný proces.**

V ŠKD prevažujú skupiny detí s počtom členov 20 – 25 žiakov (**46,2%**) a skupiny nad 25 členov (**36,4%**). Takýto vysoký počet detí v skupinách reflektuje problém, ktorý stále pretrváva v praxi v týchto zariadeniach. ŠKD vyvíjajú činnosť na základe vyhlášky MŠ SR o ŠKD z r. 1995. Táto ich zaväzuje dodržiavať vyváženosť oddychových, záujmových činností a prípravy na vyučovanie v obsahu činnosti. Mnoho vychovávateľiek v ŠKD však v čase po skončení vyučovania najmä organizačne nezvláda každodenné prerozdelenie detí na základe ich záujmu z tried do záujmových skupín, a preto radšej pracujú so skupinami detí, zotrúvajúcimi na báze tried aj po skončení vyučovania, v ŠKD. Ak je v triedach viac ako 20, resp. 25 detí, potom sa tento počet zachováva (ak rodičia prihlásia deti do ŠKD) aj v skupinách v ŠKD.

Podobne aj **33,3%** záujmových útvarov vedených učiteľmi na základných a stredných školách má takýto vysoký počet členov. Učitelia nemajú tieto hodiny venované záujmovým činnostiam resp. doučovaniu započítané do svojho úväzku. Preto sa snažia, v snahe uspokojiť záujem žiakov, do krúžku začleniť čo najväčší počet záujemcov.

Záujmové skupiny s počtom členov nad 20 sa v ďalších zariadeniach a inštitúciách objavujú iba sporadicky.

4.4 Incidencia rizikového správania žiakov

(Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie)

Výskyt a šírenie sociálno-patologických javov od drobných problémov v správaní cez závažnejšie delikty až po delikvenciu, kriminalitu či toxikomániu sa objavuje aj v školstve. Špecifickým problémom primárnej prevencie, rovnako aj terapie rôznych druhov týchto javov je pomerne malý dôraz, ktorý je v súčasnosti kladený na oblasť psychologickej diagnostiky. Na otázku „*Prečo niektorí žiaci ubližujú ostatným, zneužívajú svoje postavenie v skupine vrstovníkov, sú nestáli a impulzívni, fajčia, fetujú, berú drogy, ale aj ako dochádza k upevňovaniu týchto prejavov rizikového správania v živote žiaka*“ sa usiluje odpovedať Centrum výchovy a protidrogovej prevencie pri Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave. Výskum začal v roku 2000 v **18** okresoch Slovenska. V tabuľke je uvedený počet problémových žiakov vo vzťahu k ostatným žiakom podľa oznámení triednych učiteľov. Ich podiel v celkovom počte je **9,93%**.

Kritériom výberu dieťaťa s poruchami správania do výskumu boli dve objektívne zistiteľné charakteristiky, ktoré sú často následkami výskytu poruchového správania v škole: a to porušenie školského poriadku, ktoré je trestané pokarhaním od riaditeľa až po zníženie známky zo správania alebo psychologická intervencia. Do výskumu je v súčasnosti zapojených **710** detí, z toho **582 (82%)** chlapcov.

Najväčší počet problémových detí uvádza okres Košice - okolie - priemerne 5 žiakov v jednej triede (priemerný počet žiakov v triede je 25). V porovnaní s priemerom na Slovensku sú to dvaja žiaci v jednej triede, čo je takmer 100%-ný nárast. Medzi okresmi, ktoré majú počet problémových žiakov väčší ako je slovenský priemer, sú okresy: Senica, Košice II, Košice III, Košice IV, Galanta, Bratislava II.

V základných údajoch o rizikových žiakoch sa zisťoval prospech. Priemer známky zo slovenského jazyka je 3,74. Jednotku malo 7 (1%) žiakov, dvojku 46 (6%) žiakov, trojku 192 (27%) žiakov, štvorku 345 (49%) žiakov a nedostatočnou bolo klasifikovaných 120 (17%) žiakov. Priemer známok rizikových žiakov z matematiky je 3,77. Jednotku malo 12 (2%) žiakov, dvojku 61 (8%) žiakov, trojku 149 (21%) žiakov, štvorku 347 (49%) žiakov a nedostatočnú 141 (20%) žiakov.

Hodnotenie správania: jednotku zo správania má 370 (52%) žiakov, dvojku 237 (33%), trojku 88 (12%) žiakov a štvorku 15 (2%) žiakov. Pokarhanie dostalo 554 (78%) žiakov. Psychologická pomoc sa dostáva 388 (55%) žiakom.

Okres	Počet škôl v okrese	Počet škôl v prieskume	%	Suma žiakov	Rizikovní žiaci	%	Podiel
Košice I	14	5	36	238	54	22,69	3:1
Košice -okolie	10	7	70	225	44	19,56	4:1
Senica	16	12	75	752	91	12,10	7:1
Košice IV	11	9	82	719	81	11,27	8:1
Lučenec	17	14	82	126	14	11,11	8:1
Poprad	13	11	85	736	80	10,87	8:1
Topoľčany	24	15	63	245	24	9,80	9:1
Brezno	4	2	50	529	51	9,64	9:1
Kysucké N. M.	5	3	60	528	44	6,47	10:1
Bratislava II	22	8	37	135	12	8,89	10:1
Galanta	30	30	100	175	15	8,56	11:1
Žarnovica	4	4	100	648	56	8,49	11:1
Košice II	16	15	94	89	7	7,87	12:1
Trebišov	31	18	58	756	52	6,88	14:1
Prešov 8rGY	2	2	100	261	15	6,13	16:1
Spišská N. V.	21	8	38	834	50	5,99	16:1
Malacky	19	13	68	70	4	5,71	16:1
Košice III	8	5	63	425	16	3,76	26:1
Slovensko	267	181	68	7491	710	9,93	11:1

4.5 Správa odboru hygieny detí a mládeže Štátneho zdravotného ústavu o činnosti v roku 2000 (Štátny zdravotný ústav Bratislava)

Zo správy vyplývajú údaje dotýkajúce sa aktivít škôl a školských zariadení realizovaných v rámci **Národného programu podpory zdravia**, najmä sledovanie uplatňovania jednotlivých projektov. Ide najmä o projekt Zdravie podporujúce školy, opakované prieskumy užívania legálnych a nelegálnych drog u žiakov a študentov základných, stredných a vysokých škôl v SR, Zdravé deti v zdravých rodinách, Podpora nefajčenia v školách, Príprava občanov Rómov na manželstvo a rodičovstvo a **Školský mliečny program** vychádzajúci z prioritného dokumentu Program ozdravenia výživy obyvateľov Slovenskej republiky.

Z hodnotenia vyplýva, že do programu sa zapojilo **547** škôl a **643** školských stravovacích zariadení s počtom **90 000** detí. Najviac detí zapojených do školského mliečného programu je v regiónoch s najvyšším percentom nezamestnanosti, v ekonomicky silnejších okresoch je ich najmenej – zrejme pre dostatok možností iných nápojov, ako aj z dôvodov v rodine získaných nesprávnych stravovacích návykov a nízkej finančnej motivácie školských zamestnancov túto akciu zabezpečiť. Kontrola Štátneho zdravotného ústavu zistila viacero nedostatkov v distribúcii mlieka, jeho predaji a podávaní (zamestnanci bez osvedčenia o odbornej spôsobilosti na vykonávanie epidemiologicky závažných činností) ako aj technické nedostatky.

Štátny zdravotný ústav hodnotil **stav školských budov** a činnosti škôl z hygienického hľadiska v roku 2000 s takýmto výsledkom:

Predškolské zariadenia

Situácia v počte predškolských zariadení sa v r. 2000 v podstate nezmenila. Minimálne klesol počet MŠ. Prevádzka predškolských zariadení a úroveň starostlivosti o deti je na dobrej, resp. priemernej úrovni. Stále sa však vyskytujú zariadenia so suchými záchodmi, lokálnym vykurovaním, objekty postavené z drevotriekových materiálov a pod.

Viacere MŠ sú zapojené do subprojektu Zdravá materská škola v rámci projektu „Školy podporujúce zdravie“. Ich cieľom je pôsobením výchovných princípov a vplyvom celkovo priaznivej atmosféry v MŠ vytvárať predpoklady pre správny psychický, fyzický, sociálny a citový vývoj detí predškolského veku.

Objavujú sa MŠ s novým zameraním – v Bratislavskom kraji bola zriadená MŠ poskytujúca špeciálnu starostlivosť autistickým deťom, v Banskobystrickom kraji integračné centrá (poruchy zraku, alergické ochorenia, mentálne poškodenia), resp. sanatóriá (očné choroby, choroby dýchacích ciest, zažívacieho traktu, pohybového aparátu, kožné ochorenia).

Vo viacerých okresoch SR sa aj v r. 2000 opäť objavil problém umiestňovania detí do predškolských zariadení ako následok v minulosti zrušených detských jasí, resp. materských škôl (napr. Žilinský kraj). V materských školách dochádza v niektorých prípadoch k prekročovaniu stanovenej kapacity. Medzi najviac preťažené predškolské zariadenia patria DJ a MŠ vo väčších mestách. Vo všeobecnosti však pretrváva nižší záujem o umiestnenie detí v predškolských zariadeniach.

Aj v r. 2000 pretrvávalo prijímanie detí mladších ako tri roky do MŠ (nedostatok DJ v dôsledku ich zrušenia).

Úroveň prevádzky predškolských zariadení zostáva nezmenená. Prispieva k tomu však výrazná finančná pomoc rodičov a sponzorov, príp. obcí (maľovanie, nákup dezinfekčných a čistiacich prostriedkov, služby spojené s praním bielizne). V porovnaní s minulým rokom sa vo viacerých prípadoch úroveň prevádzkovej hygieny zhoršuje ako dôsledok krátenia finančných prostriedkov určených na údržbu vonkajších plôch a vnútorných priestorov.

Základné školy

V ojedinelých prípadoch nastalo mierne zlepšenie v stave objektov a vnútorných priestorov (vylepšenie statiky, adaptácia priestorov, dokončenie prístavieb, obnovenie náterov, rekonštrukcia osvetlenia, zariadení na osobnú hygienu, plynofikácia kotolní a ďalšie). Nová výstavba objektov je však stále viac - menej zastavená. Uvádzanie nových účelových objektov do prevádzky je len sporadické. Odbory školstva a kultúry OÚ z dôvodov nedostatku finančných prostriedkov riešia iba havarijné situácie. V mestách naďalej pretrvávajú preplnenosť tried. Medzi zariadeniami so závažnými nedostatkami, ktoré ohrozujú zdravie detí, sú zaradené objekty ZŠ nevyhovujúce najmä z hľadiska preplnenosti tried, nevyhovujúcich mikroklimatických podmienok (osvetlenie), s nedostatkom prestávkových plôch a i. Ide väčšinou o neúčelové alebo rekonštruované objekty.

Zamestnanci Štátneho zdravotného ústavu aj v tomto roku pokračovali v hodnotení mikroklimatických podmienok v ZŠ (objektívizácia faktorov prostredia v ZŠ). Zistili sa vo viacerých prípadoch nedostatky, napr. v intenzite umelého osvetlenia, prašnosť, hlučnosť.

V porovnaní s minulým rokom sa vo viacerých prípadoch zhoršila úroveň prevádzkovej hygieny (napr. na území Bratislavského, Banskobystrického, Žilinského kraja, ale aj ďalších), ako dôsledok krátenia finančných prostriedkov určených na údržbu vonkajších plôch a vnútorných priestorov (padanie stropu, nefunkčné zariadenia na osobnú hygienu, zatekanie, zastaralá elektroinštalácia a pod.).

V niektorých školách sa dosiahlo odstránenie nedostatkov, príp. bol vylepšený hygienický štandard.

Školské kluby detí

Priestory pre mimoškolskú činnosť sú značne nevyhovujúce. Školské kluby detí sú zriadené väčšinou v triedach. Kapacitné možnosti sú nepostačujúce, preto sa mimoškolská výchovná činnosť poskytuje iba žiakom najnižších ročníkov. Vzhľadom na vysoký počet žiakov v kluboch nie sú plne rešpektované požiadavky na režim práce a odpočinku v rámci mimoškolskej činnosti.

Na druhej strane sa však ojedinele zaznamenávajú aj zmeny v obsahovej činnosti, ktorá sa mení na klubovú a záujmovú činnosť, pričom je možné využívať aj ďalšie priestory školy, ako je telocvičňa, dielne, učebne pre hudobnú výchovu, počítače a pod., podľa záujmu detí. V niektorých prípadoch dochádza k znižovaniu krúžkovej činnosti z dôvodov zmeny formy financovania zo štátneho príspevku na rodičovský. Na mimoškolskej činnosti detí a mládeže sa zúčastňujú aj iné zariadenia, napr. Stredisko sociálnej prevencie Don Bosco v Bratislave.

Stredné školy

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že hygienická úroveň týchto zariadení je relatívne priaznivá a nezmenená. Zlepšenie situácie zaznamenávame prevažne v súkromných a cirkevných gymnáziách, v štátnych gymnáziách dochádza k zlepšeniu situácie iba sporadicky. V ojedinelých prípadoch sa vytvorili nové školy (najmä súkromné), v niektorých sa realizovala prístavba k objektom, resp. rekonštrukcia.

Pretrvávajúcim problémom je neuspokojivá úroveň a spôsob zabezpečovania zdravotnej starostlivosti o žiakov pred nástupom na stredné školy. Zo strany vedenia škôl sa nie vždy rešpektuje požiadavka týkajúca sa prijímania žiakov až po posúdení ich zdravotnej spôsobilosti na vybraný typ školy, resp. učebný odbor. V rámci štátneho zdravotného dozoru sa zistili nedostatky na úseku dodržiavania správneho režimu práce a odpočinku mládeže obdobného charakteru ako na úseku ZŠ, ako aj nedostatky v nevyhovujúcom technickom vybavení – nedostatočné priestory, chýbajúce zariadenia na osobnú hygienu a pod.

Práca mladistvých

V stredných odborných učilištiach sa situácia podstatnejšie nezmenila. Pracoviská praktického vyučovania sú značne variabilné a celkové hodnotenie ich hygienickej úrovne je pomerne problematické. V súkromných SOU sa praktické vyučovanie v súlade s učebným plánom školy uskutočňuje pod vedením súkromnej osoby, ktorá vlastní osvedčenie o odbornej spôsobilosti. Naďalej pretrvávajú problémy zo strany súkromných prevádzkovateľov praktického vyučovania žiakov, ktorí nie vždy žiadajú súhlas štátneho okresného hygienika na činnosť, a preto nie je možná dôkladná kontrola pracovísk z hľadiska predpisov na ochranu zdravia mladistvých pri práci.

Pri previerkach sa nezistili prípady porušenia predpisov na ochranu zdravia mladistvých pri práci. Zistili sa však nedostatky v stravovaní žiakov počas praktického vyučovania – vo viacerých prípadoch žiaci nevyužívajú možnosť stravovania ani v prípade, keď majú zabezpečené stravovanie – a v nedostatku telovýchovných zariadení.

Domovy mládeže

Nedostatky na úseku ubytovacích zariadení sa prejavujú najmä v nedostatku študovni, spoločenských miestností a ihrísk, vo vybavení DM, v zabezpečovaní miestneho osvetlenia a pod. Prevádzková hygiena je na dobrej úrovni.

Pri celkovom hodnotení ubytovacích zariadení možno konštatovať, že ich kapacita je prekračovaná v domovoch mládeže pri SOŠ (7). Zariadenia s nenaplnenou kapacitou prenajímajú uvoľnené priestory na iné účely. Najmenší záujem o ubytovanie (najmä finančné dôvody) je zo strany žiakov SOU (vyťaženosť domov mládeže je **46,4%**), na druhej strane záujem žiakov gymnázií a študentov VŠ o ubytovanie prevyšuje celkovú kapacitu ubytovacích zariadení (vyťaženosť **121,3**, resp. **106,9%**).

Stravovanie detí a mládeže

Stravovanie detí a mládeže v školách a školských zariadeniach je zabezpečované vlastným stravovacím zariadením v **49,5%**, stravu dováža **9,6%**, stravovanie zabezpečené v inom stravovacom zariadení **20,7%**, nemá zabezpečené stravovanie **20,2%**.

Všetkým stanoveným požiadavkám na prevádzku stravovní zodpovedá (resp. vykazuje drobné nedostatky, ktoré pravdepodobne neovplyvňujú zdravie) **86,3%**. Na druhej strane **13,7%** zariadení vykazuje nedostatky, u ktorých možno predpokladať nepriaznivý vplyv na zdravie, resp. priamo ohrozujú zdravie detí a mládeže.

Z celkového počtu detí a mládeže sa stravuje **47,8%**, najmenej stravovaných – **15,8%** je žiakov špeciálnych základných škôl a SOU - **19%**. Vyťaženosť stravovacích zariadení klesá – je **71,2%**.

V stravovacom režime žiakov nedošlo k podstatným zmenám. Vo väčšine zariadení najviac deficitnými zložkami potravy sú vitamín C a vápnik, čo je spôsobené najmä nedostatkom čerstvého ovocia, zeleniny, mlieka a mliečnych výrobkov. Zisťuje sa tiež prekročovanie množstva bielkovín. Vyplýva to zrejme z toho, že jedlá sú pripravované podľa receptúr, ktoré nie sú prispôbené novým odporúčaným výživovým dávkam.

V pitnom režime spôsobuje problémy skutočnosť, že vo viacerých školách sú nainštalované nápojové automaty firmy Coca-cola s neupraveným sortimentom.

Zásobovanie vodou v školách a školských zariadeniach

Na verejný vodovod je napojených **87%** škôl a školských zariadení. V **61** prípadoch sme zaznamenali donášku vody. V prevažnej väčšine prípadov ide o zariadenia bez stravovania a donášaná voda sa používa na umývanie rúk. Na pitie sú zabezpečené vhodné nápoje. Túto situáciu je možné riešiť iba napojením takýchto objektov na verejné vodovody.

Hygienicky závadnou vodou je zásobovaných **5,7%** škôl a školských zariadení, pričom najvyššiu závadnosť vykazujú materské a základné školy.

V niektorých lokalitách prevažuje mikrobiologická závadnosť vody nad chemickou. Mikrobiologická závadnosť vzniká najmä v dôsledku nedostatočného technického zabezpečenia vodných zdrojov a nesprávne, resp. v nepravidelných intervaloch vykonávané dezinfekcie vody.

Problémy v zásobovaní pitnou vodou spôsobuje nestála kvalita vody vlastných vodných zdrojov (**41%** závadnosť oproti **0,5%**-nej závadnosti verejných vodovodov).

Zhodnotenie životných a pracovných podmienok detí a mládeže

Pri celkovom hodnotení životných a pracovných podmienok detí a mládeže možno konštatovať:

Vo všeobecnosti možno povedať, že v porovnaní s predchádzajúcim obdobím nedochádza v hygienickej úrovni objektov k podstatnejším zmenám. Všetkým stanoveným požiadavkám zodpovedá (resp. vykazuje drobné nedostatky, ktoré pravdepodobne neovplyvňujú zdravie) tak, ako vlni **90%** zariadení.

Vo viacerých prípadoch sa vylepšil hygienický štandard objektov, resp. mikroklimatické podmienky, dobudovaním, príp. rekonštrukciou budov. Ojedinele boli zriadené nové prevádzky na účely vyučovania žiakov v rámci praktického vyučovania.

Na druhej strane však dochádza k zhoršovaniu hygienickej úrovne objektov v dôsledku nedostatočnej starostlivosti o ich údržbu a obnovu. Chýbajú finančné prostriedky na zakúpenie výchovných a pracovných pomôcok, ako aj na nahradenie opotrebovaného a poškodeného vybavenia novým.

Najhoršia situácia je na úseku zariadení s dlhodobou starostlivosťou, ktoré sú v značnej miere umiestnené v starých neúčelových adaptovaných budovách (kaštiele, rodinné domy a pod.). Tieto objekty ani po adaptácii nespĺňajú úplne požiadavky potrebné na zabezpečenie všestranného rozvoja osobnosti detí, na organizovanie záujmovej činnosti detí a mládeže so zreteľom na ich individuálne potreby.

Nepriaznivá situácia je tiež na úseku špeciálnych základných škôl, stredných odborných učilíšť a odborných učilíšť.

V dôsledku zrušenia niektorých predškolských zariadení v predchádzajúcich rokoch pretrváva v mestách nedostatok týchto zariadení. Vytvárajú sa nové triedy v existujúcich zariadeniach, a tým sa zvyšuje počet detí a preplnenosť MŠ.

Aj v r. 2000 pretrvávalo prijímanie detí mladších ako tri roky do MŠ. Keďže vo väčšine okresov sú do MŠ prijímané deti do troch rokov za predpokladu, že ovládajú základné hygienické návyky, a to v primerane malých počtoch, nedochádza v praxi ku vzniku zdravotných, kapacitných ani pedagogických problémov.

Zriaďovanie málotriednych ZŠ v obciach nie je vždy v prospech žiakov (chýba komplexná vybavenosť, stravovanie, telocvične). Nesporným kladom je však skutočnosť, že deti prvého stupňa ZŠ majú vyučovanie zabezpečené v mieste bydliska.

Pretrváva trend znižovania počtu pedagogických pracovníkov zaregistrovaný už v r. 1999. Existuje reálna obava, že táto skutočnosť sa v praxi prejaví zvýšením počtu žiakov na jedného učiteľa, čo môže negatívne ovplyvniť kvalitu vyučovacieho procesu.

Pretrvávajú nedostatky v pedagogickom procese (nerespektovanie dennej a týždennej krivky fyziologickej výkonnosti pri zostavovaní rozvrhov hodín, náročnosť učebných osnov a ich nedostatočné prispôsobenie fyziologickým zvláštnostiam jednotlivých vekových skupín, preplnenosť tried, krátanie prestávok a nedodržiavanie prestávkového režimu, nerespektovanie prestávok na jedlo a oddych), čo negatívne ovplyvňuje režim práce a odpočinku žiakov ZŠ.

V niektorých prípadoch sa zaznamenáva pokles zmennosti žiakov ZŠ, ktorý nastáva najmä vďaka poklesu celkového počtu žiakov. V porovnaní s r. 1999 poklesla zmennosť v Trnavskom, Žilinskom, Banskobystrickom a v Prešovskom kraji.

V dôsledku toho, že súkromní prevádzkovatelia stredísk praktického vyučovania, resp. pracovísk praktického vyučovania nerešpektujú povinnosť týkajúcu sa vyžiadania posudku štátneho okresného hygienika k zriadeniu a k prevádzke pracoviska, nie je možná dôkladná kontrola pracovísk z hľadiska dodržiavania predpisov na ochranu zdravia mladistvých pri práci.

V oblasti zdravotníckej starostlivosti o žiakov SOU sú nedostatky vo vykonávaní vstupných, periodických a výstupných lekárskech prehliadok. Pri prijímaní žiakov na učebné, príp. študijné odbory sa neposudzuje ich zdravotná spôsobilosť ešte pred prijatím na SOU, resp. sa neposudzuje vo vzťahu k vyskytujúcim sa faktorom pracovného prostredia. Vzhľadom nato, že z dôvodov možnosti slobodnej voľby lekára nie je zdravotná dokumentácia žiakov sústredená u jedného lekára (závodný, resp. dorastový), táto nezachytáva kontinuálne všetky vplyvy na ich zdravotný stav.

Situácia na úseku zásobovania vodou zostáva v porovnaní s r. 1999 nezmenená. Vo viacerých prípadoch sa vyskytli odstávky vody z dôvodov neplatenia správcom vodovodov a nedostatočná celková starostlivosť o vlastné vodné zdroje z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov odboru školstva okresných úradov.

V predchádzajúcom období (od r. 1990 do r. 1997) sa počet žiakov stravujúcich sa v školských stravovacích zariadeniach znižoval. V r. 1997 sme zaznamenali mierny nárast stravníkov (o 2%). V roku 1998 došlo opäť k poklesu stravníkov z **50,3%** na **48,8%**, v roku 1999 opäť mierne stúpol na **52,6%** a v roku 2000 opäť mierne poklesol na **47,8%**. Najmenej stravujúcich sa žiakov, resp. študentov sme zaznamenali podobne ako v r. 1999 na úseku VŠ – **6,1%** (v r. 1999 **8,7%**), špeciálnych ZŠ – **15,8%** (v r. 1999 **9,5%**), SOU – **19%** (v r. 1999 **21%**) a SOŠ – **28%** (v r. 1999 **28,7%**). Oproti r. 1999 nastal výrazný pokles počtu žiakov stravujúcich sa v SOU so špeciálnou starostlivosťou – z **91,5%** na **41%**.

4.6 Dohovor o právach dieťaťa (Slovenský výbor UNICEF)

V Slovenskej republike platí Dohovor o právach dieťaťa od roku **1993**. Tento dokument medzinárodného práva zaväzuje krajiny, ktoré ho prijali, predkladať pravidelne správy o stave detí na posúdenie Výboru pre práva detí pri OSN.

Slovensko predložilo svoju správu v apríli 1998 a obhajovalo ju v Ženeve 3.októbra 2000. Výbor pre práva dieťaťa pri OSN v Slovenskej republike v oblasti vzdelávania **odporúča:**

Výbor berie s uznaním na vedomie bezplatnú a povinnú desaťročnú školskú dochádzku a najnovšiu novelizáciu školského zákona. Je však znepokojený absenciou práva dieťaťa zúčastňovať sa na hodnotení svojich školských výsledkov. Odporúča, aby vzdelávanie na Slovensku smerovalo k aktívnej účasti osobnosti a k plnému rozvoju talentu, duševných a telesných schopností v súlade s článkom 29 Dohovoru.

Výbor so znepokojením konštatuje, že väčšina rómskych detí navštevuje špeciálne školy z dôvodu skutočných alebo údajných jazykových a kultúrnych odlišností medzi Rómami a väčšinovým obyvateľstvom; že školský zákon neposkytuje možnosť výučby v rómskom jazyku a že vo všeobecnosti, najmä však vo východiskovej správe, sa podáva negatívny, stereotypný popis Rómov a ich detí. Odporúča, aby Slovensko vypracovalo ďalšie opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu rómskych detí a možnosti navštevovať normálnu školu, v prípade potreby aj s podpornou výučbou. Výbor ďalej odporúča, aby štát preskúmal, do akej miery zodpovedá postavenie rómskeho jazyka v právnej úprave, praxi a v školskom systéme potrebám rómskeho obyvateľstva, vrátane detí; aby primerane zväzil ďalšie opatrenia na za-

bezpečenie výchovy a vzdelávania v tomto jazyku s odkazom na článok 29 Dohovoru. Malo by sa tiež posilniť vzdelávanie učiteľov v tomto jazyku. Výbor odporúča, aby štát zabezpečil v súlade s článkom 29 (c) Dohovoru podporu pozitívnych postojov k menšinám a medzikultúrny dialóg medzi menšinami a väčšinou, vrátane detí, najmä v systéme vzdelávania a v médiách.

Výbor prijal i ďalšie opatrenia súvisiace s **otázkou vzdelávania** ktoré priamo ovplyvnia ich splnenie. Ide najmä o:

- medzirezortnú koordináciu a spoluprácu na národnej a miestnej úrovni,
- monitorovanie údajov o osobách mladších ako 18 rokov,
- pridelovanie prostriedkov zo štátneho rozpočtu určených na hospodárske, sociálne a kultúrne práva detí a mládeže,
- vypracovanie šírenia informácií o Dohovore medzi deťmi a rodičmi, občianskou spoločnosťou a všetkými sektormi a úrovňami štátnej správy.

Vo všeobecných princípoch s orientáciou na záujmy dieťaťa a prihliadanie na jeho názory odporúča:

- prehodnotiť legislatívu a administratívne opatrenia tak, aby sa primerane zohľadnili články 3 a 12 Dohovoru. Výbor vyzýva, aby štát podporoval a umožňoval rešpektovanie názorov detí a ich plnú účasť na všetkých rozhodnutiach, ktoré sa ich týkajú: v rodinách, škole, v zariadeniach ústavnej výchovy a na súdoch. V súvislosti s tým odporúča, aby Slovensko pripravilo komunitné výcvikové programy pre učiteľov, sociálnych pracovníkov a verejných činiteľov. Majú ich pripraviť na to, ako deťom pomôcť prijímať a vyjadrovať informované rozhodnutia a presadiť, že sa ich názory budú brať do úvahy,
- prijať všetky potrebné opatrenia, aby sa všetkým deťom patriacim do jeho jurisdikcie zabezpečili bez akejkoľvek diskriminácie všetky práva ustanovené v Dohovore v súlade s jeho článkom 2,
- efektívne monitorovať prípady diskriminácie detí vo všetkých sektoroch spoločnosti a reagovať na ne,
- aby štát považoval za opatrenie pozitívnej diskriminácie aj dočasnú revíziu legislatívy s cieľom začleniť do nej práva Rómov a ich detí na rozvojové kroky.

V oblasti občianskych práv a slobôd odporúča:

- aby štát zabezpečil včasné a účinné vyšetrovanie a trestné stíhanie rasistických organizácií. Vyzýva Slovensko, ktoré pristúpilo k Dohovoru, aby na celom území realizovalo preventívne programy na potlačenie rasovo motivovaného násillia proti Rómom, ich deťom a ostatným etnickým menšinám. Odporúča vypracovať jednoznačné zásady a inštrukcie pre políciu a prokuratúru s cieľom napomôcť im odhaľovať tieto trestné činy, viesť včasné a účinné vyšetrovanie a trestne stíhať rasovo motivované útoky, vrátane prípadov nenáležitého správania sa polície.

V oblasti rodinného prostredia a náhradnej starostlivosti výbor odporúča:

- aby štát rozvinul a zintenzívnil úsilie o zabezpečenie primeranej odbornej a inej podpory pre rodiny a deti, ktoré ju potrebujú, a aby spájal deti umiestnené do ústavnej výchovy s ich rodinami. V súvislosti s ústavnou výchovou by Slovensko malo posilniť systém náhradnej výchovy a podporovať umiestňovanie detí do náhradnej rodinnej starostlivosti a do detských domovov rodinného typu. Pozornosť treba venovať primeranému pravidelnému hodnoteniu umiestnenia v súlade s článkom 25 Dohovoru a následnému sledovaniu detí po ukončení tejto výchovy. Výbor vyzýva, aby Slovensko pripravilo a realizovalo komplexný národný akčný plán na riešenie otázky detí zbavených rodinného prostredia a aby zahrnulo informácie o jeho implementácii do svojej druhej správy,

Vyzýva Slovensko, aby urýchlilo prístup k Dohovoru a jeho implementácii,

- v súvislosti s článkami 19 a 39 Dohovoru výbor odporúča, aby Slovensko zabezpečilo zákaz všetkých foriem telesného a duševného násilia, vrátane telesných trestov a sexuálneho zneužívania detí v rodine, škole a v zariadeniach ústavnej výchovy. Je treba venovať pozornosť predchádzaniu viktimizácie dieťaťa v právnom konaní; posilňovať programy rehabilitácie a reintegrácie zneužívaných detí a odstraňovať sociokultúrne bariéry, ktoré obetiam bránia vyhľadať pomoc. Výbor odporúča, aby Slovensko pokračovalo v realizácii verejných osvetových kampaní o negatívnych dôsledkoch zlého zaobchádzania s deťmi, aj v rodine. Výbor vyzýva, aby štát naďalej podporoval používanie linky detskej dôvery a ďalšie mechanizmy na prijímanie sťažností na celom území krajiny a aby získané údaje použil ako východisko na vypracovanie opatrení a hodnotenie pokroku v tejto oblasti.

V základnej ochrane zdravia a sociálnej starostlivosti odporúča:

- uplatňovať komplexný prístup k riešeniu práv zdravotne postihnutých detí; prehodnotiť existujúce zásady a prax a primerane zohľadniť Štandardné pravidlá na zabezpečenie rovnakých príležitostí pre zdravotne postihnuté osoby. Výbor odporúča vypracovať programy včasného zisťovania, s cieľom predísť zdravotnému postihnutiu, na základe prijatých programov zvyšovať informovanosť, aby sa predchádzalo diskriminácii a umiestňovaniu do ústavnej výchovy. Odporúča tiež zriaďovať komunitné strediská pre zdravotne postihnuté osoby, aby mali možnosť požívať všetky práva zakotvené v Dohovore. Výbor vyzýva, aby sa Slovensko uchádzalo o pomoc, medziiným od UNICEF-u, UNESCO, Svetovej zdravotníckej organizácie a relevantných mimovládnych organizácií,

Výbor odporúča, aby Slovensko pokračovalo v prijímaní účinných opatrení na zabezpečenie primeraného prístupu k službám zdravotníckej starostlivosti pre všetky deti bez diskriminácie, a aby:

- štát uskutočnil komplexný prieskum zameraný na zistenie povahy a rozsahu zdravotných problémov adolescentov za ich účasti a použil ho ako základ na formuláciu zdravotnej politiky a programov pre dospelávajúcu mládež. V súvislosti s článkom 24 výbor odporúča, aby adolescenti mali prístup ku vzdelávaniu o reprodukčnom zdraví, k poradenstvu zacielenému na túto vekovú skupinu a k rehabilitačným službám a aby pripravili programy prevencie, najmä HIV/AIDS. Výbor odporúča, aby štát vypracoval komplexné programy plánovania rodiny a prijal opatrenia proti používaniu interrupcie ako metódy antikoncepcie. Vyzýva štát, aby pokračoval v spolupráci a uchádzal sa o pomoc, medziiným od UNICEF-u a Svetovej zdravotníckej organizácie,
- štát prijal všetky primerané opatrenia na zabránenie a potlačanie rizík a ohrození zdravia detí vyplývajúcich zo znečisťovania životného prostredia,
- je potrebné, aby Slovensko, ako signatárska krajina Dohovoru, deťom poskytovalo presné a objektívne informácie o dôsledkoch používania návykových látok, vrátane tabaku a aby pomocou komplexného obmedzenia reklamy tabakových výrobkov chránil deti pred škodlivými dezinformáciami. Výbor ďalej odporúča, aby Slovensko zriaďovalo rehabilitačné služby pre deti, ktoré sú obeť zneužívania návykových látok,
- Slovensko **zapojilo prostredníctvom dialógu do vypracúvania sociálnych programov občiansku spoločnosť a mimovládne organizácie**, najmä organizácie zamerané na rodinu a deti; má sa tak zlepšiť chápanie príčin vylúčenia a získať nové impulzy na zvýšenie životnej úrovne zraniteľných skupín detí.

Osobitné ochranné opatrenia sa týkajú obchodovania detí, detskou prostitúciou a detskou pornografiou, výbor znepokojuje skutočnosť, že Slovensko sa stalo tranzitnou krajinou, cez ktorú sa prevážajú detské obeť na účely pornografie, prostitúcie a sexuálnej turistiky, odporúča:

- aby štát uskutočnil celoštátny prieskum o povahe a rozsahu tohto javu a aby zhromažďoval a aktualizoval údaje ako podklad a východisko opatrení a na hodnotenie napredovania,

- aby štát zabezpečil v nápravno-výchovných zariadeniach podmienky zodpovedajúce medzinárodným štandardom a aby v tejto súvislosti prihliadal na odporúčania Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského alebo ponížujúceho zaobchádzania alebo trestania. Výbor navyše odporúča, aby štát zabezpečil dostupnosť účinných nezávislých mechanizmov na prijímanie sťažností a riešenie problémov zadržovaných osôb. Odporúča tiež, aby sa Slovensko uchádzalo o pomoc medziiným od Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva, Centra na prevenciu medzinárodného zločinu, Medzinárodnej justičnej siete pre mladistvých a od UNICEF-u, prostredníctvom Koordinačného panelu justície pre mladistvých.

Výbor vyzýva, aby Slovensko **podpísalo, ratifikovalo a implementovalo opčné protokoly k Dohovoru o právach dieťaťa o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii** a o účasti detí v ozbrojených konfliktoch.

Výbor napokon odporúča, aby Slovensko sprístupnilo širokej verejnosti predloženú východiskovú správu v súlade s článkom 44 odsekom 6 Dohovoru, a aby zvažilo uverejnenie správy spolu a písomnými odpoveďami na zoznam otázok výboru, relevantnými súhrnnými záznamami z diskusie a záverečnými pripomienkami, ktoré výbor vypracoval po posúdení správy. Tento dokument by sa mal široko distribuovať s cieľom podnietiť diskusiu a zvýšiť informovanosť o Dohovore a jeho implementácii a monitorovaní vo vládných kruhoch, v parlamente a medzi verejnosťou všeobecne, vrátane zainteresovaných mimovládnych organizácií.

4.7 Prevencia drogových závislostí

(Ústav informácií a prognóz školstva)

Prevencia aktivity v smere prosociálnych preventívno-výchovných programov sa realizujú už na úrovni materských škôl, základných a stredných škôl, ako aj školských zariadení. Do programu Školy podporujúce zdravie je zapojených viac ako 980 škôl. Vo väčšine materských škôl sa plnia programy zamerané na vytváranie zdravého životného štýlu, napr. Upevňovanie telesného a duševného zdravia detí predškolského veku, Krok za krokom, Zlaté jablčko, Chceme dýchať čistý vzduch. Škola bez alkoholu, cigariet a iných drog je projekt Metodického centra v Bratislave. Projekt Kým nie je príliš neskoro sa realizoval pre koordinátorov drogovej prevencie zo všetkých druhov škôl. Rovesnícke programy sa realizujú priebežne v rámci základných a stredných škôl. V uplynulých rokoch v súlade s Opatreniami pre boj proti drogám na úrovni okresov a krajov vzniklo 25 centier výchovnej a psychologickéj prevencie (CVPP), poslaním ktorých je v súlade s § 11 zákona NR SR č. 279/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov poskytovať špecifickú, sociálnu, psychologickú a liečebno-výchovnú starostlivosť deťom ohrozeným sociálno-patologickými javmi. Ako vyplynulo z analýzy súčasného stavu a z výsledkov Európskeho školského prieskumu užívania nelegálnych drog u stredoškolákov (ESPAD), aj opakované populačné prieskumy u mládeže poukázali na časté užívanie marihuany, stúpajúci trend užívania syntetických drog. Nárast počtu závislých detí signalizujú aj diagnostické centrá a reedukačné domovy.

Doterajšie skúsenosti špecialistov na liečbu závislostí však poukazujú i na to, že ich pacienti závislí od heroínu, syntetických alebo iných drog, väčšinou začínali marihuanou, ktorá bola príčinou, že neskoršie nezvládali školské povinnosti a ich životy sa celkom rozvrátili. Z výsledkov výskumu ÚIPŠ v rokoch 1995 – 1999 vyplynul nárast počtu mladých ľudí vo veku 15 – 26 rokov experimentujúcich s drogami z 15,8 % na 19,6 %.

Jedným z najúčinnějších faktorov prevencie pred drogovou závislosťou u mládeže je vyplnenie voľného času vhodnou a zmysluplnou činnosťou. Z výsledkov výskumu vyplynulo, že mládež na Slovensku trávi väčšinu voľného času pasívnymi činnosťami (sledovanie televízie, počúvanie hudby, pasívne oddychovanie) a tento spôsob nehodlá meniť. Významnú úlohu

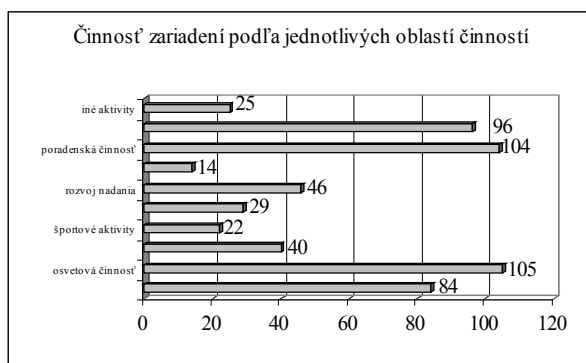
v zmene spôsobu trávenia voľného času detí a mládeže zohrávajú školské zariadenia ako sú školský klub detí, školské stredisko záujmovej činnosti a centrum voľného času (CVC).

V súčasnosti pracuje v SR 144 zariadení voľného času (129 CVC a 15 školských stredísk záujmovej činnosti). V pravidelnej záujmovej činnosti bolo evidovaných 5 081 (nárast o 121) záujmových krúžkov. V pravidelných útvaroch pracovalo viac ako 71 000 členov, z ktorých bolo viac ako 85 % detí do 15 rokov (podľa štatistického úradu SR k 31. 12. 1998). Vysoký počet aktivít, ale aj účastníkov bol zaznamenaný aj u príležitostnej činnosti. V rámci príležitostnej činnosti pracovalo v centrách viac ako 31 tisíc útvarov a celkový počet účastníkov bol vyšší ako 1,6 milióna detí a mládeže, z toho detí do 15 rokov bolo 77,1 %. (Činnosť CVC a ŠKD je podrobnejšie rozobraná v informácii o zisteniach IUVENTY.)

V protidrogovej prevencii dôležité postavenie majú centrá výchovnej a protidrogovej prevencie, liečebno-výchovné sanatóriá a diagnostické centrá, ktoré plnia úlohy pri ochrane detí pred sociálno-patologickými javmi, v prevencii problémového vývinu a delikventného vývinu detí počas výkonu ústavnej a ochrannej výchovy. Tieto spolupracujú s ďalšími školskými zariadeniami, sociálnou kuratelou okresných úradov, policajnou expozitúrou, okresnými úradmi práce (až **98,3%**), dobrovoľnými združeniami, cirkevnými spoločenstvami (**93,4%**). V rezorte školstva sú to CVC (**92,8%**) a školské zariadenia (**91,3%**). Temer všetky preventívne a poradenské zariadenia spolupracujú s učiteľmi (**98,3%**) a rodičmi žiakov (**97,4%**), ale aj školskými lekármi (**93,4%**).

Okrem psychologickéj starostlivosti, výchovy a vzdelávania, osvetovej a poradenskej činnosti najvýraznejšie sa podieľajú na prevencii sociálno-patologických javov (**83,5%**), z ktorých sa zameriavajú na špeciálnopedagogický tréning (**67,7%**), skupinovú psychoterapiu (**54,2%**) a klubové aktivity.

Činnosť preventívnych a poradenských zariadení podľa jednotlivých oblastí činnosti znázorňuje graf.

Adresátom pôsobenia je veková kategória detí a mládeže, ale v rámci ich záberu je aj kategória rodič a učiteľ (**24,2%** zariadení). Medzi nosné vekové vymedzenie možno zaradiť vek od 0 do 15 rokov. Z celkového počtu zariadení 52 subjektov (**45,2%**) uviedlo aj vekovú kategóriu 15 – 19 rokov.

Tabuľka vyjadruje aktivity centra výchovnej a psychologickéj prevencie a počty žiakov v jednotlivých aktivitách.

Počet účastníkov v jednotlivých aktivitách CVPP	účastníci jednorazových aktivít		účastníci opakujúcich sa aktivít		spolu účastníkov	
	počet	%	počet	%	počet	%
Výcvikové kurzy	130	2,30	915	5,60	1 045	4,70
Nácvik soc. psychologických zručností	1 348	23,60	1735	10,60	3 083	13,90
Vzdelávanie zamestnancov zariadení	772	13,50	410	2,50	1 182	5,40

Vzdelávanie preventistov	319	5,60	966	5,90	1 285	5,80
Komplexný program primárnej prevencie	1 830	32,00	11659	71,00	13 489	61,00
Klubové aktivity	1 311	23,00	725	4,40	2 036	9,20
Spolu	5 710	100,00	16410	100,00	22 120	100,00

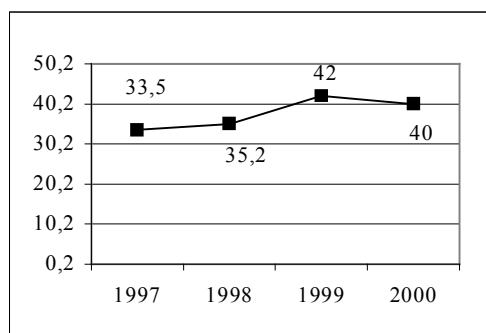
Nedostatočné finančné prostriedky, priestory a materiálno-technická vybavenosť obmedzujú možnosti práce so závislými, aktualizáciu psychodiagnostických metódik, ale aj vzdelávanie lektorov sekundárnej prevencie.

Činnosť všetkých poradní pre klientov by mala byť rozšírená aj na vekovú kategóriu do 18 rokov a mali by si viac všímať aj také indikátory, ktoré môžu signalizovať zmenu správania, voľnočasové aktivity, poruchy učenia, správania, poruchy vývinu osobnosti, agresivitu, šikanovanie, záškoláctvo, krádeže, konzumáciu návykových látok a pod. (Vyňaté zo zoznamu problémov, ktoré uvádzali zamestnanci pedagogicko-psychologických poradní, CVPP, LVS a DC).

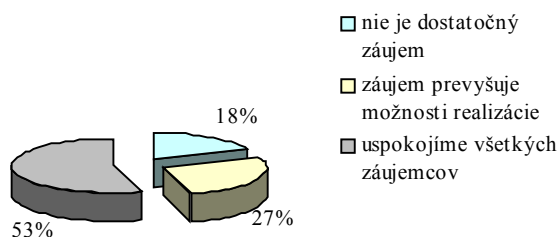
4.8 Ďalšie vzdelávanie učiteľov základných a stredných škôl

Na ďalšom vzdelávaní pedagogických zamestnancov v Slovenskej republike sa zúčastňujú vysoké školy, Štátny pedagogický ústav v Bratislave, Štátny inštitút odborného vzdelávania v Bratislave, metodické centrá, metodické oddelenia odborov školstva, mládeže a telesnej kultúry okresných úradov.

Vysoké školy organizujú najmä rozširujúce štúdium (**59%** vysokých škôl), špecializačné kvalifikačné štúdium (**50%**) a špecializačné inovačné štúdium (**42%**), menšej miere priebežné ďalšie vzdelávanie. (Graf 1).

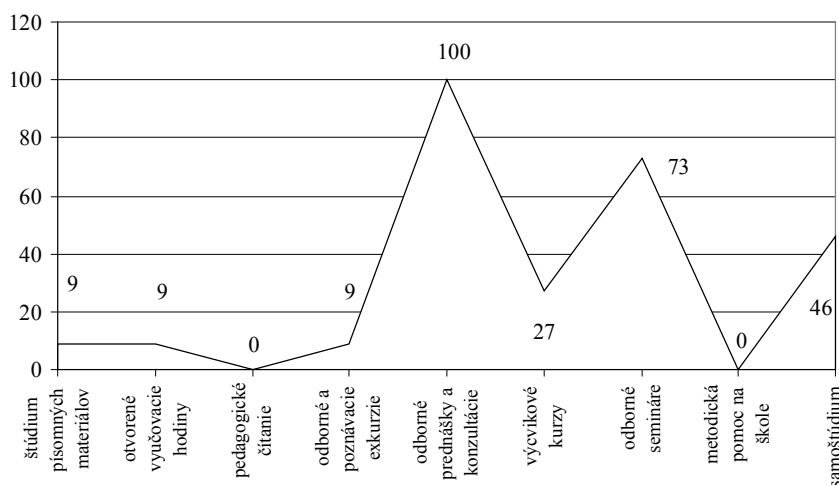

Mieru záujmu učiteľov o ďalšie vzdelávanie na vysokých školách znázorňuje graf 2 – iba **18%** fakúlt vysokých škôl uvádza nedostatočný záujem o štúdium.

Podľa údajov fakúlt o ďalšie vzdelávanie majú vo väčšej miere záujem učitelia základných škôl. Najvyšší záujem sa sústreďuje na rozširujúce štúdium (64%), u učiteľov stredných škôl je to **55%**, o kvalifikačné štúdium **46%** učiteľov ZŠ a **25%** študujúcich v rámci ďalšieho vzdelávania na vysokých školách. V oboch prípadoch ide o typy štúdia, ktoré poskytujú širší priestor na uplatnenie, najmä získanie pedagogickej spôsobilosti a spôsobilosti na vyučovanie ďalšieho predmetu.

Preferencie foriem ďalšieho vzdelávania zo strany učiteľov vyjadruje graf 3.

Výsledky prieskumu ukázali, že asi **86%** učiteľov vyjadrilo svoj nezáujem až negatívny postoj o ďalšie vzdelávanie, učitelia nie sú finančne motivovaní absolvovať dlhodobejšie štúdium formou prednášok a seminárov. (Poznatok ŠŠI – finančná náročnosť štúdia je pre mnohých učiteľov závažnou prekážkou).

V metodických centrách je základnou a najvhodnejšou formou priebežné vzdelávanie pedagogických zamestnancov, ktoré sa organizuje spravidla formou jednodňových seminárov a prednášok. Táto forma vzdelávania umožňuje pohotovo reagovať na potreby praxe a uskutočňuje sa jednorazovo alebo cyklicky v projektoch v rozsahu 20 – 120 hodín. Ich cieľom bolo zvyšovanie odbornosti učiteľov a konkrétna odborná a metodická pomoc pri rozvoji ich metodických zručností a schopností.

V školskom roku 2000/2001 sa v troch metodických centrách realizovalo spolu 51 projektov zameraných na didaktiku predmetov, vzdelávacie trendy v jednotlivých predmetoch a stupňoch základnej školy, didaktické testy, právo pre každého, výchovu autistických detí, korešpondenčné vzdelávanie, rozvíjanie tvorivosti v jednotlivých predmetoch, výchovnú prácu v školskom klube detí, výchovu k manželstvu a rodičovstvu a pod. Kladom je, že viaceré priebežné vzdelávacie aktivity sa organizovali v okresoch, čím sa znížili náklady škôl na účasť učiteľov na druhej strane negatívnou stránkou je postoj mnohých riaditeľov, ktorí učiteľov na podujatia nevoľňujú.

Metodické centrá organizujú 1. kvalifikačnú skúšku, ktorú vykonalo v uplynulom roku v 3 metodických centrách 813 učiteľov. Záujem o vykonanie tejto skúšky postupne klesá. Dve metodické centrá organizujú v spolupráci s vysokými školami 2. kvalifikačnú skúšku, v uplynulom školskom roku ju absolvovalo 227 učiteľov.

Prípravu vedúcich pedagogických zamestnancov v školskom roku 2000/2001 absolvovalo 678 riaditeľov a zástupcov riaditeľov základných a stredných škôl. Klesajúci počet študujú-

cich a absolventov naznačuje ich stabilizáciu, súčasne ale stúpa počet študujúcich z radov učiteľov, ktorí štúdium absolvujú v záujme kariérneho postupu.

Špecializačné kvalifikačné štúdium sa uskutočňovalo v rámci projektov (spolu 10) ako napr. etická výchova, špeciálna pedagogika pre vychovávateľov špeciálnych školských zariadení, pre majstrov odbornej výchovy v špeciálnych stredných školách a špeciálnych školských zariadeniach. Štúdium v uplynulom školskom roku absolvovalo v sledovaných metodických centrách 369 pedagogických zamestnancov. O túto formu štúdia je najmenší záujem v Bratislavskom kraji.

Špecializačné inovačné štúdium sa organizovalo pre učiteľov 1. stupňa ZŠ, pre výchovných poradcov, pre koordinátorov drogovej prevencie, k práci s nadanými a talentovanými žiakmi, bilingválnemu vzdelávaniu, ďalej dramatická výchova, uvádzajúci učiteľ, rómsky učiteľia a pod. Vzdelávanie prebiehalo v 24 projektoch a ukončilo ho obhájením záverečnej práce 214 pedagogických zamestnancov.

Náročnosť posledných dvoch foriem ďalšieho štúdia dokumentuje aj skutočnosť, že odporúčenie na obhajobu záverečnej práce časť študujúcich nedostala.

Metodické centrá v rámci možností najlepšie absolventské práce a práce s širšou tematikou publikujú v rámci edičnej činnosti.

Uvádzanie začínajúcich pedagogických zamestnancov je v kompetencii vedenia školy. Niektoré metodické centrá organizujú pre nich spoločné vzdelávacie aktivity (MC Bratislava).

Z ďalších aktivít metodických centier možno uviesť odbornú pomoc pedagógom formou konzultácií na základe iniciatívy učiteľov, podnetu vedúcich odborov školstva, mládeže a telesnej kultúry OÚ a KÚ, zistení inšpekcie, pri realizácii súťaží a pod. Odbornú pomoc poskytujú aj pri tvorbe pedagogického čítania.

Novým prvkom v práci MC Tomášikova v Bratislave bolo vytvorenie priestoru na stretnutie tvorivých učiteľov hľadajúcich nové cesty. Okrem tvorivých dielní na regionálnej úrovni (141) plnilo tento cieľ Fórum pedagogiky. Súčasťou bola vedecká konferencia so 400 účastníkmi.

Poznatky a skúsenosti metodických centier z organizácie ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov naznačujú mierny pokles záujmu. Z analýzy spätnej väzby vyplýva, že systém ďalšieho vzdelávania je dôležitý pre prácu učiteľov, ale súčasná legislatíva nevytvára dostatočnú motiváciu na ďalšie vzdelávanie u všetkých pedagogických zamestnancov.

5. Záver

5.1 Podnety a odporúčania školskej inšpekcie perspektívneho (dlhodobého) charakteru

5.1.1 Ministerstvu školstva

- Pre materské školy zabezpečiť inováciu metodiky výchovnej práce v súlade s novým Programom výchovy a vzdelávania pre materské školy, metodickú príručku prosociálnej výchovy, ktorá bude upravovať i spôsob jej plánovania, spracovanie nových metodiky rozumovej výchovy.
- Zabezpečiť pre základné školy vydávanie učebníc k začiatku príslušného školského roka a ich distribúciu.
- Riešiť nežiaduci stav v utlmanní činnosti školských knižníc.
- Inovovať učebné osnovy environmentálnej výchovy pre ZŠ a SŠ, rozšíriť ich o stanovenie výchovných cieľov v oblasti pozitívneho environmentálneho konania a vzdelávacích cieľov, spracovať vzdelávací štandard a metodické pokyny k práci s učebnými osnovami.
- Zabezpečiť skvalitnenie a zvýšenie ponuky odborného a metodického vzdelávania, ponuky odborno-metodických materiálov pre stredné školy.
- Inicovať otvorenie diaľkového štúdia tanečnej pedagogiky na príslušnej vysokej škole.
- Zvážiť vydanie základných učebníc cudzích jazykov pre základné a stredné školy, upraviť legislatívne podmienky dočasnej kvalifikovanosti učiteľov cudzích jazykov.
- Zabezpečiť tvorbu a vydanie nových učebníc odborných predmetov pre stredné odborné školy a stredné odborné učilištia, prípadne doplnujúcich textov na vyučovanie odborných predmetov podľa požiadaviek praxe.
- Zabezpečiť vypracovanie vzdelávacích štandardov pre žiakov gymnázia s osemročným štúdiom, zabezpečiť potrebný počet učebníc.
- Vydať učebné plány nadstavbového štúdia pre školy s vyučovacím jazykom národností.
- Na základe požiadaviek SOU spracovávať obsahové inovácie vyučovania odborných predmetov.
- Inicovať vydávanie metodických materiálov na skvalitnenie činnosti vychovávateľov centier voľného času.
- Systemizovať pracovné miesto špeciálneho pedagóga v centre voľného času.
- Zabezpečiť vydanie učebných osnov a vzdelávacích štandardov predmetu odborná prax pre jednotlivé typy stredných odborných škôl.
- Zabezpečiť vypracovanie rámcových učebných osnov pre jednotlivé jazyky a kurzy v štátnych jazykových školách.
- Zabezpečiť vydanie učebníc a učebných textov pre 9. ročník špeciálnych základných škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím.

5.1.2 Orgánom štátnej správy v školstve

- Vytvárať priestorové podmienky v materských školách v súlade s optimalizáciou siete predškolských zariadení.
- Zabezpečiť na okresných úradoch metodičky pre materské školy.
- Zlepšovať materiálno-technické a priestorové vybavenie základných škôl v závislosti na finančných prostriedkoch.
- Zlepšiť materiálno-technické podmienky školských knižníc základných škôl v závislosti na finančných prostriedkoch.

- V základných školách zvýšiť úroveň odborného - metodického vzdelávania učiteľov a koordinátorov environmentálnej výchovy v oblasti formovania postojov žiakov k pozitívnemu environmentálnemu konaniu.
- Zabezpečiť sfunkčnenie koordinátorov environmentálnej výchovy a vzdelávania vo všetkých stredných školách, skvalitniť ich metodické usmerňovanie.
- Zvýšiť zapojenosť stredných škôl do projektu Škola podporujúca zdravie.
- Zlepšiť materiálno-technické a priestorové vybavenie základných umeleckých škôl v závislosti na finančných prostriedkoch.
- Riešiť priestorové podmienky špeciálnych základných škôl pre žiakov s mentálnym postihnutím najmä v Košickom, Trnavskom a Nitrianskom kraji.
- Zabezpečiť skvalitnenie personálnych a materiálno-technických podmienok v špeciálnych základných školách pre žiakov s mentálnym postihnutím.
- Zohľadniť požiadavky riaditeľov špeciálnych základných internátnych škôl pre žiakov základných škôl s mentálnym postihnutím v limite počtu zamestnancov a mzdových prostriedkov na uplatňovanie Metodického pokynu MŠ SR č. 547/2000 – sekr. zo dňa 24. 02. 2000 na opatrenia, ktoré posilňujú bezpečnosť v špeciálnych výchovných zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná a ochranná výchova.
- Vytvoriť systemizované miesto školského špeciálneho pedagóga zabezpečujúceho servis pre žiakov so špeciálnopedagogickými potrebami.
- Zlepšovať materiálno-technické a priestorové podmienky centier voľného času.
- Podporovať orientáciu centier voľného času na prácu s mládežou a aktivity pre nezamestnanú mládež.

5.1.3 Školám a školským zariadeniam

- Skvalitniť metodickú prípravu učiteliek materských škôl v oblasti prosociálnej výchovy.
- Vnútornú školskú kontrolu zamerať na hodnotenie úrovne plánovania a realizácie prosociálnej výchovy.
- Viest' učiteľov v triedach s integrovanými žiakmi k zvyšovaniu odbornosti štúdiom špeciálnej pedagogiky.

5.2 Podnety a odporúčania školskej inšpekcie aktuálneho (krátkodobého) charakteru

5.2.1 Ministerstvu školstva

- Zabezpečiť usmernenie metodičiek pre materské školy pri okresných úradoch k jednotnému prístupu v oblasti odborného a personálneho riadenia materských škôl a zvyšovaní právneho vedomia riaditeľiek materských škôl.
- Zabezpečiť spracovanie vzorovej dokumentácie predškolských zariadení pre potreby praxe.
- Zabezpečiť pre základné umelecké školy metodické pokyny na hodnotenie a klasifikáciu žiakov, učebné osnovy hry na keyboarde (od 4. roč. vyššie), vydanie metodických materiálov pre všetky ročníky a predmety tanečného odboru, inováciu metodických materiálov pre predmety v literárno-dramatickom odbore, organizovanie metodických podujatí pre učiteľov s osobitnou pozornosťou na literárno-dramatický odbor.
- Zabezpečiť realizáciu metodických podujatí pre vedúcich zamestnancov základných škôl v oblasti plánovania a vyhodnocovania činnosti škôl.

- Zabezpečiť organizovanie odborných vzdelávacích podujatí pre učiteľov základných škôl zamerané na špecifickú prácu s integrovanými žiakmi, inovačné metódy a formy práce vo výchovno-vzdelávacom procese.
- Zabezpečiť vypracovanie a vydanie vzdelávacích štandardov cudzích jazykov pre základné a stredné školy.
- Usmerniť vysoké školy v prijímaní na učiteľské štúdium cudzích jazykov tak, aby sa postupne zabezpečila kvalifikovanosť vyučovania najviac frekventovaných jazykov.
- Orientovať činnosť metodických centier na prácu s predmetovými komisiami cudzích jazykov, aktivity v tomto smere organizovať v teréne.
- Zabezpečiť včasné vydanie a distribúciu učebníc slovenského jazyka pre jednotlivé ročníky základnej školy.
- Vyriešiť financovanie nákladov spojených s kurzom žiakov 7. ročníka gymnázia s osemročným štúdiom.
- Zabezpečiť prostredníctvom metodických centier odborné vzdelávanie učiteľov zabezpečujúcich výchovu ochrany a obrany človeka v gymnáziách s osemročným štúdiom.
- Zvážiť možnosť vytvorenia podmienok na zaradenie projektu ako alternatívneho vyučovania prírodovedných predmetov v gymnáziách s osemročným štúdiom za predpokladu vyriešenia vydania potrebných učebníc.
- Zabezpečiť v učebných plánoch štúdia popri zamestnaní nadstavbového štúdia presnejšie definovanie realizácie odbornej praxe.
- V stredných odborných učilištiach pokračovať v overovaní projektu záverečných skúšok za účasti komôr.
- Zosúladiť spôsob zverejňovania výsledkov prijímacích skúšok upravený v § 7 ods. 2 vyhlášky MŠ SR č. 145/1996 Z. z. s § 4 ods. 6 zákona č. 52/1998 Z. z. o ochrane osobných údajov v informačných systémoch.
- Vydať nový skúšobný poriadok pre štátne jazykové skúšky.
- Poveriť niektorú štátnu jazykovú školu v SR koordináciou činnosti štátnych jazykových škôl a metodickým usmerňovaním učiteľov štátnych jazykových škôl.
- Zriadiť komisiu na posudzovanie žiadostí o udelenie oprávnení na vykonávanie štátnych jazykových skúšok.

5.2.2 Orgánom štátnej správy v školstve

- Poskytnúť riaditeľkám materských škôl odbornú metodickú inštruktaž zameranú na plánovanie výchovno-vzdelávacej činnosti a realizáciu kontrolno-hospitačnej činnosti, odbornú právnu pomoc v oblasti výkonu štátnej správy v 1. stupni (správne konanie, vydávanie rozhodnutí, používanie štátnych symbolov).
- V organizovaných seminároch pre materské školy zdôrazniť koncepciu prístupu k prosociálnej výchove so zameraním na osobnostný profil učiteľky a skvalitniť metodickú prípravu učiteliek.
- Zabezpečiť systematické vzdelávanie učiteliek materských škôl z oblasti alternatívnych pedagogických smerov a postupov.
- Obsadiť miesto metodika pre predškolskú výchovu v OÚ Nitra, OÚ Komárno.
- V spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradňami skvalitniť logopedickú starostlivosť pre deti s poruchami reči.
- Poskytovať riaditeľom základných škôl metodickú pomoc v oblasti výkonu štátnej správy v 1. stupni.
- Zefektívniť proces vyradovania zastaraných, opotrebovaných, neaktuálnych kníh v školských knižniciach základných škôl.

- Zabezpečiť pravidelnú informovanosť riaditeľov málotriednych škôl o nových právnych normách s ich výkladom v oblasti školstva a ďalšími, ktoré súvisia s ich pracovnou náplňou.
- V rámci metodologickej činnosti oboznamovať učiteľov slovenského jazyka a literatúry so súčasnou koncepciou vyučovania literatúry, s využívaním vhodných metód a foriem práce, ktoré rozvíjajú komunikatívne zručnosti žiakov, v súvislosti s touto činnosťou zintenzívniť spoluprácu OŠMaTK s metodickými centrami.
- Budovať knižničný fond škôl v nadväznosti na finančné prostriedky.
- Pri schvaľovaní úväzkov učiteľov základných umeleckých škôl dbať, aby boli v súčinnosti so zvolenými učebnými plánmi.
- Zvýšiť pozornosť metodologickej činnosti učiteľom základných umeleckých škôl.
- Zabezpečiť personálne, priestorové a materiálno-technické podmienky základných škôl v okresoch Michalovce, Gelnica a Sabinov.
- Zabezpečovať kontrolu stavu materiálno-technických podmienok škôl v súvislosti so zmenami v sieti základných škôl a prijať opatrenia na ich zlepšenie.
- Vytvoriť vhodné personálne a materiálno – technické podmienky školám, ktoré zabezpečujú integrované vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- Umožniť zapojenie centier voľného času do programu INFOVEK.
- V stredných odborných školách venovať väčšiu pozornosť obnove zariadení laboratórií a odborných učební moderným prístrojovým vybavením, učebnými pomôckami a technickému stavu budov.
- Dôslednejšie dodržiavať vyhlášku MŠ SR č. 145/1996 Z. z. o prijímaní na štúdium na stredných školách.
- V rozhodovacom konaní postupovať v zmysle zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní a zákona č. 542/1990 Z. z. v súlade s usmernením ministra školstva č. 2380/2000 – sekr.
- Dôslednejšie dodržiavať § 3 ods. 3 vyhlášky MŠ SR č. 145/1996 Z. z. o prijímaní na štúdium na stredných školách (rozhodnúť o návrhu počtu tried prvého ročníka pre nasledujúce prijímacie konanie do 15.septembra) a rešpektovať schválené a záväzné počty tried a žiakov.
- V odvolacom konaní uplatňovať § 59 ods. 3 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (viazanosť správneho orgánu názorom odvolacieho orgánu).

5.2.3 Školám a školským zariadeniam

- V plánoch práce materskej školy rozpracovať úlohu prosociálnej výchovy na základe pedagogicko-organizačných pokynov MŠ SR na daný školský rok smerom k deťom, učiteľkám, riadeniu.
- Do programu pedagogických porád zaraďovať odbornú problematiku úloh vyplývajúcich z pedagogicko-organizačných pokynov MŠ SR na príslušný školský rok.
- Intenzívnejšie sa v materských školách venovať individuálnej logopedickej starostlivosti u detí s poruchami reči.
- Vo výchovno-vzdelávacej činnosti materských škôl zvýšiť pozornosť jazykovej výchove, rozvíjaniu nižších kognitívnych procesov, detskej tvorivosti a problémom s tým súvisiacimi.
- V základných školách venovať zvýšenú pozornosť progresívnym a inovačným trendom vo výchovno-vzdelávacom procese, zefektívniť vnútorný školský kontrolný systém, zapracovať do vnútorného poriadku pre žiakov ich práva, oboznamovať ich s nimi, zlepšiť spoluprácu medzi plnoorganizovanou a málotriednou školou.
- Pri utvrdzovaní učiva slovenského jazyka 5. ročníka z lexikológie venovať zvýšenú pozornosť používaniu interpunkčných znamienok a priamej reči, precvičovať písomný prejav žiakov, zlepšiť úpravu a gramatickú správnosť, neustále korigovať reč žiakov, uplat-

ňovať kreativitu a iniciatívu žiakov vo vyučovacom procese, využívať aktivizujúce a progresívne metódy a formy vo vzťahu k realizácii novej koncepcie, v organizácii vyučovacej hodiny vytvárať priestor na samostatný a tvorivý ústny prejav žiakov, na súvislé vyjadrovanie vlastných názorov, venovať zvýšenú pozornosť čítaniu s porozumením, využívať dostupné učebné pomôcky.

- Zvýšiť úroveň výchovno-vzdelávacej práce vo vyučovaní matematiky tak, aby sa dosiahla úroveň vedomostí na úrovni vzdelávacieho štandardu z matematiky, venovať väčšiu pozornosť vyučovaniu geometrie a kombinatoriky, v ktorých žiaci najviac zaostávajú za vzdelávacím štandardom, zvýšiť pozornosť vzdelávacím požiadavkám v položkách vzdelávacieho štandardu z matematiky pre 2. stupeň ZŠ v aritmetike - riešenie úloh pomocou mierky mapy a plánu, delenie desatinných čísel a vypočítanie druhej odmocniny pri malom základe spamäti, v algebre - násobenie lineárnej nerovnice záporným číslom, vyjadrenie neznámej zo vzorca, v geometrii - určiť v trojuholníku vnútorné a vonkajšie uhly, vysvetliť podstatu podobnosti dvoch geometrických útvarov (rozdiel medzi podobnosťou a zhodnosťou dvoch útvarov) a použiť goniometriu ostrého uhla pri riešení geometrických úloh z praxe; uplatňovať prísnejšie kritériá hodnotenia žiakov klasifikačnými stupňami tak, aby reálnejšie odrážali ich vedomosti.
- V základných školách sa pri integrácii zdravotne postihnutých žiakov riadiť Výchovno-vzdelávacím programom pre žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v základnej škole.
- Zvýšiť účinnosť vnútorného školského kontrolného systému v základných školách a všetkých druhov stredných škôl.
- V gymnáziách s osemročným štúdiom uplatňovať prísnejšie kritériá hodnotenia žiakov z matematiky klasifikačnými stupňami tak, aby reálnejšie odrážali úroveň ich vedomostí.
- Zvýšiť pozornosť výberu žiakov do gymnázia s osemročným štúdiom tak, aby neboli prijímaní žiaci, ktorí nedosahujú ani priemernú úroveň žiaka základnej školy.
- Zabezpečiť v gymnáziách so štvorročným štúdiom skvalitnenie práce predmetových komisií, rozšíriť ponuku vzdelávacích aktivít pre žiakov so špeciálnymi schopnosťami a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Pri schvaľovaní výkonov v stredných odborných učilištiach dbať na vytváranie odborných skupín a tried podľa vyhlášky MŠMŠ SR č. 80/1991 Zb. o stredných školách v znení neskorších predpisov.

5.3 Odporúčania školskej inšpekcie na úpravu legislatívnych školských predpisov

- Novelizovať doteraz platnú smernicu MŠ SSR č. 3769/1979-21 o školských knižniciach a metodické pokyny MŠ SSR z 12. 05. 1980 č. 18697/1979-21 o práci školských knižníc a informačnej výchove žiakov a učiteľov vzhľadom na novú spoločensko-ekonomickú situáciu a nevyhnutnosť pozdvihnúť úroveň výchovy a vzdelávania na európsky štandard aj prostredníctvom školských knižníc.
- Novelizovať vyhlášku MŠMŠ SR č.80/1991 o stredných školách v znení neskorších predpisov v prílohe D a E v nadväznosti nadstavbového štúdia na učebné odbory.
- Novelizovať vyhlášku MŠMŠ SR o ukončovaní štúdia na stredných školách a o ukončovaní prípravy v odborných učilištiach a učilištiach v znení neskorších predpisov v určovaní voliteľných maturitných predmetov podľa počtu týždenných vyučovacích hodín.
- Vydať novú vyhlášku o finančnom a hmotnom zabezpečení žiakov SOU.
- Určiť pravidlá financovania externej formy nadstavbového štúdia.
- Legislatívne riešiť účasť delegátov komôr ako členov skúšobných komisií v stredných odborných učilištiach.
- Začleniť legislatívne integráciu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do školských a medzirezortných legislatívnych predpisov.

- Stanoviť pravidlá na určenie najnižšieho a najvyššieho počtu detí v záujmových útvaroch v závislosti od charakteru činnosti.
- Novelizovať Smernicu MŠ SR z 5. júla 1985 č. 7496/1985-20 o základnej škole.

doc. RNDr. Vladislav Rosa, CSc.
hlavný školský inšpektor

6. Prílohy

- [Príloha 1](#) Charakteristika indikátorov, meracích nástrojov, hodnotiacich kritérií a štatistických ukazovateľov vykonaných školských inšpekcií.
- [Príloha 2a](#) Štatistický prehľad vykonaných inšpekcií v školách a školských zariadeniach v SR, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 2b](#) Štatistický prehľad vykonaných druhov inšpekcií v školách a školských zariadeniach v SR, šk. r. 2000/2001.
- [Príloha 2c](#) Pokrytosť rozsahu siete škôl a školských zariadení vykonanými inšpekciami, šk.r. 1999/2000 a šk. r. 2000/2001 (od 1.1.2000 do 31.8.2001).
Štatistický prehľad sledovaných opatrení v školách a školských zariadeniach, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 2d](#) Štatistický prehľad plnenia opatrení v školách a školských zariadeniach, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 3](#) Úroveň riadenia v hodnotených školách a školských zariadeniach z hľadiska postojov pedagogických zamestnancov SR, šk.r.2000/2001.
- [Príloha 4a](#) Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených základných školách SR, šk.r. 2000/2001 (1. stupeň).
- [Príloha 4b](#) Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených základných školách SR, šk.r. 2000/2001 (2. stupeň).
- [Príloha 5](#) Prehľad kvalifikovanosti a odbornosti vyučovania cudzích jazykov z vykonaných inšpekcií v SR, šk.r.2000/2001.
- [Príloha 6](#) Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených gymnáziách s osemročným štúdiom v SR, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 7](#) Štatistický prehľad o výsledku prijímacieho konania v sledovaných stredných školách SR, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 8](#) Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených stredných odborných školách SR, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 9](#) Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených stredných odborných učilištiach a učilištiach SR, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 10](#) Výsledky záverečných skúšok za účasti komôr v sledovaných stredných odborných učilištiach SR, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 11](#) Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených špeciálnych základných školách SR, šk.r. 2000/2001.
- [Príloha 12](#) Zoznam použitých materiálov štátnych orgánov a inštitúcií.

- 2.4 Informačný systém
 2.5 Kvalita pedagogickej, pracovnej dokumentácie a orientácia v školskej legislatíve
 2.6 Stav a úroveň problematiky úrazov, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, pracovnej disciplíny, sťažností

3. Podmienky a priebeh výchovy a vzdelávania

- 3.1 Personálne, priestorové, materiálno-technické a psychohygienické podmienky

4. Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania

- 4.1 Kvalita vyučovania z hľadiska činnosti pedagógov
 4.2 Kvalita a výsledky učenia z hľadiska činností žiakov
 4.3 Úroveň školy z hľadiska rozvoja osobnosti žiakov
 4.4 Činnosti preventívneho a multidisciplinárneho charakteru
 4.5 Aktivity s významným vplyvom na výchovno-vzdelávaciu činnosť školy

Na zisťovanie validných údajov boli použité **meracie nástroje**:

- Orientačný inšpekčný dotazník (pre navrhovateľa inšpekcie).
- Informačný inšpekčný dotazník (pre vedenie školy, zriaďovateľa, radu školy).
- Škálový inšpekčný dotazník (pre pedagogický zbor).
- Škálový inšpekčný dotazník - Záznamový hárok (pracovný materiál školského inšpektora).
- Škálový inšpekčný dotazník - Škálový profil (pracovný materiál školského inšpektora).
- Inšpekčný dotazník školskej atmosféry (pre pedagogický zbor).
- Inšpekčný dotazník školskej atmosféry - Škálový profil (pracovný materiál školského inšpektora).
- Hospitačný pracovný záznam (pracovný materiál školského inšpektora).
- Autodiagnostický dotazník (pre učiteľa).
- Osnova riadeného rozhovoru s členmi vedenia školy (pracovný materiál školského inšpektora).
- Dotazník - Uplatňovanie základných pedagogických dokumentov (pre pedagógov).
- Hospitačný záznam za ŠIC /SR (pracovný materiál školského inšpektora).

Pri hodnotení inšpekčných zistení sa vychádzalo najmä z **hodnotiacich kritérií** spracovaných pre jednotlivé druhy škôl na základe stanovených **kritérií priaznivého stavu a kritérií nepriaznivého stavu** k uvedeným indikátorom.

Výsledné hodnotenie vychádzalo z päťstupňovej **hodnotiacej škály** úrovne zisteného stavu, **znamienkovej schémy, slovného a číselného** vyjadrenia úrovne hodnotenia:

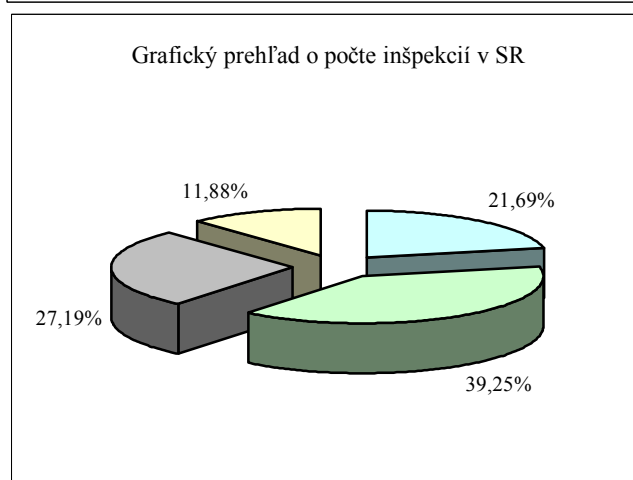
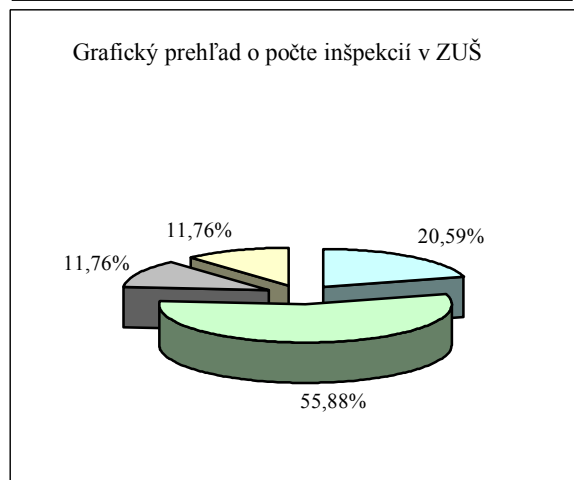
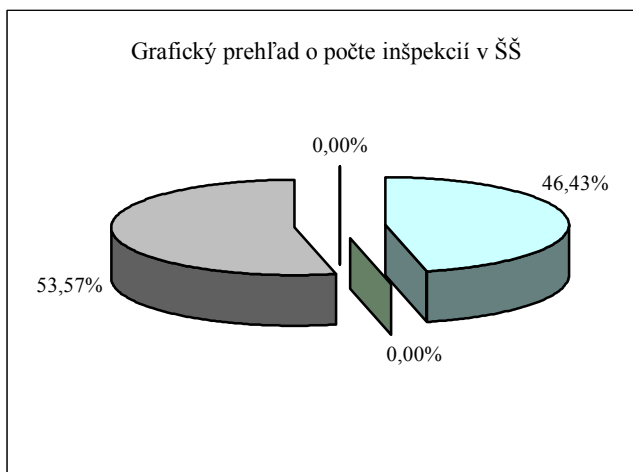
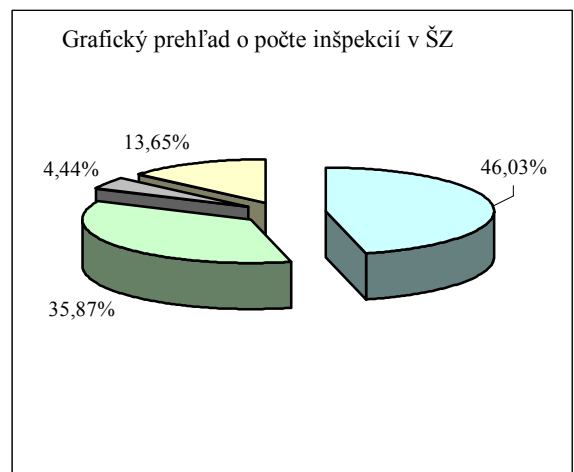
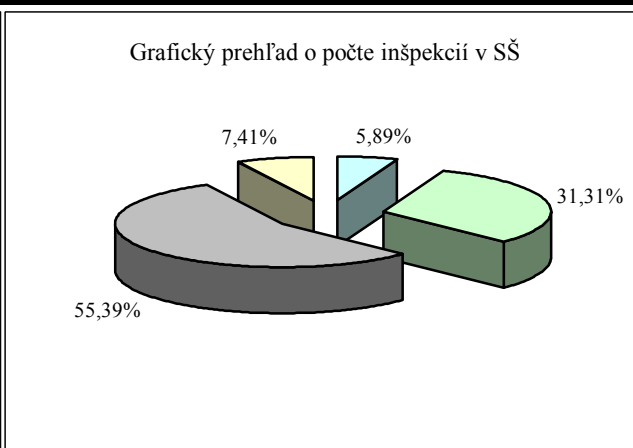
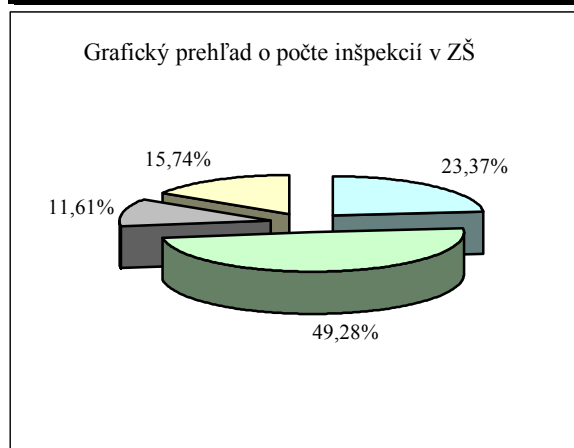
Hodnotiaca škála znamienková schéma	Slovné vyjadrenie úrovne hodnotenia	Číselné vyjadrenie hodnotenia (stupne)
výrazná prevaha pozitív drobné formálne nedostatky (+ + + + -)	veľmi dobrý	+2
prevaha pozitív formálne a menej významné vecné nedostatky (+ + + - -)	dobrý	+1
pozitíva a negatíva v rovnováhe vyrovnanosť pozitívnych zistení, formálnych a vecných nedostatkov (+ + + - - -)	priemerný	0
prevaha negatív výrazné nedostatky, citeľne slabé miesta (- - - + +)	menej vyhovujúci	-1
výrazná prevaha negatív zásadné nedostatky ohrozujúce priebeh výchovy a vzdelávania (- - - - +)	nevyhovujúci	-2

**Štatistický prehľad vykonaných inšpekcí
v školách a školských zariadeniach v SR, šk. r. 2000/2001**

Typ školy		Komplexné inšpekcie		Tematické inšpekcie		Informatívne inšpekcie		Čiastkové inšpekcie		Počet inšpekcí celkom
		počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	
ZŠ										
ZŠ	štátne	141	23,50	292	48,67	71	11,83	96	16,00	600
	cirkevné	6	20,69	18	62,07	2	6,90	3	10,34	29
	súkromné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
ZŠ	celkom	147	23,37	310	49,28	73	11,61	99	15,74	629
SŠ										
G	G-8									
	štátne	9	8,26	65	59,63	32	29,36	3	2,75	109
	cirkevné	1	4,00	14	56,00	4	16,00	6	24,00	25
	súkromné	1	9,09	6	54,55	2	18,18	2	18,18	11
	spolu	11	7,59	85	58,62	38	26,21	11	7,59	145
	G-4									
	štátne	0	0,00	23	21,90	77	73,33	5	4,76	105
	cirkevné	0	0,00	3	21,43	7	50,00	4	28,57	14
	súkromné	0	0,00	0	0,00	1	33,33	2	66,67	3
	spolu	0	0,00	26	21,31	85	69,67	11	9,02	122
G8+G4	spolu	11	4,12	111	41,57	123	46,07	22	8,24	267
SOŠ	štátne	12	7,27	27	16,36	121	73,33	5	3,03	165
	cirkevné	0	0,00	2	66,67	1	33,33	0	0,00	3
	súkromné	1	7,14	0	0,00	7	50,00	6	42,86	14
	spolu	13	7,14	29	15,93	129	70,88	11	6,04	182
SOU,U	štátne	10	7,30	46	33,58	75	54,74	6	4,38	137
	cirkevné	1	25,00	0	0,00	2	50,00	1	25,00	4
	súkromné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	100,00	4
	spolu	11	7,59	46	31,72	77	53,10	11	7,59	145
SŠ	celkom	35	5,89	186	31,31	329	55,39	44	7,41	594
ŠZ										
MŠ	štátne	126	45,49	101	36,46	13	4,69	37	13,36	277
	cirkevné	1	25,00	2	50,00	0	0,00	1	25,00	4
	súkromné	1	25,00	1	25,00	1	25,00	1	25,00	4
	spolu	128	44,91	104	36,49	14	4,91	39	13,68	285
DM	štátne	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	cirkevné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	súkromné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	spolu	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
CVČ	štátne	17	85,00	0	0,00	0	0,00	3	15,00	20
	cirkevné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	súkromné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	spolu	17	85,00	0	0,00	0	0,00	3	15,00	20
JŠ	štátne	0	0,00	7	87,50	0	0,00	1	12,50	8
	cirkevné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	súkromné	0	0,00	2	100,00	0	0,00	0	0,00	2
	spolu	0	0,00	9	90,00	0	0,00	1	10,00	10
ŠZ	celkom	145	46,03	113	35,87	14	4,44	43	13,65	315
ŠŠ										
ŠZŠ	štátne	12	63,16	0	0,00	7	36,84	0	0,00	19
	cirkevné	0	0,00	0	0,00	1	100,00	0	0,00	1
	súkromné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	spolu	12	60,00	0	0,00	8	40,00	0	0,00	20
ŠSS	štátne	0	0,00	0	0,00	3	100,00	0	0,00	3
	cirkevné	0	0,00	0	0,00	2	100,00	0	0,00	2
	súkromné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	spolu	0	0,00	0	0,00	5	100,00	0	0,00	5
ŠVZ	štátne	1	33,33	0	0,00	2	66,67	0	0,00	3
	cirkevné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	súkromné	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
	spolu	1	33,33	0	0,00	2	66,67	0	0,00	3
ŠŠ	celkom	13	46,43	0	0,00	15	53,57	0	0,00	28
ZUŠ	štátne	5	16,13	18	58,06	4	12,90	4	12,90	31
	cirkevné	0	0,00	1	100,00	0	0,00	0	0,00	1
	súkromné	2	100,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2
ZUŠ	celkom	7	20,59	19	55,88	4	11,76	4	11,76	34
Spolu za SR		347	21,69	628	39,25	435	27,19	190	11,88	1600

**Štatistický prehľad vykonaných druhov inšpekcií
v školách a školských zariadeniach v SR, šk. r. 2000/2001**

Typ školy	Počet inšpekcií celkom	Z toho							
		komplexných		tematických		informatívnych		čiastkových	
		celkom	%	celkom	%	celkom	%	celkom	%
ZŠ	629	147	23,37	310	49,28	73	11,61	99	15,74
SŠ	594	35	5,89	186	31,31	329	55,39	44	7,41
ŠZ	315	145	46,03	113	35,87	14	4,44	43	13,65
ŠŠ	28	13	46,43	0	0	15	53,57	0	0
ZUŠ	34	7	20,59	19	55,88	4	11,76	4	11,76
SR	1600	347	21,69	628	39,25	435	27,19	190	11,88

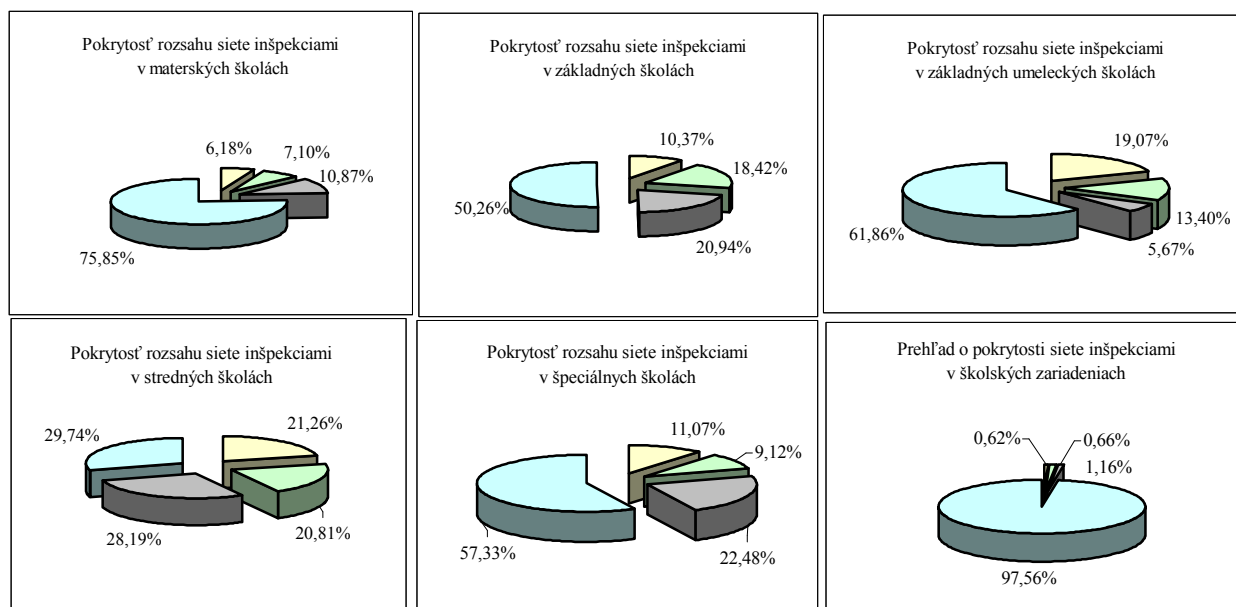

■ komplexné
 ■ tematické
 ■ informatívne
 ■ čiastkové

Pokrytosť rozsahu siete škôl a školských zariadení vykonanými inšpekciami, šk. r. 1999/2000 a šk. r. 2000/2001 (od 1.1.2000 - 31.8.2001)

Príloha 2c

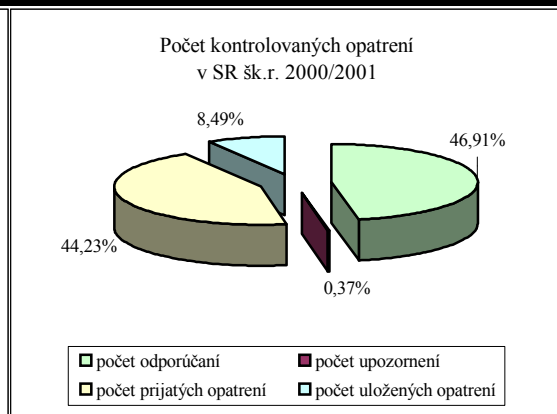
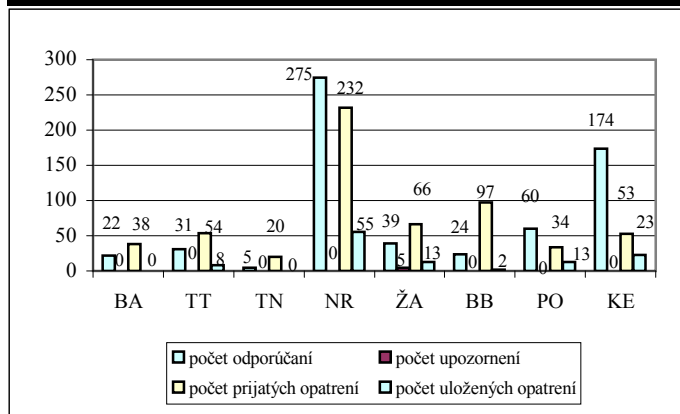
Druh školy/ školského zariadenia	Celkový počet škôl	Vykonané inšpekcie od 01.01.00 do 31.08.00		Vykonané inšpekcie od 01.09.00 do 31.08.01		Vykonané inšpekcie od 01.01.00 do 31.08.01		Plánované inšpekcie od 01.09.01 do 31.08.02	
		celkom	%	celkom	%	celkom	%	celkom	%
Materské školy	3267	202	6,18	232	7,10	434	13,28	355	10,87
Základné školy	2459	255	10,37	453	18,42	708	28,79	515	20,94
Základné umelecké školy	194	37	19,07	26	13,40	63	32,47	11	5,67
Stredné školy	908	193	21,26	189	20,81	382	42,07	256	28,19
Špeciálne školy	307	34	11,07	28	9,12	62	20,20	69	22,48
Školské zariadenia	2584	16	0,62	30	1,16	46	1,78	17	0,66
Spolu	9719	737	7,58	958	9,86	1695	17,44	1223	12,58

■ školy, kde neboli vykonané inšpekcie
 ■ inšpekcie vykonané od 01.01.00 do 31.08.00
 ■ inšpekcie vykonané od 01.09.00 do 31.08.01
 ■ inšpekcie vykonané od 01.09.01 do 31.08.02

Štatistický prehľad sledovaných opatrení v školách a školských zariadeniach, šk. rok 2000/2001

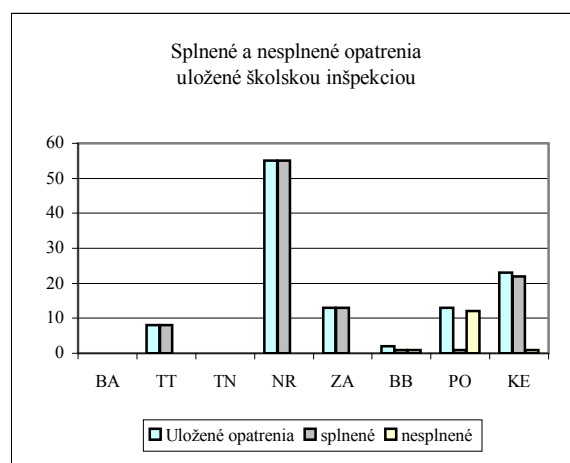
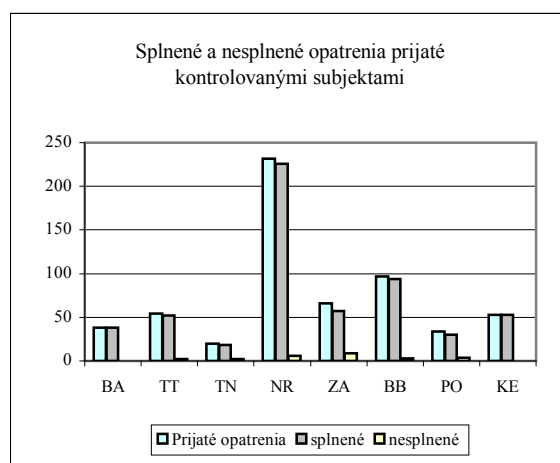
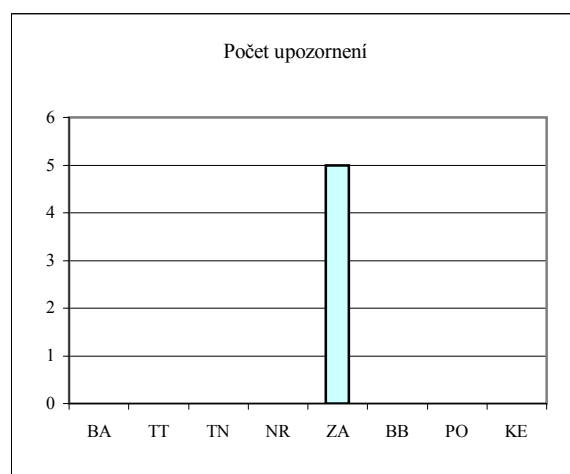
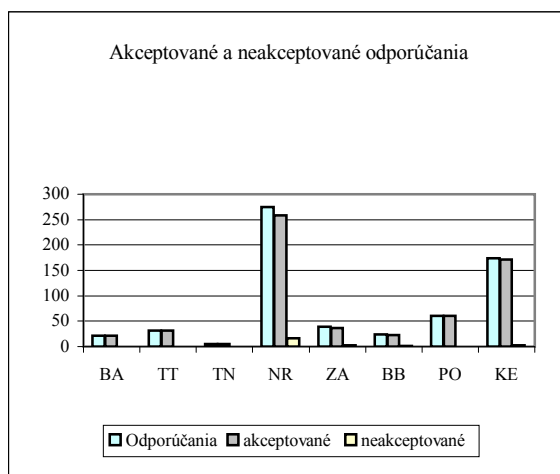
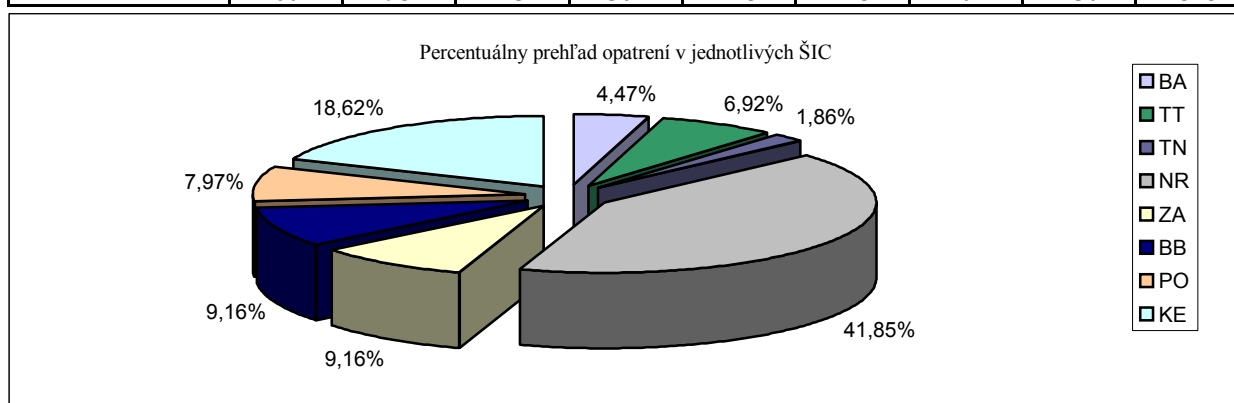
Počet	BA	TT	TN	NR	ŽA	BB	PO	KE	Spolu
Odporúčania	22	31	5	275	39	24	60	174	630
Upozornenia	0	0	0	0	5	0	0	0	5
Prijaté opatrenia	38	54	20	232	66	97	34	53	594
Uložené opatrenia	0	8	0	55	13	2	13	23	114
	60	93	25	562	123	123	107	250	1 343

Štatistický prehľad plnenia opatrení v školách a školských zariadeniach, šk. r. 2000/2001

Príloha 2d

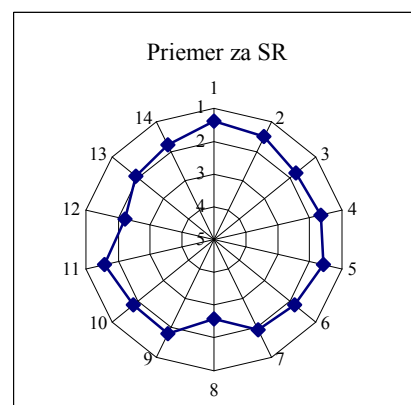
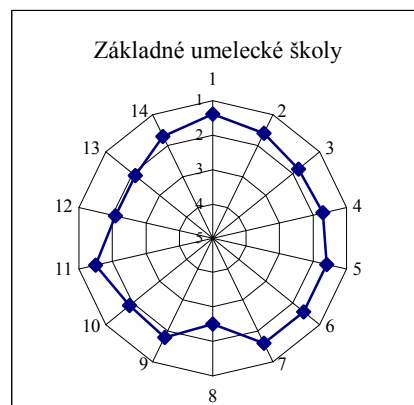
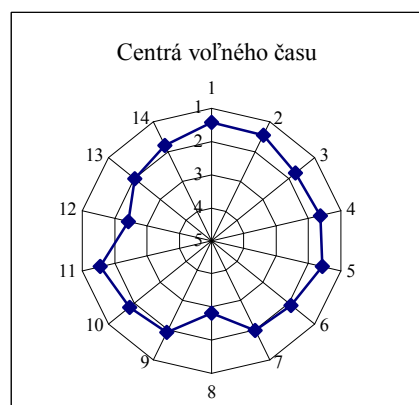
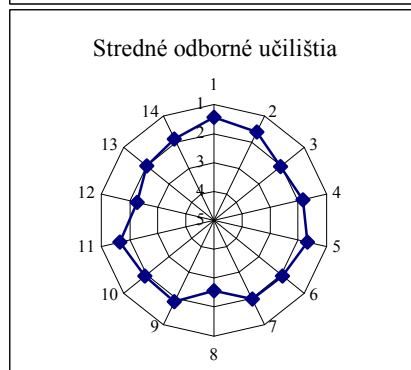
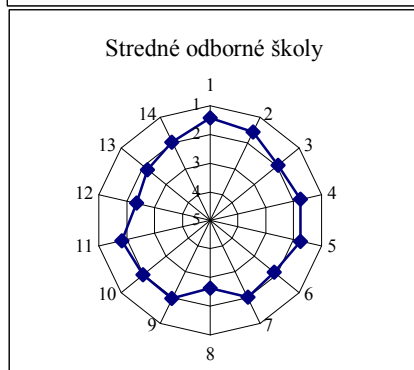
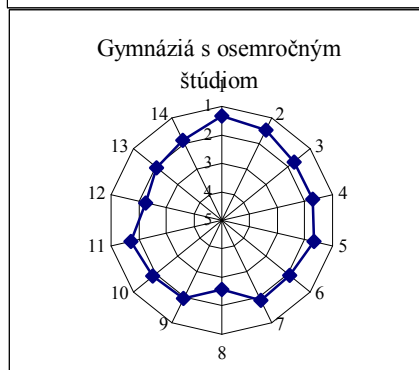
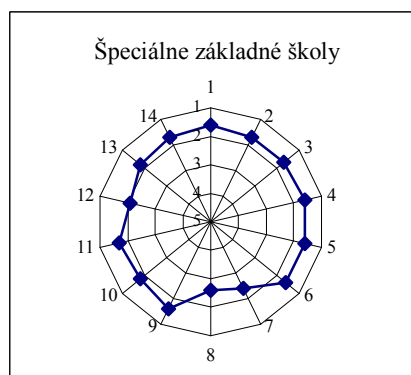
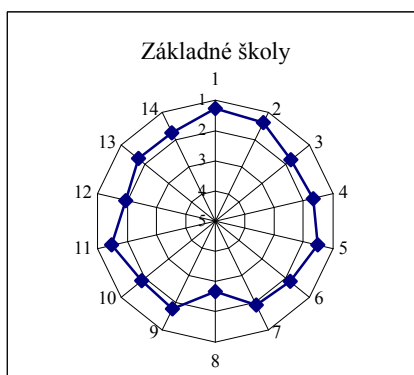
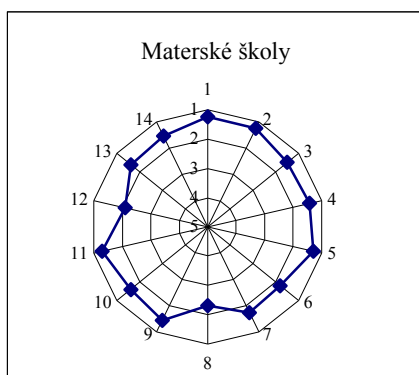
Počet	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	Spolu
Odporúčania	22	31	5	275	39	24	60	174	630
akceptované	22	31	5	258	37	23	60	172	608
neakceptované	0	0	0	17	2	1	0	2	22
Upozornenia	0	0	0	0	5	0	0	0	5
Prijaté opatrenia	38	54	20	232	66	97	34	53	594
splnené	38	52	18	226	57	94	30	53	568
nesplnené	0	2	2	6	9	3	4	0	26
Uložené opatrenia	0	8	0	55	13	2	13	23	114
splnené	0	8	0	55	13	1	1	22	100
nesplnené	0	0	0	0	0	1	12	1	14
	60	93	25	562	123	123	107	250	1343

**Úroveň riadenia v hodnotených školách a školských zariadeniach
z hľadiska postojov pedagogických zamestnancov SR, šk. r. 2000/2001**

Príloha 3

	Škálový faktor	MŠ	ZŠ	ŠZŠ	OGY	SOŠ	SOU	CVC	ZUŠ	SR
1	Ciele/program/plán školy	1,23	1,27	1,60	1,33	1,43	1,44	1,42	1,40	1,39
2	Rozdelenie zodpovednosti	1,27	1,39	1,70	1,48	1,59	1,62	1,45	1,60	1,51
3	Efektivita práce	1,50	1,78	1,70	1,74	1,95	2,03	1,76	1,80	1,78
4	Rozhodovanie	1,43	1,67	1,60	1,71	1,75	1,83	1,64	1,70	1,67
5	Delegovanie právomocí	1,30	1,52	1,60	1,67	1,76	1,68	1,57	1,60	1,59
6	Vnútorná komunikácia	1,80	1,83	1,60	1,95	2,12	1,95	1,91	1,60	1,85
7	Vonkajšia komunikácia	1,75	1,91	2,40	1,87	2,01	1,98	1,98	1,60	1,94
8	Pracovné prostredie	2,32	2,67	2,60	2,57	2,63	2,57	2,81	2,50	2,58
9	Prístup ku kvalite práce	1,46	1,79	1,60	1,95	1,97	1,89	1,92	1,80	1,80
10	Tvorivosť/inovácia	1,61	1,86	1,80	1,88	1,99	1,93	1,81	1,90	1,85
11	Angažovanosť	1,31	1,48	1,70	1,71	1,83	1,67	1,55	1,50	1,59
12	Uznanie/ocenenie	2,11	1,95	2,10	2,26	2,36	2,29	2,43	2,10	2,20
13	Odborný rast	1,64	1,71	1,80	2,05	2,19	2,01	2,03	2,10	1,94
14	Sociálne vzťahy	1,54	1,74	1,70	1,88	1,96	1,89	1,80	1,70	1,78
	Priemer	1,59	1,75	1,82	1,86	1,97	1,91	1,86	1,78	1,82

Legenda

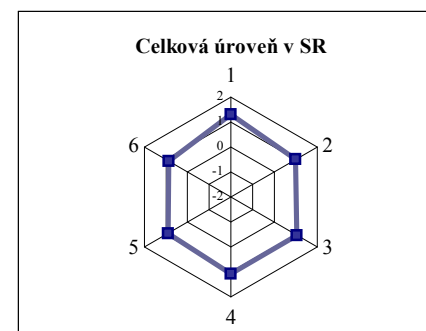
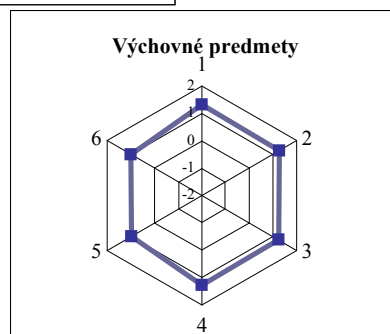
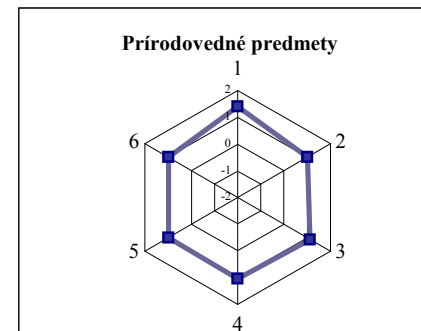
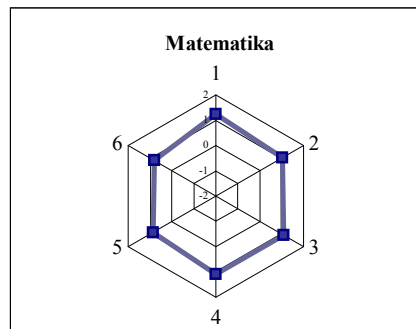
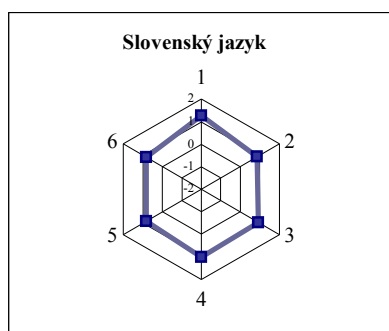
1,0 - 1,5 *veľmi dobrá úroveň*
1,5 - 2,5 *dobrá úroveň*
2,5 - 3,5 *priemerná úroveň*

3,5 - 4,5 *menej uspokojivá úroveň*
4,5 - 5,0 *neuspokojivá úroveň*

—◆— škálové faktory

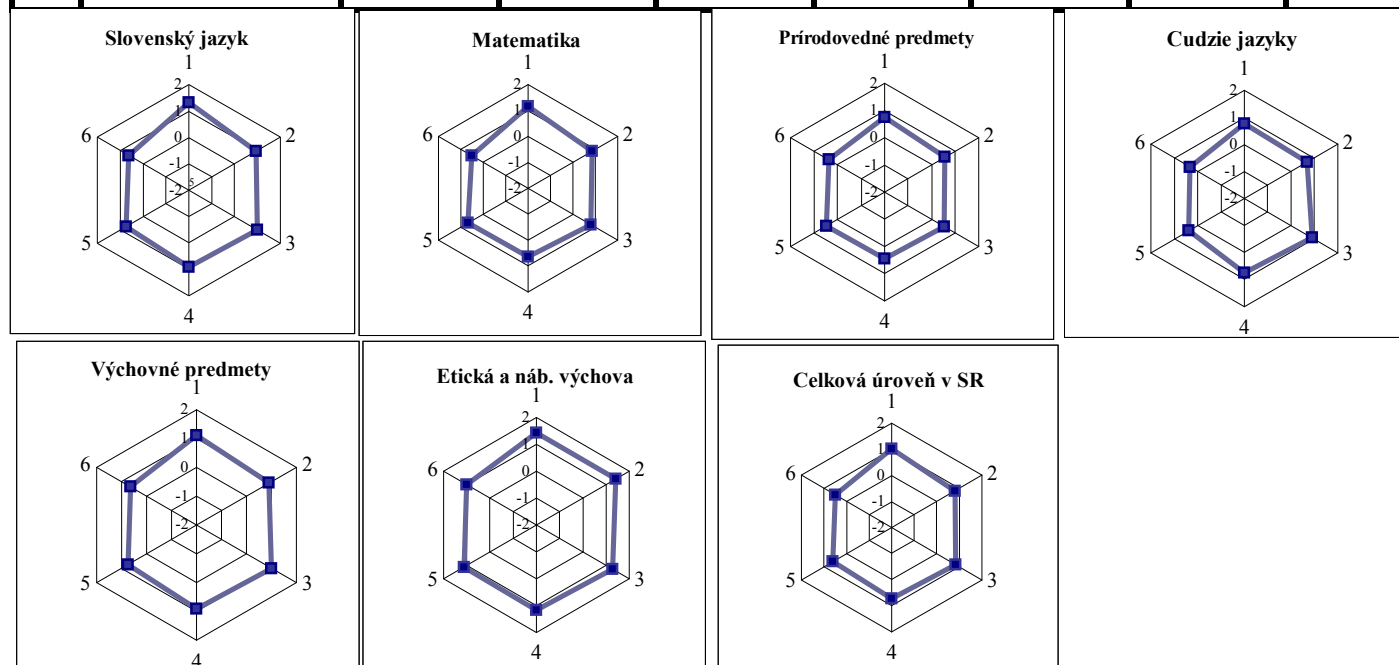
**Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených základných školách SR,
šk. r. 2000/2001 (1. stupeň)**

	Predmety 1. stupňa	slovenský jazyk	matematika	prírodovedné	výchovné	Vyhodnotenie za SR
	<i>Počet hospitácií</i>	<i>454</i>	<i>297</i>	<i>289</i>	<i>102</i>	<i>1142</i>
1	Efektívita činnosti pedagóga	1,26	1,25	1,39	1,33	1,30
2	Podmienky vyučovania vytvorené pedagógom	0,87	1,05	1,01	1,28	0,99
3	Efektívita vyučovania	0,91	1,08	1,13	1,22	1,04
4	Efektívita činnosti žiakov	1,02	1,10	1,04	1,28	1,07
5	Vedomosti a zručnosti žiakov	0,82	0,86	1,00	0,97	0,89
6	Vzdelávacie výsledky žiakov	0,80	0,81	1,00	0,99	0,87

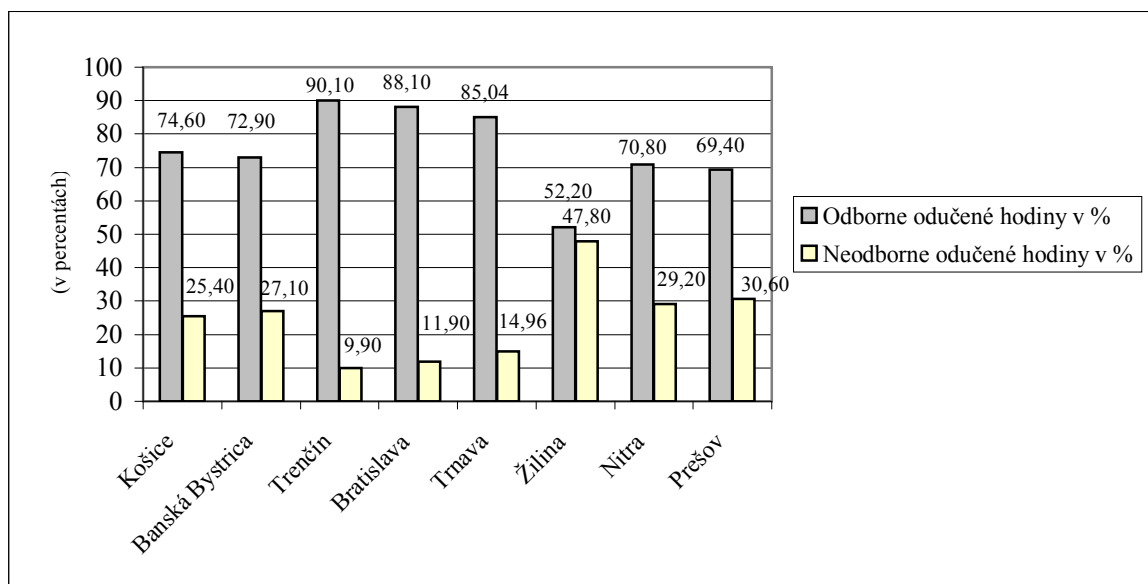
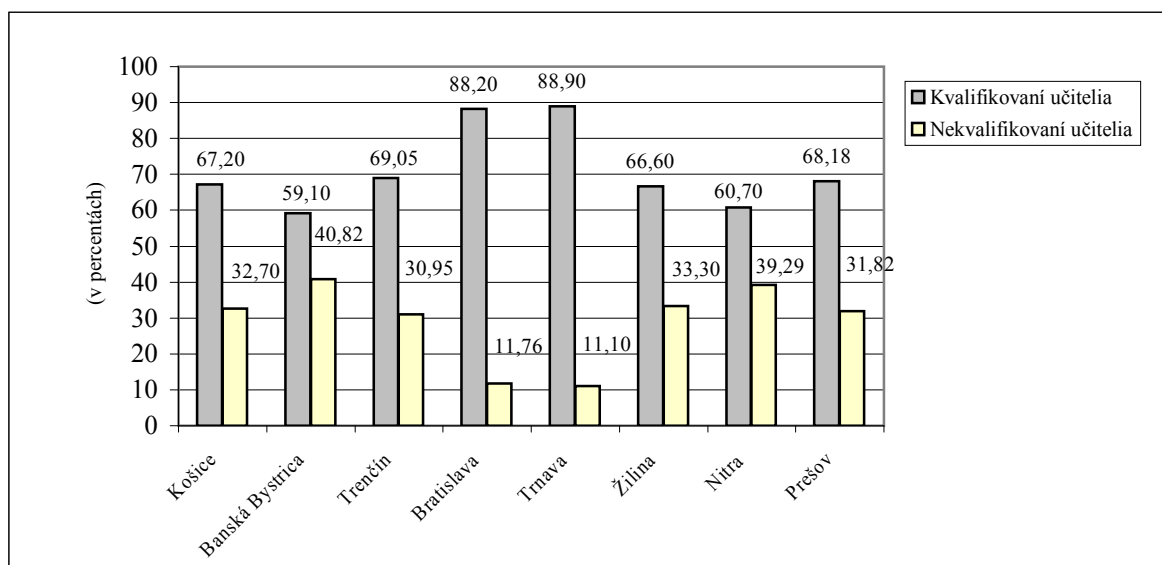
**Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených základných školách SR,
šk. r. 2000/2001 (2. stupeň)**

	Predmety 2. stupňa	slovenský jazyk	matematika	prírodovedné	cudzie jazyky	výchovné	etická a náb. výchova	Vyhodnotenie za SR
	<i>Počet hospitácií</i>	437	446	614	281	419	56	2253
1	Efektívita činnosti pedagóga	1,33	1,16	0,76	0,77	1,11	1,44	1,03
2	Podmienky vyučovania vytvorené pedagógom	0,94	0,83	0,57	0,68	0,92	1,40	0,79
3	Efektívita vyučovania	1,00	0,80	0,52	0,89	0,99	1,27	0,82
4	Efektívita činnosti žiakov	0,90	0,65	0,45	0,75	0,91	1,16	0,72
5	Vedomosti a zručnosti žiakov	0,73	0,67	0,46	0,37	0,76	1,11	0,61
6	Vzdelávacie výsledky žiakov	0,62	0,53	0,37	0,31	0,64	1,00	0,51

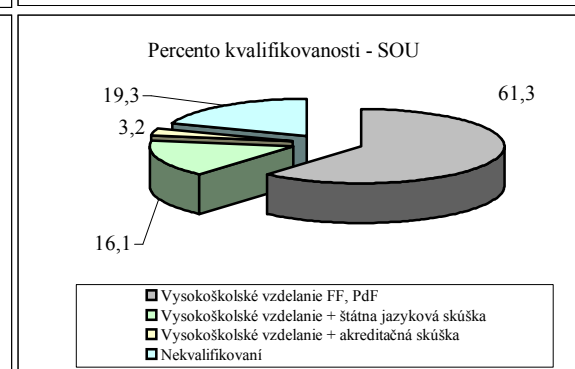
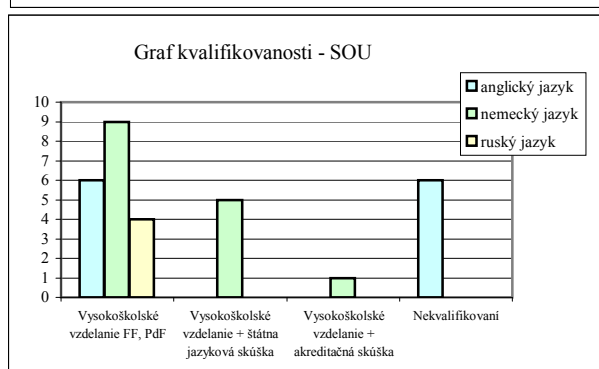
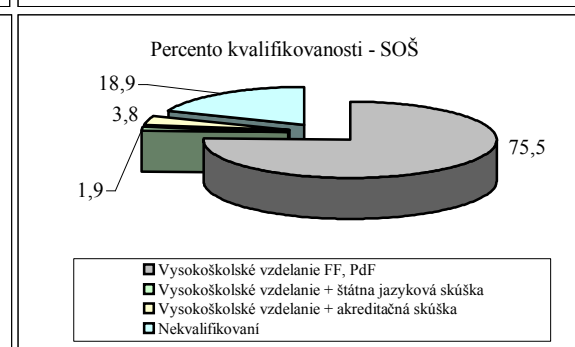
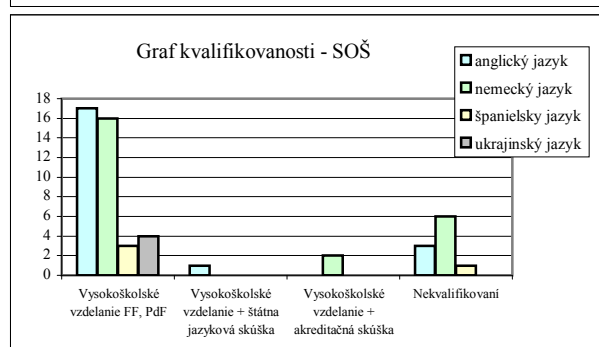
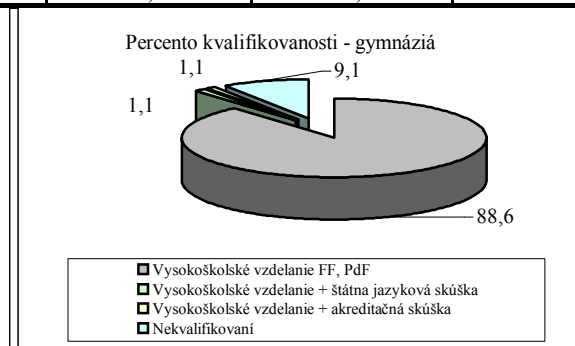
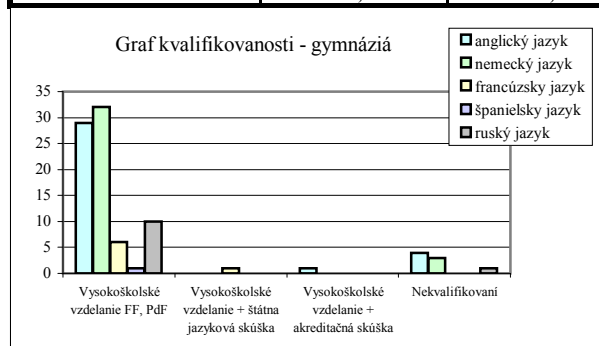

**Prehľad kvalifikovanosti a odbornosti vyučovania cudzích
jazykov z vykonaných inšpekcii v SR, šk.r. 2000/2001**

Základné školy	Počet škôl	Vyučujúci cudzích jazykov	Kvalifikovaní učitelia		Nekvalifikovaní učitelia		Odborne odučené hodiny v %	Neodborne odučené hodiny v %
			Počet	%	Počet	%		
Košice	7	55	37	67,20	18	32,70	74,60	25,40
Banská Bystrica	7	49	29	59,10	20	40,82	72,90	27,10
Trenčín	6	42	29	69,05	13	30,95	90,10	9,90
Bratislava	3	17	15	88,20	2	11,76	88,10	11,90
Trnava	5	18	16	88,90	2	11,10	85,04	14,96
Žilina	6	33	22	66,60	11	33,30	52,20	47,80
Nitra	4	28	17	60,70	11	39,29	70,80	29,20
Prešov	7	22	15	68,18	7	31,82	69,40	30,60
Spolu	45	264	180	68,18	84	31,82	75,38	24,62

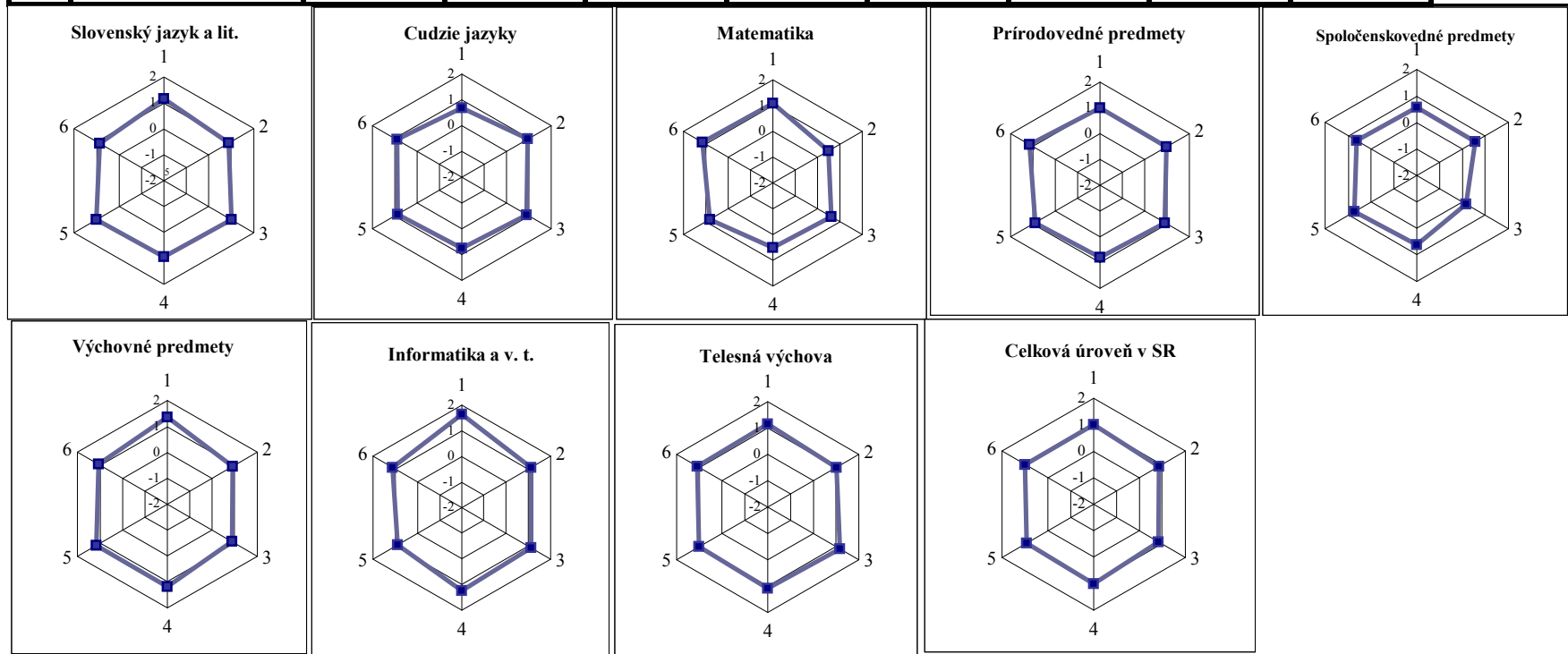

Stredné školy	Vysokoškolské vzdelanie FF, PdF	Vysokoškolské vzdelanie + štátna jazyková skúška	Vysokoškolské vzdelanie + akreditačná skúška	Nekvalifikovaní	Spolu
gymnázia					
anglický jazyk	29		1	4	34
nemecký jazyk	32			3	35
francúzsky jazyk	6	1			7
španielsky jazyk	1				1
ruský jazyk	10			1	11
%	88,6	1,1	1,1	9,1	
stredné odborné školy					
anglický jazyk	17	1		3	21
nemecký jazyk	16		2	6	24
španielsky jazyk	3			1	4
ukrajinský jazyk	4				4
%	75,5	1,9	3,8	18,9	
stredné odborné učilištia					
anglický jazyk	6			6	12
nemecký jazyk	9	5	1		15
ruský jazyk	4				4
%	61,3	16,1	3,2	19,3	

**Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených gymnáziách s osemročným štúdiom v SR,
šk. rok 2000/2001**

	Predmety	slovenský jazyk a lit.	cudzie jazyky	matematika	prírodovedné	spoločensko-vedné	výchovné	informatika a výp. tech.	telesná výchova	Vyhodnotenie za SR
	<i>Počet hospitácií</i>	49	59	46	74	33	26	17	26	330
1	Efektívita činnosti pedagóga	1,16	0,69	1,09	1,00	0,58	1,35	1,65	1,15	1,01
2	Podmienky vyučovania vytvorené pedagógom	0,90	0,95	0,48	0,97	0,55	0,92	1,12	1,00	0,85
3	Efektívita vyučovania	1,00	0,92	0,63	0,92	0,15	0,88	1,12	1,15	0,84
4	Efektívita činnosti žiakov	0,94	0,75	0,52	0,81	0,61	1,19	1,24	1,08	1,01
5	Vedomosti a zručnosti žiakov	1,00	0,86	0,83	0,92	0,73	1,15	0,88	1,00	0,91
6	Vzdelávacie výsledky žiakov	0,84	0,90	1,15	1,15	0,61	1,08	1,12	1,08	0,99

**Štatistický prehľad o výsledku prijímacieho konania
v sledovaných stredných školách SR, šk. r. 2000/2001**

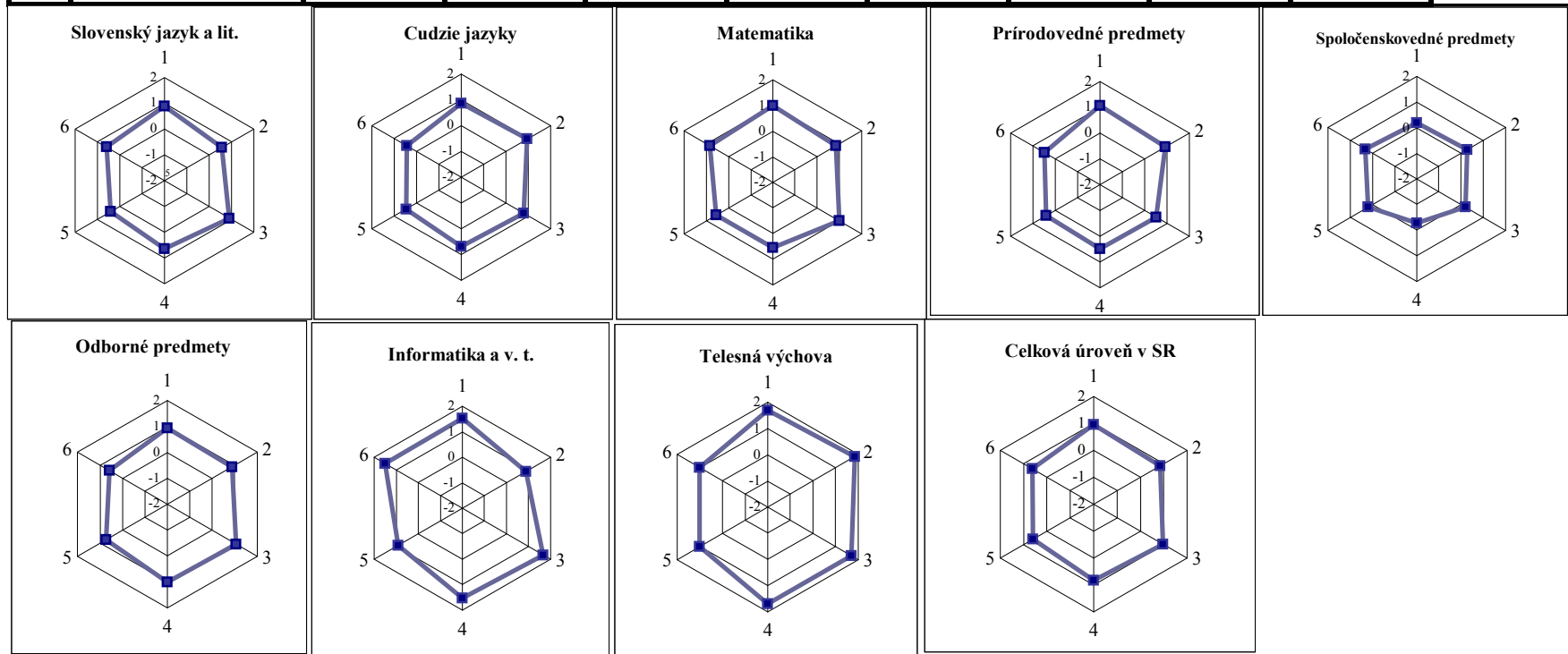
gymnázia							
1. termín	SR	2. termín	SR	Spolu	SR	Percentuálne vyjadrenie	
Počet prihlásených žiakov	1480	Počet prihlásených žiakov z toho aj v 1. termíne	140 0	Počet prihlásených žiakov	1620	119,21 %	prijatých žiakov
Počet prijatých bez prijímacích skúšok	382	Počet prijatých bez prijímacích skúšok	2	Počet prijatých bez prijímacích skúšok	384	28,26 %	prijatých žiakov
Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	718	Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	110	Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	828	60,93 %	prijatých žiakov
Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	60	Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	9	Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	69	4,26 %	hlásiacich sa žiakov
Počet neprijatých pre nedostatok miesta	241	Počet neprijatých pre nedostatok miesta	19	Počet neprijatých pre nedostatok miesta	260	16,05 %	hlásiacich sa žiakov
Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	139	Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	8	Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	147	10,82 %	prijatých žiakov
- krajským úradom	89	- krajským úradom	8	- krajským úradom	97	65,99 %	prij. na odvolanie
- zrušením pôvod.rozhod.	26	- zrušením pôvod.rozhod.	0	- zrušením pôvod.rozhod.	26	17,69 %	prij. na odvolanie
Počet neprij. na odvolanie	24	Počet neprij. na odvolanie	0	Počet neprij. na odvolanie	24	16,33 %	prij. na odvolanie
Celkový počet prijatých	1239	Celkový počet prijatých	120	Celkový počet prijatých	1359	104,70 %	plánovaného počtu
				Plánovaný počet prijatých	1298	95,51 %	prijatých žiakov
				Ďalší prijatí (určené školy)	14	1,03 %	prijatých žiakov
				Celkový počet tried	38		

stredné odborné školy							
1. termín	SR	2. termín	SR	Spolu	SR	Percentuálne vyjadrenie	
Počet prihlásených žiakov	1654	Počet prihlásených žiakov z toho aj v 1. termíne	147 78	Počet prihlásených žiakov	1801	117,41 %	prijatých žiakov
Počet prijatých bez prijímacích skúšok	448	Počet prijatých bez prijímacích skúšok	51	Počet prijatých bez prijímacích skúšok	499	32,53 %	prijatých žiakov
Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	920	Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	65	Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	985	64,21 %	prijatých žiakov
Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	143	Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	8	Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	151	8,38 %	hlásiacich sa žiakov
Počet neprijatých pre nedostatok miesta	140	Počet neprijatých pre nedostatok miesta	20	Počet neprijatých pre nedostatok miesta	160	8,88 %	hlásiacich sa žiakov
Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	45	Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	5	Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	50	3,26 %	prijatých žiakov
- krajským úradom	35	- krajským úradom	2	- krajským úradom	37	74,00 %	prij. na odvolanie
- zrušením pôvod.rozhod.	0	- zrušením pôvod.rozhod.	3	- zrušením pôvod.rozhod.	3	6,00 %	prij. na odvolanie
Počet neprij. na odvolanie	10	Počet neprij. na odvolanie	0	Počet neprij. na odvolanie	10	20,00 %	prij. na odvolanie
	22		0		22	%	
Celkový počet prijatých	1413	Celkový počet prijatých	121	Celkový počet prijatých	1534	99,22 %	plánovaného počtu
				Plánovaný počet prijatých	1546	100,78 %	prijatých žiakov
				Ďalší prijatí (určené školy)	2	0,13 %	prijatých žiakov
				Celkový počet tried	50		

stredné odborné učilištia							
1. termín	SR	2. termín	SR	Spolu	SR	Percentuálne vyjadrenie	
Počet prihlásených žiakov	1047	Počet prihlásených žiakov z toho aj v 1. termíne	103 22	Počet prihlásených žiakov	1150	107,98 %	prijatých žiakov
Počet prijatých bez prijímacích skúšok	547	Počet prijatých bez prijímacích skúšok	61	Počet prijatých bez prijímacích skúšok	608	57,09 %	prijatých žiakov
Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	408	Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	40	Počet prijatých na základe prijímacích skúšok	448	42,07 %	prijatých žiakov
Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	71	Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	1	Počet neprijatých pre nesplnenie kritérií	72	6,26 %	hlásiacich sa žiakov
Počet neprijatých pre nedostatok miesta	15	Počet neprijatých pre nedostatok miesta	0	Počet neprijatých pre nedostatok miesta	15	1,30 %	hlásiacich sa žiakov
Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	9	Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	0	Počet prij. na odvolanie - autoremedúrou	9	0,85 %	prijatých žiakov
- krajským úradom	0	- krajským úradom	0	- krajským úradom	0	0,00 %	prij. na odvolanie
- zrušením pôvod.rozhod.	1	- zrušením pôvod.rozhod.	0	- zrušením pôvod.rozhod.	1	11,11 %	prij. na odvolanie
Počet neprij. na odvolanie	8	Počet neprij. na odvolanie	0	Počet neprij. na odvolanie	8	88,89 %	prij. na odvolanie
	4		0		4	%	
Celkový počet prijatých	964	Celkový počet prijatých	101	Celkový počet prijatých	1065	85,27 %	plánovaného počtu
				Plánovaný počet prijatých	1249	117,28 %	prijatých žiakov
				Ďalší prijatí (určené školy)	5	0,47 %	prijatých žiakov
				Celkový počet tried	44		

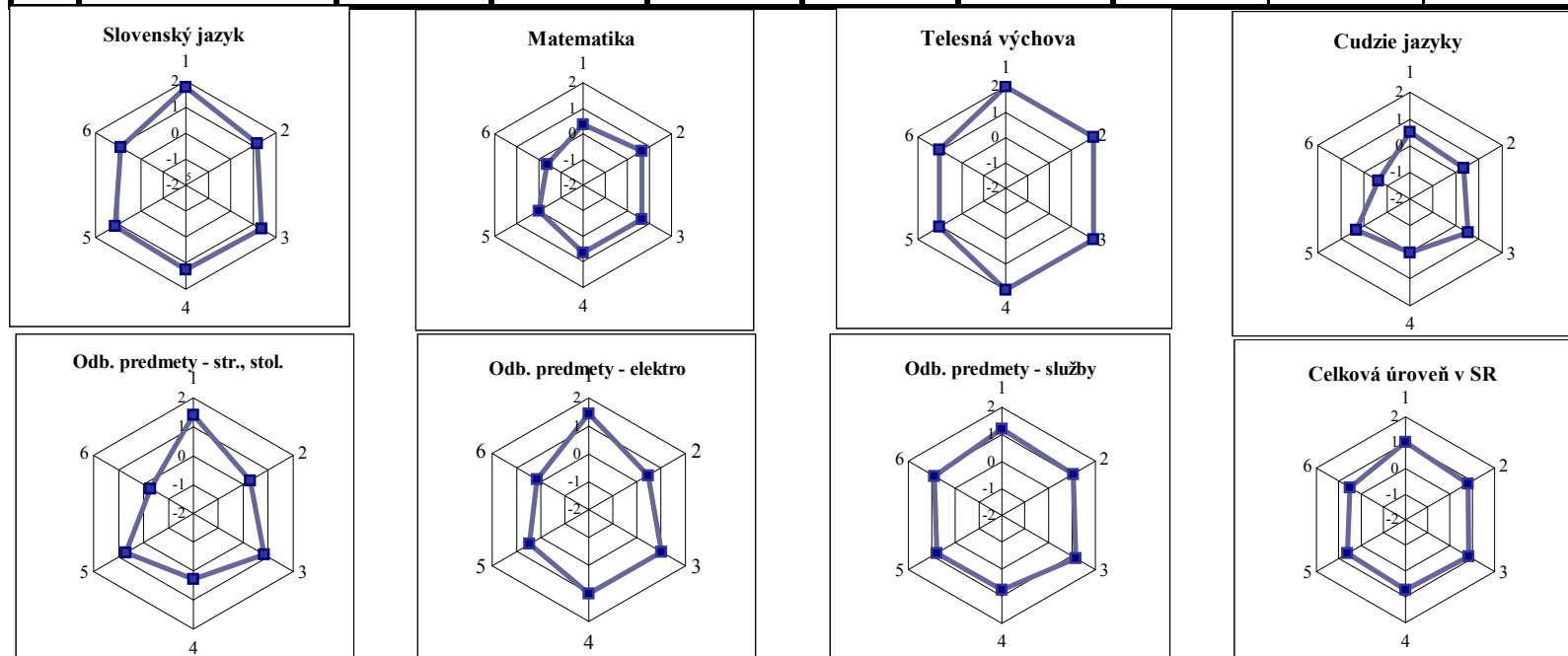
Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených stredných odborných školách SR, šk. r. 2000/2001

	Predmety	slovenský jazyk a lit.	cudzie jazyky	matematika	prírodovedné	spoločensko-vedné	odborné predmety	informatika a výp. tech.	telesná výchova	Vyhodnotenie za SR
	<i>Počet hospitácií</i>	46	57	28	27	12	176	15	13	374
1	Efektívnosť činnosti pedagóga	0,88	0,86	1,00	1,06	0,18	0,94	1,53	1,69	0,96
2	Podmienky vyučovania vytvorené pedagógom	0,55	0,95	0,84	0,93	0,28	0,87	0,87	1,85	0,86
3	Efektívnosť vyučovania	0,91	0,80	1,00	0,52	0,20	1,07	1,67	1,69	0,98
4	Efektívnosť činnosti žiakov	0,65	0,68	0,54	0,48	-0,28	1,00	1,53	1,69	0,84
5	Vedomosti a zručnosti žiakov	0,41	0,46	0,54	0,39	0,18	0,71	0,90	1,00	0,60
6	Vzdelávacie výsledky žiakov	0,60	0,44	0,84	0,49	0,33	0,59	1,50	1,00	0,62

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených stredných odborných učilištiach SR, šk. r. 2000/2001

	Predmety	slovenský jazyk	matematika	telesná výchova	cudzie jazyky	odb. predmety (str., stol.)	odb. predmety (elektro)	odb. predmety (služby)	Vyhodnotenie za SR
1	Efektívita činnosti pedagóga	1,76	0,36	2,00	0,52	1,42	1,43	1,21	1,03
2	Podmienky vyučovania vytvorené pedagógom	1,18	0,64	2,00	0,31	0,28	0,43	1,05	0,79
3	Efektívita vyučovania	1,35	0,64	2,00	0,50	0,82	1,00	1,16	0,82
4	Efektívita činnosti žiakov	1,24	0,64	2,00	0,00	0,28	1,00	0,77	0,72
5	Vedomosti a zručnosti žiakov	1,12	0,00	1,00	0,31	0,69	0,43	0,79	0,61
6	Vzdelávacie výsledky žiakov	0,88	-0,36	1,00	-0,62	-0,29	0,14	0,9	0,51

**Výsledky záverečných skúšok za účasti komôr
v sledovaných stredných odborných učilištiach SR,
šk. r. 2000/2001**

Príloha 10

Kraj	Počet žiakov	Priemerná úspešnosť %		Ústna skúška (priemerná známka)	Celkový prospech				Osvedčenie komory	
		Písomný test	Súborná práca		PV	PVD	P	N	Počet žiakov	%
Trnava	166	76,20	87,30	2,54	41	58	67	0	99	59,60
Nitra	74	84,30	83,20	1,90	21	28	25	0	49	66,21
Trenčín	181	70,07	88,87	2,14	33	61	85	2	94	50,26
Žilina	167	65,49	82,38	2,29	38	60	69	0	98	58,68
Banská Bystrica	202	26,94	34,12	2,34	56	80	66	0	136	68,34
Prešov	127	73,10	86,60	2,10	57	41	29	0	98	77,10
Košice	109	75,60	81,70	2,29	29	32	48	0	61	55,90
Spolu	1026	67,38	77,73	2,22	275	360	389	2	635	61,89

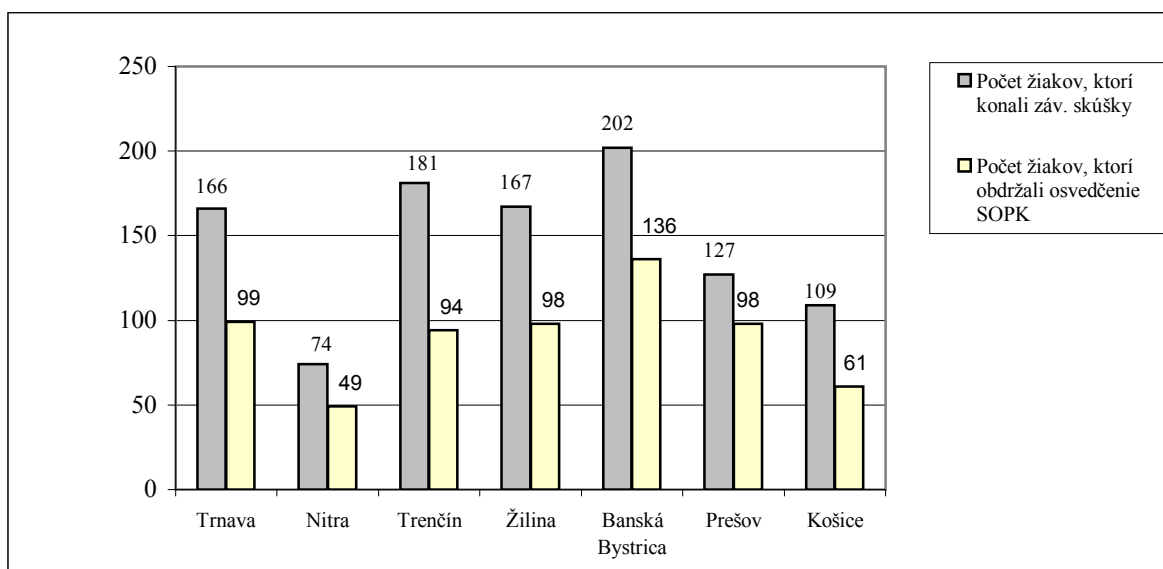
Klasifikačná stupnica celkového prospechu:

PV - prospel s vyznamenaním

PVD - prospel veľmi dobre

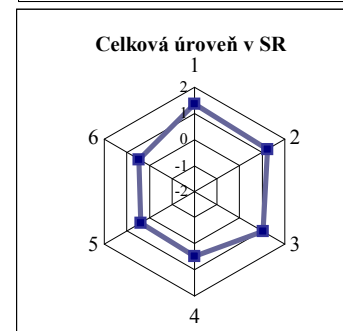
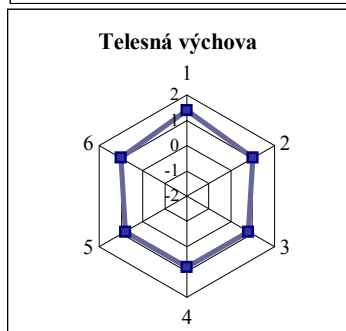
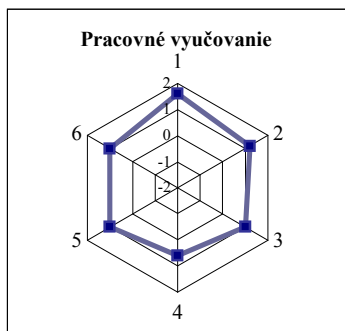
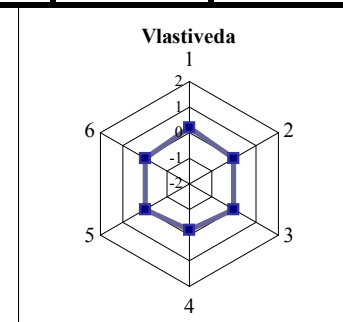
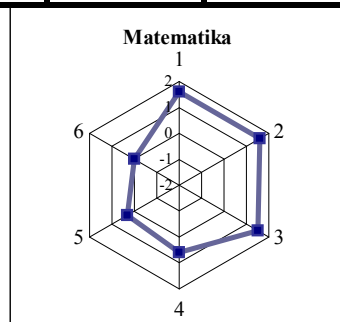
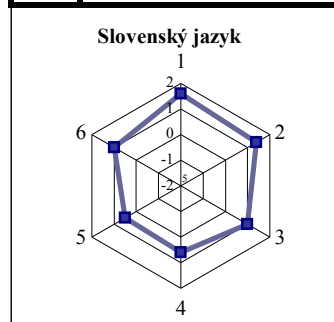
P - prospel

N - neprospel

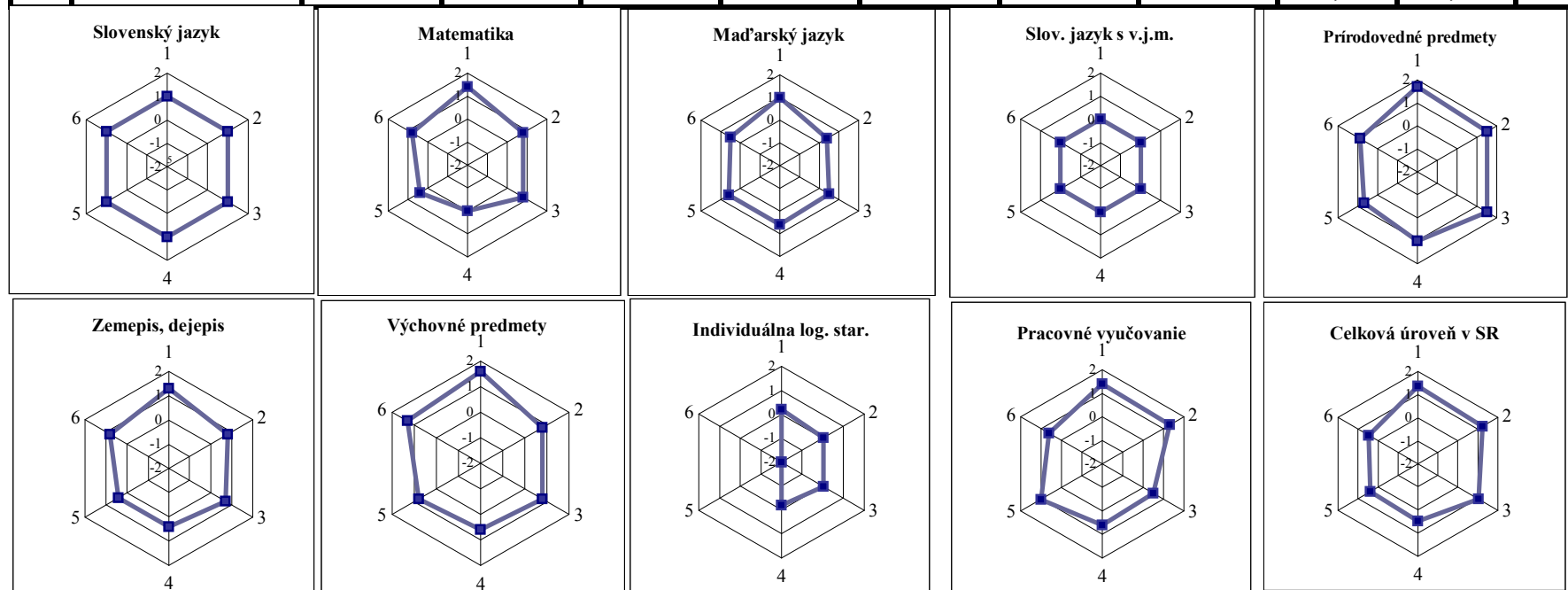

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu v hodnotených špeciálnych základných školách SR, šk. rok 2000/2001

	Predmety 1. stupňa	slovenský jazyk	matematika	vlastiveda	pracovné vyučovanie	telesná výchova	Vyhodnotenie za SR
	<i>Počet hospitácií</i>	25	25	5	5	5	65
1	Efektívita činnosti pedagóga	1,60	1,60	0,20	1,60	1,40	1,37
2	Podmienky vyučovania vytvorené pedagógom	1,40	1,60	0,00	1,20	1,00	1,25
3	Efektívita vyučovania	1,00	1,50	0,00	1,00	0,80	1,04
4	Efektívita činnosti žiakov	0,60	0,60	-0,20	0,60	0,80	0,49
5	Vedomosti a zručnosti žiakov	0,50	0,30	0,00	1,00	0,80	0,38
6	Vzdelávacie výsledky žiakov	1,00	0,00	0,00	1,00	1,00	0,46

	Predmety 2. stupňa	slovenský jazyk	matematika	maďarský jazyk	slov. jazyk s v.j.m.	prírodovedné	zemepis dejepis	výchovné	individ. log. star.	pracovné vyučovanie	Vyhodnotenie za SR
	Počet hospitácií	30	30	10	10	7	11	24	10	24	156
1	Efektívnosť činnosti pedagóga	1,00	1,40	1,00	0,00	1,70	1,30	1,60	0,20	1,40	1,37
2	Podmienky vyučovania vytvorené pedagógom	1,00	0,80	0,40	0,00	1,50	0,80	0,80	0,00	1,30	1,25
3	Efektívnosť vyučovania	1,00	0,80	0,50	0,00	1,50	0,70	0,80	0,00	0,50	1,04
4	Efektívnosť činnosti žiakov	1,00	0,00	0,60	0,00	1,00	0,40	0,60	-0,20	0,60	0,49
5	Vedomosti a zručnosti žiakov	1,00	0,40	0,60	0,00	0,70	0,40	0,80	-2,00	1,00	0,38
6	Vzdelávacie výsledky žiakov	1,00	0,80	0,50	0,00	0,90	0,80	1,30	-2,00	0,60	0,46

Zoznam použitých materiálov štátnych orgánov a inštitúcií

1. Výsledky testovania žiakov SR z matematiky a prírodných vied organizované TIMMS (výňatok zo správy), Štátny pedagogický ústav, Bratislava.
2. Niektoré výsledky prieskumu Stavů inštitucionálnej výchovy za rok 2000, IUVENTA, Bratislava.
3. Správa o činnosti odboru hygieny detí a mládeže za rok 2000, Odbor hygieny detí a mládeže, Štátny zdravotný ústav, Bratislava.
4. Správa z mapovania situácie vo vyučovaní cudzích jazykov na vybraných základných školách a gymnáziách, Ústav informácií a prognóz, Bratislava, 2000.
5. Prevencia drogových závislostí, Ústav informácií a prognóz, Bratislava, 2000.
6. Uplatnenie absolventov stredných škôl na trhu práce, Ústav informácií a prognóz, Bratislava, 2001.
7. Činnosť centier výchovnej a psychologickej prevencie v školskom roku 1999/2000, Ústav informácií a prognóz, Bratislava, 2001.
8. Ďalšie vzdelávanie učiteľov ZŠ a SŠ, Ústav informácií a prognóz, Bratislava, 2001.
9. Incidencia rizikového správania žiakov, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (pracovný materiál), Bratislava, 2001.
10. Hodnotenie činnosti za školský rok 2000/2001, Metodické centrum mesta Bratislavy
11. Podklady o ďalšom vzdelávaní učiteľov v školskom roku 2000/2001, Metodické centrum Tomášikova 4, Bratislava.
12. Analýza plánu hlavných úloh a činnosti za školský rok 2000/2001, Metodické centrum Prešov.
13. Dohovor o právach dieťaťa, Slovenský výbor UNICEF, Bratislava, 2000.
14. Podklady odborov školstva, mládeže a telesnej kultúry krajských úradov a výpočtových stredísk pre šk. r. 2001/2002.